

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 236-10-49

E-mail: ministry@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Від _____ № _____

На № _____ від _____

Український державний центр
позашкільної освіти

Про результати
науково-методичної експертизи

Міністерство освіти і науки України розглянуло матеріали науково-методичної комісії з позашкільної освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України щодо експертизи рукопису збірника «Навчальні програми з позашкільної освіти. Художньо-естетичний напрям» (заг. ред. Г. А. Шкури, Т. В. Биковського) та схвалює його до видання з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України».

Додаток: витяг з протоколу на 1 арк.

Заступник Міністра

П. К. Хобзей

Артеменко О. А. 248-26-55
Середницька А. Д. 481-32-51

М2 МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
№1/11-4657 від 08.04.2016

арк. 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ
З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ НАПРЯМ

(вокальний, хореографічний, музичний, театральний, цирковий профілі)

Випуск 1

Київ 2016

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист від 08.04.2016 р. № 1/11-4657)*

Загальна редакція

Шкура Г.А., Биковський Т.В., канд. пед. наук, доцент

Авторський колектив

Акиньшина Т.В., Бідний В.В., Богусевич Н.О., Борсук Н.В., Василянська І.О., Вержбицька І.В., Войчук Н.В., Волкова О.О., Воробйова О.Г., Гасиліна Ю.В., Герчикова Є.З., Горбунова Ю.В., Загоняйко С.О., Іваницька К.В., Куніцький В.В., Мельник В.П., Мосякова І.Ю., Нестерук М.Г., Овсієнко Т.В., Окушко Т.К., Опанасюк К.М., Петлицька Н.М., Полівода М.Є., Радченко М.В., Спанціреті Р.В., Степаненко С.Г., Степаненко С.М., Сук Л.Е., Толмачов Р.В., Ус Г.С., Чернікова Н.З., Шайкевич Ю.Г, Шумило Т.В.

Рецензенти

Мухарський Д.О., народ. артист України, лауреат міжнародних і республіканських конкурсів та фестивалів, член театральної, хореографічної спілок України, проф. ДАКККіМ;

Чорноус Л.М., заслуж. артистка України, гол. балетмейстер Академічного ансамблю пісні і танцю України Державної прикордонної служби України, доцент кафедри хореографії ДАКККіМ.

Навчальні програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку / за ред. Биковського Т.В., Шкура Г.А. – К. : УДЦПО, 2016. – Вип. 1. – 222 с.

У збірнику представлено програми з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти вокального, музичного, театрального та циркового профілів навчання.

Видання розраховано на педагогічних працівників позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, спеціалістів, які займаються питаннями позашкільної освіти.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ВОКАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ.....	
Навчальна програма основ музичного мистецтва	6
Навчальна програма дівочого хорового співу.....	14
Навчальна програма хлопчачого хорового співу.....	26
Навчальна програма вокального мистецтва	39
Навчальна програма естрадної пісні	57
Навчальна програма фольклорного мистецтва	65
Навчальна програма естрадного мистецтва	75
ХОРЕОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ.....	
Навчальна програма основ хореографічного мистецтва.....	86
Навчальна програма сучасної хореографії	91
Навчальна програма танцю стилю «Диско».....	106
Навчальна програма танцю стилю «Брейк-данс».....	119
Навчальна програма спортивного ірландського танцю	135
МУЗИЧНИЙ ПРОФІЛЬ	
Навчальна програма музичного мистецтва	146
Навчальна програма духового оркестру	152
Навчальна програма естрадно-духового оркестру	164
ТЕАТРАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ	
Навчальна програма театрального мистецтва.....	177
Навчальна програма акторської майстерності	197
ЦИРКОВИЙ ПРОФІЛЬ.....	
Навчальна програма циркового мистецтва	212

ВСТУП

У справі виховання в підростаючого покоління шанобливого ставлення до національних надбань Українського народу, утвердження любові до Батьківщини, духовності, моральності, зростання інтересу до сценічних видів мистецтва особливої уваги набуває робота гуртків, клубів та творчих об'єднань системи позашкільних навчальних закладів, які працюють за художньо-естетичним напрямом позашкільної освіти.

Основною метою художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти є формування компетентностей особистості у процесі опанування художньо-естетичною творчістю, формування пізнавальної, практичної, творчої і соціальної компетентностей у дітей та молоді.

У цьому збірнику навчальних програм з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти представлено програми початкового, основного та вищого рівнів навчання вокального, хореографічного, музичного, театрального та циркового профілів.

Навчальні програми позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку розроблені з врахуванням основних положень Закону України «Про позашкільну освіту», Положення про позашкільний навчальний заклад, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 р. № 433, вимог Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 17.06.2008 р. № 537, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.07.2008 р. за № 628/15319.

Ці навчальні програми можуть використовуватись у державних, комунальних, приватних позашкільних навчальних закладах; центрах позашкільної освіти в позаурочний та позанавчальний час загальноосвітніх навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форм власності, в тому числі школах соціальної реабілітації, міжшкільних навчально-виробничих комбінатах, професійно-технічних та вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації; гуртках, секціях, клубах, культурно-освітніх, спортивно-оздоровчих, науково-пошукових об'єднаннях; клубах та об'єднаннях за місцем проживання незалежно від підпорядкування, типів і форм власності; культурно-освітніх, фізкультурно-оздоровчих, спортивних та інших навчальних закладах, установах; фондах, асоціаціях, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти тощо.

Розроблені програми є орієнтовними. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни до навчальних програм.

За цими навчальними програмами можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки від 10.12.2008 р. № 1123.

Збірник програм підготував авторський колектив під керівництвом Г.А. Шкура, Т.В. Биковського. Окремі програми підготовлені:

- Навчальна програма основ музичного мистецтва (К.В. Іваницька, Н.В. Борсук, К.В. Овсієнко);
- Навчальна програма дівочого хорового співу (С.Г. Степаненко, Н.М. Петлицька, В.П. Мельник);
- Навчальна програма хлопчачого хорового співу (О.О. Волкова, Р.В. Толмачов, Н.М. Петлицька, В.П. Мельник);
- Навчальна програма вокального мистецтва (Н.З. Чернікова);
- Навчальна програма естрадної пісні (М.Є. Полівода, М.В. Радченко);
- Навчальна програма фольклорного мистецтва (Г.С. Ус, В.П. Мельник, І.О. Василянська);
- Навчальна програма естрадного мистецтва (Ю.Г. Шайкевич, Н.М. Петлицька, В.П. Мельник);
- Навчальна програма основ хореографічного мистецтва (К.М. Опанасюк, Т.В. Шумило, К.В. Овсієнко, Н.В. Борсук);
- Навчальна програма сучасної хореографії (О.Г. Воробйова, Н.В. Войчук);
- Навчальна програма танцю стилю «Диско» (О.Г. Воробйова, Н.В. Войчук);
- Навчальна програма танцю стилю «Брейк-данс» (Н.В. Борсук, І.Ю. Мосякова, В.В. Куніцький, Т.К. Окушко);
- Навчальна програма спортивного ірландського танцю (В.В. Бідний);
- Навчальна програма музичного мистецтва (Ю.В. Горбунова, Л.Е. Сук);
- Навчальна програма духового оркестру (С.М. Степаненко, Є.З. Герчикова);
- Навчальна програма естрадно-духового оркестру (М.Г. Нестерук, Н.М. Петлицька, В.П. Мельник);
- Навчальна програма театрального мистецтва (С.О. Загоняйко, Н.В. Войчук);
- Навчальна програма акторської майстерності (Ю.В. Гасиліна);
- Навчальна програма циркового мистецтва (Р.В. Спанціреті, Н.В. Войчук).

ВОКАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ОСНОВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Початковий та основний рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Значне місце у формуванні особистості дитини з раннього віку займає мистецтво. Музичне мистецтво – це частина художньої культури, без якої неможливе всебічне естетичне виховання дитини. Спів – основний вид музичної діяльності дітей та основний засіб музичного виховання. Він найбільш близький і доступний дітям.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування основ музичного мистецтва.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – формування теоретичних знань, стійкого інтересу до музичного мистецтва, ознайомлення з основними поняттями та знаннями музичного мистецтва як частини світової культури, отримання початкових знань з англійської мови;

практична – формування практичних умінь та навичок з музичного мистецтва, розвиток музичного слуху, набуття навичок виконання українських та іншомовних пісень;

творча – формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння основами музичного мистецтва, розвиток естетичних почуттів та смаків;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань української, світової культури, духовних та матеріальних цінностей рідного краю, народних традицій.

Навчальна програма реалізується в гуртках художньо-естетичного напрямку вокального профілю, розрахована на вихованців віком від 5 років.

Програмою передбачено навчання дітей у групах початкового та основного рівнів. На опрацювання матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Зміст програми забезпечує розвиток особистості, творчих здібностей, сприяє активізації мислення, морально-вольових і естетичних якостей дитини. Програмою передбачено пізнання та закріплення знань з англійської мови в ігровій формі за допомогою виконання пісень.

Здатність до творчості – відмінна риса, завдяки якій людина може жити в єдності з природою, створювати, не завдаючи їй шкоди, примножувати, не руйнуючи. Психологи та педагоги дійшли висновку, що ранній розвиток здатності до творчості, вже в дошкільному дитинстві – запорука майбутніх успіхів. Дитина засвоює певну систему соціальних цінностей, моральних

норм і правил поведінки в суспільстві, у неї формується культура здорового способу життя.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Музична підготовка	4	32	36
3.	Вокальна робота	4	32	36
4.	Основи англійської мови	4	32	36
5.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	32	32
6.	Підсумок		2	2
	Разом	14	130	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання.

2. Музична підготовка (36 год.)

Розвиток музичного слуху, музичної пам'яті, відчуття ритму. Ознайомлення з такими поняттями, як «ритм», «темп».

Практична частина. Вправи на розвиток музичного слуху, музичної пам'яті. Прослуховування ритмічної пісні, плескання в такт. Музично-дидактичні ігри, які розвивають висотний, ритмічний, динамічний і тембровий слух.

3. Вокальна робота (36 год.)

Співоча постава. Дихання. Ознайомлення з основним положенням корпусу та голови під час співу, з основами плавного економного дихання під час співу. Чітка вимова слів, увага на ударні склади, робота з артикуляційним апаратом.

Практична частина. Прослуховування голосів вихованців із супроводом та без нього. Індивідуальна робота. Вправи з оволодіння навичками співочого дихання. Настроювання та розігрів голосового апарату вихованців. Вправи для розспівування на різні голоси та окремі склади. Вправи на дихання: лічилки, приспівки. Вправи на оволодіння навичками дикції та артикуляції.

4. Основи англійської мови (36 год.)

Поняття про аудіювання і говоріння. Мовний матеріал: вітання і прощання. Закріплення правильної вимови звуків та слів. Ознайомлення з особливостями висхідного тону в загальних запитаннях.

Практична частина. Виконання пісень англійською мовою.

5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (32 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

6. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Початковий рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Вокально-хорова робота	4	32	36
3.	Спів вокальних музичних творів	4	32	36
4.	Прослуховування музичних творів	4	14	18
5.	Основи англійської мови	4	32	36
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	14	14
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	18	126	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи. Правила поведінки в колективі.

2. Вокально-хорова робота (36 год.)

Вокально-хорові вправи. Правильна співоча постава вихованця. Вивчення будови голосового апарату людини. Правильне дихання під час співу. Типи дихання. Правильна вимова. Спів в унісон.

Практична частина. Вправи на оволодіння навичками співочого дихання. Вправи на оволодіння навичками дикції та артикуляції. Робота над розширенням звуко-висотного діапазону. Вправи на розвиток навичок колективного співу.

3. Спів вокальних музичних творів (36 год.)

Вивчення вокальних музичних творів.

Практична робота. Виконання вокальних музичних творів.

4. Прослуховування музичних творів (18 год.)

Знайомство з музичним твором. Коротка розповідь про музичний твір та його автора.

Практична робота. Прослуховування музичного твору.

5. Основи англійської мови (36 год.)

Поняття про аудіювання і говоріння. Словесний опис сім'ї. Закріплення правильної вимови звуків та слів. Тренування висхідного тону в загальних запитаннях.

Практична частина. Виконання пісень англійською мовою.

6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (14 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Робота над постановкою голосу	-	36	36
3.	Вокально-хорова робота	6	30	36
4.	Музична грамота	18	18	36
5.	Ритмічні рухи	-	30	30
6.	Основи англійської мови	6	30	36
7.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	36	36
	Підсумок	-	3	3
	Разом	33	183	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки в колективі.

2. Робота над постановкою голосу (36 год.)

Вправи на дихання. Артикуляційні вправи. Вправи для чіткої дикції. Вправи для розвитку діапазону.

3. Вокально-хорова робота (36 год.)

Бесіди про музику і текст пісні, розкриття її художнього змісту.

Практична частина. Вивчення сучасних дитячих пісень. Показ – виконання.

4. Музична грамота (36 год.)

Ознайомлення вихованців з основними музично-виражальними засобами, динамікою. Вивчення музичних термінів, нот. Практичні заняття.

Практична частина. Вивчення співу: за нотами з показом напрямку руху мелодії.

5. Ритмічні рухи (30 год.)

Робота над постановкою рук та ніг при виконанні рухів, що супроводжують пісню. Робота над рухами під музику.

6. Основи англійської мови (36 год.)

Поняття про аудіювання і говоріння. Вивчення назв тварин та птахів. Вміння знаходити і називати вивчені предмети (їх зображення).

Практична частина. Виконання пісень англійською мовою.

7. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (36 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

8. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- запис і читання музичних знаків, музичні терміни;
- правила гігієни та збереження голосу;
- правила правильного дихання під час співу;
- про існування нот як знаків для запису музики;
- слова та мелодії пісень.

Вихованці мають уміти:

- дотримуватись вимог співочої постави;
- запам'ятовувати мелодії пісень, упізнавати пісні за мелодією;
- правильно вимовляти слова пісні англійською мовою;
- рухатися під музику (із співом та без нього);
- співати колективно пісні в унісон, із супроводом та без нього.

Додаток 1

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР

Перший рік навчання

1. «Капосний дощик», музика О. Радзівіл, слова К. Переслісної.
2. «Поміж диво-кленами», «Ярмарок», слова Т. Мезенцевої, музика Ю. Михайленко.
3. «А ми по осені ідем...», слова і музика Н. Козак.
4. «Зимовий вальс», слова і музика Н.Козак.
5. «Віхола-метелиця», музика А. Філіпенка, слова Т. Волгіної.
6. «Зима», слова і музика В. Лисенка.
7. «Перший сніг», музика Г. Гембери, слова В. Чорної.
8. «Веснянка», музика В. Таловирі, слова В. Ладижця.
9. «Соловейко», українська народна пісня, обробка Я. Степового.
10. «У перші дні весни», слова і музика Н. Рубальської.
11. «Сонячні промінчики», слова і музика Н. Рубальської.
12. «Пісенька про маму», музика А. Філіпенка, слова Т. Волгіної.
13. «Пісенька про бабусю», музика А. Філіпенка, слова Т. Волгіної.
14. «Мамин день», музика А. Філіпенка, слова Т. Волгіної.
15. «Тече вода», музика А. Філіпенка, слова Т. Шевченка.
16. «Повертайся, ластівко», музика В. Верховинця, слова С. Титаренка.

Другий рік навчання

1. «Україна», музика М. Ведмедері, слова Н. Рибальської.
2. «Пісня про добро», музика і слова Н. Май.
3. «У лісі, лісі темному», музика Л. Бекман, слова І. Неходи.
4. «Хто чого бажає», музика О. Харченко.
5. «Лісовий гопачок», музика О. Харченко.
6. «А вже красне сонечко», слова О. Олеся, музика П. Позицького.
7. «Бажаємо щастя всім», слова Т. Цегельнюк, музика В. Кащесєва.
8. «Батьківщина», слова і музика А. Шуміхіна.
9. «Баю, бай», слова Я. Щоголіва, музика В. Верховинець.
10. «Бо я – україночка!», слова С. Часникова, музика О. Лиховид.
11. «В небі, в морі сяють зорі», слова і музика П. Воронька.
12. «Весела-зимова», слова і музика К. Павляк.
13. «Веселі жабки», слова і музика Ю. Литовко.
14. «Веселковий дощик», слова і музика О. Романюк.
15. «Весняночка», слова і музика Б. Гірського.
16. «Виглядаємо сонечко», слова і музика Н. Май.

Третій рік навчання

1. «Вишиванка», слова Н. Воронюк, музика Ю. Воронюк.
2. «Гномик», слова і музика Н. Май.
3. «Дві пісеньки», слова і музика Л. Горової.
4. «Диво-дівчинка», слова і музика Н. Май.
5. «Дивосвіт», слова і музика В. Мельникова.
6. «Дитинства світ», слова Н. Погребняк, музика О. Янушкевич.
7. «Дитинство моє веселкове», слова і музика Л. Соболевської.

8. «Дінь-Дон», слова і музика О. Голуб.
9. «Дощик», слова і музика Н. Май.
10. «Дружба», слова М. Пляцковського, музика Б. Савельєва.
11. «Живемо у новорічних іграшках», слова З. Кубів, музика В. Морозова.
12. «Зайшло сонечко», слова і музика Н. Матвієнко.
13. «Зелена пісенька», слова В. Лучука, музика В. Івасюка.
14. «Зима», слова і музика О. Гура.
15. «Зіронецька ранкова», слова і музика Н. Май.
16. «Їжачок-хитрячок», слова П. Воронька, музика Ю. Крилатова.
17. «Кап-кап», слова і музика Н. Май.
18. «Квітка сповнення бажань», слова і музика Н. Антоник.
19. «Колискова для звірят», слова і музика Н. Май.
20. «Котик», слова З. Филипчука, музика О. Албул.

Додаток 2

Орієнтовний репертуар англійською мовою

Перший рік навчання

1. «Hello song» by Gippy Grewal.
2. «Hello! Hello!» by Vidhyasagar.
3. «Bye, Bye, Goodbye!» from Super Simple Songs.
4. «One little finger» from Super Simple Songs.
5. «Walking, walking» by Mar. Harman.
6. «Seven steps» from Super Simple Songs.
7. «Clean up!» from Super Simple Songs.
8. «Days of the week» from Super Simple Songs.
9. «What do you want for Christmas» from Super Simple Songs.
10. «See you later» from Super Simple Songs.
11. «See you later Alligator» from Super Simple Songs.
12. «How's the Weather?» from Super Simple Songs.
13. «What's your name?» by Richard Graham.
14. «How are you?» by Richard Graham.
15. «The Alphabet Song» (Let's Sing) from Super Simple Songs.

Другий рік навчання

1. «Open shut them» from Super Simple Songs.
2. «Happy birthday to you».
3. «Head Shoulders Knees And Toes» from Super Simple Songs.
4. «One Potato, Two Potatoes» from Super Simple Songs.
5. «Rain Rain Go Away» (Play With It).
6. «Put On Your Shoes» from Super Simple Songs.
7. «Skidamarink» from Super Simple Songs.
8. «Sweet Dreams» (Goodnight Song).
9. «Make a circle» from Super Simple Songs.

10. «Snowflake» from Super Simple Christmas Songs.
11. «The Months Chant» from Super Simple Songs.
12. «Do-Re-Mi» from Muffin songs.
13. «Who took the cookie?» from Super Simple Songs.
14. «Counting Bananas» from Super Simple Songs.
15. «Hide and Seek» by Mukesh.

Третій рік навчання

1. «Twinkle, Twinkle Little Star» by Daft P. Hitbreaker.
2. «I Want A Hippopotamus For Christmas» by Gretchen Wilson.
3. «The color song» by Steven Milton.
4. «Can He Climb An Apple Tree» by Carolyn Graham.
5. «Peaches, Apples And Plums» by Carolyn Graham.
6. «Buy An Apple» by Carolyn Graham.
7. «Look! Look! There's A Bird In The Tree» by Carolyn Graham.
8. «I Like Rabbits» by Carolyn Graham.
9. «Do You Like Cats?» by Carolyn Graham.
10. «Pencils And A Pen» by Carolyn Graham.
11. «The Family Song» by Carolyn Graham.
12. «I hog the ground» by Steve Burns and Steve Drozd.
13. «Duck» by Leon Thomas.
14. «I have a pet» from Super Simple Songs – Animals.
15. «Good Morning, Mr. Rooster» from Super Simple Songs – Animals.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В.Г. Постановка голосу: навч. посіб. / В.Г. Антонюк. – К.: Укр. ідея, 2000.
2. Дем'янюк Т. Нові технології позашкільної освіти і виховання / Т. Дем'янюк, І. Первушевська. – К., 2000.
3. Інноваційні технології в музичній освіті / Т. Беляєва, Ю. Шнурова, Н. Тарасова, Г. Зінькова, В. Бернацький. – Освіта: технікуми, коледжі. – К.: ТО Нірмала, 2005.
4. Проблеми педагогіки музичного мистецтва: зб. наук.-метод. ст. / упор. О.Я. Ростовський. – Ніжин: НДПУ, 2004.
5. Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів: художньо-естетичний напрям / О. В. Биковська, І. О. Василянська, О. О. Волкова та ін. – К.: Грамота, 2008. – Вип. 1. – 100 с.
6. Рудницька О.П. Музика і культура особистості: проблеми суч. пед. освіти: навч. посіб. / О.П. Рудницька. – К.: ІЗМН, 1998.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДІВОЧОГО ХОРОВОГО СПІВУ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Заняття хоромим співом є одним із засобів музично-творчого розвитку дітей, яке навчає вокально-хоровим прийомам, формує почуття колективізму й дружби, сприяє гармонійному розвитку особистості.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування вокально-хорового співу.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – забезпечення оволодіння основами музичної грамоти, поняттями гри на фортепіано, академічного вокально-хорового співу;

практична – оволодіння навичками виконання хорових творів, індивідуального та групового вокалу, технікою гри на фортепіано;

творча – забезпечення розвитку виконавської майстерності, вирішення творчих завдань; формування музичних, ритмічних, вокальних та акторських здібностей, музично-естетичного смаку.

соціальна – виховання любові до вокально-хорового мистецтва; розвиток громадсько-патріотичних почуттів.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку вокального профілю та спрямована на вихованців віком від 5 років.

Програма передбачає навчання вихованців у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);

основний рівень – 360 год. (10 год. на тиждень);

вищий рівень – 432 год. (12 год. на тиждень).

Колектив має три склади: молодший (підготовчий), кандидатський і основний (концертний). Молодший склад – це групи початкового рівня для дітей віком 5-9 років. Наповнюваність груп – до 15 осіб.

Кандидатський склад – групи основного рівня для дітей віком 9–11 років. Наповнюваність груп – до 15 осіб.

Основний (концертний) склад – групи основного та вищого рівнів навчання для дівчат віком від 11 років. Наповнюваність груп – 12–15 осіб.

У хорові групи приймаються діти, які виявляють бажання до занять хоромим співом і виявили музично-ритмічні здібності хоча б мінімального рівня. Прийом дітей здійснюється за результатами тестування: ритмічного (проплескати в долоні заданий ритм, марш під музику тощо), музичного (проспівати пісню за вибором дитини, повторити заданий мотив, проспівати задану ноту тощо), емоційно-образного (емоційні реакції на почуту мелодію, пісню). Групи формуються за результатами тестування з урахуванням віку. Бажано, щоб діти, різні за ступенем обдарованості й попередньої підготовки, мали можливість вибору. Діти, які виявили яскраву вокально-хорову

обдарованість, можуть пройти початковий рівень навчання за прискореним варіантом або бути відразу зарахованими в групи основного рівня.

Форми організації занять:

- групова (хорові заняття, музична грамота та сольфеджіо, зведені репетиції, концертні виступи);
- індивідуальна (індивідуальний вокал, фортепіано).

Робота колективу передбачає поглиблення міжпредметних зв'язків. Заняття у вокально-хоровому колективі значно доповнюють базові знання учнів з музики, сольфеджіо, співу. Ця програма спрямована на розвиток у вихованців уміння системно мислити, бачити зв'язок з предметами, які вивчаються за шкільною програмою.

Вокально-хорова робота з дітьми на початковому рівні навчання спрямована на формування у них любові до хорового співу та розкриття вокально-хорових можливостей дитячого голосу. На заняттях проводиться розспівування, вивчення нескладних дитячих пісень і музичних творів на основі української національної музики, вивчення вітчизняних і зарубіжних класичних творів, музично-теоретична підготовка.

У хоровому колективі також проводиться навчання основам фортепіано. Оскільки в основному діти навчаються для загальнокультурного розвитку, не визначаючи гру на фортепіано як свою майбутню професію, викладач повинен докласти великих зусиль для збереження зацікавленості учня в його прагненні оволодіти цим інструментом.

Заняття з музичної грамоти та сольфеджіо включають підготовку дитини до практичних вокально-хорових занять. На початковому рівні першого і другого років навчання груп діти знайомляться з елементарними поняттями музичної грамоти, співають з нот найпростіші мелодії в розмірах $\frac{2}{4}$ та $\frac{3}{4}$ з нескладними ритмічними групами.

Навчання в кандидатській і концертній групах основного рівня повинно дати дитині можливість бути готовою до виконання складної хорової роботи. Заняття з вокально-хорової роботи складаються з вокальної роботи над голосом, подальшого вивчення та відпрацювання вокально-хорових навичок.

Однією з форм роботи в хорі можуть бути індивідуальні заняття з вихованцями. Заняття з вокалу необхідні для поліпшення усієї вокально-хорової роботи колективу та для досконалішого вивчення й освоєння техніки вокально-хорових навичок в індивідуальній роботі з дітьми.

До занять із вокалу приймаються найобдарованіші діти з яскравими вокальними даними, або навпаки, діти, які мають вокально-мовні проблеми (затиснута щелепа, в'яла артикуляція тощо), які їм важко подолати на груповому занятті хору. Мета педагога з вокалу – розвивати усі вокально-хорові навички, необхідні під час співу, активно та систематично працювати над диханням вихованців, звукоутворенням, звукоподачею тощо. Необхідно співати нескладні вокальні вправи та вокалізи, вивчити декілька нескладних вокальних творів, які юні співаки могли б виконати під час залікових занять або концертів.

Під час занять із фортепіано на основному рівні навчання вивчають елементи поліфонії, що необхідно, оскільки діти співають у хорі дво- та триголосся.

На основному рівні навчання з музичної грамоти та сольфеджіо діти вивчають інтервали, мажорний і мінорний тризвуки та їх обернення, співають із листа мелодії в тональностях до п'яти знаків у розмірах $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{3}{8}$. Виконують також різні форми усного диктанту, співають з листа мелодії зі складнішими ритмічними обертами, знайомляться з поняттями: тритон, септакорд, модуляція, хроматизм; пишуть музичні диктанти в обсязі 8–10 тактів, включаючи пройдені музичні оберти та ритмічні групи; співають із листа мелодії з хроматизмами, модуляціями та двоголосі й триголосі вправи, виконують ритмічні вправи з використанням пройдених ритмічних груп.

На основному рівні навчання передбачається підготовка дітей до концертних виступів: на зведених репетиціях вивчаються та опрацьовуються твори концертного репертуару. У цей час вихованці удосконалюють вокальну техніку та розвивають артистизм виконання.

Вищий рівень навчання передбачає удосконалення та розширення вокально-хорових навичок, які діти набули в групах основного рівня. Це, передусім, оволодіння навичками дихання, під час якого хористи мають стежити за активною подачею звуку, набуттям співацького вокального тону, вільним ненапруженим звукоутворенням з ефективним використанням резонаторів.

Вихованці концертного складу мають знати про інтонування, художню інтерпретацію, виконавську майстерність, типи та види ансамблю. Вони співають кантиленні та моторно-ритмічні вправи у великому діапазоні. Педагогу слід приділяти особливу увагу співу без супроводу у дво-, три- та чотириголоссі, оволодінню різними видами вокалізації.

Під час мутації голосу (11–18 років) у дівчаток педагог має розповісти дітям про ці зміни, пояснити, як правильно зберігати голос. Він має прослуховувати вихованців для виявлення голосових змін і відповідно переводити їх з однієї партії в іншу.

Необхідно тактовно роз'яснювати юним співакам засоби збереження свого голосу (спів у невеликому діапазоні без напруження, виявлення контрольних місць у діапазоні, які іноді треба пропускати), рекомендувати їм консультації у лікаря-фоніатра тощо.

У художньому становленні колективу значну роль має робота над хоровим репертуаром. У роботі над ним потрібно звертати особливу увагу на виконання творів *a cappella* в найкращих зразках класичної спадщини, спів творів різноманітних стилів та напрямів українських і зарубіжних композиторів. Рекомендується прослуховування музичних творів під час відвідування оперного театру та філармонійних концертів. У співачок і співаків старших класів, які мають досвід виконання в хоровому колективі, треба розвинути відчуття та поняття стилю хорового твору, вміння аналізувати його.

На заняттях з музичної грамоти та сольфеджіо вихованці повинні

навчитися працювати з партитурою, аналізувати її складні місця, володіти співом канонів і поліфонічних творів.

Кінцевим результатом роботи кожного учасника хору є концерт. Концертний виступ – це можливість виявити індивідуальність дитини-співача, вміння використати всі ті навички, які вона набула протягом певного часу. Успішний концерт – це творчий стимул для самоствердження хорового колективу, його творчого зростання. За рік хор може провести 4–5 концертів. Кількість дітей на сцені залежить від творчого завдання.

Упродовж усього навчання задля розвитку художньо-естетичного виховання учнів і розширення їхнього загального світогляду мають проводитися зустрічі з композиторами, професійними музикантами та виконавцями, перегляд концертних і театральних програм, участь у різних фестивалях і конкурсах, екскурсії тощо.

Перевірка та оцінювання знань вихованців колективу здійснюється під час проведення концертних виступів хору та за контрольними показниками для кожного рівня навчання.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Вокально-хорова робота	56	114	170
1.1. Вокально-хорові вправи	16	74	90
1.2. Спів творів	10	40	50
1.3. Прослуховування музичних творів	30	-	30
Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо	18	18	36
Розділ 3. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	6	6
Підсумок	-	2	2
Разом	76	140	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи вокально-хорового колективу. Правила поведінки у вокально-хоровому колективі, навчальному закладі.

Організаційні питання. Техніка безпеки.

Місце хорового співу серед основних видів музичного виконавства.

Розділ 1. Вокально-хорова робота (170 год.)

1.1. Вокально-хорові вправи (90 год.)

Правильна співоча постава учня. Будова голосового апарату. Правильне дихання під час співу. Правильна вимова. Просте двоголосся. Прості розміри $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$.

Практична частина. Вправи на оволодіння навичками співочого дихання; навичками дикції та артикуляції; на формування правильної співочої постави; на розвиток навичок колективного співу.

1.2. Спів творів (50 год.)

Вивчення музичних творів із репертуару молодшого хору (додаток 1).

Практична частина. Виконання музичних творів із репертуару молодшого хору (додаток 1).

1.3. Прослуховування музичних творів (30 год.)

Прослуховування музичних творів: А. Аляб'єв «Зимова дорога», Р. Бойко «Аист вернувся», К. Вебер «Вечірня пісня» та ін.

Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо (36 год.)

Елементарні музичні терміни. Поняття про вокально-інтонаційний слух, сольфеджування та спів із листа. Метроритм. Аналіз музичних творів. Орієнтування в тональностях з усвідомленням стійких і нестійких ступенів ладу.

Практична частина. Вправи на розвиток навичок вокально-інтонаційного слуху; на вміння писати, аналізувати та уявляти рух мелодії. Спів з нот простих мелодій у розмірах $\frac{2}{4}$ та $\frac{3}{4}$ з нескладними ритмічними групами.

Розділ 3. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Вокально-хорова робота	56	154	210
1.1. Вокально-хорові вправи	24	99	123
1.2. Спів творів	14	55	69

1.3. Прослуховування музичних творів	18	-	18
Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо	18	18	36
Розділ 3. Концертна діяльність	24	74	98
3.1. Зведені репетиції	20	60	80
3.2. Концертні виступи	4	14	18
Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	12	12
Підсумок	-	2	2
Разом	100	260	360

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи вокально-хорового колективу. Правила поведінки у вокально-хоровому колективі, навчальному закладі. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Особливості хорового співу. Колективна природа хорового співу.

Розділ 1. Вокально-хорова робота (210 год.)

1.1. Вокально-хорові вправи (123 год.)

Вокальна робота над голосом. Засвоєння вокально-хорових навичок (округле звукоутворення, вміння співати головним і зібраним звуком, дихання, дикція, чистота інтонації та гармонійного слуху, спів *a capella*, спів із дотриманням нюансів, спів дво-, триголосся).

Практична частина. Вправи на закріплення вокально-хорових навичок (звукоутворення, дихання, дикція, інтонування тощо).

1.2. Спів творів (69 год.)

Вивчення творів з репертуару хору (додаток 2).

Практична частина. Виконання творів з репертуару хору (додаток 2).

1.3. Прослуховування музичних творів (18 год.)

Прослуховування музичних творів: А. Аляб'єв «Зимова дорога», Й. Гайдн, сл. П. Синявського, переклад для дитячого хору В. Попова «Вот опять уходит лето», Ф. Колесса «Шкільні співанки» та ін.

Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо (36 год.)

Вивчення музичних понять і термінів. Інтервали. Мажорний і мінорний тризвуки. Тритон, септакорд, модуляція, хроматизм. Різні форми усного диктанту.

Практична частина. Спів з листа мелодій у тональностях до 5 знаків у розмірах $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{3}{8}$. Імпровізація простих мелодій. Спів з листа мелодії зі складними мелодійними та ритмічними обертами. Написання музичних диктантів обсягом 8–10 тактів, включаючи пройдені музичні оберти та

ритмічні групи. Спів з листа мелодії з хроматизмами, модуляціями. Ритмічні вправи з використанням пройдених ритмічних груп. Спів дво- та триголосних вправ.

Розділ 3. Концертна діяльність (98 год.)

3.1. Зведені репетиції (80 год.)

Знайомство з вимогами до учасника концертного складу хору.

Практична частина. Вивчення на зведених репетиціях хорових творів концертного репертуару та їхнє відпрацювання (додаток 3). Удосконалення техніки виконання та розвиток артистизму.

3.2. Концертні виступи (18 год.)

Підготовка до концертних виступів.

Практична частина. Участь у концертних виступах різного рівня.

Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Вокально-хорова робота	75	207	282
1.1. Вокально-хорові вправи	21	99	120
1.2. Спів творів	36	108	144
1.3. Прослуховування музичних творів.	18	-	18
Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо	18	18	36
Розділ 3. Концертна діяльність	3	105	108
3.1. Зведені репетиції	-	90	90
3.2. Концертні виступи	3	15	18
Підсумок	3	-	3
Разом	102	330	432

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи вокально-хорового колективу. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Розділ 1. Вокально-хорова робота (282 год.)

1.1. Вокально-хорові вправи (120 год.)

Інтонування, художня інтерпретація та виконавська майстерність. Аналіз стилю хорового твору. Вокально-хорова робота над репертуаром. Ансамбль, його типи і види.

Практична частина. Спів кантиленних і моторно-ритмічних вправ у великому діапазоні. Спів без супроводу у дво-, три- та чотириголосі. Оволодіння різними видами вокалізації. Виконання класичних творів *a cappella*.

1.2. Спів творів (144 год.)

Вивчення творів українських та зарубіжних композиторів: Д. Бортнянський «Слава, Єдинородний», «Тріо», «Херувимська» та ін., Л. Дичко «Сонячне коло», М. Леонтович «Щедрик», «Дударик», «Їхав козак на війноньку» та ін., М. Лисенко «А вже весна», Б. Лятошинський «Туча», Г. Гендель «Dignare», Д. Перголезі «Stabat mater», А. Скарлатті «Прелюдія та фуга» та ін.

Практична частина. Спів творів з репертуару колективу (додаток 3). Удосконалення вокально-хорових навичок, набутих у групах основного рівня навчання.

1.3. Прослуховування музичних творів (18 год.)

Прослуховування музичних творів українських і зарубіжних композиторів.

Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо (36 год.)

Робота з партитурою, аналіз її складних місць. Метроритмічні складнощі хорових творів.

Практична частина. Спів канонів і поліфонічних творів.

Розділ 3. Концертна діяльність (108 год.)

3.1. Зведені репетиції (90 год.)

Вивчення на зведених репетиціях хорових творів репертуару колективу.

3.2. Концертні виступи (18 год.)

Підготовка до концертних виступів.

Практична частина. Участь у концертних виступах різного рівня.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- базові терміни й теоретичні поняття з музичної грамоти та вокально-хорового співу;
- вимоги до гігієни та збереження голосу;
- вимоги до постави під час співу;
- основи сценічної культури;
- прийоми створення музичного образу засобами хорового виконавства.

Вихованці мають уміти:

- прочитати з листа нескладну мелодію, визначити на слух високу або низьку співочі позиції, чисте або фальшиве інтонування;
- володіти вокально-художньою інтонацією та засобами сценічної виразності;
- володіти динамічними та тембральними можливостями голосу;
- володіти основами академічного вокально-хорового співу;
- працювати з хоровою партитурою;
- виконувати хорові твори у супроводі та *a cappella*;
- співати твори з концертного репертуару хору.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Музичні інструменти</i>		
1.	Акордеон	1 шт.
2.	Баян	1 шт.
3.	Бубон	2 шт.
4.	Дзвіночки (високі, низькі)	1 шт.
5.	Електроорган	1 шт.
6.	Камертон	1 шт.
7.	Кастаньети	3 шт.
8.	Ложки дерев'яні й металеві	12 шт.
9.	Маракаси	1 шт.
10.	Метроном	1 шт.
11.	Синтезатор	1 шт.
12.	Сопілка	4 шт.
13.	Тамбурини	2 шт.
14.	Трикутники	2 шт.
15.	Фортепіано	1 шт.
<i>Таблиці та плакати</i>		
1.	Таблиці з нотної грамоти	1 комп.
2.	Плакати для слухання музики	1 комп.
<i>Картини</i>		
1.	Портрети українських композиторів	1 комп.
2.	Портрети зарубіжних композиторів	1 комп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абелян Л.М. Сто канонів для дитячого хору / Л. М. Абелян. – М.: Музыка, 1969. – 131 с.
2. Колесса Ф. Шкільний співаник / Ф. Колесса. – К.: Музична Україна, 1991. – 224 с.
3. Лисенко М.В. Молодощі / М. В. Лисенко. – К.: Музична Україна, 1990. – 140 с.
4. Музыка в школі: зб. ст. – К.: Музыка, 1977.
5. Пигров К. Руководство хором / К. Пигров. – М.: Музыка, 1964. – 220 с.
6. Попов В. Организационные и методические основы работы самодеятельного хора / В. Попов. – М.: Музыка, 1961 – 112 с.
7. Раввінов О. Методика хорового співу в школі / О. Раввінов. – К.: Музична Україна, 1971. – 248 с.
8. Робота з дитячим хором. – М.: Музыка, 1981. – 69 с.
9. Соколов В. Хоровий дирижер, педагог, композитор / В. Соколов. – М.: Музыка, 1988. – 124 с.
10. Соколов В. Спів у дитячому хорі / В. Соколов. – М.: 1980 – 192 с.
11. Соколова О. Двоголосний спів у молодшому хорі / О. Соколова. – К.: 1987.
12. Тихеева Л. Школа хорового пения для I–IV кл. / Л. Тихеева. – М.: Музыка, 1966. – 264 с.
13. Шацька В. Музыка в школі: кн. 1 / В. Шацька. – М.: АПН РСФСР, 1952.

Додаток 1

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР МОЛОДШОГО ХОРУ

1. Аляб'єв А. «Зимова дорога»
2. Бойко Р. «Аист вернувся»
3. Вебер К. «Вечірня пісня»
4. Вериківський М. «Котику сіренький»
5. Гретрі А. «Суперечка»
6. Дремлюга М. «Вербова дощечка»
7. Завалішина М. «Ми любимо весну»
8. Колодуб Ж. «Осінь»
9. Кос-Анатольський А. «Осінь»
10. Кюї Ц. «Осінь»
11. Мясков К. «Снігурі», «Зимонька»
12. Степовий Я. «Проліски», «Щебетала пташечка», «Гагілочка»
13. Стеценко К. «Ой, на горі жито»
14. Тилик В. «Весняні дарунки»
15. Філіпенко А. «Зацвіла в долині»
16. Фільц Б. «Дощик», «Жук-жученко», «Заєць»
17. Шуман Р. «Тихий вечір»

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР КАНДИДАТСЬКОГО ХОРУ

1. Аляб'єв А. «Зимова дорога»
2. Гайдн Й., сл. Синявського П., переклад для дитячого хору Попова В. «Вот опять уходит лето»
3. Колесса Ф. «Шкільні співанки»
4. Кормінський М. «Моя лошадка-пони»
5. Майборода Г., сл. Тичини П. «Гаї шумлять»
6. Мясков К., сл. Кротова І. «Комар-пастух», сл. Скомаровського В. «Сплять над озером ялинки»
7. Рожавська Ю. «Котик і миші»
8. Танєєв С. «Горные вершины»
9. Тимко І., сл. Воронька П. «Облітав журавель»
10. Українська народна пісня «Іди, іди дощику», «Гагілка»
11. Філіпенко А., сл. Вігдорова С. «Весняний дощ»
12. Фільц Б., сл. Костенко Л. «Весняні сценки», «Польові дзвіночки», «Берізки по коліна у воді»
13. Фільц Б., сл. Лодижця В. «На високій полонині»
14. Фільц Б., сл. Лучука В. «Жук-жученко»
15. Фільц Б., сл. Сингаївського М. «Любимо землю свою»
16. Фільц Б., сл. Шевченка Т. «Зацвіла у долині»
17. Шуберт Ф. «Прекрасний травень»

Додаток 3

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР КОНЦЕРТНОГО ХОРУ

1. Бортнянський Д. «Слава, Єдинородний», «Тріо», «Херувімська», «Многоліття», «Да исправится молитва моя»
2. Бріттен Б. «Різдв'яні гімни»
3. Гендель Г. «Dignare»
4. Глінка М. «Попутная песня»
5. Дворжак О. «Мелодія»
6. Дебюсі К. «Місячне сяйво»
7. Дичко Л. «Сонячне коло»
8. Калінніков В. «Святий Боже»
9. Кириліна І. «Три українські пісні»
10. Кошиць О. «Ой, посеред двору береза стояла», «Колискова»
11. Леонтович М. «Щедрик», «Дударик», «Їхав козак на війноньку», «Ой, сивая та зозуленька», «Женчичок-бренчичок», «Ой, ходить Семенко»
12. Лисенко М. «А вже весна»
13. Людкевич С. «Гагілка»
14. Лятошинський Б. «Туча»
15. Мясков К. «Школа відчиняє двері нам свої»
16. Перголезі Д. «Stabat mater»

17. Ревуцький Л. «Подоляночка», «Веснянка»
18. Рожавська Ю. «Зима»
19. Скарлатті А. «Прелюдія та фуга»
20. Стеценко К. «Вечірня пісня»
21. Фільц Б. «Зимова картинка», «Вишеньки-черешеньки»
22. Чайковський П. «Соловушко»
23. Шостакович Д. «Романс»
24. Шуберт Ф. «Баркарола»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ХЛОПЧАЧОГО ХОРОВОГО СПІВУ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Хоровий спів є одним з основних видів музичного мистецтва, який займає важливе місце в позашкільній роботі. Заняття з хорового співу є важливим засобом творчого розвитку хлопчиків та юнаків. Він має ряд притаманних лише йому особливостей, однією з яких є робота в колективі, колективна основа виконання.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі опанування музичного мистецтва на заняттях вокально-хоровим співом у складі хлопчачо-юнацької капели.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – забезпечення навчання основам професійного академічного вокально-хорового співу; основним поняттям і термінам музичної грамоти та сольфеджіо; правилам гігієни й оберігання голосу;

практична – оволодіння нотною грамотою, слухового контролю, сольфеджування, звукового відчуття;

творча – забезпечення розвитку музичних і вокальних здібностей; формування музично-естетичного смаку; прагнення до гармонії, уміння бачити її в музиці, людині, навколишньому світі; психологічному вивільненню та творчому розкриттю особистості через виконавський досвід;

соціальна – виховання громадянської свідомості, національної гідності через виконання кращих творів вітчизняної музики; формуванню навиків професійної взаємодії в колективі, прагненню до створення комфортного, доброзичливого клімату.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку вокального профілю, розрахована на хлопчиків та юнаків віком від 5 років.

Програма передбачає навчання вихованців у групах початкового, основного та вищого рівнів:

початковий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), (кандидатський склад);

основний рівень – 360 год. (10 год. на тиждень, (концертний склад);

вищий рівень – 432 год. (12 год. на тиждень), 1-й та наступні роки навчання.

В умовах позашкільного навчального закладу навчити дитину грамотно співати (оволодіваючи при цьому значним концертним репертуаром) і досягти високого виконавського рівня можна лише за рахунок дуже ретельного щорічного відбору дітей (віком 5–8 років) у підготовчій групі та індивідуального спостереження за ними і вчасного переведення хлопчиків до концертного складу, де юні співаки протягом ще одного року не беруть

участі в концертній діяльності, відпрацьовуючи вокальну манеру та доопрацьовуючи репертуар в повноцінному хоровому ансамблі.

Специфіка хору хлопчиків полягає в тому, що вокальний апарат у них формується з 10–11 років, а у зв'язку з мутацією голосу виконавський вік триває, як правило, до 14 років. Найоптимальніший термін перебування хлопчиків у концертному складі хору – з 11 до 14 років.

Навчальні групи формуються з урахуванням віку вихованців, року навчання й підготовленості з дотриманням розподілу на початковий, основний і вищий рівні навчання.

У хорові групи приймають дітей, які мають вокально-музичні здібності хоча б мінімального рівня, виявляють інтерес і бажання до занять хоровим співом.

Діти віком 5–8 років, які не мають початкової підготовки, під час прийому проходять вокальне (голосові дані, координація слуху й голосу, звуковідтворення) та музичне тестування (наявність почуття ритму, музичного слуху та пам'яті). Діти віком 8 і більше років, які мають початкову підготовку, проходять усне анкетування (мотиви вибору та характер інтересу до занять у хоровому колективі, очікувані результати), вокально-музичне тестування (визначення рівня попередньої підготовки, музичних даних і вокальних здібностей).

Хорова капела складається з молодшого хору (групи початкового рівня навчання для дітей віком 5–8 років), підготовчого або кандидатського складу (групи основного рівня навчання для дітей віком 8–11 років), хлопчиків та юнаків або концертного складу (групи основного рівня навчання для дітей віком 10–14 років та групи вищого рівня навчання для юнаків).

Тривалість навчання у групах початкового рівня становить 2 роки для 5–6 річних дітей та 1 рік навчання для дітей віком 7–8 років. Заняття проводяться тричі на тиждень по 2 години.

Заняття з хорового співу, музичної грамоти та сольфеджіо проводяться разом: діти отримують теоретичні знання й навички сольфеджування в процесі оволодіння технікою співу, розучування хорових творів. У період підготовки до концертних виступів групове заняття з хорового співу може бути замінене на зведену хорову репетицію.

Навчання у групах основного рівня (діти від 8 до 14 років) відбувається загалом протягом 4 років.

Діти, які виявили яскраву вокально-музичну обдарованість або мають попередню підготовку, можуть пройти початкову підготовку за прискореним варіантом або бути зарахованими відразу в групи основного рівня навчання.

Робота колективу будується за принципами здійснення міжпредметних зв'язків. Заняття у ньому вагомо доповнюють базові знання учнів зі співу, музики, сольфеджіо.

Форми організації занять:

– групова (хоровий спів, музична грамота та сольфеджіо, репетиції й концертні виступи);

– індивідуальна (індивідуальний вокал, вивчення сольних концертних номерів).

Для розширення загального світогляду вихованців і формування в них художньо-естетичного смаку велике значення мають відвідування концертів, театральних вистав, зустрічі з композиторами, професійними музикантами і виконавцями, а також участь у різноманітних фестивалях, конкурсах і хорових форумах.

Контрольні заняття у групах початкового та основного рівнів проходять 1 раз на півріччя у формі відкритого або підсумкового уроку чи концерту для батьків, а в групах основного та вищого рівнів – концерту.

Формами контролю є: постійне спостереження за вихованцями у процесі занять, відкриті та підсумкові заняття для батьків і спеціалістів, які проводяться 1 раз на півріччя, перевідні підсумкові заняття та виконання сольних номерів найобдарованішими вихованцями.

За даною програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Вокально-хорова робота	40	126	166
1.1. Прослуховування музичних творів	24	-	24
1.2. Спів творів	-	50	50
1.3. Засвоєння вокально-хорових навичок	16	76	92
Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо	16	18	34
Розділ 3. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	12	12
Підсумок	-	2	2
Разом	58	158	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи вокально-хорового колективу. Правила поведінки у вокально-хоровому колективі, навчальному закладі. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Місце хорового співу серед основних видів музичного виконавства.

Розділ 1. Вокально-хорова робота (166 год.)

1.1. Прослуховування музичних творів (24 год.)

Прослуховування музичних творів: А. Аверкін «Смішинка», Е. Баркова «Медведь проснувся», Ж. Бізе «Хор хлопчиків з опери «Кармен» та ін.

1.2. Спів творів (50 год.)

Виконання творів з репертуару молодшого хору (додаток 1).

1.3. Засвоєння вокально-хорових навичок (92 год.)

Правильна співоча постава тіла. Жести диригента-хормейстера (вступ, сильна доля, характер жесту на *legato, staccato, non legato, marcato*). Види дихання. Знайомство з голосовим апаратом. Висота звуку, регістр.

Практична частина. Вправи для розвитку співочого дихання: економний видих на рахунок 10, 20; видих на шиплячі приголосні звуки *ш, с, пф, кх*. Вправи на формування голосних звуків, чіткої дикції та артикуляції (спів на склади: *мі-ме-ма-мо-му* та ін.). Вправи на вирівнювання хорового унісону, вміння повторити заданий звук (на голосних звуках *и, е, а, у, і, є, ї, ю*). Вправи на формування правильної співочої атаки звуку (м'якої і твердої). Вправи на розвиток навичок колективного співу (вступ та закінчення співу разом, спів різновисоких звуків, тримання строю, інтонування тощо).

Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо (34 год.)

Вивчення елементарних музичних понять і термінів. Звук, висота звуку, регістр. Метроритм (сильна і слабка долі, такт). Темп. Динаміка.

Практична частина. Вправи на повторення заданого ритмічного малюнку. Завдання на відтворення оплесками ритмічного малюнку вивченої вправи чи пісні. Спів за рукою диригента невеликих вправ і простих мелодій. Спів вправ із динамічними відтінками. Вправи на розвиток мелодійного та гармонійного слуху: визначення на слух висоти звуку, кількості (один чи два), напрямку руху мелодії, поступовості чи стрибковості тощо.

Розділ 3. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень (кандидатський склад капели) НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3

Розділ 1. Вокально-хорова робота	15	102	117
1.1. Прослуховування музичних творів	6	-	6
1.2. Спів творів	-	45	45
1.3. Удосконалення вокально-хорових навичок	9	57	66
Розділ 2. Музична грамота і сольфеджіо	12	15	27
Розділ 3. Концертна діяльність	-	60	60
3.1. Зведені репетиції	-	45	45
3.2. Концертні виступи	-	15	15
Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	6	6
Підсумок	-	3	3
Разом	30	186	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи вокально-хорового колективу. Колективна природа хорового співу. Правила поведінки у вокально-хоровому колективі, навчальному закладі. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Особливості хорового співу.

Розділ 1. Вокально-хорова робота (117 год.)

1.1. Прослуховування музичних творів (6 год.)

Прослуховування музичних творів: Хоровий концерт О. Архангельського; Третій хоровий концерт Д. Бортнянського; «Dignare» Г. Генделя; «Щедрик» М. Леонтовича; Хоровий концерт М. Лисенка; «Ave verum» В. Моцарта та ін.

1.2. Спів творів (45 год.)

Виконання хорових творів із репертуару колективу (додаток 1).

1.3. Удосконалення вокально-хорових навичок (66 год.)

Ланцюгове дихання. Атака звуку. Формування голосних звуків і чіткість приголосних. Хорова партитура.

Практична частина. Вправи на закріплення і розвиток вокально-хорових навичок (дихання, звуковидобування, інтонування тощо). Вправи на вирівнювання, утримання звуку і хорового унісону при співі *a cappella* (*a*, *o*, *mormorando*). Вправи на розширення співочого діапазону. Вправи на вивчення прийомів технічного та виразно-художнього виконання (якість звуку, темпові, ритмічні, динамічні відхилення, використання звукових ефектів тощо). Вправи на розвиток тембральної звучності (для дискантів – на розвиток та якість звучання головного звуку, для альтів – м'яке, наповнене звучання грудного регістру). Вивчення хорових творів (додаток 1).

Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо (27 год.)

Нотні знаки. Тон, півтон. Знаки альтерації. Такт, музичний розмір (2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 6/8). Ліга. Динамічні відтінки.

Практична частина. Спів вправ на два та три голоси (з утриманням строю та ансамблю). Спів інтервалів (ч.4, ч.5, в.6, м.6, ч.8). Спів ланцюжків акордів (Т-S6/4-D6-Т, Т-II6/5-D6-Т тощо). Ритмічні диктанти. Спів мелодії з листа.

Розділ 3. Концертна діяльність (60 год.)

3.1.Зведені репетиції (45 год.)

Вивчення хорових творів (додаток 1).

3.2. Концертні виступи (15 год.)

Вивчення окремих дво- і триголосних творів для концертних виступів. Концертні виступи.

Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень (концертний склад капели) НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Вокально-хорова робота	20	160	180
1.1. Прослуховування музичних творів	8	-	8
1.2. Спів творів	-	90	90
1.3. Удосконалення вокально-хорових навичок	12	70	82
Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо	18	18	36
Розділ 3. Концертна діяльність	-	128	128
3.1. Зведені репетиції	-	99	99
3.2. Концертні виступи	-	29	29
Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	12	12
Підсумок	-	2	2
Разом	40	320	360

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи вокально-хорового колективу. Правила поведінки у вокально-хоровому колективі, навчальному закладі. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Розділ 1. Вокально-хорова робота (180 год.)

1.1. Прослуховування музичних творів (8 год.)

Прослуховування музичних творів: Б.Лятошинський «По небу крадеться луна»; В. Моцарт «Regina coeli»; С. Рахманінов «Тобі співаємо» та ін.

1.2. Спів творів (90 год.)

Вивчення хорових творів: Хоровий концерт О. Архангельського; Третій хоровий концерт Д. Бортнянського; Хоровий концерт М. Лисенка; Три духовних хори А. Шнітке та ін. Відпрацювання почуття ансамблю – як в окремій партії, так і в хорі. Досягнення штучного ансамблю, ритмічного й динамічного, засобів виразності, вокально-художнього інтонування. Відчуття стилю твору. Вокальні вправи та вокалізи для розвитку вокальних здібностей і техніки співу. Подолання індивідуальних труднощів.

1.3. Удосконалення вокально-хорових навичок (82 год.)

Тверда та придихова атаки звука. Знаки хорової партитури. Особливі прийоми співу й звукові ефекти. Гігієна та оберігання голосу. Вимоги до постави співака.

Практична частина. Вправи на закріплення та розвиток вокально-хорових навичок (дихання, видобування звуку, інтонування, артикуляція, дикція тощо). Вправи на відпрацювання основних штрихів (*legato, non legato, staccato, marcato*), прийомів (*mormorando, sub P, sub F*). Вправи на розвиток дихання для позиційного відчуття піднебіння, на різні види дихання, на розвиток активної співочої позиції. Вправи на вирівнювання хорового унісону при співі *a cappella*. Вправи на розширення співочого діапазону. Вправи на вивчення прийомів і засобів технічного та виразно-художнього виконання (якість звуку, темпові, ритмічні, динамічні відхилення, використання звукових ефектів тощо). Вправи на розвиток тембральної звучності та єдності виконання по хорових голосах, на вміння поєднувати головний і грудний реєстри (виконання перехідних звуків, плавність переходу з одного реєстру в інший).

Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо (36 год.)

Простий і складний музичні розміри (4/4, 5/4, 7/4, 3/8, 5/8, 6/8, 9/8, 12/8). Динамічні відтінки. Транспозиція, модуляція.

Практична частина. Спів вправ на два–чотири голоси. Спів інтервалів і визначення на слух (м.2, б.2, м.3, в.3, ч.4, ч.5, м.6, в.6, м.7, в.7, ч.8, тритони).

Спів ланцюжків акордів (тризвуки та їхнє вживання, септакорди – D7,

II7, VII7, VII7 зм.). Ускладнені ритмічні диктанти. Спів вправ із листа.

Розділ 3. Концертна діяльність (128 год.)

3.1. Зведені репетиції (99 год.)

Вивчення концертних хорових творів із репертуару капели (додаток 1). Створення почуття ансамблю в партії і в хорі, між хором і солістом, хором та інструментом акомпаніатора. Досягнення образності та виразності виконання, художньо-вокального інтонування.

3.2. Концертні виступи (29 год.)

Фестивально-концертні виступи.

Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Вокально-хорова робота	27	240	267
1.1. Прослуховування музичних творів	14	-	15
1.2. Спів музичних творів	-	186	186
1.3. Удосконалення вокально-хорових навичок	12	54	66
Розділ 2. Концертна діяльність	-	159	159
2.1. Зведені репетиції	-	120	120
2.2. Концертні виступи	-	39	39
Підсумок	-	3	3
Разом	30	402	432

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи вокально-хорового колективу. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Розділ 1. Вокально-хорова робота (267 год.)

1.1. Прослуховування музичних творів (15 год.)

Прослуховування музичних творів композиторів М. Леонтовича, Б. Лятошинського, В. Моцарта, М. Мусоргського, С. Рахманінова та ін.

1.2. Спів музичних творів (186 год.)

Вивчення творів концертного репертуару по партіях та на зведеному груповому занятті; вокальних творів для сольного виконання; сольних фрагментів хорових творів (додаток 1).

1.3. Удосконалення вокально-хорових навичок (66 год.)

Вимоги до учасника концертного складу капели. Особливі прийоми співу та звукові ефекти.

Практична частина. Вправи на удосконалення прийомів хорового виконавства. Вокальні вправи та вокалізи для удосконалення техніки співу.

Розділ 2. Концертна діяльність (159 год.)

2.1. Зведені репетиції (120 год.)

Вивчення концертних хорових творів з репертуару капели (додаток 1). Створення музичного образу засобами хорового виконавства. Відтворення стилю хорового твору та манери композитора.

2.2. Концертні виступи (39 год.)

Фестивально-концертні виступи.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- будову і принципи роботи голосового апарату;
- види дихання;
- види хорів;
- музичні жанри та форми;
- основи сценічної культури;
- правила користування хоровою партитурою;
- прийоми технічного і художнього виконання твору;
- професійні вимоги до учасника хорового колективу.
- терміни і поняття музичної грамоти і сольфеджіо;
- правила гігієни та збереження голосу.

Вихованці мають уміти:

- використовувати динамічні й тембральні можливості голосу;
- володіти вокально-художньою інтонацією;
- володіти навичками вокально-хорового виконання;
- співпрацювати в ансамблі;
- тримати ритм у контрапунктному русі голосів.

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Музичні інструменти</i>		
1.	Акордеон	1 шт.
2.	Баян	1 шт.
3.	Бубон	2 шт.
4.	Дзвіночки (високі, низькі)	1 компл.
5.	Електроорган	1 шт.
6.	Камертон	1 шт.
7.	Костаньети	3 шт.
8.	Ложки дерев'яні й металеві	12 шт.
9.	Маракаси	1 компл.
10.	Метроном	1 шт.
11.	Синтезатор	1 шт.
12.	Сопілка	4 шт.
13.	Тамбурини	2 шт.
14.	Трикутники	2 шт.
15.	Фортепіано	1 шт.
<i>Таблиці та плакати</i>		
1.	Таблиці з нотної грамоти	1 компл.
2.	Плакати для слухання музики	1 компл.
<i>Картини</i>		
1.	Портрети українських композиторів	1 компл.
2.	Портрети зарубіжних композиторів	1 компл.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алиев Ю.Б. Пение на уроках музыки / Ю. Б. Алиев. – М.: Просвещение, 1978. – 175 с.
2. Андреева Л. Искусство хорового пения / Л. Андреева, М. Бондарь, В. Локтев. – М.: Госмузиздат, 1963. – 144 с.
3. Горбенко С. Дитяче хорове виховання / С. Горбенко. – К.: 2000. – 165 с.
4. Иванов-Радкевич А.О воспитании дирижера / А. Иванов-Радкевич. – М.: Музыка, 1973. – 78 с.
5. Методика музичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за ред. С. Шоломович. – К.: Музична Україна, 1979.
6. Падалко Л. Виховання ансамблю в хорі / Л. Падалко. – К.: 1969. – 171 с.
7. Практика та методика роботи з хором молодших класів / за ред. І. Захаржевського. – К.: Музична Україна, 1978.

Додаток 1

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР МОЛОДШОГО ХОРУ

1. Аверкін А. «Смішинка».
2. Баркова Е. «Медведь проснулся».
3. Бізе Ж. Хор хлопчиків з опери «Кармен».
4. Гладков Г. «Волшебные слова».
5. Гладков Г. «Лесные бусы».
6. Гладков Г. «Містер Жук».
7. Гладков Г., сл. Ліванова В. Хор придворних з м/ф «По следам бременских музыкантов».
8. Дубравін Я. «Песня о земной красоте».
9. Дубравін Я. «Я малюю».
10. Дубравін Я. «Кожаный мяч».
11. Журбін А., сл. Синявського П. «В некоторой школе, в некотором классе».
12. Зубков О. «Чоботята-дроботята».
13. Зубцов Є. «Беспокойные мальчишки».
14. Кириліна І. «У долині серед літа».
15. Кириліна І. «Співають діти».
16. Крилатов Є. «Песенка о снежинке».
17. Левіна З. «Пісенька про Плім».
18. Парцхаладзе М. «Кто посолил море».
19. Свольнен Н. «Воспоминания о каникулах».
20. Сироткін Е., сл. Заходера Б. «На уроке отдохнем».
21. Тілічєєва Є., «Лесной концерт».
22. Українська народна пісня «Два півники».
23. Українська народна пісня «Та й орав мужик край дороги».
24. Українська народна пісня «Вийшли в поле косарі».
25. Хромушин О. «Грип».
26. Шевченко Ю. «Пісенька Кенгурятки».
27. Шевченко Ю. «Диво-місто навпаки».

ОРИЄНТОВНИЙ КОНЦЕРТНИЙ РЕПЕРТУАР КАПЕЛИ ХЛОПЧИКІВ І ЮНАКІВ

1. Архангельський О. Хоровий концерт «Помишляю день страшний».
2. Бортнянський Д. Третій хоровий концерт.
3. Бортнянський Д. «Многая літа».
4. Брамс Й. «Пісні кохання».
5. Гендель Г.Ф. «Dignage».
6. Гречанінов О. «Воскликните Господеви вся земля».
7. Грузинська пісня «Пісня виноградної лози».
8. Динєв Б. «Разбойника благоразумного».
9. Зубицький В. «Дримба».
10. Леонтович М. «Щедрик».
11. Леонтович М. «Отче наш».
12. Леонтович М. «Чорнушко-душко».
13. Лисенко М. Хоровий концерт «Камо пойду от лица твоего, Господи».

14. Лотті А. «Miserere».
15. Лятошинський Б. «По небу крадеться луна»
16. Морріконе Е., обробка для хору Пони К. «Одного разу в Америці».
17. Моцарт В. «Lacrimoza».
18. Моцарт В. «Ave verum».
19. Моцарт В. «Regina coeli».
20. Мусоргський М. «Ангел вопіяше благодатний».
21. Мюзикл, аранжування Толмачова Р. «O! man river».
22. Негритянський спірічуел «My Lord».
23. Орф К. «Карміна бурана», №№ 13,14.
24. Пуленк Ф. «Stabat Mater».
25. Рахманінов С. «Тобі співаємо».
26. Свешніков А. «Болеро».
27. Свідер В. «Cantus gloriosus».
28. Сен-Санс К. «Болеро».
29. Стеценко К. «Милість спокою».
30. Стеценко К. «Благослови, душе моя, Господи».
31. Танєєв С. «Посмотри, какая мгла».
32. Танєєв С. «Вечер».
33. Тормахова В. «Сім експресій на вірші японських поетів».
34. Українська народна пісня «На вулиці скрипка грає».
35. Українська народна пісня, аранжування В.Михновецького, адаптація для хору Р. Толмачова, «Ой полечко-поле».
36. Форе Г. Кант Жана Распіна.
37. Франк Ц. «Panis Angelius».
38. Франк Ц. Псалом № 150.
39. Шнітке А. «Три духовних хори».
40. Яциневич О. «Богородице, діво, радуйся».
41. Яциневич О. «Святу православну українську церкву».
42. Яциневич О. «Чути дзвінок».
43. Яциневич О. «Ой в Єрусалимі».
44. Яциневич О. Колядка «Бог ся рождає».
45. Яциневич О. «Добрий вечір».

Додаток 2

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ТВОРІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НА ФОРТЕПІАНО

Початковий рівень

1. Ансамблі: Бетховен Л. Марш з музики до «Афінських руїн»; Глінка М. «Краков'як».
2. Бах І. «Маленька прелюдія».
3. Бетховен Л. «Сонатина».
4. Гедіке А. «Варіації C-dur».
5. Кабалевський Д. «Клоуни».
6. Майкапар С. «Метелик».

7. Рюнгрок В. «Горе ляльки».
8. Хачатурян К. «Сумна пісенька».
9. Шевченко Ю. «Канон».

Основний рівень

1. Ансамблі: Гаврилін В. Полька з балету «Анюта»; Прокоф'єв С. Гавот з класичної симфонії; Прокоф'єв С. Марш із музики до опери «Любов до трьох апельсинів»; Свірідов Г. Вальс; Хачатурян К. Музика до балету «Чіпполіно».
2. Бах І. «Маленька прелюдія».
3. Бах І. – Кабалевський Д. Органна прелюдія та fuga.
4. Бах І. «Інвенції».
5. Бетховен Л. Легка соната (f-moll, Es-dur).
6. Бетховен Л. «До Елізи».
7. Беркович І. «Українська народна пісня».
8. Гріг Е. «Вальс».
9. Гріг Е. «Лірична п'єса».
10. Гріг Е. «Поетична картинка».
11. Дремлюга М. «Лірична пісня».
12. Кабалевський Д. «Варіації на українську тему».
13. Кабалевський Д. «Повільний вальс».
14. Косенко В. «Елегія».
15. Косенко В. «Мелодія».
16. Косенко В. «Етюд».
17. Клементі М. «Сонатина».
18. Майкапар С. «Варіації».
19. Моцарт В. «Соната (C-dur)».
20. Моцарт В. «Сонатина».
21. Хачатурян А. Вальс із драми «Маскарад».
22. Чайковський П. «Осінь пісня. Ноктюрн».
23. Черні К. Етюди (3–4 зошити).
24. Черні К. Опус 299. Етюди (1 зошит).

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Пісня супроводжує дитину із самого раннього віку, пісня, як народна, так і сучасна, вчить премудрості життя, спілкування, допомагає розібратися в життєвих проблемах, сповнює серце дитини почуттям любові до людей, до природи, до рідної землі, до батьків, розповідає про наші святині, про чисті й ніжні почуття.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування вокального мистецтва.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – забезпечення навчання основам професійного вокального співу; основним поняттям і термінам музичної грамоти; правилам гігієни й охорони голосу;

практична – оволодіння нотною грамотою, розвиток вокального, гармонічного та мелодичного слуху; удосконалювання мовного апарату; формування вокальної артикуляції, співочого дихання, музичної пам'яті; формування діяльності голосового апарату з основними властивостями співочого голосу;

творча – забезпечення індивідуальних вокальних здібностей; формування музично-естетичного смаку; прагнення до гармонії, уміння бачити її в музиці, людині, навколишньому світі; психологічному вивільненню та творчому розкриттю особистості через виконавський досвід;

соціальна – виховання громадянської свідомості, національної гідності через виконання кращих творів вітчизняної музики; глибокого почуття любові до музики, пісні, рідного краю, рідної мови; формування навиків професійної взаємодії в колективі, прагнення до створення комфортного, доброзичливого психологічного клімату.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку вокального профілю, розрахована на вихованців віком від 5 років.

Навчальна програма передбачає:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 2-й рік навчання;

вищий рівень – 324 год. (9 год. на тиждень).

Програма розрахована на дітей, які мають здоровий голосовий апарат та задовільні вокальні й музичні дані. Ця програма розрахована на дітей як з вокальною підготовкою, так і без співочої практики.

На заняттях гуртка розвиваються творчі здібності дітей, виховується глибоке почуття любові до пісні, до музики. Окрім розучування пісень програмою передбачено засвоєння вихованцями основ нотної грамоти, слухання музики та музично-ритмічна творчість. Елементи теорії музики

включаються дуже обережно, лише після того, як у вихованців викликано інтерес та любов до пісні й музики. Окрім розвиваючих і навчальних завдань вирішується ще одне важливе завдання – оздоровчо-корекційне. Дихальні вправи, що використовуються на заняттях, допомагають оздоровити органи дихання. Спів благотворно впливає на розвиток голосу і допомагає будувати плавне і безперервне мовлення.

Програма початкового рівня передбачає загальний розвиток дітей, виявлення їхніх здібностей, нахилів, розкриття вокально-хорових можливостей, пробудження інтересу до творчої діяльності. У групах початкового рівня заняття проводяться два рази на тиждень тривалістю 2 години, за рік це становить 144 години.

Основний рівень навчання розрахований на розширення та поглиблення теоретичних знань, удосконалення вокально-хорових навичок, необхідних під час співу, розвиток стійких інтересів до творчої діяльності. В групах основного рівня заняття проводяться два рази на тиждень тривалістю по 2–3 години на тиждень.

Вищий рівень розрахований на задоволення потреб здібних, обдарованих вихованців у творчій підготовці, передбачає удосконалення вокально-хорових навичок, яких вихованці набули в групах попередніх рівнів. В групах вищого рівня заняття тривають 3 години 3 рази на тиждень, за рік це складає 324 години.

Навчальні групи формуються з урахуванням вікових особливостей, року навчання та підготовленості гуртківців, наповнюваність груп – до 15 осіб, вищий рівень – до 10. Прийом дітей здійснюється згідно з результатами вокально-музичного та ритмічного тестувань.

Форми проведення занять різноманітні: групові (вокально-хорові заняття, музична грамота, зведені репетиції, на які запрошуються учні з різних груп, заняття-конкурси, концертні виступи); індивідуальні (індивідуальний вокал в групі вищого навчального рівня).

Заняття складаються з таких елементів: розвиток основних вокально-хорових навичок, розучування репертуару; формування та розвиток сценічних навичок; засвоєння основ нотної грамоти (основний та вищий рівень); слухання музики (починаючи з другого року основного рівня навчання); музично-ритмічна творчість (ігрова та рухова). Ці елементи заняття можна міняти та комбінувати в залежності від вокального твору, який вивчається.

Після кожного заняття підводяться підсумки, відмічаються досягнення і недоліки в співі окремих вихованців, оцінка групової роботи в цілому, відзначення позитивних та негативних моментів. Наприкінці кожного навчального року проходить звітний концерт для батьків, гуртківців інших творчих об'єднань та однолітків.

У роботі гуртка використовуються такі методи: наочно-слуховий (виразне виконання педагогом вокального твору, прослуховування аудіозаписів); наочно-зоровий (показ педагогом гри, рухів, окремих елементів супроводжуючих рухів); словесний (пояснення, вказівки під час

виконання пісні, розповіді про композиторів, музичні жанри); вправи (багаторазове повторювання, варіювання знайомим матеріалом); послідовне розучування репертуару із врахуванням складності творів, вікових та індивідуальних можливостей дітей (спів починається із вправ, нескладних пісень, та з поступовим засвоєнням матеріалу пісенний репертуар ускладнюється).

Досягненню визначених завдань сприяє використання методичних прийомів, спрямованих на активізацію кожної дитини зокрема та групи в цілому: індивідуальна оцінка рівня засвоєння навичок; створення на заняттях атмосфери доброзичливості, яка викликає у невпевнених дітей бажання співати, не боячись помилок; індивідуальні вказівки для окремих дітей та загальні вказівки для всієї групи; розподіл на підгрупи з тим, щоб одні діти виконували пісню, а інші давали оцінку їхньому виконанню.

Важливою формою навчання дітей є їх участь у змаганнях, конкурсах, концертах. Оволодіння виконавською діяльністю передбачає набуття навичок публічних виступів. Залучати вихованців до публічних виступів необхідно поступово, проводячи контрольні прослуховування при інших гуртківцях чи батьках, оскільки не всі діти легко переносять хвилювання, пов'язані з публічними виступами, втрачають стабільність. Для них потрібно змінювати умови, проводити показ роботи в психологічно комфортній обстановці.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, творчі звіти, відкриті заняття з наступним обговоренням, участь у концертах, конкурсах, оглядах, фестивалях.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Оволодіння виконавськими навичками	6	30	36
Розділ 2. Робота над вокальними творами	8	40	48
2.1. Демонстрація вокального твору	2	-	2
2.2. Розучування музичного та поетичного текстів	2	10	12
2.3. Робота над вокальною партією	-	20	20
2.4. Виразність виконання	4	10	14

Розділ 3. Формування та розвиток сценічних навичок	6	16	22
Розділ 4. Музично-ритмічна творчість	6	12	18
Розділ 5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	4	12	16
Підсумок	1	1	2
Разом	33	111	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки на заняттях та в громадських місцях, безпечна дорога до місця проведення занять.

Зовнішній вигляд виконавця, сценічний костюм, його відмінність від побутового та святкового.

Розділ 1. Оволодіння виконавськими навичками (36 год.)

Знайомство з голосовим апаратом, правильна співоча постава (положення тулуба, рук, ніг, голови, шиї під час співу), дихання, діафрагма, співочі регістри, діапазон, тембр, лад, розмір, ритм, ведення звуку: legato та non legato. Правила та поради з гігієни голосу.

Практична частина. Вправи на формування чіткої дикції та артикуляції, співочого дихання (спокійний вдих, затримка вдишу перед початком співу – люфт-пауза, вироблення рівномірного видиху), визначення на слух висоти звуку, вміння повторити заданий звук, вирівнювання, утримання звуку, вправи на правильне співоче формування голосних звуків у поєднанні із приголосними, вправи на вирівнювання голосних «і-е-а-о-у» у поєднанні із різними приголосними, вправи на розвиток колективного співу (унісон), ведення звуку: legato та non legato. Виконання елементарних вокальних вправ у повільному темпі.

Розділ 2. Робота над вокальними творами (48 год.)

2.1. Демонстрація вокального твору (2 год.)

Демонстрація, виконання вокального твору, які супроводжуються розповіддю про цей твір, проводиться, як правило, самим педагогом та використовується як вступне заняття при знайомстві з музичним репертуаром. Навчання вмінню аналізувати та коротко характеризувати вокальний твір.

2.2. Розучування музичного та поетичного текстів (12 год.)

Ознайомлення із музичним та поетичним текстами.

Практична частина. Вивчення музичного та поетичного текстів. Робота з текстами пісень як з окремою від музичного супроводу прозою

(інтонаційна виразність, ритміка вірша, акцентуація, пластичне інтонування заданого тексту).

2.3. Робота над вокальною партією (20 год.)

Вивчення вокальної партії.

Практична частина. Послідовне та поетапне відтворення вокальної партії. Чистота інтонування.

2.4. Виразність виконання (14 год.)

Слуховий контроль та самоконтроль за якістю свого вокального звучання.

Практична частина. Продовження роботи над удосконаленням вокально-технічних навичок та засвоєнням вокального репертуару. Розвиток творчих здібностей, прагнення до самостійності в осмисленні трактування твору.

Розділ 3. Формування та розвиток сценічних навичок (22 год.)

Ознайомлення з поняттями: ознаки сценічної дії, сценічна уява, художній образ, сценічний та побутовий костюм, драматургія, сценічна мова, рух та постава. Жести, поводження з мікрофоном, виразна міміка, ритмізована хода, танцювальні рухи та хореографічні композиції.

Практична частина. Робота над скоромовками, чітке читання тексту повільно з подальшим прискоренням до темпу скоромовок; асоціативні та пластичні ігри, рухові імпровізації, вправи на розвиток образних уявлень. Вироблення відчуття впевненості та артистичності під час виступу, подолання психологічного бар'єру перед виступом, глядачем, залом. Вироблення вміння невимушено поводитись на сцені.

Розділ 4. Музично-ритмічна творчість (18 год.)

Єдність сприйняття музики і рухів. Ознайомлення із правилами проведення музично-дидактичних та народних пісенних ігор.

Практична частина. Вираження змісту, характерних особливостей музичного твору через певні танцювальні та ритмічні рухи у найрізноманітніших їхніх поєднаннях. Музично-дидактичні ігри. Музичні сюжетно-рольові та народні ігри, що супроводжуються співом, пантомімними рухами, елементами характерного танцю. Гра на музичних інструментах приносить дітям велике задоволення, організовує їх, втягує в активне музикування, виховує увагу, розвиває пам'ять, музично-слухові уявлення, чуття тембру, ритму.

Розділ 5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (16 год.)

Розповіді про музичні твори, композиторів. Підготовка до свят. Проведення бесід загальноосвітнього характеру.

Практична частина. Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Оволодіння виконавськими навичками	6	24	30
Розділ 2. Робота над вокальними творами	6	36	42
2.1. Демонстрація вокального твору	2	-	2
2.2. Розучування музичного та поетичного текстів	2	12	14
2.3. Робота над вокальною партією	2	20	22
2.4. Виразність виконання.	-	4	4
Розділ 3. Особливості естрадного вокалу	2	2	4
Розділ 4. Формування та розвиток сценічних навичок	6	16	22
Розділ 5. Ознайомлення з елементами нотної грамоти	6	2	8
Розділ 6. Музично-ритмічна творчість	6	12	18
Розділ 7. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	4	12	16
Підсумок	1	1	2
Разом	39	105	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки на заняттях та в громадських місцях, безпечна дорога до місця проведення занять.

Зовнішній вигляд виконавця, сценічний костюм, його відмінність від побутового та святкового.

Розділ 1. Оволодіння виконавськими навичками (30 год.)

Дихання, вокальна дикція, діапазон. Фізіологія голосового апарату, вплив емоційного стану на фізіологічний стан голосового апарату. Правильна співоча постава (положення тулуба, рук, ніг, голови, шиї під час співу), співочі регістри, діапазон, тембр, лад, розмір, ритм, ведення звуку: legato, non legato, staccato. артикуляційний апарат. Правила та поради з гігієни голосу.

Практична частина. Вправи на формування чіткої дикції та артикуляції, корекція дихання (вдих та видих залежно від характеру музики, тривалості музичної фрази, ланцюгове дихання, оволодіння навичками нижньореберного дихання, вправи на дихання на одній висоті звуку), визначення на слух висоти звуку, вміння повторити заданий звук, вирівнювання, утримання звуку, вправи на правильне співоче формування голосних звуків у поєднанні із приголосними, вправи на вирівнювання голосних «і-е-а-о-у» у поєднанні з різними приголосними, вправи на розвиток колективного співу (унісон), ведення звуку: legato, non legato, staccato, співоче звукоутворення, скоромовки, атака звуку, ансамблевий спів (унісон та багатоголосний спів), правила гігієни та збереження голосу.

Розділ 2. Робота над вокальними творами (42 год.)

2.1. Демонстрація вокального твору (2 год.)

Демонстрація, виконання вокального твору, які супроводжуються розповіддю про цей твір, проводиться, як правило, самим педагогом та використовується як вступне заняття при знайомстві із музичним репертуаром. Навчання вмінню аналізувати та коротко характеризувати вокальний твір.

2.2. Розучування музичного та поетичного текстів (14 год.)

Ознайомлення з музичними та поетичними текстами.

Практична частина. Вивчення музичного та поетичного текстів. Робота з текстами пісень як з окремою від музичного супроводу прозою (інтонаційна виразність, ритміка вірша, акцентуація, пластичне інтонування заданого тексту).

2.3. Робота над вокальною партією (22 год.)

Вивчення вокальної партії.

Практична частина. Послідовне та поетапне відтворення вокальної партії. Чистота інтонування.

2.4. Виразність виконання (4 год.)

Слуховий контроль та самоконтроль за якістю свого вокального звучання.

Практична частина. Продовження роботи над удосконаленням вокально-технічних навичок та засвоєнням вокального репертуару. Розвиток творчих здібностей, прагнення до самостійності в осмисленні трактування твору.

Розділ 3. Особливості естрадного вокалу (4 год.)

Відмінність естрадного вокалу від інших видів. Особливості естрадного співу. Поєднання різноманітних технік та специфічних прийомів.

Практична частина. Вправи, які сприяють природному звучанню голосу.

Розділ 4. Формування та розвиток сценічних навичок (22 год.)

Ознайомлення з поняттями: ознаки сценічної дії, сценічна уява, художній образ, сценічний та побутовий костюм, драматургія, сценічна мова, рух та постава. Жести, поводження з мікрофоном, виразна міміка, ритмізована хода, танцювальні рухи та хореографічні композиції.

Практична частина. Робота над скоромовками, чітке читання тексту повільно з подальшим прискоренням до темпу скоромовок; асоціативні та пластичні ігри, рухові імпровізації, вправи на розвиток образних уявлень. Вироблення відчуття впевненості та артистичності під час виступу, подолання психологічного бар'єру перед виступом, глядачем, залом. Вироблення вміння невимушено поводитись на сцені.

Розділ 5. Ознайомлення з елементами нотної грамоти (8 год.)

Ознайомлення з поняттями «мелодія», «музична фраза», «мотив», побудова пісень (заспів, приспів), відомості про ноти та їхнє позначення (нотні знаки). Висотне співвідношення звуків, динамічні і темпові відтінки. Розмір. Вивчення тривалості нот (ціла, половинна, четвертна, восьма, шістнадцята) та відповідних пауз.

Практична частина. Розрізнення звуків за висотою і тривалістю. Зображення нот 1-ї та 2-ї октав на нотному стані, паузи, нота з крапкою, знаки альтерації, динамічні відтінки, музичний розмір, основні музичні темпи. Навчання співати по нотах.

Розділ 6. Музично-ритмічна творчість (18 год.)

Єдність сприйняття музики і рухів. Створення художнього образу. Рухові зображальні засоби музики. Ознайомлення з правилами проведення музично-дидактичних та народних пісенних ігор.

Практична частина. Вправи на вокально-рухову координацію. Вираження змісту, характерних особливостей музичного твору через певні танцювальні та ритмічні рухи у найрізноманітніших їхніх сполученнях. Музично-дидактичні ігри. Музичні сюжетно-рольові та народні ігри, що супроводжуються співом, пантомімними рухами, елементами характерного танцю. Пошук вихованцями засобів вираження створеного музично-ігрового образу, адекватних музично-поетичному змістові твору. Створення власних ритмічних імпровізацій за заданим текстом, вокальні імпровізації.

Розділ 7. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (16 год.)

Розповіді про музичні твори, композиторів. Підготовка до свят. Проведення бесід загальноосвітнього характеру.

Практична частина. Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Оволодіння виконавськими навичками	6	39	45
Розділ 2. Робота над вокальними творами	6	75	81
2.1. Демонстрація вокального твору	3	-	3
2.2. Розучування музичного та поетичного текстів	-	21	21
2.3. Робота над вокальною партією	-	33	33
2.4. Виразність виконання	3	21	24
Розділ 3. Формування та розвиток сценічних навичок	6	21	27
Розділ 4. Вивчення нотної грамоти	12	-	12
Розділ 5. Слухання музики	12	-	12
Розділ 6. Музично-ритмічна творчість	6	12	18
Розділ 7. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	6	9	15
Підсумок	-	3	3
Разом	57	159	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки на заняттях та в громадських місцях, безпечна дорога до місця проведення занять.

Зовнішній вигляд виконавця, сценічний костюм, його відмінність від побутового та святкового. Повторення вивченого за минулі роки.

Розділ 1. Оволодіння виконавськими навичками (45 год.)

Дихання (черевне, діафрагмне, міжреберне, ключичне). Фізіологія голосового апарату, вплив емоційного стану на фізіологічний стан голосового апарату. Правильна співоча постава (положення тулуба, рук, ніг, голови, шиї під час співу), співоче звукоутворення, регістри, діапазон, тембр, лад, розмір, ритм, ведення звуку: *legato*, *non legato*, *staccato*; спів в унісон, канон, спів «про себе». Артикуляційний апарат. Правила та поради з гігієни голосу.

Практична частина. Вправи на формування чіткої дикції та артикуляції, корекція дихання (вдих та видих залежно від характеру музики, тривалості музичної фрази, ланцюгове дихання, оволодіння навичками

нижньореберного дихання, вправи на дихання на одній висоті звуку), визначення на слух висоти звуку, вміння повторити заданий звук, вирівнювання, утримання звуку, вправи на правильне співоче формування голосних звуків у поєднанні із приголосними, вправи на вирівнювання голосних «і-е-а-о-у» в поєднанні з різними приголосними, вправи на розвиток колективного співу (унісон), ведення звуку: legato, non legato, staccato, скоромовки, атака звуку, ансамблевий спів (унісон та багатоголосний спів).

Розділ 2. Робота над вокальними творами (81 год.)

2.1. Демонстрація вокального твору (3 год.)

Демонстрація, виконання вокального твору, яке супроводжується розповіддю про цей твір, проводиться, як правило, самим педагогом та використовується як вступне заняття при знайомстві з музичним репертуаром. Повідомлення про авторів музики та тексту, актуальності пісні (якщо це сучасна пісня), особливості художнього образу, музично-виразних та виконавських засобів.

2.2. Розучування музичного та поетичного текстів (21 год.)

Ознайомлення з музичним та поетичним текстами.

Практична частина. Вивчення музичного та поетичного текстів. Робота з текстами пісень як з окремою від музичного супроводу прозою (інтонаційна виразність, ритміка вірша, акцентуація, пластичне інтонування заданого тексту).

2.3. Робота над вокальною партією (33 год.)

Вивчення вокальної партії.

Практична частина. Послідовне та поетапне відтворення вокальної партії. Чистота інтонування.

2.4. Виразність виконання (24 год.)

Слуховий контроль та самоконтроль за якістю свого вокального звучання. Різновиди сценічної виразності.

Практична частина. Продовження роботи над удосконаленням вокально-технічних навичок та засвоєнням вокального репертуару. Розвиток творчих здібностей, прагнення до самостійності в осмисленні трактування твору.

Розділ 3. Формування та розвиток сценічних навичок (27 год.)

Ознайомлення із поняттями та прийомами створення пластичного образу пісні (темп, ритм, характер рухів, манера поведінки, міміка, жести), з правилами поведінки на сцені під час виступів (стандартні та екстремальні варіанти), з культурою роботи з мікрофоном, з процесом вживання в художній образ, з характером співочої дикції, залежно від характеру музики та змісту твору.

Практична частина. Етюди – імпровізації на задані теми, робота над створенням художнього образу музичного твору, розробка варіантів

сценічних костюмів, драматургія естрадного музичного мистецтва як засіб вираження ідейного змісту композицій через сценічну мову, рух та поставу.

Вироблення сценічної привабливості.

Розділ 4. Вивчення нотної грамоти (12 год.)

Ознайомлення з поняттями «мелодія», «музична фраза», «мотив». Висотне співвідношення звуків, динамічні і темпові відтінки. Розмір. Вивчення тривалості нот (ціла, половинна, четвертна, восьма, шістнадцята) та відповідних пауз.

Практична частина. Розрізнення звуків за висотою і тривалістю. Зображення нот 1-ї та 2-ї октав на нотному стані, паузи, нота з крапкою, знаки альтерації, динамічні відтінки, музичний розмір, основні музичні темпи. Спів по нотах.

Розділ 5. Слухання музики (12 год.)

Розгляд історичних етапів розвитку світової музичної культури. Слухання вокально-хорових та інструментальних творів із метою виховання емоційно-естетичного відгуку на музику. Слухання народної та сучасної музики. Фольклор, джаз, класика. Коротка розповідь про музичний твір та його автора. Введення понять: «заспів», «приспів», «куплет», «варіація».

Розділ 6. Музично-ритмічна творчість (18 год.)

Єдність сприйняття музики і рухів. Створення художнього образу. Рухові зображальні засоби музики. Ознайомлення із правилами проведення музично-дидактичних та народних пісенних ігор.

Практична частина. Вираження змісту, характерних особливостей музичного твору через певні танцювальні та ритмічні рухи у найрізноманітніших їхніх поєднаннях. Музично-дидактичні ігри. Музичні сюжетно-рольові та народні ігри, що супроводжуються співом, пантомімними рухами, елементами характерного танцю. Пошук вихованцями засобів вираження створеного музично-ігрового образу, адекватних музично-поетичному змістові твору. Створення власних ритмічних імпровізацій за заданим текстом, вокальні імпровізації.

Розділ 7. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (15 год.)

Розповіді про музичні твори, композиторів. Підготовка до свят. Проведення бесід загальноосвітнього характеру.

Практична частина. Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший та наступні роки навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Розвиток співочого діапазону та голосового апарату	6	48	54
Розділ 2. Робота над вокальними творами	12	90	102
2.1. Демонстрація вокального твору	3	-	3
2.2. Розучування музичного та поетичного текстів	3	15	18
2.3. Робота над вокальною партією	-	54	54
2.4. Виразність виконання	6	21	27
Розділ 3. Формування та розвиток сценічних навичок	9	18	27
Розділ 4. Індивідуальний вокал	6	30	36
Розділ 5. Вивчення нотної грамоти	27	-	27
Розділ 6. Прослуховування музичних творів	18	-	18
Розділ 7. Музично-ритмічна творчість	-	27	27
Розділ 8. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	9	18	27
Підсумок	-	3	3
Разом	90	234	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки на заняттях та в громадських місцях, безпечна дорога до місця проведення занять.

Зовнішній вигляд виконавця, сценічний костюм, його відмінність від побутового та святкового. Повторення вивченого за минулі роки.

Розділ 1. Розвиток співочого діапазону та голосового апарату (54 год.)

Дихання (черевне, діафрагмне, міжреберне, ключичне). Фізіологія голосового апарату, вплив емоційного стану на фізіологічний стан голосового апарату. Правильна співоча постава (положення тулуба, рук, ніг, голови, шиї під час співу), співоче звукоутворення, регістри, діапазон, тембр, лад, розмір, ритм, ведення звуку: *legato*, *non legato*, *staccato*. Артикуляційний апарат. Правила та поради з гігієни голосу.

Практична частина. Вправи на формування чіткої дикції та артикуляції, корекція дихання (вдих та видих залежно від характеру музики, тривалості музичної фрази, ланцюгове дихання, оволодіння навичками

нижньореберного дихання, вправи на дихання на одній висоті звуку), визначення на слух висоти звуку, вміння повторити заданий звук, вирівнювання, утримання звуку, вправи на правильне співоче формування голосних звуків у поєднанні із приголосними, вправи на вирівнювання голосних «і-е-а-о-у» у поєднанні із різними приголосними, вправи на розвиток колективного співу (унісон), ведення звуку: legato, non legato, staccato, скоромовки, атака звуку, ансамблевий спів (унісон та багатоголосний спів). Використання прийому «морморандо» з закушеними губами з метою наштовхування на носове резонування.

Розділ 2. Робота над вокальними творами (102 год.)

2.1. Демонстрація вокального твору (3 год.)

Демонстрація, виконання вокального твору, які супроводжуються розповіддю про цей твір, проводиться, як правило, самим педагогом та використовується як вступне заняття при знайомстві із музичним репертуаром. Повідомлення про авторів музики та тексту, актуальності пісні (якщо це сучасна пісня), особливості художнього образу, музично-виразних та виконавських засобів.

2.2. Розучування музичного та поетичного текстів (18 год.)

Ознайомлення з музичним та поетичним текстами.

Практична частина. Вивчення музичного та поетичного текстів. Робота з текстами пісень як з окремою від музичного супроводу прозою (інтонаційна виразність, ритміка вірша, акцентуація, пластичне інтонування заданого тексту).

2.3. Робота над вокальною партією (54 год.)

Вивчення вокальної партії.

Практична частина. Послідовне та поетапне відтворення вокальної партії. Чистота інтонування.

2.4. Виразність виконання (27 год.)

Слуховий контроль та самоконтроль за якістю свого вокального звучання. Різновиди сценічної виразності.

Практична частина. Продовження роботи над удосконаленням вокально-технічних навичок та засвоєнням вокального репертуару. Розвиток творчих здібностей, прагнення до самостійності в осмисленні трактування твору, пластичне інтонування заданого тексту, вправи на розвиток образних уявлень.

Розділ 3. Формування та розвиток сценічних навичок (27 год.)

Поняття та прийоми створення пластичного образу пісні (темп, ритм, характер рухів, манера поведінки, міміка, жести). Ознайомлення з правилами поведінки на сцені під час виступів (стандартні та екстремальні варіанти), з культурою роботи з мікрофоном, з процесом вживання в художній образ, з характером співочої дикції залежно від характеру музики та змісту твору.

Етюди – імпровізації на задані теми, робота над створенням

художнього образу музичного твору, розробка варіантів сценічних костюмів. Сценічна мова, рух та постава.

Практична частина. Вироблення сценічної привабливості.

Розділ 4. Індивідуальний вокал (36 год.)

Правильна постановка тіла і голови під час співу. Пошук тону – найбільш зручного, вільно і природно сформованого.

Практична частина. Формування індивідуального стилю та манери виконання. Відпрацювання правильного, добре резонуючого співочого тону. Співання вправ зі словами на відпрацювання кантилени. Співання на посмішці. Вправи для вирівнювання голосу (зберігаючи головне резонування). Дрібні прикраси: форшлагги, морденти, трелі.

Розділ 5. Вивчення нотної грамоти (27 год.)

Висотне співвідношення звуків, динамічні і темпові відтінки. Розмір. Повторення тривалості нот (ціла, половинна, четвертна, восьма, шістнадцята) та відповідних пауз.

Практична частина. Розрізнення звуків за висотою і тривалістю. Зображення нот 1-ї та 2-ї октав на нотному стані, паузи, нота з крапкою, знаки альтерації, динамічні відтінки, музичний розмір, основні музичні темпи. Спів з нот.

Розділ 6. Прослуховування музичних творів (18 год.)

Розгляд історичних етапів розвитку світової музичної культури. Коротка розповідь про музичний твір та його автора.

Практична частина. Слухання народної та сучасної музики, вокально-хорових та інструментальних творів. Фольклор, джаз, класика. Аналіз музичних творів класики, джазу, сучасних стилів естрадної пісні та інших сублімацій сучасних музичних проявів вокального мистецтва з точки зору засобів музичної художньої виразності, форм стандартних музичних побудов та причини і мета відхилення від них, засобів створення художнього образу.

Розділ 7. Музично-ритмічна творчість (27 год.)

Єдність сприйняття музики і рухів. Створення художнього образу. Рухові зображальні засоби музики.

Практична частина. Вираження змісту, характерних особливостей музичного твору через певні танцювальні та ритмічні рухи в найрізноманітніших їх поєднаннях. Пошук вихованцями засобів вираження створеного музично-ігрового образу, адекватних музично-поетичному змістові твору.

Створення власних ритмічних імпровізацій за заданим текстом, вокальні імпровізації.

Розділ 8. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (27 год.)

Розповіді про музичні твори, композиторів. Підготовка до свят. Проведення бесід загальноосвітнього характеру.

Практична частина. Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- властивості музичного звуку (висота, тривалість, тембр, динаміка);
- жанри музичних творів;
- особливості звучання різних музичних інструментів;
- поняття: «діафрагма», «співочі регістри», «діапазон», «тембр», «лад»;
- правила гігієни та збереження голосу;
- правильну співочу поставу положення тулуба, рук, ніг, голови, шиї;
- тривалість нот, паузи, нота з крапкою, знаки альтерації, динамічні відтінки, музичний розмір, основні музичні темпи;
- поняття: «мелодія», «музична фраза», «мотив», «темп», «регістр», «акомпанемент».

Вихованці мають уміти:

- правильно дихати (вдих та видих залежно від характеру музики);
- вести звук *legato*, *non legato*, *staccato*;
- виконувати знайомі пісні в супроводі інструмента;
- володіти артикуляційним апаратом;
- користуватись середнім регістром;
- передавати різноманітні ритмічні малюнки;
- правильно формувати голосні в поєднанні з приголосними;
- ритмічно рухатись у відповідності до характеру певного музичного або вокального твору;
- співати індивідуально та в ансамблі.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Музичні інструменти</i>		
1.	Фортепіано	1 шт.
2.	Трикутник	3 шт.
3.	Маракаси	4 шт.
4.	Бубон	3 шт.
5.	Металофон	1 шт.
6.	Кастаньети	6 шт.

Обладнання		
1.	Програвач CD дисків для співу під фонограму та для слухання музики	1 шт.
2.	CD диски із записами творів зарубіжних та вітчизняних композиторів	1 компл.
3.	Зображення нотного стану, скрипкового та басового ключів, тривалість звуків, пауз тощо, розміщення нот I та II октав на нотному стані	1 компл.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алиев Ю.Б. Пение на уроках музыки: конспекты уроков, репертуар, методика / Ю.Б. Алиев. – М.: ВЛАДОС–ПРЕСС, 2005. – 431 с.
2. Антонюк В.Г. Постановка голоса: навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / В.Г. Антонюк. – К.: Вища школа, 2000.
3. Ведмедеря М. О. Веселі нотки: пісні для дітей дошкіль. та молодш. шк. віку / М. Ведмедеря; авт. сл. Л. Куліш-Зіньків. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. – 64 с.
4. Ведмедеря М. О. Веселкові барви: пісні для старшокласників та молоді [голос (хор) з літ. – цифр. позн. супр.] / [муз.] М. О. Ведмедеря. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 127 с.: іл.
5. Гайворонський М. Співаник для дітей дошк. та шк. віку / М. Гайворонський. – К.: Музична Україна, 1993. – 127 с.
6. Гонтаренко Н.Б. Сольное пение: секреты вокального мастерства. Вокальное пособие / Н.Б. Гонтаренко. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 155 с.
7. Кузьгов Р.Ж. Основы эстрадного вокала / Р.Ж. Кузьгов. – Павлодар, 2012. – 256 с.
8. Лепешко В. Співучі чорнобривці / В. Лепешко. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 96 с.
9. Семенов О. Український фольклор: навч. посіб. / О. Семенов. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. – 254 с.
10. Теоретичні аспекти та практичні засади методики постановки голосу: метод. реком. для студ. I–V курсів спеціальностей Музичне мистецтво і музична педагогіка і виховання. – Івано-Франків., Вид.-дизайн. відділ ЦІТ, 2007. – 16 с.
11. Технологія звукоутворення в контексті вокально-виконавських реалій сучасності // Вісн. Прикарпат. ун-ту. Мистецтвознавство. – Вип. ХУІІ–ХУІІІ. – Івано-Франків., 2010.
12. Перлини української народної пісні / упор. М. Гордійчук. – К.: Муз. Україна, 1991. – 383 с.
13. Федонюк В.В. Детский голос. Задачи и методы работы с ним / В.В. Федонюк. – СПб.: Союз худож., 2003. – 64 с.
14. Юрко О.О. Вокальне виховання дітей та юнацтва в закладах загальної додаткової освіти / О.О. Юрко. – Суми, 2005. – 137 с.

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ**I. Українські народні пісні, колядки:**

1. «По дорозі жук, жук»;
2. «Женчикок-бренчикок»;
3. «Котилася торба»;
4. «Ой хто, хто Миколая любить?»;
5. «Безкінечна»;
6. «Ой на горі жито»;
7. «Грицю, Грицю до роботи»;
8. «Два півники».

II. Пісні сучасних композиторів:

1. Шишкевич Ю., Гнатюк Л. «Помідореня»;
2. Кириліна І., Вратарьов О. «Не такий апельсин»;
3. Мігай А. (музика і слова) «Пісня олівця»;
4. Пономаренко М., Равлюк Л. «Свято радості»;
5. Житкевич А. (музика і слова) «Диво»;
6. Крилатов Е. «Колыбельная медведицы»;
7. Шаїнський В. «Улыбка»;
8. Май Н. (музика і слова) «Диво-дівчинка»;
9. Німецька народна пісня, обр. Л.Абелян «Наш оркестр».

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ОСНОВНОГО РІВНЯ**I. Українські народні пісні, колядки, щедрівки:**

1. «Ми кривого танцю ...»;
2. «Ой зелене жито, зелене»;
3. «Ой хто, хто Миколая любить?»;
4. «Ой сивая та і зозуленька»;
5. «Старий рік минає»;
6. «Нова радість стала»;
7. «Чи вдома, вдома господар дому?»;
8. «Ой лопнув обруч»;
9. «Кругом Мариноньки».

II. Пісні сучасних композиторів:

1. Житкевич А. (музика і слова) «Щедрівочка»;
2. Рожок М., Багрійчук І. «Краплини мрії»;
3. Янушкевич О., Ясакова М. «Веселкова пісня»;
4. Гричко С., Олесь О. «Роси, роси дощику»;
5. Рожок М., Багрійчук І. «Літній піснеграй»;
6. Полянський В., Рибчинський Ю. «Мрії збуваються»;

7. Жилінський О. «Веселкова»;
8. Житкевич А. (музика і слова) «Доброта Миколая»;
9. Музиченко Ю., Коломієць Т. «Дівчина-зима»;
10. Н. Май (музика і слова) «Буде Україна на землі».

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ВИЩОГО РІВНЯ

I. Українські народні пісні, колядки, щедрівки, веснянки:

1. «При долині кущ калини»;
2. «Ой під вишнею, під черешнею»;
3. «Посилала мене мати»;
4. «А вже весна, а вже красна»;
5. «Благослови, мати, весну закликати»;
6. «Добрий вечір тобі, пане господарю»;
7. «Чи вдома, вдома господар дому?»;
8. «Ой зелене жито, зелене»;
9. «Ой у гаю, при Дунаю».

II. Пісні сучасних композиторів:

1. Житкевич А. (музика і слова) «Я день собі придумую»;
2. Житкевич А. (музика і слова) «Там під горою»;
3. Кириліна І «За степом стежка»;
4. Дербеньов Л., Крилатов Є. «Пісня про сніжинку»;
5. Бінцаровська І. «Посміхайтесь, люди, частіше»;
6. Петриненко Т. (музика і слова) «Україна»;
7. Тарівердієв М., Добронравов М. «Маленький принц»;
8. Жилінський О. «Веселкова».

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ

Вищий рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна естрадна пісня стала одним із найпопулярніших музичних жанрів сьогодення. Під час занять у колективі діти отримують необхідні знання у галузі світової та української культури, акторські навички та навички вільного спілкування з аудиторією, уміння досконало володіти голосовим апаратом.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі навчання виконанню естрадних пісень.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – забезпечення ознайомлення з кращими зразками світової музичної культури; оволодіння музично-теоретичними знаннями;

практична – формування навичок естрадного вокалу;

творча – забезпечення підвищення майстерності використання основних якостей співочого голосу; формування музично-естетичного смаку та розширення загального світогляду, виховання гармонійно розвиненої особистості; пошуку нових підходів до колективної імпровізації;

соціальна – виховання громадянської свідомості, національної гідності через виконання кращих творів вітчизняної музики; формуванню навиків професійної взаємодії в колективі, прагненню до створення комфортного, доброзичливого клімату.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку вокального профілю, розрахована на вихованців віком від 12 років.

Програма передбачає навчання в групах вищого рівня – 324 год. (9 год. на тиждень).

До колективу естрадної пісні входять вихованці віком від 12 до 18 років, які мають базову підготовку. Приймаються всі бажаючі. При зарахуванні до студії у них перевіряються музичний слух, голос, відчуття ритму, музична пам'ять, грудний і головний регістри.

Специфіка роботи студії передбачає теоретичне ознайомлення вихованців з основними музичними, літературними та вокальними знаннями, практичну роботу зі створення художнього образу, основ сценічного руху та ритміки. Під час викладання теоретичного матеріалу використовуються такі методи роботи, як розповідь, пояснення, бесіда, демонстрація тощо.

Розподіл навчального часу проводиться за результативністю засвоєння учнями поставлених навчальних і творчих завдань. Робота колективу здійснюється за принципами інтеграції загальної середньої та позашкільної освіти, здійснення міжпредметних зв'язків. Заняття в колективі суттєво доповнюють такий розділ шкільної програми, як музика, сольфеджіо, співи.

У вихованців віком від 12 до 18 років відбуваються процеси мутації або постмутації, тому в цей період особливо важливою є робота з постановки

їхнього голосу.

Завданням керівника є навчання правильному співу в усьому його комплексі: звукоутворення, ведення звуку, дихання, дикція. Під час роботи над чистотою інтонування одночасно слід вчити легкості, дзвінкості та звукочастотному вібрато, натуральності звучання голосу. Слід розкривати творчу індивідуальність виконавця, прищеплювати культуру співу, оберігати дітей і підлітків від манірності й наслідування чи дублювання майстрів естради.

Вокальна робота повинна проводитися на доступному музичному матеріалі. Під час роботи над вокалом необхідно під музичний супровід урівноважувати звучність. При цьому спів без мікрофону або зовсім недопустимий, або допустимий при малій гучності фонограми, інакше можливе форсування голосу виконавця. Неправильне вокальне виховання, недотримання гігієни співочого голосу шкідливо впливає на стан голосового апарату та естетичний розвиток як виконавців, так і слухачів. Увесь процес постановки та зміцнення голосу, вирівнювання регістрів має бути надзвичайно обережним, поступовим і проводитися під контролем лікаря-фоніатора. Керівник гуртка має бути добре обізнаним з анатомією і фізіологією дихального та голосового апарату людини.

Пісня – не тільки музично-вокальний твір, але й літературний. Тому вихованці мають знати будову пісні як літературного твору, як сфери емоційного життя людини, уміти емоційно переводити зміст тексту пісні у відповідні форми виразності.

Оскільки естрадний жанр вимагає видовищності, особливе значення має робота над сценічним оформленням репертуару. При цьому використовується все для найповнішого розкриття художнього образу: пластика (танець або його елементи), світло, театралізована дія тощо. Сценічним оформленням номерів найкраще займатися після засвоєння музично-вокального матеріалу.

Слід домагатися свободи та невимушеності виконання музично-рухових вправ. Окрім ритміки, необхідно проводити заняття з вивчення елементів сценічної дії у різних вправах, іграх, етюдах. Основне завдання – розвиток спостережливості, вольових якостей, уяви, творчої ініціативи, емоційної чутливості художньої вигадки. При підготовці концерту потрібно врахувати, що дія має бути динамічною, без обтяжливих пауз і великої кількості слів ведучих. Швидкі мелодії слід чергувати з повільними. Бажано об'єднувати весь концерт єдиною позитивною ідеєю, сценарієм або створювати концерт-виставу. У такому випадку є можливість говорити про створення театру пісні або театру естради. Важливе значення у сприйнятті виконавця глядачами має його зовнішній вигляд, а тому учні мають знати історію розвитку костюму, зокрема, сценічного, відмінність його від побутового та святкового. Слід ознайомити їх з декоративною косметикою, пояснити поняття «імідж співака».

Для успішної діяльності колективу дуже важливою є самостійна робота учнів, свідома, наполеглива, копітка праця. Учні повинні знайомитися

з вітчизняною та зарубіжною класичною музикою, історичним розвитком естради, джазом, масовою піснею, творчістю композиторів, поетів-піснярів і виконавців. Слід організовувати регулярні відвідування концертів з наступним обговоренням.

Вибір репертуару для колективів естрадної пісні – одне з головних завдань керівника, адже правильно підібраний репертуар сприятиме творчому зростанню колективу, визначить його творче обличчя, дозволить вірно розв'язувати виховні завдання. Репертуар повинен бути художньо якісним, сучасним, відповідати віковим особливостям виконавців, загальнолюдським морально-естетичним цінностям. Музичні стилі, манери та стилі виконання пісень повинні відповідати сюжету творів, індивідуальності учнів, їхнім вокальним та акторським здібностям, бути сучасними та модними. Створюючи репертуар, слід керуватися такими принципами: художньою цінністю, виховним значенням, доступністю музичного та літературного тексту, різноманітністю жанрової й музичної стилістики, мелодійністю, цікавістю, романтичністю, відповідністю віку виконавців, ритмічністю та рухливістю, логікою компоновки концертної програми або сольного виступу окремого виконавця.

Для естетичного виховання учнів, розширення їхнього світогляду велике значення мають зустрічі з композиторами, професійними музикантами та виконавцями, відвідування концертів, участь у різноманітних фестивалях і конкурсах.

Перевіркою знань, умінь і навичок учнів є публічні виступи спочатку для батьків і друзів, потім творчі звіти й концерти, участь у конкурсах і фестивалях, виступи по радіо та телебаченню.

За програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни.

Вищий рівень перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Пісня – музичний твір	20	10	30
Розділ 2. Пісня – вокальний твір	93	75	168
2.1. Мистецтво співу	18	18	36
2.2. Співоче звукоутворення	39	12	51
2.3. Оволодіння виконавськими навичками	36	44	81

Розділ 3. Пісня – літературний твір	39	15	54
Розділ 4. Сценічний образ	21	24	45
Розділ 5. Музично-освітні бесіди	4	5	9
Розділ 6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	12	12
Підсумок	-	3	3
Разом	184	140	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з темами занять, їхнім розкладом і формами проведення. Естрада як один із основних видів музичного виконавства. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання.

Розділ 1. Пісня – музичний твір (30 год.)

Фізика звуку. Висота (частота коливань): голосовий діапазон, слуховий діапазон, ультразвук, інфразвук. Сила (амплітуда коливань): нижній і верхній пороги чутливості, больовий поріг. Динамічність. Тривалість. Тембр. Обертони. Музичний слух. Відчуття ритму. Музична пам'ять. Емоційність музики.

Механізм звукоутворення у природі. Звукоутворення у тварин і людини. Біологія звуку: діафрагма, легені, трахеї, бронхи, ребра, м'язи, гортань, голосові щілини. Друга сигнальна система. Артикуляційний апарат (гортань, рот, губи, зуби, язик, щелепи, верхнє та нижнє піднебіння).

Уявлення про характер музичного твору. Засоби музичної виразності як чинники створення музичного образу: мелодія, гармонія, фактура, ритм, динаміка, темп, тембр. Уявлення про тривалість, такт, музичні розміри (2/4, 3/4, 4/4). Різні види синкоп. Особливості танцювальних ритмів.

Мотив. Фраза. Цезура. Речення. Каденція. Будова твору: вступ, викладення теми, розвиток, кульмінація, реприза, кода. Види кульмінацій та їхнє значення. Основні музичні форми. Період. Куплетно-варіаційна форма. Варіаційність і варіантність. Форма блюзу.

Практична частина. Аналіз творів класики, сучасної камерної та естрадної музики з точки зору засобів музичної виразності, мелодійної лінії, форм, кульмінації та створення художнього образу в цілому.

Розділ 2. Пісня – вокальний твір (168 год.)

2.1. Мистецтво співу (36 год.)

Ознайомлення учнів з основами вокального естрадного мистецтва, основними співочими навичками, гігієною та збереженням голосу. Голосовий інструмент: бас, баритон, тенор, контральто, мецо-сопрано та сопрано. Голосові регістри. Співочі установки. Положення тулуба, рук, ніг, голови, шиї під час академічного та естрадного співу. Бельканто. Драматична

направленість, емоційність. Мистецтво співу – мистецтво дихання. Співвідношення вдиху та видиху залежно від характеру музики, довжини музичної фрази. Атака звуку: тверда (жорстка), м'яка та придихальна. Мобілізація всього артикуляційного апарата.

Практична частина. Оволодіння навичками нижньореберного дихання. Вправи на дихання на одному звуці з поступовим збільшенням його тривалості та інші вправи. Оволодіння навичками твердої та м'якої атаки голосу.

2.2. Співоче звукоутворення (51 год.)

Вивчення механізму співочого звукоутворення. Опора та співочі відчуття. Координація між силами підзв'язкового та надзв'язкового тиску. Роль гортані. Вирівнювання регістрів. Зміцнення середньої та нижньої частини діапазону голосу. Вироблення співочого звукочастотного вібрато. Співання окремих звуків, сталих ступенів, звукоряду тощо. Знайомство з веденням звуку: *legato* та *non legato*.

Практична частина. Роль артикуляційного апарату у вокалізації та округленні голосних. Вирівнювання голосних при співі вправ на «і – є – а – о – у» в поєднанні з різними приголосними, а також вирівнювання та округлення їх у конкретних вокальних творах. Робота над розширенням динамічного діапазону, розширенням звуковисотного діапазону, якістю звуку.

2.3. Оволодіння виконавськими навичками (81 год.)

Послідовність оволодіння виконавськими навичками: ознайомлення з вокальною партією (програвання або сольфеджування) та її спів за вербальним і музичним текстами; аналіз і корекція дихання, вступів, фразування; позначення моментів вступів і взяття дихання в нотному та літературному текстах; спів у русі; процес вживання в художній образ, координація дій. Слуховий контроль. Виховання свідомого ставлення до співу. Розвиток вокального слуху. Звуковий баланс між виконавцем вокальної партії та акомпанементом.

Практична частина. Спів нефорсованим голосом на зручних та незручних позиціях. Знайомство з елементами джазового співу. Виконання вправ і фрагментів творів із використанням різних вокальних прийомів.

Розділ 3. Пісня – літературний твір (54 год.)

Розвиток сюжету та його варіантність (полічленність) – зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка. Мотив як елемент сюжету. Мотив – тема – художній образ. Емоційність образу. Сюжет і фабула. Рима. Слов'янська рима та рима в мовах народів світу. Тавтологічна рима. Глибока рима. Багата та бідна рими. Складена рима. Відкриті та закриті рими. Чоловічі та жіночі рими. Віршознавство: евфоніка – вчення про поєднання звуків; метрика (ритміка) – вчення про будову вірша; строфіка (рима у тексті) – вчення про поєднання віршів (строф). Ритміка вірша. Акцентуація. Зміст і форма. Тропи та фігури. Цезура.

Дикція та основні правила орфоєпії: вимова приголосних і голосних,

вимова приголосних у середині, на початку і в кінці слова, вірний наголос у словах, правила логіки мови. Характер співочої дикції залежно від характеру музики та змісту твору. Емоційність. Співак – не дійова особа твору, а розповідач.

Практична частина. Робота над скоромовками. Робота з кульковим наповнювачем ротової порожнини. Чітке читання тексту повільно з подальшим прискоренням до темпу скоромовок. Спроби віршування.

Розділ 4. Сценічний образ (45 год.)

Особливості сценічної уяви. Сценічна дія як дія в певних умовах. Сценічна умовність як художня вигадка. Цілеспрямованість, доцільність, логіка та послідовність, достовірність, оригінальність – найважливіші ознаки сценічної дії. Художній образ і його реалізація. Зовнішній вигляд виконавця. Імідж. Скандал.

Історія розвитку костюма, зокрема, сценічного. Відмінність сценічного костюма від побутового та святкового. Композиція й колорування костюма. Дизайн костюма. Декоративна косметика. Мода.

Технічні засоби. Мікрофони: вугільні, динамічні, конденсаторні. Радіомікрофони. Мікшерні пульти. Підсилювачі. Акустичні системи. Монітори. Обробка звуку та, зокрема, голосу. Світло й колір на сцені. Світлоєфекти. Лазер. Відеорозгортка. Аналогові та цифрові носії звукової інформації.

Практична частина. Вправи на пластику рук, ніг. Постановка ходи та постави. Вправи на вокально-рухову координацію. Підпорядкування руху характеру музики й тексту. Імітація звуків тварин. Голосове та дійове обігравання казок про тварин. Вправи на увагу. Вправи на необхідність здійснення дій у запропонованих обставинах (виправданість дії: «Чому я це роблю? Для чого я це роблю?»). Етюди – імпровізації в запропонованих умовах (дія в умовах вигадки, дія з певними предметами). Вправи на розвиток образних уявлень. Створення невеликих оповідань на задані теми та участь у них як головного героя й виконавця. Робота з мікрофоном. Робота зі звукопідсилювальною апаратурою. Участь у концертах, оглядах, конкурсах, фестивалях і зйомках телебачення.

Розділ 5. Музично-освітні бесіди (9 год.)

Жанрова різноманітність музики. Музичний образ. Музична мова. Основні засоби музичної виразності (мелодія, гармонія, фактура, ритм, динаміка, темп, тембр). Музичні форми. Народнопісенні витоки професійної музики. Танцювальні традиції та ритми сучасної музики. Значення й посилення ролі ритму в сучасній музиці. Пошуки нового в музичному мистецтві ХХ та ХХІ ст.ст. Проникнення класичної форми в естрадну та джазову музику і навпаки. Естрадні та джазові аранжування класичної музики. Виховання почуття міри й смаку. Виникнення року. Електроніка, штучні звуки в музиці. Злиття джазу та року. Серйозна й розважальна естрада.

Практична частина. Слухання музики і перегляд відеоматеріалів.

Розділ 6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- будову пісні як музично-вокального та літературного твору;
- основи вокального естрадного мистецтва;
- історію розвитку сценічного костюма, мати уявлення про декоративну косметику та імідж співака.

Вихованці мають уміти:

- володіти навичками естрадного, академічного та народного співу;
- виконувати вправи та фрагменти творів із використанням різних вокальних прийомів;
- розуміти характер творів, які виконуються, передавати їх зміст та емоційний настрій слухачам;
- поводити себе на сцені невимушено та впевнено;
- користуватися звукопідсилювальною апаратурою та мікрофонами.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Музичні інструменти та апаратура</i>		
1.	Акустична система	2 шт.
2.	Камертон	1 шт.
3.	Магнітофон	1 шт.
4.	Метроном	1 шт.
5.	Мікрофон шнурковий	2 шт.
6.	Міні-диски, SD-диски	по необхідності
7.	Мікшерний пульт	1 шт.
8.	Монітор	2 шт.
9.	Навушники	4 шт.
10.	Програвач	1 шт.
11.	Підсилювач	1 шт.
12.	Радіомікрофон	2 шт.
13.	Синтезатор	1 шт.
14.	Стійка для мікрофона	2 шт.
15.	Фортепіано	1 шт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брылин Б. А. Вокально-инструментальные ансамбли школьников / Б.А. Брылин. – М.: Просвещение, 1990.
2. Булучевский Ю. Краткий музыкальный словарь для учащихся / Ю. Булучевский, В. Фомин. – М.: Музыка, 1986.
3. Зильберквит М. Мир музыки / М. Зильберквит. – М.: Детская литература, 1988.
4. Злочевський П. Оформлення театральних і концертних вистав у школах та позашкільних установах / П. Злочевський. – К.: 1993.
5. Киреева Е. В. История костюма / Е.В. Киреева. – М.: Просвещение, 1976.
6. Кленов А. Там, где музыка живет / А. Кленов. – М.: Педагогика, 1985.
7. Кон И. С. Психология ранней юности / И.С. Кон. – М.: Просвещение, 1989.
8. Конников А. Мир эстрады / А. Конников. – М.: Искусство. 1980.
9. Кравченко А. Секреты бельканто. Книга для начинающих певцов / А. Кравченко. – Симферополь, 1993.
10. Левашова Г. Музыка и музыканты / Г. Левашова. – М.: Педагогика, 1969.
11. Литературный энциклопедический словарь / Под общ. ред. Кожевникова В. М., Николаева П. А. – М.: Сов. энц., 1987.
12. Михайловская Н. Путь к русскому слову / Н. Михайловская. – М.: Наука, 1986.
13. Откупщиков Ю. К истокам слова / Ю. Откупщиков. – М.: Просвещение, 1986.
14. Поп-музыка, взгляды и мнения. – Ленинград: Сов. композитор, 1977.
15. Популярная медицинская энциклопедия / Под общей ред. Петровского Б.В. – М.: Сов. энц., 1979.
16. Програма роботи вокально-інструментальних ансамблів. – К.: МОН України, 1991.
17. Смолка Карл. Правила хорошего тона: пер. с нем. / К. Смолка. – М.: Прогресс, 1980.
18. Фельзенштейн В. О музыкальном театре: пер. с нем. / О. Фельзенштейн. – М.: Радуга, 1984.
19. Формування музичного мислення школярів. Методичні рекомендації. Укладач Демчишин М. С. – К.: МОН України, Інститут сист. дослідж. освіти, 1994.
20. Шацкая В. Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества / В. Шацкая. – М.: Педагогика, 1975.
21. Энциклопедический словарь юного зрителя. – М.: Педагогика, 1989.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ФОЛЬКЛОРНОГО МИСТЕЦТВА

Початковий та основний рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фольклорне мистецтво є ефективним засобом втілення поваги до народних традицій, звичаїв та обрядів, духовних цінностей українського народу у життя, оскільки саме фольклорне виконавство допомагає глибше пізнати особливості внутрішнього світу народу, його психології, пізнати секрети народної творчості.

Заняття в колективі доповнюють базові знання учнів з музики, співу, народознавства, історії.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування фольклорного мистецтва.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями фольклорного жанру, народнопісенної творчості нашого народу; народної манери виконання;

практична – оволодіння навичками гри на народних інструментах; виконання кращих зразків народнопісенної творчості нашого народу;

творча – формування творчих здібностей, музичного мислення, вокального слуху та голосу; формування почуття ритму, пластики та грації; розвиток виконавської майстерності;

соціальна – виховання дбайливого та шанобливого ставлення до народних традицій, сценічної культури, національної свідомості; формування естетичного смаку; популяризації фольклорного жанру.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку вокального профілю позашкільної освіти, розрахована на вихованців віком від 5 років.

Програма передбачає навчання дітей у групах початкового та основного рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Навчальна програма побудована лінійним способом: навчальний матеріал викладається систематично, з дотриманням послідовності в освоєнні програмного матеріалу, з поступовим ускладненням, за висхідною лінією, при цьому новий навчальний матеріал викладається на основі вже вивченого й у тісному взаємозв'язку з ним.

Робота фольклорного колективу багатогранна. Це, насамперед, вивчення й збереження народнопісенної творчості, танцювального мистецтва, гри на народних інструментах, обрядів і звичаїв, дитячого фольклору, народного прикладного мистецтва, а також відтворення (виконання) кращих зразків фольклору. Його різножанровість збагачує дітей,

розвиває їх самодіяльну творчість і фантазію. Дитячий фольклорний колектив вивчає і пропагує кращі вокальні зразки народної творчості, виконуючи їх у народнопісенному стилі, який відрізняється від академічного відкритим звуком, живим, «оголеним» інтонуванням слова.

Формування співучого звуку в народній манері виконання – основне завдання вокальної практики кожного вихованця. Завданням керівника є не допускати затиснутого, різкого, надто відкритого і крикливого звучання. Спів відкритим народним грудним звуком не повинен бути надмірним і виснажливим для учнів.

Передбачено навчити дітей поєднанню співу з рухами та грою, зберігаючи при цьому якість і силу звучання. У дітей необхідно формувати розуміння і «чуття» музики, що допоможе їм працювати самостійно. Обов'язковою є робота над вокальними навичками учасників, поступовим, грамотним розширенням їх голосового діапазону. Керівник має працювати над диханням виконавців, правильною артикуляцією, чіткою вимовою (дикцією), домагаючись, аби виконання було таким же природним, як і процес мовлення.

Керівник повинен звернути особливу увагу на підголосковий спів. Можливість виконання підголосків стане окрасою народних творів. Невловимі мелодичні нюанси, які майже неможливо передати за допомогою нотного запису, найвідчутніші в «живому» виконанні. Тому стильові особливості народної імпровізації кожного регіону діти, по можливості, повинні переймати з голосу або з фонограми голосу місцевого виконавця. Діалектний говір, використаний у фольклорних програмах, надасть їм особливої неповторності. В роботі з дитячим фольклорним колективом керівнику необхідно реалізувати основні дидактичні принципи індивідуального підходу до дітей, активізації їх сприйняття, образного мислення та творчої ініціативи, комплексного освоєння фольклорного матеріалу.

Програма колективу передбачає такі теми: навчально-виховна робота з народознавства, вокально-хорова робота, дитячий фольклор, народний танець, інструментальна музика, концертно-масова робота, експедиційна діяльність, розважально-пізнавальні та пізнавально-виховні заходи.

Фольклорний колектив може складатися з однієї або декількох груп, в залежності від репертуару, та з чотирьох вікових категорій дітей. Репертуар колективу добирається відповідно до кожної з вікових категорій, творчої працездатності та виконавських здібностей учасників. Наприклад, пісні з танцювальними рухами або театральними діями повинні бути простими у вокальному виконанні, оскільки увага дітей зайнята, окрім співу, танцем або грою.

Репертуар для колективу підбирається як із супроводом, так і без нього. Супроводом може бути ансамбль трієстих музик у складі сопілки, скрипки, бубна як основних музичних інструментів та інструментів, притаманних кожному окремому регіону (кларнет, бугай, басоля, тарілка, контрабас, ріжок, великий барабан тощо).

Репертуар складається, насамперед, із тих пісень, які побутують у даній місцевості з урахуванням діалектних особливостей регіону. Краще не вводити в нього власні обробки та авторські твори, оскільки вони порушують особливості народного виконавства. Обираючи твір, педагог має визначити його зміст, жанр, стиль, структуру, форму, емоційне навантаження, силу психологічного впливу на учасників, особливості драматургічного розвитку, можливість художнього виконання, довготу звучання та виконавські труднощі.

Специфічність фольклорного колективу полягає в тому, що він має багато жанрів, а це, в свою чергу, вимагає залучення до участі в ньому керівників народного танцю та ансамблю народних інструментів, режисера, концертмейстера (баяніста-акомпаніатора). Участь у роботі колективу баяніста-акомпаніатора допомагає у вивченні нових творів, хоча виступ на сцені бажано проводити без його супроводу чи в супроводі ансамблю народних інструментів.

Серед усіх колективів художньої самодіяльності робота фольклорного колективу передбачає також особливу різноманітність засобів, форм і методів.

Проводити заняття керівник може в будь-якій формі: урок–гра, урок-казка, урок-пошук, урок-спів, урок-бесіда, лекція-концерт, яка перетворюється у масовий захід: тематичну програму, календарно-обрядове дійство, вечір-зустріч, вечорниці тощо. Важливе значення для фольклорного колективу має експедиційно-пошукова робота.

Учасники середньої та старшої вікових категорій повинні систематично брати участь у концертній діяльності, що є необхідною умовою їх творчого зростання та морального стимулу.

Після кожного виступу в концертній програмі або в іншому масовому заході необхідно провести його спільне обговорення педагогами й вихованцями. Така форма роботи є застереженням від повторення помилок учасниками виступу. Масові заходи, успішно проведені фольклорним колективом (Різдвяна програма, свято Миколая, свято Матері, вечорниці, ігрові дитячі програми тощо) є підсумком його діяльності за певний період навчання.

Передбачається можливість індивідуальних занять із солістами та дуетами, новоприбулими учасниками: за цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього

1.	Вступ	2	-	2
2.	Заняття з народознавства	10	-	10
3.	Вокально-хорова робота	6	60	66
4.	Дитячий фольклор	-	38	38
5.	Елементи хореографії	-	10	10
6.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	16	16
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	18	126	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи фольклорного колективу. Правила поведінки в колективі. Правила безпеки. Організаційні питання. Мета та завдання фольклорного колективу.

Пояснення термінів «фольклор», «традиції», «звичаї», «обряди».

2. Заняття з народознавства (10 год.)

Походження та жанри українського фольклору. Поняття про родовід, народну та національну символіку. Обереги. Проведення зустрічей з народними виконавцями та майстрами народно-прикладного мистецтва.

3. Вокально-хорова робота (66 год.)

Ознайомлення дітей з вокально-хоровими навичками співу в народній манері (прослуховування мелодії чи твору з голосу та з фонозапису виконавців, професійних і дитячих фольклорних колективів). Формування правильного відкритого, легкого, дзвінкого звуку. Робота над співом в унісон з метою створення єдиної манери співу. Поступовий розвиток голосового діапазону при індивідуальному підході до кожного учасника. Ознайомлення з вокально-хоровими навичками – диханням, артикуляцією, дикцією.

Практична частина. Розучування пісні (див. додаток 1). Переказ-виконання пісні. Аналіз музичної структури (кількість фраз, схожі вони чи різні, лад тощо). Загострення уваги на найбільш інтонаційно важких фрагментах твору. Спроби імпровізації. Двоголосся. Варіації окремих мелодій. Складання мелодії на текст. Складання тексту на мелодію.

4. Дитячий фольклор (38 год.)

Вправи-ігри на розвиток уваги, ініціативи, самостійності учасників фольклорного колективу. Вивчення з дітьми простих народних пісень із невеликим співочим діапазоном, які зустрічаються в дитячих іграх («Іде дід», «Ой, на горі мак», «Жучок», «А ми просо сіяли», «Мишка» тощо), колискові, обрядові (колядки, щедрівки).

5. Елементи хореографії (10 год.)

Вправи на розвиток правильної постави (тренування м'язів, які утримують хребет, і м'язів черевного преса). Опанування легких рухів і поєднання їх із текстом пісні.

Розділ 4. Експерсії, конкурси, свята, виставки (16 год.)

Експерсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Заняття з народознавства	9	-	9
Розділ 2. Вокально-хорова робота	33	108	141
2.1. Прослуховування творів	9	-	9
2.2. Формування вокальних навичок	24	99	123
2.3. Спів-імпровізація	-	9	9
Розділ 3. Народний танець	-	9	9
Розділ 4. Інструментальна музика	-	9	9
Розділ 5. Концертно-масова робота	-	18	18
Розділ 6. Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	24	24
Підсумок	-	3	3
Разом	45	171	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи колективу. Організаційні питання.

Розділ 1. Заняття з народознавства (9 год.)

Матеріальна та духовна культура українців. Народні свята за календарем. Календарно-обрядові пісні (колядки, щедрівки, веснянки, троїцькі, купальські, жнивварські, обжинкові). Патріотичні та козацькі пісні. Побутові пісні. Жартівливі пісні. Рід, родина, рідня. Українська хата. Декоративно-прикладне мистецтво.

Розділ 2. Вокально-хорова робота (141 год.)

2.1. Прослуховування творів (9 год.)

Прослуховування народних пісень («А ми просо сіяли», «Грушечка»,

«Журавель», «Квочка», «Ми голубку ізловили» тощо), обжинкових пісень («А вже сонце котиться», «Калинонька», «Ой, літає соколенько» та ін.), колядок («Із-за гаю зеленого», «Колядую-дую», «Нова радість настала», «Ой, сивая тая зозуленька» та ін.), щедрівок («Вітер віє», «Добрий вечір», «Ой, там стоїть хата» та ін.).

2.2. Формування вокальних навичок (123 год.)

Музичний слух (звуквисотний, гармонійний, вокальний). Розвиток народного голосу. Уміння кожного учасника співати будь-яку партію. Удосконалення вокально-співочої манери виконання. Поступовий розвиток діапазону голосу. Ланцюгове та опорне дихання, дикція, звукоутворення, ритмічний малюнок. Чіткий унісонний спів, єдина манера звукоутворення, чисте інтонування в голосі.

Ознайомлення з народними піснями різних регіонів України та різних країн через прослуховування і перегляд аудіо- та відеозаписів. Прослуховування народних пісень із живого голосу виконавця. Розкриття змісту твору, його взаємозв'язок із засобами музичної виразності. Аналіз музично-виразних засобів (структури, форми, ладу, ритму). Аналіз тексту.

Різниця між аутентичним і стилізованим співом.

Практична частина. Поглиблене вивчення різножанрових народних пісень (обрядових, календарних, соціально-побутових тощо). Виконання пісень з рухом (хороводи, ігрові пісні). Розспівування вивчених творів або їх частин. Робота з малими формами виконання (словоспіви, дуети, тріо). Закріплення основ сценічної культури.

2.3. Спів-імпровізація (9 год.)

Імпровізація підголоскового співу.

Розділ 3. Народний танець (9 год.)

Народний танець – поєднання поезії, руху та театралізації.

Практична частина. Розвиток рухового апарату вихованців (гомільковостопного суглоба і м'язів, які відтворюють його рух, колінного суглоба й відповідних м'язів тощо, а також м'язів, які відтворюють рухи плечового поясу та рук). Вивчення кругового, ігрового, орнаментального хороводів. Основні фігури хороводу «корзинка», «вісімка», «змійка», «колона» тощо. Танці в парі.

Розділ 4. Інструментальна музика (9 год.)

Ознайомлення з історією розвитку ансамблів народної музики. Особливості народних ансамблів різних регіонів України. Основні групи ансамблю трійстих музик: духова, струнна, ударна (шумова).

Практична частина. Ознайомлення вихованців із грою на різних народних музичних інструментах. Вибір основного складу традиційних інструментів. Підбір учасників із акторськими задатками. Робота над досягненням доброякісного ансамблевого звучання, динамічного виконання інструментами різного строю та діапазонів, чистота строю.

Розділ 5. Концертно-масова робота (18 год.)

Проведення концертів (виконання пісень, танців, традиційних обрядів українського фольклору). Обмінні концерти між фольклорними колективами. Уроки-свята, уроки-звіти для родин вихованців, уроки-конкурси, уроки-вікторини.

Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (24 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- значення термінів «фольклор», «традиції», «звичаї», «обряди»;
- походження і жанри українського фольклору;
- особливості матеріальної та духовної культури українців;
- основні елементи народних свят і обрядів;
- історію розвитку ансамблів народної музики, особливості ансамблю троїстих музик;
- фольклорні особливості свого регіону;
- різницю між академічним і народним співом.

Вихованці мають уміти:

- володіти навичками артикуляції й дикції під час співу;
- користуватися навичками сценічної мови;
- виконувати українські народні пісні та обрядові пісні;
- виконувати пісні з рухами;
- володіти елементами сценічного руху під час виконання пісень;
- виконувати твори в унісон та у двоголоссі з елементами триголосся;
- записувати пісенно-музичні й оповідальні фольклорні матеріали;
- складати паспорт фольклорного твору.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість, шт.
<i>Інструменти</i>		
1.	Фортепіано	1 шт.
2.	Домбра	10 шт.
3.	Баян	2 шт.
4.	Скрипка	5 шт.
5.	Дерев'яні та металеві ложки	1 компл.
6.	Гітара шестиструнна	10 шт.

7.	Дзвіночки (високі, низькі)	1 компл.
8.	Бубон	4 шт.
9.	Сопілка	10 шт.
10.	Ксилофон	1 шт.
11.	Сопілка	5 шт.
<i>Таблиці та плакати</i>		
1.	Таблиці з музичної грамоти	1 компл.
2.	Плакати для слухання музики	1 компл.
<i>Картини</i>		
1.	Портрети українських композиторів класиків	1 компл.
2.	Портрети зарубіжних композиторів класиків	1 компл.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бріцина О.Ю. Український фольклор / О.Ю. Бріцина, Г.В. Довженок, Н.С. Шумада. – К.: Освіта, 1997. – 752 с.
2. Великдень в Україні. Нариси про Великодні свята з народними піснями. – К.: Муз. Україна, 1993.
3. Великдень [звукозапис]: мультимедійне видання про Весняний цикл святкувань в Україні. – К.: Просвіта, – 2006.
4. Веснянки. – К.: Муз. Україна, – 1989.
5. Вістку радісну несемо. – Л. : Монастир Монахів Студитського Уставу «Свічадо», – 2000.
6. Вертеп (народний витвір), – Рівне: Апіс, – 1991.
7. Воропай. О. Звичаї нашого народу: етногр. нарис / Олекса Воропай. – К.: Оберіг, 1993. – 589 с.
8. Дитячий фольклор / упор. Г. В. Довженок – К.: Наук. думка, 1984. – 471 с.
9. Іваницький А. І. Український музичний фольклор / А. І. Іваницький; Ін-т мистецтвознав., фольклору та етнографії ім. М. Рильського, Нац. акад. наук України. – Вид. 3-тє, доопрац. – Вінниця : Нова кн., 2004. – 314 с. : муз. твори.
7. Купальські пісні. Українські народні пісні. / упор. О. Ю Чебанюк. – К.: Музична Україна, 1989. – 196 с.
8. Маковій Г. П. Затоптаний цвіт: народознав. оповідки / Г.П. Маковій. – К.: Укр.письм., 1993. – 205 с.
9. Манько В. Українська народна писанка / В. Манько. – Л.: Монастир Монахів Студитського Уставу «Свічадо», 2001. – 48 с.
10. Народ скаже, як зав'яже. – К.: Веселка, 1985. – 173 с.
11. Перлини української народної пісні. – К.: Музична Україна, 1991. – 383 с.
12. Подарунки Святого Миколая. – / Гайнер Кляра та ін. // К.: Соняшник, 1993. – № 9-10. – С. 1–10.
13. Різдвяна Псалма: укр. нар. колядки та щедрівки в обробках для мішаного хору / упоряд. Л. В. Якуб'як. – К.: Музична Україна, – 1992. – 72 с.
14. Скуратівський В. Місяцелік. Український народний календар / В. Скуратівський. – К.: Мистецтво, 1993. – 207 с.
15. Танцювальні пісні / упоряд. О. І. Дей. – К.: Наук. думка, 1970. – 802 с.

16. Ткачук С. Ти, малий, скажи малому / Ткачук С. – К.: Веселка, 2008. – 48 с.
17. Український вертеп: вертеп у драматургії, прозі та поезії XIX–XX ст. [зб.] / упоряд. М. М. Сулима. – К.: Дніпро, 2011. – 608 с.
18. Українські народні пісні. – К.: Муз. Україна, 1987.
19. Українські прислів'я та приказки. – К.: Дніпро, 1984. – 390 с.
20. Фольклорна веселка. – К.: Музична Україна, 1989.
21. Цьось А. В. Українські народні ігри та забави. – Луцьк: Надстир'я, 1994. – 96 с.
22. Червоная калинонька. Українські народні пісні / упор. В. М. Пономаренко – К.: Муз. Україна, 1988. – 199 с.
23. Чубинський П. Календар народних звичаїв і обрядів / П. Чубинський. – К.: Музична Україна, 1993. – 80 с.
24. Щедрий вечір: колядки, щедрівки, засівалки: зб. / упор. Д. Єсипенко; – К.: Респ. центр духовн. культури, 1992. – 35 с.
25. Ярешко Л. Весела абетка. – Чернігів: Десна, 1992. – 79 с.

Додаток 1

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

Початковий рівень

Приспівки

«А в горобейка»
 «Вийди сонечко»
 «Ди-би, ди-би»
 «Іде дід»
 «Мисливець»

«Дивувалися ліси»
 «Колядочку дарую»
 «Прийди, весна»
 «Миколайчику»
 «Святий Миколаю»
 «Христос воскрес»

Народні пісні

«Дрібушечки»
 «Жучок»
 «Журавель»
 «Золоте зернятко»
 «Кіт і миші»
 «Маківочки»
 «Ой до нори мишка»
 «Ой на горі жито»

Колискові пісні

«Котику сіренький»
 «Ой, лю-лю-лю»
 «Ой, коточок»
 «Ой, світи місяцю»

Жартівливі пісні

«Грицю, до роботи»
 «Дінь-дон»
 «Метелиця»
 «Новий рік»
 «Ой, зимонько»
 «Ой, мете, мете зима»

Обрядові пісні

«А ми просо сіяли»
 «Го-го коза»

Основний рівень

Приспівки

«А в горобейка»
 «Вийди сонечко»

«Станьте ви в ряду»
 «Старий рік минає»
 «Ой, чи є чи нема»

«До горобчика гніздо»
 «Котика нема»
 «Мисливець»
 «Печу хлібчик»

Народні пісні

«А ми просо сіяли»
 «Грушечка»
 «Дрібушечки»
 «Журавель»
 «Квочка»
 «Золоте зернятко»
 «Ми голубку ізловили»
 «Насточка»
 «Ой, до нори мишка»
 «Ой, на горі жито»
 «Ходить жучок по долині»

Обрядові пісні

Обжинкові пісні

«А вже сонце котиться»
 «А вже час і пора»

«Дивувалися ліси»
 «Калинонька»
 «Кривий танок»
 «Ой, літає соколенько»

Колядки

«Вітер віє»
 «Добрий вечір тобі»
 «Із-за гаю зеленого»
 «Колядую-дую»
 «Не світ не зоря»
 «Нова радість настала»
 «Ой, сивая та зозуленька»
 «Ой, сивая та зозуленька»
 «Що в дядька, дядька»

Щедрівки

«Вітер віє»
 «Добрий вечір»
 «Наша Маланка»
 «Ой, зимонько»
 «Ой, там стоїть хата»

«Щедрик-ведрик»

Пісні на Масляну

«Великодня»
 «Масляна – любе свято»
 «Масляна, от я їду»

Веснянки

«А вже весна скресла»
 «Весна, весна, весняночка»
 «Весняночка»
 «Вербовая дощечка»
 «Збирались дівки»
 «Ой, весна, весна»
 «Ой, нумо»
 «Ой, ти, весна красна»
 «Прийди весна»
 «Що первая благовісна»

Купальські пісні

«Кругом Мариноньки»
 «Ой, купався Іван»
 «Ой, на Івана, та й на
 Купала»

Троїцькі пісні

«Ой, дівоньки, ідіть сюди»
 «Ой, ти, зав'єм вінки»
 «Ой, троїця – землі свято»

Жартівливі пісні

«Варенички»
 «Грицю, до роботи»
 «Дівка Явдошка»
 «Дінь-дон»
 «Метелиця»
 «Новий рік»
 «Ой, зимонька»
 «Ой, мете, мете зима»
 «Ой, там на товчку»
 «Ой, у полі три дубки»
 «Ой, у полі нивка»
 «Ой, ходив журавель»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Естрадне мистецтво належить до найбільш масових, доступних і популярних. Особливу зацікавленість молодіжної глядацької аудиторії викликають виступи так званих шоу-гуртів, які демонструють синтез вокального та хореографічного мистецтва. Вони бувають різножанровими, але майже усі захоплюють своїх слухачів і глядачів ефектом інтерактивності.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі опанування естрадного мистецтва.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – забезпечення ознайомлення з кращими зразками світової й вітчизняної класичної та естрадної музичної культури; основними поняттями музичної грамоти і теорії музики; різними стилями естрадного танцю та професійного співу;

практична – оволодіння навичками індивідуального й ансамблевого співу (в унісон і багатоголосного); співу з мікрофоном та під оркестрову фонограму; набору різноманітних сценічних рухів (жести, поведження з мікрофоном, ритмізована хода, танцювальні рухи та композиції);

творча – формування пластичної та художньої виразності поз і рухів; створення еталонного уявлення про основні прийоми відтворення образу засобами музики, співу, танцю, сценічного руху та жесту;

соціальна – виховання громадянської свідомості, національної гідності через виконання кращих творів вітчизняної музики; формуванню навиків професійної взаємодії в колективі, прагненню до створення комфортного, доброзичливого клімату.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку вокального профілю та спрямована на вихованців віком від 5 років.

Програма передбачає навчання вихованців у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);

основний рівень – 324 год. (9 год. на тиждень);

вищий рівень – 324 год. (9 год. на тиждень).

Навчальні групи формуються за рівнями підготовки з урахуванням року навчання та підготовленості вихованців: початковий рівень, вік 5–7 років, наповненість групи 10–12 учнів. Основний рівень, вік 8–13 років, наповненість групи 8–10 учнів. Вищий рівень, вік до 18 років. До цього рівня навчання входять й індивідуальні заняття.

Програма естрадного дитячо-юнацького колективу розглядає такі базові засади його діяльності: різноманітність (пізнавальні, художньо-естетичні, ігрові методи реалізації програми), динамічність (від сприйняття

еталонних зразків і репродуктивного відтворення до самостійного творчого процесу), ансамблевий характер діяльності, який передбачає формування професійного та соціально-психологічного партнерства у різновіковому колективі.

Відбір дітей проводиться методами анкетування (виявлення мотивів вибору та характеру інтересу до занять у студії), музичного тестування (виявлення наявності музичного слуху, музичної пам'яті, голосу та дикції), рухового тестування (виявлення наявності почуття ритму, координації рухів, рухової пам'яті).

Діти, які в ознайомчому тестуванні виявили яскраву музично-рухову обдарованість або підготовленість з вокалу чи хореографії, мають можливість пройти початкову підготовку за прискореним (скороченим) варіантом або бути відразу зарахованими в групи основного рівня.

Тривалість та обсяги занять (на тиждень) такі: година занять у групах для дітей віком 5–6 років становить 35 хв. Заняття проводяться тричі на тиждень по 2 год., для дітей віком 7–18 років – 45 хв. Початковий рівень: вокал ансамблевий (з музичною грамотою та сольфеджіо) – 6 год., пластика – 3 год. Основний рівень: вокал ансамблевий (з музичною грамотою) – 4 год., пластика та хореографія – 2 год., концертна діяльність – 2 год. Вищий рівень: вокал – 4 год., пластика – 3 год., концертна діяльність – 3 год. На всіх рівнях навчання щотижня передбачено по 1 год. для вивчення фортепіано, а також по 1 год. індивідуальних занять з вокалу. Програмою передбачено теоретичні й практичні заняття. При викладанні теоретичного матеріалу використовуються такі методи роботи, як розповідь, пояснення, бесіда, демонстрація тощо.

Робота гуртка здійснюється за принципами інтеграції загальної середньої та позашкільної освіти, здійснення міжпредметних зв'язків. Заняття в ньому вагомо доповнюють такі розділи шкільної програми, як музика, сольфеджіо, спів.

Для естетичного виховання учнів і розширення їхнього світогляду велике значення мають відвідування концертів, участь у різних фестивалях і конкурсах, зустрічі з композиторами, професійними музикантами та виконавцями, а також бесіди загальноосвітнього характеру.

Оскільки організм дитини перебуває у процесі розвитку, керівник дитячо-юнацького колективу має знати зміни у фізіології дитячого й підліткового голосу та особливості вікової психології.

Форми організації занять: індивідуальна (вокал і фортепіано) та групова (ансамблевий спів, заняття з пластики й хореографії, музично-теоретичні лекції, репетиції за голосовими партіями, зведені репетиції, концертні виступи).

Програма передбачає заняття як за окремими видами підготовки, так і синтезовані (вокал і хореографія, слухання музики і рухові етюди тощо).

Виконання програми оцінюється за контрольними показниками не тільки для різних рівнів підготовки, але й для розділів і тем занять. Контрольні заняття у формі відкритого уроку, репетиції або концерту

проводяться не рідше 1 разу на півріччя.

За даною програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Вокал	4	90	94
1.1. Техніка співу, жести хормейстера	4	-	4
1.2. Розспівування і вправи	-	56	56
1.3. Спів в унісон	-	34	34
Розділ 2. Пластика	20	60	80
2.1. Початкові відомості про рухи	6	-	6
2.2. Позиції голови, корпусу, кінцівок	14	-	14
2.3. Вправи для розвитку фізичних якостей	-	60	60
Розділ 3. Музична грамота	16	16	32
Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	6	6
Підсумок	2	-	2
Разом	42	174	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи. Правила поведінки в колективі, навчальному закладі. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Місце хорового співу серед основних видів музичного виконавства. Музика в житті людини. Естрадне мистецтво, його жанри.

Розділ 1. Вокал (94 год.)

1.1. Техніка співу, жести хормейстера (4 год.)

Поняття «співоче дихання», «дикція», «техніка співу». Основи техніки співу, положення корпусу (для співу сидячи, стоячи). Правила гігієни та збереження голосу. Основні жести хормейстера: «увага», «дихання», «початок співу», «кінець співу».

1.2. Розспівування і вправи (56 год.)**1.3. Спів в унісон (34 год.)**

Спів в унісон (додаток 1; №№ 9,12–14,16 для прискореного курсу навчання №№ 4, 5, 20, 24).

Розділ 2. Пластика (80 год.)**2.1. Початкові відомості про рухи (6 год.)**

Назви основних рухів класичного екзерсису, основні напрямки рухів (відносно станка, відносно зали).

2.2. Позиції голови, корпусу, кінцівок (14 год.)

Позиції рук (на поясі, за край спідниці в дівчат, у парі) та ніг (перша, третя, четверта), положення голови та корпусу.

2.3. Вправи для розвитку фізичних якостей (60 год.)

Вправи для координації рухів: побудова групи в шеренгу, колону, колону парами, колону четвірками, коло, діагональ. Крокування по одному, розходження вправо, вліво, з'єднання парами, четвірками. Рухливо-ритмічні вправи: прослуховування простої мелодії, проплескування долонями ритмічних малюнків на слух. Рухи відповідно до характеру і темпу музики. Рухові імпровізації під музику контрастного характеру. Рухові імпровізації з допоміжним реквізитом (лялькою, парасолькою, квіткою тощо).

Вправи для рівноваги утримання пози із заплющеними очима, стояння на півпальцях, стояння на одній нозі, ті самі вправи після обертів. Кроки: побутовий – у різних музичних розмірах і комбінаціях з різною музичною тривалістю; танцювальний – з носка на 4/4, 2/4, 1/4, 1/8 у різних поєднаннях: кроки на півпальцях із витягнутими коліньми, з носка на пів-пальці з високим підйомом коліна вперед. Вправи для голови (повороти, нахилання).

Вправи на підлозі: розведення ступні з четвертої у першу позицію, сидячи на підлозі; нахилання (дістати носом коліна); розкривання ніг убік і нахилання до них і вперед; вправи «ножиці» та «велосипед» для розвитку черевного преса; вправа «жабка» для розвитку гнучкості; шпагат: ліва нога, права нога, поперечний.

Розділ 3. Музична грамота (32 год.)

Назви музичних знаків. Нотний стан. Скрипковий ключ. Тривалості нот і пауз (цілі, половинні, четвертні).

Практична частина. Запис і читання музичних знаків (нотний стан, скрипковий ключ, тривалості нот і пауз). Сольфеджування. Визначення на слух кількості звуків, регістру, напрямку руху мелодії. Спів музичних вправ (по нотах, на слух, напам'ять).

Розділ 4. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (2 год.)
Підведення підсумків.

Основний рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Вокал	27	111	138
1.1. Індивідуальний спів	6	30	36
1.2. Ансамблевий спів в унісон, багатоголосний спів	21	81	102
Розділ 2. Пластика	6	66	72
2.1. Сценічний рух, хореографія	6	45	51
2.2. Вправи для розвитку сценічних якостей	-	21	21
Розділ 3. Музична грамота	18	18	36
Розділ 4. Концертна діяльність	-	72	72
4.1. Репетиції	-	51	51
4.2. Концертні виступи	-	21	21
Підсумок	3	-	3
Разом	57	267	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з темами занять, їх розкладом і формами проведення. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Розділ 1. Вокал (138 год.)

1.1. Індивідуальний спів (36 год.)

Гігієна і збереження голосу. Опора звуку. Техніка співу: види дихання (діафрагмне, міжреберне), рухливість нижньої щелепи під час виконання. Основні жанрові характеристики пісні (зміст, характер, образ).

Практична частина. Вправи на дихання, звукоутворення, артикуляцію, дикцію. Спів у поєднанні з інструментальною фонограмою; з мікрофоном (на стойці, в руці).

1.2. Ансамблевий спів в унісон, багатоголосний спів (102 год.)

Аранжування пісні. Основні елементи та прийоми джазового виконання.

Практична частина. Групові вправи (розспівування) на різні види та прийоми дихання (легато, стакато), спів короткий і протяжний, спів м'яким, нефорсованим голосом, спів із одночасним диханням та атакою звука, вправи на вокалізацію голосних звуків, спів з єдиною підтекстовкою. Прийоми

джазового виконання (скет). Ансамблевий спів в унісон. Багатоголосний ансамблевий спів: вправи та пісні на два голоси (репертуарний список №№ 7, 11–17, 22, 23), варіанти джазового співзвуччя.

Розділ 2. Пластика (72 год.)

2.1. Сценічний рух, хореографія (51 год.)

Правила поведінки на сцені під час виступів: стандартні та екстремальні варіанти. Основні засоби й прийоми створення пластичного образу пісні (темп, ритм, характер рухів, манера поведінки, міміка).

Практична частина. Класичний екзерсис (біля станка та на середині зали); вправи обличчям до станка: постановка корпусу, рук, ніг, голови; Demi plie за I–III позиціями; Battements tendus з першої позиції убік, уперед і назад; Battements tendus jete (викидання ноги на 45 градусів по точках з I позиції убік, уперед і назад); Rond-de jamb parter (коло ногою по підлозі); Passe par terre з переведенням ноги вперед і назад через I позицію; Cou de pied (вперед і назад); Portde bras (вигинання корпусу назад); стрибки з двох ніг на дві з паузою; Passe за III позицією; Releve за I–III вільними позиціями ніг; I–III позиції рук; I–III позиції ніг. Вправи на підлозі: виконання вправ попереднього року навчання, а також почергове підняття ноги за голову, потім за себе, далі вправа «берізка». Сидіння по-турецьки. Вправи «дельфін», «шпагат», «місточок».

2.2. Вправи для розвитку фізичних якостей (21 год.)

Ритмічно-рухові вправи: темп, проплескування і притупування в темпі музики, вправи на ритм у різних темпах. Колективні танцювальні вправи: крокування по колу, діагоналі, розходження парами, четвірками, перебудова із колони в шеренгу крокуючи, з шеренги в ланцюг тощо.

Розділ 3. Музична грамота (36 год.)

Поняття «мелодія», «фраза», «мотив». Поняття тривалості нот і пауз (четвертні, восьмі, шістнадцяті). Основні вимоги до акомпанементу. Основні динамічні відтінки. Побудова мажорної та мінорної гам (3 види). Тризвуки, їхні види, обертання. Поняття «інтервал», характерні інтервали. Поняття «септакорд», «домінантсептакорд» (його обертання). Поняття «Т, S, D», «хроматизм», «модуляція». Музичний розмір: постійний, змінний. Основні музичні темпи. Основні характеристики музичного твору.

Стилі та напрями естрадної музики, їхні основні характеристики.

Практична частина. Побудова інтервалів, тризвуків, акордів. Визначення на слух ладу, характеру побудови, мотивів, фраз, періодів, розміру музичного твору. Імпровізація на фрази з одного-трьох слів: вкладення фрази в запропоновану музичну форму. Визначення на слух і відтворення голосом у заданій тональності звуків, інтервалів, акордів із трьох-чотирьох звуків. Визначення на слух і відтворення голосом простих гармонічних зв'язок (Т-S-D-Т та ін.). Спів музичних фрагментів із модуляцією, хроматизмами. Визначення на слух стилю естрадної музики.

Імпровізація з фрагментами популярної естрадної музики: зміна стилю.

Розділ 4. Концертна діяльність (72 год.)

4.1. Репетиції (51 год.)

Репетиції за видами сценічних амплуа, групові та індивідуальні. Зведені репетиції учасників концертної програми.

4.2. Концертні виступи (21 год.)

Організація та проведення масових заходів. Постановка концертних номерів. Участь у різноманітних концертах і фестивалях.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень Перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Індивідуальні заняття з удосконалення вокального виконання	-	57	57
Розділ 2. Індивідуальні заняття з удосконалення сценічного руху та хореографічної майстерності	-	144	144
Розділ 3. Концертна діяльність	21	96	117
3.1. Вибір репертуару та постановка концертних номерів	21	-	21
3.2. Репетиції групові та зведені	-	33	33
3.3. Концертні виступи	-	63	63
Підсумок	-	3	3
Разом	24	300	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом занять, їх розкладом і формами проведення. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Розділ 1. Індивідуальні заняття з удосконалення вокального виконання (57 год.)

Вправи на формування індивідуального стилю та манери виконання. Робота над вирівнюванням регістрів.

Розділ 2. Індивідуальні заняття з удосконалення сценічного руху та хореографічної майстерності (144 год.)

Вправи на удосконалення класичного екзерсису, розвиток хореографічної та акторської майстерності.

Розділ 3. Концертна діяльність (117 год.)

3.1. Вибір репертуару та постановка концертних номерів (21 год.)

Вибір та обговорення репертуару: актуальність, жанрові, музично-художні особливості, вимоги до професійної підготовки виконавців. Обговорення сценічних костюмів і макіяжу. Аналіз концертної діяльності. Розробка групових та індивідуальних програм спеціальної підготовки.

Практична частина. Постановка концертних номерів (за участю вихованців різних сценічних амплуа: вокального, хореографічного та синтетичного). Розучування сценічних партій.

3.2. Репетиції групові та зведені (33 год.)

Репетиції за видами сценічних амплуа, групові та індивідуальні. Зведені репетиції всіх учасників концертної програми.

3.3. Концертні виступи (63 год.)

Концертні виступи. Участь у різноманітних фестивалях і конкурсах.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основи професійного співу, хореографії, сценічного руху;
- початкові відомості про рухи;
- правила гігієни і збереження голосу;
- правила роботи з мікрофоном.
- професійні вимоги до учасників колективу;
- стилі вітчизняного та світового естрадного мистецтва.

Вихованці мають уміти:

- виконувати музичні вправи, вивчені впродовж року;
- виконати пластичний етюд на основі вивчених рухів (без співу);
- співати самостійно і в ансамблі (в унісон і багатоголосно), з мікрофоном і під фонограму;
- відображати рухом стиль музичного твору.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
-------	--------------------	-----------

<i>Музичні інструменти</i>		
1.	Синтезатор з програмуванням	1 шт.
2.	Фортепіано	1 шт.
<i>Апаратура</i>		
1.	Апаратура для концертного освітлення	за необхідн.
2.	Апаратура для монтажу та запису фонограм	за необхідн.
3.	Акустичні системи	8 шт.
4.	Відеокамера	1 шт.
5.	Відеомагнітофон	1 шт.
6.	Магнітофон	1 шт.
7.	Мікрофон кабельний	2 шт.
8.	Мікрофонні радіосистеми	8 шт.
9.	Навушники головні акустичні	8 шт.
10.	Підсилювач для навушників	2 шт.
11.	Підсилювач звуку	1 шт.
12.	Програвач компакт-дисків	1 шт.
13.	Програвач міні-дисків	1 шт.
14.	Процесор звукових ефектів	1 шт.
15.	Пульт мікшерний	1 шт.
16.	Радіомонітор	8 шт.
17.	Стійка для мікрофона	1 шт.
18.	Тюнер	1 шт.
19.	Шнури, кабелі, штекери, електрошнурові подовжувачі	за необхідн.
<i>Прилади</i>		
1.	Годинник	1 шт.
<i>Навчально-методичні засоби</i>		
1.	Музичні словники	за необхідн.
2.	Науково-популярна і довідкова література з естрадного мистецтва	за необхідн.
3.	Нотні пісенні збірники (партитура і голоси)	за необхідн.
4.	Підручники з музичної грамоти, сольфеджіо, вокалу	за необхідн.
5.	Таблиці та плакати	за необхідн.
<i>Допоміжні засоби</i>		
1.	Зошити для нот. Зошити для запису пісенних текстів і завдань	за необхідн.
<i>Обладнання та меблі</i>		
1.	Зал з дерев'яною підлогою та дзеркальною стінкою для занять	1 шт.
2.	Кімната для індивідуальних занять	2 шт.
3.	Стіл для педагога	1 шт.
4.	Роздягальні для дівчат, хлопців і педагогів	3 шт.
5.	Душові для дівчат, хлопців і педагогів	3 шт.
6.	Стільці	за необхідн.
7.	Санвузли	2 шт.

1.	Тренувальні та концертні костюми, взуття	за необхідн.
----	--	--------------

ЛІТЕРАТУРА

1. Давыдова Е. В. Методика преподавания сольфеджіо / Е.В. Давыдова. – М., 1986.
2. Емельянов В. В. Развитие голоса – координация и тренаж / В.В. Емельянов. – СПб., 1997.
3. Калечиц Т.Н. Внеклассная и внешкольная работа с учащимися / Т.Н. Калечиц, З.А. Кейлина. – М., 1980.
4. Крючкова Д.В. Модерн – как соединение классической школы с современными направлениями танца / Д.В. Крючкова. – М., 1998.
5. Кудашова О.Г. Основные принципы режиссуры хореографических произведений / О.Г. Кудашова. – М., 1990.
6. Сахарова Л.А. Эстетическое воспитание учащихся во внешкольных учреждениях / Л.А. Сахарова, А.И. Шахова. – М., 1986.
7. Стасюк М.О. Музыкально-пластические этюды / М.О. Стасюк. – М., 1988.
8. Стасюк М.О. Темп и ритм в хореографическом произведении / М.О. Стасюк. – М., 1990.
9. Фролова Г.И. Организация и методика клубной работы с детьми и подростками / Г.И. Фролова. – М., 1986.
10. Цветкова Т.С. Пластика в искусстве актера / Т.С. Цветкова. – М., 1994.

Додаток 1

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ШОУ-ГРУПИ

1. «Dancing queen» (з репертуару ансамблю «АВВА»)
2. Дербеньов Л., Крилатов Є., пер. Юхно С. «Відьма-річка»
3. «I believe» (з репертуару У. Х'юстон)
4. Кириліна І. «Не такий апельсин»
5. Кириліна І., Вратарьов О. «Зелене слоненя»
6. Кириліна І., Кулік Н. «Розгнівилась на літо зима»
7. Леннон Д., Маккартні П. «Yesterday»
8. «Осень» (з репертуару групи «Ліцей»)
9. Портнов І., Кулік А. «Мишка»
10. Пугачова А. «Куда уходит детство»
11. Тарівердієв М., Добронравов М. «Маленький принц»
12. Українські народні колядки та щедрівки, обр. Шайкевич Ю., Бегей Р.
13. Харченко О., Гулева О. «Маленька мрія»
14. Харченко О., Олесь О. «Качечка»
15. Шайкевич Ю. «Білий бриг»
16. Шайкевич Ю. «Весняний ранок»
17. Шайкевич Ю. «Чорна Африка»
18. Шайкевич Ю., Гнатюк Л. «Дощепад»

19. Шайкевич Ю., Гнатюк Л. «Ідем крізь ніч»
20. Шайкевич Ю., Гнатюк Л. «Їжак»
21. Шайкевич Ю., Гнатюк Л. «Навіжена»
22. Шайкевич Ю., Гнатюк Л. «По-мі-до-ре-ня»
23. Шайкевич Ю., Гнатюк Л. «Сонях»
24. Шайкевич Ю., Гнатюк Л. «Таємниця»
25. Шайкевич Ю., Лашук В. «Неслухняне слоненя»

ХОРЕОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ОСНОВ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Початковий та основний рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Значне місце у формуванні особистості дитини з раннього віку займає хореографічне мистецтво. Танцювальні заняття – це перші сходинки до пізнання і розуміння дитиною світу мистецтва, до збереження і зміцнення здоров'я. Перебувати в русі є обумовленою віковими і фізіологічними особливостями потреба дитини. Цей природний потяг найкраще спрямовувати на розвиток фізичних якостей, а також, уваги, фантазії, вміння вільно поводитись у сценічному просторі, активно граючись. Для гармонійного розвитку дитини заняття фізичною культурою є обов'язковими, бо вони сприяють загальному фізичному розвитку, зміцнюють здоров'я, поліпшують координацію рухів, розвивають морально-вольові якості дітей.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування хореографії.

Основні завдання навчальної програми полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – формування стійкого інтересу до мистецтва, ознайомлення з основними поняттями та знаннями, що стосуються хореографічного мистецтва як частини світової культури;

практична – формування теоретичних знань, практичних умінь та навичок з хореографічного мистецтва, розвиток музичного слуху, виховання культури здорового способу життя та відповідно розвитку фізичних якостей вихованців (спритності, швидкості, витривалості, сили, координації рухів);

творча – формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння основами хореографічного мистецтва, розвиток естетичних почуттів та смаків;

соціальна – сприяє вихованню дбайливого ставлення до надбань української, світової культури, духовних та матеріальних цінностей рідного краю, народних традицій; самореалізації особистості в соціумі.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку хореографічного профілю, розрахована на вихованців віком від 5 років, але положеннями про окремі типи позашкільних навчальних закладів або статутом позашкільного навчального закладу може передбачатися також інший вік вихованців.

Програмою передбачено навчання дітей у групах початкового та основного рівнів. На опрацювання матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Групи комплектуються з дітей віком від 5 років. У групах початкового рівня заняття проводяться три рази на тиждень тривалістю 2 год.

Здатність до творчості – відмінна риса людини, завдяки якій вона може жити в єдності з природою, творити, не завдаючи їй шкоди, примножувати, не руйнуючи. Психологи та педагоги дійшли висновку, що ранній розвиток здатності до творчості, вже в дошкільному віці – запорука майбутніх успіхів. Дитина засвоює певну систему соціальних цінностей, моральних норм і правил поведінки в суспільстві, у неї формується культура здорового способу життя. Зміст програми забезпечує основу цілісного розвитку особистості, творчих здібностей, сприяє активізації мислення, морально-вольових і естетичних якостей дитини.

Наприкінці навчального року, за підсумками освоєння програми проводиться підсумковий захід, на якому діти демонструють отримані протягом навчального року знання, вміння та навички за вивченими розділами програми. Програма передбачає ознайомлення батьків з результатами навчання під час проміжних та підсумкових виступів, виставок робіт вихованців.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Ритміка	4	32	36
3.	Фізичне виховання	4	32	36
4.	Танцювальні елементи	4	32	36
5.	Рухливі ігри	2	16	18
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	14	14
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	15	129	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Знайомство дітей та батьків з педагогом і концертмейстером, Ознайомлення дітей з танцювальною залою, поняттями «урок», «перерва», «виступи», «свята в нашому гуртку». Правила поведінки в закладі та навчальному кабінеті.

2. Ритміка (36 год.)

Ознайомлення з такими поняттями, як «ходьба», «біг», «стрибки».

Практична частина. У комплекс включаються такі вправи: ходьба: на

носках. на п'ятах, з високим підніманням коліна, навприсідки; біг (відрив, політ, приземлення): звичайний танцювальний, з високим підніманням колін; стрибки: стрибки на двох ногах з просуванням, стрибки на місці.

3. Фізичне виховання (36 год.)

Вивчення загальнорозвиваючих вправ.

Практична частина. Комплекс вправ для окремих груп м'язів. Вправи для вентиляції легенів. Вправи для розвитку пластики. Пальчикові ігри.

4. Танцювальні елементи (36 год.)

Танцювальні кроки, танцювальні етюди, танцювальні замальовки. Виконання танцювальних композицій. «Танець маленьких каченят», композиція з м'ячами.

5. Рухливі ігри (18 год.)

Види рухливих ігр.

Практична частина. Спортивні і музичні ігри. Хореографічні ігри. Рольові ігри.

6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (14 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Ритміка	9	63	72
3.	Фізичне виховання	6	30	36
4.	Танцювальні елементи	9	63	72
5.	Рухливі ігри	-	15	15
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	15	15
7.	Підсумок	-	3	3
	Разом	24	192	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Мета та завдання на навчальний рік. Правила поведінки в закладі та

навчальному кабінеті. Повторення термінології та рухів, вивчених у минулому році.

2. Ритміка (72 год.)

Поняття «спортивна розминка».

Повторення понять «ходьба», «біг», «стрибки».

Практична частина. До комплексу додаються вправи: приставний крок, ходьба в присід, біг з відведенням гомілки назад, стрибки у «глибину» (зіскакування), крок-підскок, шасе, галоп – стрибкоподібний рух, виконується аналогічно шасе, тільки боком.

3. Фізичне виховання (36 год.)

Вивчення загально розвиваючих вправ відповідно віку та фізичним можливостям вихованців.

Практична частина. Комплекс вправ для окремих груп м'язів (вправи для голови, плечей, тулуба, присідання, елементи акробатики). Вправи для вентиляції легенів. Вправи для розвитку пластики (пластинка, «Оленка», «змія», «кішечка-собачка», «човник», «метелик», «коробочка-жабка»). Пальчикові ігри («кішечка», «лебідь», «хвиля»).

4. Танцювальні елементи (72 год.)

Види танцювальних елементів.

Практична частина. Виконання танцювальних композицій «Барвінок», «Вальс». Виконання танцювальних замальовок з квітами.

5. Рухливі ігри (16 год.)

Види ігор: спортивні, музичні, хореографічні, рольові.

Практична частина. Спортивні, музичні, хореографічні ігри. Рольові ігри.

6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (14 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

7. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- поняття «хореографія», «ритміка», «пластика»;
- поняття «ходьба», «біг», «стрибки»;
- загальні та спеціальні фізичні вправи;
- гімнастичні предмети та реквізит.

Вихованці мають уміти:

- виконувати вивчені фізичні вправи;
- імпровізувати в танцювально-музичних етюдах;
- ходити «танцювальним кроком», тримати вірну поставу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Спортивна сучасна хореографія: комплексна навчальна програма з позашкільної освіти / Н. В. Борсук, І. Ю. Мосякова, Т. К. Окушко. – К., 2011. – 64 с.
2. Майбутній школяр. Система занять із підготовки 5-річних дітей до школи / упоряд. І. П. Джиоева – Х.: Вид. група «Основа», 2013. – 286 с.
3. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 128 с.
4. Богініч О. Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри / О.Л. Богініч. – К.: Логос, 2003. – 280 с.
5. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. / Е. С. Вільчковський. – Л.: ВНТЛ, 1998. – 336 с.
6. Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів: худож.о-естет. напрям / О. В. Биковська, І. О. Василянська, О. О. Волкова та ін. – К.: Грамота, 2008. – Вип. 1. – 100 с.
7. Рудницька О.П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. Посіб. – К.: ІЗМН, 1998.
8. Сахарова Л. А. Эстетическое воспитание учащихся во внешкольных учреждениях / Л. А. Сахарова, А. И. Шахова. –М.: 1986.
9. Руденко Ю. «Основи сучасного українського виховання», К.: «Вид-во ім. Олени Теліги», 2003.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА СУЧАСНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна хореографія є однією з доступних і перспективних форм естетичного виховання дітей, що забезпечує більш повний розвиток індивідуальних здібностей, сприяє естетичному розвитку вихованців, зростанню їх загальної культури.

Принциповою відмінністю навчальної програми є поєднання хореографічного, циркового мистецтва і спорту (акробатики, гімнастики, загальної фізичної і спортивної підготовки) для збагачення емоційно-естетичного досвіду вихованців у хореографічній діяльності, досягнення максимально можливого рівня фізичної, естетичної, психологічної підготовки для здійснення різнопланової творчої діяльності.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку хореографічного профілю, розрахована на вихованців віком від 5 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування сучасної хореографії.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями з сучасного хореографічного мистецтва;

практична – оволодіння навичками, методикою виконання вправ та основними елементами сучасної хореографії;

творча – формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння сучасним хореографічним мистецтвом, розвиток естетичних почуттів, смаків, емоційно-почуттєвої сфери;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей, національної свідомості, самореалізації в соціумі засобами мистецтва, професійного самовизначення.

Програма передбачає навчання дітей у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 1–3-й рік навчання;

основний рівень – 360 год. (10 год. на тиждень), 4-й рік навчання;

вищий рівень – 360 год. (10 год. на тиждень).

Програма передбачає систематичне і послідовне навчання для всебічного розвитку, естетичного виховання та формування здорового способу життя дітей та молоді. Виконання програми здійснюється шляхом впровадження комплексного підходу до навчально-виховного процесу і навчання в цілому, особистісною зорієнтованістю індивідуальної та групової

роботи з вихованцями. Індивідуальна робота з формування особистості вихованця з метою його всебічного розвитку засобами впливу виховного середовища творчого колективу.

Зміст навчальної програми побудований на принципах: відповідності змісту навчального матеріалу віковим особливостям вихованців на всіх етапах навчання; структурної єдності, який забезпечує логічну єдність змісту знань, умінь та навичок вихованців; антропоцентризму; прогностичності, який передбачає врахування не тільки сутності можливих етапів, рівнів та обсягів здобутих учнями знань, умінь і навичок, а й мети та головних напрямів реалізації навчального змісту у викладанні навчального матеріалу.

У залежності від зазначених рівнів навчально-виховний процес полягає: у створенні у вихованців первинного уявлення про рухову дію, формуванні настанови на опанування її техніки; розвитку початкових вмінь та навичок рухової дії; становленні досконалого виконання рухової дії; стабілізації набутих навичок та їх виявленні; досягненні різнобічних варіативних навичок вихованців та їх творчій реалізації.

Навчання у групах початкового рівня від 5 років – це знайомство з основами хореографії через гру (використання незвичайних ігор, незвичайних предметів для пізнавання дитиною хореографії та спорту); розвиток фізичних, ритмічних та артистичних даних дитини; формування музичного та естетичного смаку. У ці групи приймають всіх бажаних та фізично здорових дітей. Діяльність цих груп спрямована на розвиток вихованців, виявлення їх здібностей та обдарувань, прищеплення інтересу до творчої діяльності; навчальною програмою передбачається загальний розвиток особистості, теоретичне та практичне оволодіння основами творчої діяльності, створення умов для адаптації вихованців до позашкільної життєдіяльності.

До початкового рівня включені: спортивно-хореографічні заняття, хореографічне мистецтво (хореографія); музичні ігри; пластика сучасних рухів.

Упродовж 4 років навчання основного рівня продовжується робота з розвитку інтересів вихованців до хореографії, акробатики, гімнастики; надання знань, практичних умінь та навичок. Навчальною програмою цього рівня передбачається створення умов для формування творчих здібностей вихованців, надання їм глибокої теоретичної та практичної підготовки.

До основного рівня включені: класичний танець, сучасний танець, акробатика, гімнастика, танцювальні етюди (номери), етика та естетика, сценічна майстерність.

Групи вищого рівня навчання складаються зі здібних і обдарованих вихованців, які створюють творчий колектив односторонців, що засвоїли програму основного рівня, якнайкраще розкрили свої здібності, стали переможцями міських, регіональних, всеукраїнських, конкурсів, фестивалів.

Основна мета вищого рівня: вдосконалення віртуозної техніки виконання вивчених танцювальних рухів та акробатичних елементів; вдосконалення творчих здібностей та акторської майстерності; формування

індивідуальної творчої манери виконавця; залучення до активної участі в концертній та конкурсній діяльності колективу; відпрацьовування певного характеру виконання рухів; відображення життя в художніх образах танцю, виявлення характеру, думки й почуття сучасних дітей, їх ставлення до навколишнього світу, одне до одного; сприяння вихованню естетичних смаків учнів і вмінню цінувати прекрасне в мистецтві, в житті, у взаєминах між людьми.

Завдання вищого рівня: удосконалення хореографічної та артистичної майстерності; формування індивідуальної манери виконавця; формування професійного та соціального партнерства і доброзичливого психологічного клімату в колективі; залучення до активної участі у концертно-фестивальній діяльності колективу; професійна орієнтація вихованців.

До вищого рівня включені: класичний танець, сучасний танець, акробатика, художня гімнастика, етика та естетика, сценічна майстерність.

Увесь спектр занять дозволяє надати необхідні знання, вміння та навички з класичної, сучасної хореографії.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Ритміка	8	50	58
3.	Гімнастичні вправи	8	30	38
4.	Танцювальні елементи та робота з предметами	6	12	18
5.	Музичні ігри	-	18	18
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	8	8
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	24	120	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки. Значення хореографії в житті людини.

2. Ритміка (58 год.)

Ознайомлення з поняттями «лінія», «коло», «колона».

Практична частина. Різні види ходи: природні, побутові кроки, кроки на півпальцях, кроки на півприсяді. Різні види бігу. Перешиковування: марширування з прямої лінії в колону по чотири.

3. Гімнастичні вправи (38 год.)

Поняття про спортивну розминку.

Практична частина. Вправа «сонечко». Повний присяд, руки вперед. Вправа «печатки». Вправи на підлозі. Робота стопою. Нахили вперед – «складка», «літак», «куточок». Ноги в сторони, руки в сторони, нахили до ніг (вправо, вліво, вперед), руки вгору. Лежачи на спині, таз притиснутий до підлоги, дві ноги прямі підняти вгору (кут 90 градусів). Вправа «змія».

4. Танцювальні елементи та робота з предметами (18 год.)

Поняття про танцювальні елементи. Співвідношення ритму музики і роботи з предметами. Приставні кроки вбік і вперед.

Практична частина. Танці: «Козачок». «Бубни». «Хлопавки». «Колупалочка».

5. Музичні ігри (18 год.)

Проведення музичних ігор: «Квіточки». Лічилочка «Пташечки сидять».

6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (8 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Початковий рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Ритміка	8	50	58
3.	Акробатика	8	30	38
4.	Танцювальні елементи та робота з предметами	-	18	18
5.	Музичні ігри	-	18	18
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	8	8
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	18	126	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

Значення хореографії в житті людини.

2. Ритміка (58 год.)

Ознайомлення та закріплення понять: «лінія», «коло», «колона», «шаховий порядок». Різні види ходи. Природні побутові кроки.

Практична частина. Танцювальні кроки з витягнутою стопою. Кроки на півпальцях. Кроки на п'ятках. Кроки в напівприсяді. Кроки в повному присяді. Різні види бігу. Перешиковування. Марширування з прямої лінії в колони по чотири. З прямих ліній в коло. З кола в прямі лінії.

3. Акробатика (38 год.)

Поняття про акробатику. Основні акробатичні рухи.

Практична частина. Спортивна розминка. Вправа «сонечко». Нахили вперед – «печатки». Випади (вправо і вліво). Вправи на підлозі. Робота стопою. «Складка». «Літак». «Куточок». «Метелик». Сидячи нахили до ніг (вправо, вліво, вперед). «Складка». «Змія». Вправи на колінах. Три нахили назад (підготовка до моста на колінах). «Оленка». Елементи гімнастики. Шпагат на праву ногу, на ліву ногу, поперечний. «Групування». Боковий перекид вправо, вліво. «Жабка па спині». «Жабка на животі». «Міст лежачи». «Берізка».

4. Танцювальні елементи та робота з предметами (18 год.)

Рух «галоп». Приставний бічний крок. «Колупалочка». Притупування однією ногою. «Вальсові кроки». Складування. Обертання. Стрибки на одній та двох ногах.

5. Музичні ігри (18 год.)

Проведення музичних ігор: «Світлофор». «Земля, небо, річка, берег». Лічилочка «Летів горобчик».

6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (8 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього

1.	Вступ	3	-	3
2.	Класичний танець	3	36	39
3.	Сучасний танець	3	36	39
4.	Акробатика. Гімнастика	-	39	39
5.	Танцювальні етюди (номери)	-	21	21
6.	Сценічна майстерність	3	15	18
7.	Концертна діяльність	3	36	39
8.	Етика та естетика	9	-	9
9.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	6	6
10.	Підсумок	-	3	3
	Разом	24	192	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (39 год.)

Постанова корпусу, голови, позиції рук (підготовчі I, II, III). Поняття про точки залу.

Практична частина. Позиції ніг (I, II, III, IV, V). Demi-plie I, II, V. Battements tendus (вперед, убік, назад, убік). Battements tendus jete (вперед, вбік, назад, вбік). Sur le cou-de-pied (умовне, назад). Rond de jambe par terre (en dehors). Allegro. Soute по I, II, V позиції. Pas echappes в II позицію. Changements de pieds. Вивчення port de bras I, II позиція.

Екзерсис на середелі залу.

3. Сучасний танець (39 год.)

Джерела та розвиток сучасних форм танцю. Новий погляд в хореографічному мистецтві.

Практична частина. Вправи на середині залу.

Нор. Catch step, jump. Drop, contraction. Flat back. Танцювальний біг. Свінгове похитування. Вправи для нахилу корпусу. Танцювальні сполучення. З роботою корпусу. З роботою рук. Вправи на координацію та пластику тіла.

4. Акробатика. Гімнастика (39 год.)

Шпагати. Затяжки (вперед, вбік). Колеса. Міст стоячи з прямими колінами. «Корзинка». «Берізка». «Складка» (стоячи, сидячи). Перекид (уперед, назад). Віджимання. Пістолети.

5. Танцювальні етюди (номери) (21 год.)

Малі форми. «Барвінок». «Козачок». «Пінгвіни». «Барви України». «Полька». «Сажотруси». «Буратіно». Великі форми. «Танцюймо разом». «Огород». «Казковий світ»

6. Сценічна майстерність (18 год.)

Бесіди «Пластична виразність актора», «Зв'язок рівня пластичного розвитку актора зі ступенем його сценічної виразності».

Практична частина. Основи та компоненти пластичної виразності. Зв'язок пластики з формуванням образу персонажу

7. Концертна діяльність (39 год.)

Ознайомлення з правилами користування концертними костюмами та взуттям.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

8. Етика та естетика (9 год.)

Уявлення про особистість. Самовиховання, самоаналіз, самооцінка. Аналіз власних якостей, вчинків та стосунків.

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

10. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Класичний танець	3	33	36
3.	Сучасний танець	3	33	36
4.	Акробатика. Гімнастика	-	36	36
5.	Танцювальні етюди (номери)	-	36	36
6.	Концертна діяльність: постановочні репетиції, концертні виступи	3	33	36
7.	Сценічна майстерність	-	18	18
8.	Етика та естетика	6	-	6
9.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	6	6
10.	Підсумок	-	3	3
	Разом	18	198	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (36 год.)

Станок. Позиції ніг (I, II, III, IV, V).

Практична частина. Demi-plie I, II, V. Battements tendus (вперед, вбік, назад, вбік). Battements tendus jete (вперед, вбік, назад, вбік). Sur le cou-de-pied (основне, умовне, назад). Rond de jambe par terre (en dehors, en dedans). Екзерсис на середині залу. Вивчення port de bras I, II, III позиція. Epaulement croisee, efface. Allegro. Soute по I, II, V позиції. Pas echappes в II, IV позиції. Changements de pieds. Pas assemble (убік).

3. Сучасний танець (36 год.)

Витоки та розвиток напрямку «синтез-танець». Характерні риси цього напрямку.

Практична частина. Вправи на середині залу. Нор. Catch step, jump. Drop, contraction. Flat back. Arch. Body roll. Bounce. Deep body bend. Танцювальний біг. Вправи для нахилу корпусу. Танцювальні сполучення. З роботою корпусу. З роботою рук. Амплітудні випади ногами в сучасних стилях. Оберти корпусу з рухами рук, головою з різних положень. Сучасні стрибки в повороті, з просуванням. Оберти на колінах у різних видах. Синкопічні рухи, сучасна пластика та координація.

4. Акробатика. Гімнастика (36 год.)

Шпагати. Затяжки (вперед, вбік, назад). Колеса. Міст з однієї ноги (правої, лівої). Складка (стоячи, сидячи). Перекид (вперед, назад). Віджимання. Пістолети. Стійка, міст, встати. Стійка на голові (для хлопців). Переворот вперед (з правої, лівої ноги). Стійка, перекид. Підйом розгином.

5. Танцювальні етюди (номери) (36 год.)

Малі форми. «Бігунець». «Кордова». «Козаки». «Моряцький».

6. Концертна діяльність (36 год.)

Значення концертного костюму для створення сценічного образу. Робота над єдиною манерою виконання концертних номерів.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

7. Сценічна майстерність (18 год.)

Вправи для загального розвитку. Вправи для розминки. Ходьба на місці. Ходьба – біг, ходьба – зупинка. Ходьба на носках, підстрибування, біг, ходьба – зупинка. Випади однією ногою вперед, кроки у присіданні. Вправи «Ворона», «Декорація», вправи на увагу та координацію. Розвиток гнучкості та рухливості тіла, зміцнення м'язів тулуба. Вправи на підлозі. Присідання,

нахили, «пружина», «лава», «синхронне плавання». Вправи на стільці: нахили, підйоми, прогини.

8. Етика та естетика (6 год.)

Правила поведінки в громадських місцях, правила етикету в кіно, театрі, музеї. Засоби спілкування з дорослими, незнайомими та малознайомими людьми. Значення культури мови в спілкуванні, етикет телефонних розмов.

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

10. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, третій рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Класичний танець	3	27	30
3.	Сучасний танець	3	39	42
4.	Акробатика. Гімнастика	-	36	36
5.	Танцювальні етюди (номери)	-	36	36
6.	Концертна діяльність: постановочні репетиції, концертні виступи	3	33	36
7.	Сценічна майстерність	-	18	18
8.	Етика та естетика	6	-	6
9.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	6	6
10.	Підсумок	-	3	3
	Разом	18	198	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (30 год.)

Demi-plie I, II, V. Battements tendus (вперед, вбік, назад, вбік). Battements tendus jete (вперед, вбік, назад, вбік). Sur le cou-de-pied (основне, умовне, назад). Rond de jambe par terre (en dehors, en dedans). Екзерсис на середині залу. Вивчення port de bras I, II, III позиція. Epaulement croisee,

efface. Allegro. Soute по I, II, V позиції. Pas echappes в II, IV позиції. Changements de pieds. Pas assemble (убік).

3. Сучасний танець (42 год.)

Вправи на середині залу. Нор. Catch step, jump. Drop, contraction. Flat back. Arch. Танцювальний біг. Свінгове похитування. Вправи для нахилу корпусу. Танцювальні сполучення. З роботою корпусу. З роботою рук. Амплітудні випаді ногами в сучасних стилях. Обертання корпусу з рухами рук, головою з різних положень. Сучасні стрибки. Сучасна пластика. Координація рухів.

4. Акробатика. Гімнастика (36 год.)

Шпагати. Затяжки (вперед, вбік, назад). Колеса. Міст з однієї ноги (правої, лівої). Складка (стоячи, сидячи). Перекид (вперед, назад). Віджимання. Пістолети. Стійка, міст, встати. Стійка на голові (для хлопців). Перекид вперед (з правої, лівої ноги). Стійка, перекид. Підйом розгином.

5. Танцювальні етюди (номери) (36 год.)

Малі форми. «Самба–карнавал». «Жайворонки». «Ярмарок». Великі форми. «Квіткова мить». «Африка». «Східна фантазія». «Вальс квітів».

6. Концертна діяльність (36 год.)

Значення концертного костюма для постановки номерів.
Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

7. Сценічна майстерність (18 год.)

Вправи для загального розвитку. Вправи для розминки. Ходьба на місці. Ходьба – біг, ходьба – зупинка. Ходьба на носках, підстрибування, біг, ходьба – зупинка. Випаді однією ногою вперед, кроки у присіданні. Вправи «Ворона», «Декорація», вправи на увагу та координацію.

8. Етика та естетика (6 год.)

Правила поведінки в громадських місцях, правила етикету в кіно, театрі, музеї. Засоби спілкування з дорослими, незнайомими та малознайомими людьми. Значення культури мови в спілкуванні, етикет телефонних розмов.

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

10. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, четвертий рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Класичний танець	3	51	54
3.	Сучасний танець	3	75	78
4.	Акробатика. Гімнастика	-	63	63
5.	Танцювальні етюди (номери)	-	63	63
6.	Концертна діяльність: постановочні репетиції, концертні виступи	3	60	63
7.	Сценічна майстерність	6	12	18
8.	Етика та естетика	6	-	6
9.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	9	9
10.	Підсумок	-	3	3
	Разом	24	336	360

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (54 год.)

Demi-plie I, II, V. Battements tendus (вперед, вбік, назад, вбік). Battements tendus jete (вперед, вбік, назад, вбік). Sur le cou-de-pied (основне, умовне, назад). Rond de jambe par terre (en dehors, en dedans). Екзерсис на середині залу. Вивчення port de bras I, II, III позиція. Allegro. Soute по I, II, V позиції. Pas echappes в II, IV позиції. Changements de pieds. Pas assemble (вбік).

3. Сучасний танець (78 год.)

Витоки та розвиток напрямку «синтез-танець». Характерні риси цього напрямку.

Практична частина. Вправи на середині залу. Hop. Catch step, jump. Drop, contraction. Flat back. Arch. Body roll. Bounce. Deep body bend. Танцювальний біг. Вправи для нахилу корпусу. Танцювальні сполучення. З роботою корпусу. З роботою рук. Амплітудні випади ногами в сучасних стилях. Оберти корпусу з рухами рук, головою з різних положень. Сучасні стрибки в повороті, з просуванням. Оберти на колінах у різних видах. Синкопічні рухи, сучасна пластика та координація.

4. Акробатика. Гімнастика (63 год.)

Шпагати. Затяжки (вперед, вбоки, назад). Колеса. Міст з однієї ноги (правої, лівої). Складка (стоячи, сидячи). Перекид (вперед, назад). Віджимання. Пістолети. Стійка, міст, встати. Стійка на голові (для хлопців). Переворот вперед, назад (з правої, лівої ноги). Стійка, перекид. Підйом розгином. Змійка назад. перекид, підйом розгином. Перекид назад з прямими ногами.

5. Танцювальні етюди (номери) (63 год.)

Малі форми. «Бігунець». «Кордова». «Козаки». «Моряцький». Великі форми. «Квіткова мить». «Африка». «Східна фантазія». «Вальс квітів».

6. Концертна діяльність (63 год.)

Значення концертного костюму для створення сценічного образу. Робота над єдиною манерою виконання концертних номерів.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

7. Сценічна майстерність (18 год.)

Розвиток гнучкості та рухливості тіла, зміцнення м'язів тулуба. Вправи на підлозі. Присідання, нахили, «пружина», «лава», «синхронне плавання». Вправи не стільці: нахили, підйоми, прогини.

8. Етика та естетика (6 год.)

Значення культури мови в спілкуванні, етикет телефонних розмов, сутність моральних взаємовідносин з сусідами, знайомими. Життя і сучасне суспільство.

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (9 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

10. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Класичний танець	3	51	54
3.	Сучасний танець	3	75	74
4.	Акробатика. Гімнастика	-	63	63
5.	Танцювальні етюди (номери)	-	63	63
6.	Концертна діяльність: постановочні репетиції, концертні виступи	3	60	63
7.	Сценічна майстерність	-	18	18

8.	Етика та естетика	6	-	6
9.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	9	9
10.	Підсумок	-	3	3
	Разом	18	342	360

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (54 год.)

Постанова корпусу, голови, позиції рук (підготовчі I, II, III), поняття про точки залу.

Практична частина. Біля станка. Позиції ніг (I, II, III, IV, V). Demi-plie I, II, V. Battements tendus (вперед, вбік, назад, вбік). Battements tendus jete (вперед, вбік, назад, вбік). Sur le sou-de-pied (основне, умовне, назад). Rond de jambe par terre (en l'air, en dehors, en dedans). Battement frappe (вперед, вбік, назад, вбік). Petit battement (en dehors, en dedans). Екзерсис на середині залу. Port de bras I, II, III, IV, V. I, II, III, IV arabesque. Epaulement croisee, efface. Temps lie' (на 90°). Allegro. Soute по I, II, V позиції. Pas echappes в II, IV позиції. Changements de pieds. Pas assemble (вбік). Jete. Ferme.

3. Сучасний танець (78 год.)

Розвиток напрямків «хіп-хоп», «афро-кубано», «діско».

Практична частина. Розігрів. Вправи біля станка. Перегини. Нахили торсу. Plie (паралельних та виворотних позиціях). Grand plie (паралельних та виворотних позиціях). Вправи для розігріву стопи та голени стопа. Розігрів на середині залу. Спіралі та вигини торсу. Нахили в різні боки. Вправи на напруження та розслаблення. Вправи для розігріву хребта. В партері. Вправи для хребта. Вправи стретч-характеру. Вправи для розігріву стопи та голілковостопу. Ізоляція. Нахили голови вперед, назад, вправо, вліво. Повороти головою вправо, вліво. Рух пелвісом вперед, назад. Вправи зі сторони в сторону. Hip life – підйом стегна вгору. Позиції рук. Press position I, II, III. Jerk position. Позиції ніг I, II, III, IV, V (паралельне положення, out position, in position). Prance. Kick. Demi-ugrandplie (по паралельним та виворотним позиціях + рухи торсу: спіралі, твісти, нахили). Rond de jambe par terre. Battement frappe. Battement fondu. Grand battement. Passe. Adajio. Вправи для хребта. Спіралі. Body roll. Flat back. Table top. Deep body bend. Curve. Arch. Twist. Рівні. Стоячи. Сидячи. Лежачи. Сидячи навприсядки. Стоячи на колінах. Крос. Кроки (flat step, camel walk, latino walk). Стрибки (jump, leap, hop). Оберти (на двох ногах, на одній нозі, повороти на різні рівні, лабільні оберти). Комбінації або імпровізації. Пружинисті кроки, сучасна пластика та координація.

4. Акробатика, гімнастика (63 год.)

Шпагати. Затяжки (вперед, вбік, назад). Колеса. Міст з однієї ноги (правої, лівої). Складка (стоячи, сидячи). Перекид (вперед, назад). Віджимання. Пістолети. Стійка, міст, встати. Стійка на голові (для хлопців). Переверт уперед, назад (з правої, лівої ноги). Стійка, кувирок. Підйом розгином. Змійка назад, вперед. Кувирок, підйом розгином. Переверт назад з прямими ногами. Переверт назад, вихід у стійку. Рондат. Сальто вперед. Фляк.

5. Танцювальні етюди (номери) (63 год.)

Малі форми. «Чорн та біле». «Екологія». «Кордова». «Козацькі розваги». «Моряцький». «Повзунець». «Фантазія». Великі форми. «Карнавал». «Дефіле-джинс». «Зима». «Україно моя». «Шолом» (єврейський). «Коти-дракони».

6. Концертна діяльність: постановочні репетиції, концертні виступи (63 год.)

Концертний костюм – продовження створення сценічного образу. Застосування артистичного макіяжу для створення сценічного образу.

Практична частина. Виступи дітей на різноманітних сценічних майданчиках. Робота над єдиною манерою виконання концертних номерів. Постановка та вивчення концертних номерів (ансамблевих та сольних).

7. Сценічна майстерність (18 год.)

Психологічна підготовка. Вправи на зосередження: «Побажай кожному добра», «Сонце», «Підкачка». Вправи на рухому пам'ять: «Тінь», «Пройдений шлях», «Кінострічка». Вправи на ритмічність та музичність. Пластичні етюди «Рослина», «Корабель», «Дерево», «Снігова баба», «Бурулька».

8. Етика та естетика (6 год.)

Самопізнання, самоусвідомлення, самовдосконалення, самореалізація. Самопізнання як передмова самовиховання. Сутність самовиховання. Біопсихічні якості людини. Методи дослідження характеру особистості. Здібності і навчання. Інтелектуальне і емоційно-вольове самовиховання. Творче мислення і уява, діагностика і виховання.

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (9 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

10. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- термінологію класичного і сучасного танцю;
- порядок розминки;
- прості рухи з предметами: бубни, хлопавки;
- елементи акробатики та гімнастики;
- темпові позначення;
- техніку виконання класичного та сучасного танців;
- діючий репертуар колективу.

Вихованці мають уміти:

- виконувати розминки;
- виконувати вправи на розвиток орієнтації в просторі;
- виконувати музично-ритмічні вправи;
- виконувати танці з предметами: махалками, бубнами, хлопавками;
- створювати комбінації з кількох рухів;
- виконувати рухи класичного екзерсису та алегро;
- виконувати рухи та комбінації сучасного танцю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про позашкільну освіту: Закон України // Освіта України: норм.-прав. док. – К. 1999. – С. 11–38.
2. Положення про позашкільний навчальний заклад // Інф. зб. МОН України. – 1994. – № 9.
3. Про апробацію Примірних навчальних планів позашкільних навчальних закладів у 2002/2003 навчальному році: наказ МОН України № 505 від 09.09.2002.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту» 2 червня 2005 року, N 2626-IV.
5. Про затвердження Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України: наказ МОН України від 22.07.2008 р. № 676.
6. Ваганова А. Основы классического танца / А. Ваганова. – Ленинград: Искусство, 1963.
7. Никитин В.Ю. Модерн-джаз танец. История. Методика. Практика / В.Ю.Никитин. – М.: Изд-во «ГИТИС», 2000. – 440 с., ил.
8. Цветкова Т.С. Пластика в искусстве актера / Т.С. Цветкова. – М.: Искусство, 1994.
9. Коркин В.П. Акробатика: каноны терминологии / В.П. Коркин, В.И. Аракчеев. – М.: Физкультура и спорт, 1989.
10. Тарканова А.П. Танцюйте з нами / А.П. Тарканова. – Вид-во «Нова книга», 2010.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ТАНЦЮ СТИЛЮ «ДИСКО»

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна хореографія, яка охоплює популярний танцювальний стиль музики для підростаючого покоління – стиль «Диско» (анг. disco), спрямована на виховання естетичних смаків учнівський молоді, розвиток фізичних особистостей.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напряму хореографічного профілю, розрахована на вихованців віком від 8 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі опанування сучасної хореографії.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються сучасного хореографічного мистецтва;

практична – оволодіння навичками, методикою виконання вправ та основними елементами сучасної хореографії;

творча – формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння сучасним хореографічним мистецтвом, розвиток естетичних почуттів, смаків, емоційно-почуттєвої сфери;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей, самореалізації в соціумі засобами мистецтва, професійного самовизначення.

Програма передбачає навчання дітей у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 2–3-й рік навчання;

вищий рівень – 324 год. (9 год. на тиждень), 1-й рік навчання.

Програма курсу початкового рівня спрямована на розвиток вихованців, виявлення їх здібностей та обдарувань, прищеплення інтересу до творчої діяльності. Навчальною програмою передбачається загальний розвиток особистості, теоретичне та практичне оволодіння основами творчої діяльності, створення умов для адаптації вихованців у колективі.

Основними завданнями цього рівня є: розвиток фізичних, ритмічних, артистичних здібностей; формування музичного та естетичного смаків; ознайомлення з термінологією стилю.

Навчальною програмою основного рівня передбачається створення умов для формування творчих здібностей вихованців для глибокої теоретичної та практичної підготовки і набуття професійних вмій та

навичок. Заняття розвивають інтереси вихованців, надають їм знання, практичні уміння та навички, задовольняють потреби професійної орієнтації.

У цих групах займаються діти, які повністю виконали програму початкового рівня навчання. У групах основного рівня дітям необхідно скласти заліки з акробатики, заліки з танцювальних етюдів (номерів), взяти участь у виступах.

Завданнями основного рівня є: ознайомлення з напрямками розвитку в стилі «Диско»; виконання елементів з акробатики та гімнастики; виконання танцювальних етюдів (номерів), відповідно до року навчання та віку дитини; формування навичок професійного та соціального партнерства; залучення до участі в концертній діяльності колективу.

Групи вищого рівня працюють як творчий колектив однодумців, які засвоїли програму основного рівня, якнайкраще виявили свої здібності та стали переможцями міських, регіональних, всеукраїнських конкурсів та фестивалів. У цих групах займаються діти, які повністю виконали програму основного рівня навчання.

Метою вищого рівня є: удосконалення віртуозності техніки виконання вивчених танцювальних рухів, творчих здібностей та акторської майстерності; формування індивідуальної творчої манери виконання; залучення до активної участі в концертній діяльності колективу; сприяння вихованню естетичних смаків.

Завданнями вищого рівня є: удосконалення хореографічної й артистичної майстерності виконавців (індивідуальна, ансамблева); формування індивідуальної манери виконавця (за індивідуальними програмами розвитку та профорієнтації); формування професійного та соціального партнерства і доброзичливого психологічного клімату в колективі; залучення до активної участі в концертно-фестивальній діяльності колективу; професійна орієнтація вихованців.

Програма містить тренувальні вправи й танцювальні рухи, які сприяють розвитку танцювальної культури вихованців; акробатичні елементи, що укріплюють фізичний стан дітей; етично-естетичні знання, що допомагають вихованцям орієнтуватися в соціумі та поводитися на сцені як висококультурна та вихована дитина. Теоретичні заняття дозволяють значно розширити кругозір та долучити дитину до світової культури, до якої вже багато років належить цей стиль. Увесь спектр занять дозволяє набути необхідні знання, вміння та навички із сучасної хореографії.

Навчальна програма побудована на принципах: відповідності змісту навчального матеріалу віковим особливостям вихованців на всіх етапах навчання; структурної єдності, який забезпечує логічну єдність змісту знань, умінь та навичок вихованців на всіх етапах і рівнях навчання; антропоцентризму; прогностичності, який передбачає врахування не тільки сутності можливих етапів, рівнів і обсягів здобутих учнями знань, умінь та навичок, а й мети та головних напрямів реалізації навчального змісту у викладанні навчального матеріалу.

Контрольно-діагностичний компонент виконання програми реалізується в такому аспекті: діагностика на початку навчального року під час формування груп вихованців; поточний контроль – оцінка результатів засвоєння програми (змагання, заліки, відкриті заняття, індивідуальна робота, консультування, співбесіди тощо); підсумковий контроль – оцінка результативності і якості засвоєння програми, визначення кандидатів на інший рівень навчання (враховується результат участі в концертах, конкурсах-оглядах, фестивалях, відкритих заняттях тощо).

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Ритміка	6	54	60
3.	Принцип стилю «Диско» в рухах	10	20	30
4.	Танцювальні етюди	10	20	30
5.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	20	20
6.	Підсумок	-	2	2
	Разом	28	116	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Ритміка (60 год.)

Ознайомлення з поняттями «лінія», «коло», «колона».

Практична частина. Різні види ходи: природні, побутові кроки, кроки на півпальцях, кроки на півприсяді. Різні види бігу. Перешиковування: марширування з прямої лінії в колону по чотири.

3. Принцип стилю Диско у рухах (30 год.)

Поняття про принцип стилю Диско.

Практична частина. Пружинячий крок, м'які голени, ритмічне пересування вперед-назад. Приставний крок в сторону. Повороти навколо себе за чотири кроки та за два. Лінії в положенні рук.

4. Танцювальні етюди (30 год.)

Поняття про танцювальні етюди. Розучування етюдів.

Практична частина. «Диско-ритм». Приставні кроки в сторони, вперед і назад. «Хлопавки», додавання хлопків на останній крок такту. Співвідношення ритму та швидкості рухів (85–110 уд./хвилину).

5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (20 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

6. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Початковий рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Ритміка	6	54	60
3.	Акробатика	10	20	30
4.	Танцювальні елементи стилю «Диско»	10	20	30
5.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	20	20
6.	Підсумок	-	2	2
	Разом	28	116	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Ритміка (60 год.)

Ознайомлення та закріплення понять: «лінія», «інтервал», «коло», «колона», «шаховий порядок».

Практична частина. Танцювальні кроки з витягнутою ногою. Кроки на півпальцях. Кроки на півприсяді. Кроки в повному присяді. Різні види бігу: з «високими колінами», з «захлестом». Перешиковування. Марширування з прямої лінії в колони по два, по чотири. З колон у коло. З кола в колони та лінії.

3. Акробатика (30 год.)

Термінологія.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. «Мости». Перекиди вперед, назад, боком. «Ластівка». «Берізка» (з руками, без рук). Віджимання. Стійка на голові. «Колеса». «Складка» (стоячи, сидячи). Перевороти (вперед, назад). Стійка на руках біля опори.

4. Танцювальні елементи стилю «Диско» (30 год.)

Удосконалення основи диско – пружинистий крок. М'які коліна. Приставний крок убік, вперед, назад. Координація рухів рук та ніг. «Млин» у руках з права та з ліва. Діагональні рухи згори донизу. «Молоток», «ножиці», «хвиля».

5. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (20 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

6. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Класичний танець	6	10	16
3.	Сучасний танець	6	10	16
4.	Акробатика та гімнастика	6	10	16
5.	Стиль «Диско»	-	10	16
6.	Танцювальні етюди	6	10	16
7.	Концертна діяльність	2	38	40
8.	Етика та естетика	10	-	10
9.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	10	10
10.	Підсумок	-	2	2
	Разом	38	106	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (16 год.)

Поняття про точки залу, поставу корпусу, позиції ніг.

Практична частина. Постава корпусу, голови, рук, ніг (підготовча I, II, III). Позиції ніг: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Demi-plie 1, 2, 5 позиції. Battements

tendus(вперед, убік, назад, убік). Battements tendus jete(вперед, убік, назад, убік). Sur le con-de-pied(умовне, назад). Екзерсис на середині залу. Вивчення Port de bras 1 позиція. Allegro, Soute no 1, 2, 5 позиції. Pas echappes в 2 позицію. Changements de pieds.

3. Сучасний танець (16 год.)

Джерела та розвиток сучасних форм танцю.

Практична частина. Виконання вправ на середині. Основи Hip Hop, Country, Latino. Поєднання вивчених елементів у комбінації.

4. Акробатика та гімнастика (16 год.)

Термінологія акробатичних та гімнастичних понять.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. Перекиди вперед, назад. Віджимання. Стійка «берізка». «колеса». Міст стоячи з прямими колінами. «Складка», скакалка.

5. Стиль Диско (16 год.)

Удосконалення основи диско – пружинистий крок. М'які коліна. Приставний шаг в сторону, вперед, назад. Координація рухів рук та ніг. «Млин» у руках з права та з ліва. Діагональні рухи зверху донизу. «Молоток», «ножиці», «хвиля».

6. Танцювальні етюди (16 год.)

Поєднання рухів рук та ніг з пересуванням вбоки, вперед та назад.

Практична частина. Пересування у рухах лініями та групами. Повільний та середній темп.

7. Концертна діяльність (40 год.)

Ознайомлення з правилами користування концертними костюмами та взуттям.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

8. Етика та естетика (10 год.)

Уявлення про особистість. Самовиховання, самоаналіз, самооцінка. Аналіз власних якостей, вчинків та стосунків.

9. Експерсії, конкурси, свята, виставки (10 год.)

Експерсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

10. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Класичний танець	3	15	18
3.	Сучасний танець	3	15	18
4.	Акробатика та гімнастика	-	21	21
5.	Стиль «Диско»	3	39	42
6.	Концертна діяльність	3	72	75
7.	Сценічна майстерність	21	-	21
8.	Етика та естетика	6	-	6
9.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	9	9
10.	Підсумок	-	3	3
	Разом	42	174	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (18 год.)

Поняття про поставу корпусу, голови, рук, ніг (підготовча, I, II, III). Позичії ніг: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Demi-plie 1, 2, 5 позичії. Battements tendus(вперед, убік, назад, убік). Battements tendus jete(вперед, убік, назад, убік). Sur le con-de-pied(умовне, назад).

Практична частина. Постанова корпусу, голови, рук, ніг(підготовча, I, II, III). Позичії ніг: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Demi-plie 1, 2, 5 позичії. Battements tendus(вперед, убік, назад, убік). Battements tendus jete(вперед, убік, назад, убік). Sur le con-de-pied(умовне, назад). Екзерсис на середині залу. Вивчення Port de bras 1 позичія. Allegro, Soute no 1, 2, 5 позичії. Pas echappes в 2-гу позичію. Changements de pieds.

3. Сучасний танець (18 год.)

Новий погляд у хореографічному мистецтві.

Практична частина. Вправи на середині залу. Танцювальний біг. Свінгові похитування. Вправи для нахилу корпусу. Особливості похитування у Нір Нор. Jump – особливості рухів. Танцювальні поєднання з роботою корпусу та рук. Поєднання вивчених елементів у комбінації. Поєднання акробатичних елементів з Country.

4. Акробатика та гімнастика (21 год.)

Скаалка. Відпрацювання стрибка. Легкість та фізичний стан. Шпагати. Затяжки (вперед, вбік). Міст з однієї ноги. Колеса. Віджимання. Удосконалення попередніх знань і навичок.

5. Стил ь «Диско» (42 год.)

Основні принципи рухів «Диско».

Практична частина. М'які коліна. Приставний шаг вбік, уперед, назад. Координація рухів рук та ніг. «Млин» у руках зправа та зліва. Діагональні рухи зверху донизу. «Молоток», «ножиці», «хвиля». Поєднання рухів рук та ніг з пересуванням убік, вперед та назад. Пересування у рухах лініями та групами. Повільний та середній темп. Приєднання акробатичних елементів до хореографії «Диско». Взаємодія партнерів. Імпровізація та образи. Поєднання вивчених елементів в комбінації.

6. Концертна діяльність (75 год.)

Ознайомлення з правилами користування концертними костюмами та взуттям. Вміння користуватися концертними костюмами та аксесуарами для сцени.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

7. Сценічна майстерність (21 год.)

Поняття сцени. Бесіди «Пластична виразність актора», «Зв'язок рівня пластичного розвитку актора зі ступенем його сценічної виразності». Основи та компоненти пластичної виразності. Зв'язок пластики з формуванням образу персонажу

8. Етика та естетика (6 год.)

Поведінка особи в рамках вимог суспільства. Сутність і моральні основи взаємовідносин із ровесниками та дорослими. Почуття дружби.

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (9 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

10. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, третій рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Класичний танець	3	15	18
3.	Сучасний танець	3	15	18
4.	Акробатика та гімнастика	-	21	21
5.	Танцювальні етюди Диско	-	39	39
6.	Концертна діяльність	3	72	75
7.	Сценічна майстерність	24	-	24

8.	Етика та естетика	6	-	6
9.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	9	9
10.	Підсумок	-	3	3
	Разом	42	174	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (18 год.)

Поняття про постанову корпусу, голови, рук, ніг (підготовча, I, II, III). Поняття про точки залу.

Практична частина. Постава корпусу, голови, рук, ніг (підготовча, I, II, III). Позичії ніг: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Demi-plie 1, 2, 5 позичії. Battements tendus(вперед, убік, назад, убік). Battements tendus jete (вперед, убік, назад, убік). Sur le son-de-pied(умовне, назад). Rond de jable par terre (en dehors, en dedans)/ Екзерсис на середині залу. Вивчення Port de bras 1 позичія. Allegro, Soute no 1, 2, 5 позичії. Pas echappes в 2 позичію. Empaulement croisee, efface. Changements de pieds. Pas assemble (в сторону).

3. Сучасний танець (18 год.)

Витоки та розвиток напрямку «синтез танець». Характерні риси цього напрямку.

Практична частина. Вправи на середині залу. Свінгові похитування. Вправи для нахилу корпусу. Особливості похитування у Hip Hop. Jump – особливості рухів. Танцювальні поєднання з роботою корпусу та рук. Поєднання вивчених елементів у комбінації. Амплітудні випадки ногами в сучасних стилях. Рухи стегон. Сучасні стрибки.

4. Акробатика та гімнастика (21 год.)

Стойка, перекид. Підйом розгином. Удосконалення попередніх знань і навичок.

5. Танцювальний стиль Диско (39 год.)

Удосконалення майстерності виконання манери «Диско». Повільний та середній темп. Підвищення темпу танцю до 120 уд/хв. та швидше.

6. Концертна діяльність (75 год.)

Значення концертного костюма для створення сценічного образу.
Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

7. Сценічна майстерність (24 год.)

Вправи для загального розвитку. Вправи для розминки. Хода на місці. Ходіння – біг, ходіння – зупинка. Ходіння на носках, підстрибування, біг, ходіння – зупинка. Випади однією ногою вперед, кроки в присіданні. Вправи «ворона», «декорація», вправи на увагу та координацію.

8. Етика та естетика (6 год.)

Правила поведінки в громадських місцях, правила етикету в кіно, театрі, музеї. Засоби спілкування з дорослими, незнайомими та малознайомими людьми. Значення культури мови в спілкуванні, етикет телефонних розмов.

10. Експерсії, конкурси, свята, виставки (9 год.)

Експерсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

11. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Класичний танець	3	27	30
3.	Сучасний танець	3	27	30
4.	Акробатика та гімнастика	-	30	30
5.	Види стилю «Диско»	3	27	30
6.	Танцювальні номери стилю «Диско»	3	27	30
7.	Концертна діяльність	3	114	117
8.	Сценічна майстерність	-	30	30
9.	Етика та естетика	9	-	9
10.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	12	12
11.	Підсумок	-	3	3
	Разом	27	297	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. Класичний танець (30 год.)

Поняття постанови корпусу, голови, рук, ніг (підготовча, I, II, III).
Поняття про точки залу.

Практична частина. Постанова корпусу, голови, рук, ніг (підготовча, I, II, III). Позичії ніг: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Demi-plie 1, 2, 5 позичії. Battements tendus (вперед, убік, назад, убік). Battements tendus jete (вперед, убік, назад, убік). Sur le con-de-pied (умовне, назад). Rond de jable par terre (en dehors, en dedans). Екзерсис на середині залу. Вивчення Port de bras 1 позичія. Allegro, Soute no 1, 2, 5 позичії. Pas echappes в 2-гу позичію. Petit battement (en dehors, en dedans). Екзерсис на середені залу. Port de bras 1, 2, 3, 5. Arabesque 1, 2, 3, 4. Epaulement croisee, efface. Temps lie (на 90°) Changements de pieds. Pas assemble (в сторону). Pas assemble. Jete. Ferme.

3. Сучасний танець (30 год.)

Новий погляд у хореографічному мистецтві. Витоки та розвиток напрямків «афро-джаз» та «афро-латіно». Характерні риси цих напрямків.

Практична частина. Вправи на середині залу. Вправи для розігріву стегон, колін, стопи. Вправи для нахилу корпусу. Особливості похитування у Нір Нор. Синкопировані рухи. Імпульсивність. Танцювальні поєднання з роботою корпусу та рук. Поєднання вивчених елементів у комбінації. Амплітудні випадки ногами в сучасних стилях. Сучасні стрибки. Оберти у стрибках. Падіння на підлогу, робота на підлозі. Використання рухів з класичного танцю. Синтез різних сучасних стилів. «Хвилі» тулубом: зверху донизу, знизу доверху, зправа наліво, зліва направо, зворотня «хвиля» (назад зверху донизу).

4. Акробатика та гімнастика (30 год.)

Скачалка. Відпрацювання стрибку, легкість та фізичний стан. Шпагати. Затяжки (вперед, убік). Міст з однієї ноги. Колеса. Віджимання. Стійка, перекид. Підйом розгином. Удосконалення попередніх знань і навичок.

5. Види стилю Диско (30 год.)

Різні види стилю «Диско»: BrightDisco, ItaloDisco, EuroDisco, EuroBeat.

Практична частина. Хастл у парах. Музичні та рухові особливості хастла. Використання аксесуарів для танцю диско.

6. Танцювальні номери стилю «Диско» (30 год.)

Поєднання з різними рухами та стилями інших танцювальних напрямків.

Практична частина. «Планета «Диско», «Диско» для всіх», «Диско» єднає нас», «Ми танцюємо все», «Хастл для нас».

7. Концертна діяльність (117 год.)

Значення концертного костюма для створення сценічного образу. Робота над єдиною манерою виконання концертних номерів.

Практична частина. Виступи дітей на різноманітних сценічних майданчиках.

8. Сценічна майстерність (30 год.)

Вправи для загального розвитку. Вправи для розминки. Хода на місці. Ходіння – біг, ходіння – зупинка. Ходіння на носках, підстрибування, біг, ходіння – зупинка. Випади однією ногою вперед, кроки в присіданні. Вправи «квітка», «декорація», «стіна», «повітря», «крила». Вправи на увагу та координацію. Міміка та артикуляція. Віддзеркалення.

9. Етика та естетика (10 год.)

Значення культури мови в спілкуванні, етикет телефонних розмов. Молодь як основна соціальна група: проблеми, справи, захоплення.

10. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

11. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- назви елементів, які виконуються;
- основні види та направлення стилю «Диско»;
- порядок розминки;
- правила танцювального етикету;
- темпові позначення;
- термінологію класичного та сучасного танцю;
- техніку виконання елементів сучасної хореографії.

Вихованці мають уміти:

- виконувати вправи на розвиток орієнтації в просторі;
- виконувати танцювальні номери на різноманітних сценічних майданчиках;
- створювати комбінації з кількох рухів;
- виконувати розминку;
- зберігати правильну поставу, положення тулуба, рук, ніг;
- орієнтуватися у сучасних напрямках хореографії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про позашкільну освіту: Закон України // Освіта України: норм.-прав. док. и : зб. нормат. док. – К.: Міленіум, 2001. – С. 229–251.
2. Положення про позашкільний навчальний заклад // Освіта України : норм.-

- прав. док. – К.: Міленіум, 2001. – С. 252–263.
3. Про апробацію Типових навчальних планів позашкільних навчальних закладів у 2002/2003 навчальному році: Наказ МОН України від 09.09.2002 р. № 505.
  4. З Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»: закон України від 02.06.2005 р. № 2626-IV.
  5. Про затвердження Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України: Наказ МОН України від 22.07.2008 р. № 676.
  6. Концепція позашкільної освіти та виховання: рішенням колегії Міністерства освіти України від 25.12.1997 р., протокол №16/3–8.
  7. Никитин В.Ю. Модерн-джаз-танец. История. Методика. Практика / В.Ю. Никитин. – М.: Изд-во «ГИТИС», 2000. – 440 с., ил.
  8. Цветкова Т.С. Пластика в искусстве актера / Т. С. Цветкова. – М.: Искусство, 1994.
  9. Коркин В.П. Акробатика: каноны терминологии / В.П. Коркин, В.И. Аракчеев. – М.: Физкультура и спорт, 1989.
  10. Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. / [О. В. Биковська, С. В. Бут, О. П. Дмитренко та ін.; за ред. О. В. Биковської]. – К.: ІВЦ АЛКОН, 2006. – 224 с.
  11. Тараканова А.П. Танцюйте з нами / А. П. Тараканова. – Вінниця: Нова кн., 2010.
  12. История танца Хастл / Пер. Валентина Бурова. – Nova Dance Studio, 2010.
  13. Диска : Энциклопедия / сост. Дмитрия Семенидо.
  14. Среда обитания: дискотека 80-х // «Интеррос». – № 02, – 2008.
  15. Смит Люси «Танцы» / Люси Смит. – М.: «Астелит», 2001.
  16. Чурко Ю.М. Лінія, що йде в нескінченність: суб'активні нотатки про сучасну хореографію / Ю.М.Чурко – К., «Полум'я», 1999. – 224 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ТАНЦЮ СТИЛЮ «БРЕЙК-ДАНС»

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Новації у сфері хореографічного мистецтва, яке розвивається в душі сучасності, наповнюють новим змістом поняття «сучасний танець». Сучасні види та течії хореографії стають надзвичайно популярними серед дітей та молоді. Сьогодні це мистецтво об'єднує в собі класичний танець й елементи акробатики, пластику і міміку, народні тенденції та сучасні ритми, великого значення набуває психологічний настрій та індивідуальність виконання. Усе це притаманне брейку.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напряму хореографічного профілю, розрахована на вихованців від 8 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування сучасної хореографії.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються сучасного хореографічного мистецтва;

практична – оволодіння навичками, методикою виконання вправ та основними елементами сучасної хореографії;

творча – формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння сучасним хореографічним мистецтвом, розвиток естетичних почуттів, смаків, емоційно-почуттєвої сфери;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань української світової культури та мистецтва, духовних та матеріальних цінностей, самореалізації в соціумі засобами мистецтва, професійного самовизначення.

Програма передбачає навчання дітей у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 2–3-й рік навчання;

основний рівень – 324 год. (9 год. на тиждень), 4-й рік навчання;

вищий рівень – 324 год. (9 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

вищий рівень – 360 год. (10 год. на тиждень), 2-й рік навчання.

Навчальна програма передбачає систематичне і послідовне навчання, всебічний розвиток, естетичне виховання та формування здорового способу життя дітей та молоді. Виконання програми здійснюється шляхом впровадження комплексного підходу до навчально-виховного процесу і навчання в цілому, особистісною зорієнтованістю індивідуальної і групової роботи з вихованцями.

Діяльність груп початкового рівня спрямована на виявлення та розвиток здібностей вихованців, прищеплення інтересу до творчої діяльності.

Основними завданнями початкового рівня навчання є: розвиток фізичних, ритмічних та артистичних здібностей дитини; формування музичних та естетичних смаків; оволодіння основним термінам брейк-дансу; фізичне загартовування дитини.

Навчальною програмою основного цього рівня передбачається створення умов для формування творчих здібностей вихованців, надання їм глибокої теоретичної та практичної підготовки, професійних вмінь та навичок.

Основними завданнями основного рівня є: навчання термінології брейк-дансу; ознайомлення з напрямками розвитку в брейк-дансі; виконання комбінації елементів з акробатики, powermoves (силових рухів), powertrixes (силових трюків) та freezes; засвоєння танцювальних етюдів (номерів), формування навиків професійного та соціального партнерства; залучення до участі в концертній діяльності колективу.

Групи вищого рівня складаються з обдарованих вихованців для задоволення їх потреб у допрофесійній підготовці. Групи вищого рівня працюють як творчий колектив однопідприємців, які засвоїли програму основного рівня, якнайкраще виявили свої здібності, стали переможцями міських, регіональних, всеукраїнських, конкурсів, фестивалів.

Завдання вищого рівня є: удосконалення хореографічної та артистичної майстерності виконавців (індивідуальну та ансамблеву); формування індивідуальної манери виконавця; формування професійного та соціального партнерства і доброзичливого психологічного клімату в колективі; засвоєння танцювальних номерів; залучення до активної участі в концертно-фестивальній діяльності колективу; професійна орієнтація вихованців.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	TopRock	6	16	22
3.	GoDown	6	16	22
4.	FootWork	6	16	22
5.	PowerMoves	6	16	22
6.	Freeze	6	16	22
7.	Акробатика	6	16	22
8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	8	8

9.	Підсумок	2	-	2
	Разом	40	104	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. TopRock (22 год.)

Ознайомлення, сутність та значення TopRock.

Практична частина. Базові рухи: FrontStep, SideStep, BackStep, Drops, Jump, Spin, IndianStep. Поєднання їх у комбінації.

3. GoDown (22 год.)

Ознайомлення, сутність та значення GoDown.

Практична частина. Найпростіші варіації FrontSwitch, BackSwitch, SpinDown, SwingDown.

4. FootWork (22 год.)

Ознайомлення, сутність та значення FootWork.

Практична частина. Вивчення основних розділів «InYourFace» та «AtomicStyle» (Spinning&Orbiting).

5. PowerMoves (22 год.)

Основні принципи напрацювання елементів PowerMoves.

Практична частина. Вивчення найпростішого елемента «UFO» та поєднання його з FootWork або Freeze. Поєднання вивчених елементів PowerMoves в комбінації.

6. Freeze (22 год.)

Ознайомлення з принципами поєднання танцю та Freeze.

Практична частина. Вивчення базових елементів: BabyFreeze, ChairFreeze, ElbowFreeze.

7. Акробатика (22 год.)

Термінологія. Ознайомлення з основними поняттями акробатики.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. Перекиди вперед, назад, боком. Віджимання. Стійка на голові. «Колеса». «Складка» (стоячи, сидячи).

8. Екскурсії, виставки, свята (8 год.)

Відвідування екскурсій та виставок. Проведення свят, пізнавально-ігрових програм.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Початковий рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	TopRock	6	16	22
3.	GoDown	6	16	22
4.	FootWork	6	16	22
5.	PowerMoves	6	16	22
6.	Freeze	6	16	22
7.	Акробатика	6	16	22
8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	8	8
9.	Підсумок	2	-	2
	Разом	40	104	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ**1. Вступ (2 год.)**

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. TopRock (22 год.)

Сутність та значення TopRock.

Практична частина. Вивчення Kicking (різні варіації). Поєднання вивчених елементів у комбінації з базовими рухами. Напрацювання FreeStyle.

3. GoDown (22 год.)

Сутність та значення GoDown.

Практична частина. Вивчення LowSpinKick, HighSpinKick, SlidesCorkScrew, WalkIn. Поєднання вивчених елементів у комбінації.

4. FootWork (22 год.)

Сутність та значення FootWork.

Практична частина. Закріплення розділів «InYourFace» та «AtomicStyle» (Spinning&Orbiting). Вивчення «Hook&Sling».

5. PowerMoves (22 год.)

Основні принципи напрацювання елементів PowerMoves.

Практична частина. Вивчення елементів «BackSpin», «WindMill», «Hummer». Поєднання з FootWork або Freeze. Поєднання вивчених елементів PowerMoves в комбінації.

6. Freeze (22 год.)

Ознайомлення з принципами поєднання танцю та Freeze.

Практична частина. Закріплення елементів: BabyFreeze, ChairFreeze, ElbowFreeze. Вивчення TowerFreeze, BridgeFreeze.

7. Акробатика (22 год.)

Термінологія. Основні поняттями з акробатики.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. «Мости». Перекиди вперед, назад, боком. «Берізка» (з руками, без рук). Віджимання. Стійка на голові. «Колеса». «Складка» (стоячи, сидячи). Перевороти (вперед, назад). Стійка на руках біля опори.

8. Екскурсії, виставки, свята (8 год.)

Відвідування екскурсій та виставок. Проведення свят, пізнавально-ігрових програм.

9. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	TopRock	4	12	16
3.	GoDown	4	12	16
4.	FootWork	4	12	16
5.	PowerMoves	4	12	16
6.	Freeze	4	12	16
7.	Акробатика	4	12	16
8.	Концертна діяльність		36	36
9.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	8	8
10.	Підсумок	2	-	2
	Разом	28	116	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. TopRock (16 год.)

Сутність та значення TopRock.

Практична частина. Ознайомлення з розділами TopRock: BronxRock. Напрацювання FreeStyle.

3. GoDown (16 год.)

Сутність та значення GoDown.

Практична частина. Вивчення KneeDrop, OverLegJump. Поєднання вивчених елементів у комбінації.

4. FootWork (16 год.)

Сутність та значення FootWork.

Практична частина. Закріплення розділів «Hook&Sling». Вивчення «Pretzel».

5. PowerMoves (16 год.)

Основні доміанти напрацювання елементів PowerMoves.

Практична частина. Вивчення елементів: «MuchMills», «Turtle», «JetHummer». Поєднання вивчених елементів PowerMoves у комбінації.

6. Freeze (16 год.)

Ознайомлення з принципами поєднання танцю та Freeze.

Практична частина. Закріплення елементів TowerFreeze, BridgeFreeze. Вивчення елементів Freeze: ShoulderFreeze, AirBabyFreeze, AirChairFreeze, HalfBackFreeze, InvertFreeze.

7. Акробатика (16 год.)

Термінологія.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. Перекиди вперед, назад. Віджимання. Стійка на голові. «Колеса». Стійка на руках. Рондат.

8. Концертна діяльність (36 год.)

Правила користування концертними костюмами та взуттям.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

9. Експерсії, виставки, свята (8 год.)

Відвідування екскурсій та виставок. Проведення свят, пізнавально-ігрових програм.

10. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього

1.	Вступ	3	-	3
2.	TopRock	3	18	21
3.	GoDown	3	18	21
4.	FootWork	3	18	21
5.	PowerMoves	3	18	21
6.	Freeze	3	18	21
7.	Акробатика	3	18	21
8.	Концертна діяльність		36	36
9.	Сценічна майстерність	3	24	27
10.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	21	21
11.	Підсумок	3	-	3
	Разом	27	189	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. TopRock (21 год.)

Сутність та значення TopRock.

Практична частина. Удосконалення TopRock: BronxRock. Напрацювання FreeStyle.

3. GoDown (21 год.)

Сутність та значення GoDown.

Практична частина. Вивчення KneeSwitches, KneeSpin. Поєднання вивчених елементів у комбінації.

4. FootWork (21 год.)

Сутність та значення FootWork.

Практична частина. Удосконалення знань і навичок за розділом Pretzel.

5. PowerMoves (21 год.)

Основні доміанти напрацювання елементів PowerMoves.

Практична частина. Вивчення елементів: «Scratche», «Swipe (True)», «Swipe (OneLeg)». Поєднання вивчених елементів PowerMoves в комбінації.

6. Freeze (21 год.)

Ознайомлення з принципами поєднання танцю та Freezes

Практична частина. Закріплення елементів: AirBabyFreeze, AirCheirFreeze, HalfBackFreeze, InvertFreeze.

7. Акробатика (21 год.)

Термінологія.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. Віджимання. Стійка на голові. «Колеса». Стійка на руках. Фляк. Рондат.

8. Концертна діяльність (36 год.)

Правила користування концертними костюмами та взуттям.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

9. Сценічна майстерність (27 год.)

Поняття сцени. Бесіди «Пластична виразність актора», «Зв'язок рівня пластичного розвитку актора зі ступенем його сценічної виразності».

Практична частина. Основи та компоненти пластичної виразності. Зв'язок пластики з формуванням образу персонажу.

10. Екскурсії, виставки, свята, змагання (21 год.)

Відвідування екскурсій та виставок. Проведення свят, пізнавально-ігрових програм.

11. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, третій рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	TopRock	3	18	21
3.	KneeRock	3	18	21
4.	FootWork	3	18	21
5.	PowerMoves	3	18	21
6.	Freeze	3	18	21
7.	Акробатика	3	18	21
8.	Танцювальні етюди (номери)	-	18	18
9.	Концертна діяльність		27	27
10.	Сценічна майстерність	3	15	18
11.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	21	21
12.	Підсумок	3	-	3
	Разом	27	189	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання.
Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. TopRock (21 год.)

Сутність та значення TopRock.

Практична частина. Вивчення TopRock: BrooklynRock. Напрацювання FreeStyle.

3. KneeRock (21 год.)

Сутність та значення KneeRock.

Практична частина. Удосконалення KneeSwitches, KneeSpin.
Вивчення KneeSlides, KneeTurns.

4. FootWork (21 год.)

Сутність та значення FootWork.

Практична частина. Удосконалення знань і навичок за розділом Pretzel.

5. PowerMoves (21 год.)

Основні доміанти напрацювання елементів PowerMoves.

Практична частина. Вивчення елементу HeadSpin. Поєднання вивчених елементів PowerMoves в комбінації.

6. Freeze (21 год.)

Основні принципи поєднання танцю та Freezes

Практична частина. Напрацювання невеликих комбінацій.

7. Акробатика (21 год.)

Термінологія.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. Віджимання. Стійка на голові. «Колеса». Стійка на руках. Фляк. Рондат.

8. Танцювальні етюди (номери) (27 год.)

«Вуличний танок».

9. Концертна діяльність (18 год.)

Правила користування концертними костюмами та взуттям.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

10. Сценічна майстерність (18 год.)

Поняття сцени. Бесіди «Пластична виразність актора», «Зв'язок рівня пластичного розвитку актора зі ступенем його сценічної виразності».

Практична частина. Основи та компоненти пластичної виразності.
Зв'язок пластики з формуванням образу персонажу.

11. Експерсії, виставки, свята, змагання (21 год.)

Відвідування експерсій та виставок. Проведення свят, пізнавально-ігрових програм.

12. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, четвертий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	TopRock	3	27	30
3.	KneeRock	3	27	30
4.	FootWork	3	27	30
5.	PowerMoves	3	27	30
6.	Freeze	3	27	30
7.	Акробатика	3	27	30
8.	Танцювальні етюди (номери)	-	36	36
9.	Концертна діяльність		42	46
10.	Сценічна майстерність	3	36	36
11.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	21	21
12.	Підсумок	3	-	3
	Разом	27	297	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ**1. Вступ (3 год.)**

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. TopRock (30 год.)

Сутність та значення TopRock.

Практична частина. Удосконалення TopRock: BrooklynRock. Напрацювання FreeStyle.

3. KneeRock (30 год.)

Сутність та значення KneeRock.

Практична частина. Напрацювання індивідуальної манери виконання FreeStyle.

4. FootWork (30 год.)

Сутність та значення FootWork.

Практична частина. Повторення основного розділу «Hook&Sling» та FreeStyle.

5. PowerMoves (30 год.)

Основні домінанти напрацювання елементів PowerMoves.

Практична частина. Удосконалення володіння елементом HeadSpin. Вивчення елемента Track. Поєднання вивчених елементів PowerMoves в комбінації.

6. Freeze (30 год.)

Основні принципи поєднання танцю та Freezes

Практична частина. Напрацювання невеликих комбінацій.

7. Акробатика (30 год.)

Термінологія.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. Віджимання. Сійка на голові. «Колеса». Сійка на руках. Фляк. Рондат. Сальто.

8. Танцювальні етюди (номери) (36 год.)

«Весняний настрій».

9. Концертна діяльність (42 год.)

Значення концертного костюма для створення сценічного образу. Робота над єдиною манерою виконання концертних номерів.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

10. Сценічна майстерність (39 год.)

Розвиток гнучкості та рухливості тіла, зміцнення м'язів тулуба.

Практична частина. Вправи на підлозі. Присідання, нахили, «пружина», «лава», «синхронне плавання». Вправи на стільці: нахили, підйоми, прогини.

11. Екскурсії, виставки, свята, змагання (21 год.)

Відвідування екскурсій та виставок. Проведення свят, пізнавально-ігрових програм.

12. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3

2.	TopRock	3	21	30
3.	FootWork	3	21	30
4.	FloorRock a.k.a. BackBonesBasic	3	21	30
5.	PowerMoves	3	27	30
6.	Freeze	3	27	30
7.	PowerTrix	3	21	22
8.	Акробатика	3	36	38
9.	Танцювальні етюди (номери)	-	27	26
10.	Концертна діяльність		48	46
11.	Сценічна майстерність	3	27	26
12.	Експерсії, конкурси, свята, виставки	-	18	18
13.	Підсумок	3	-	3
	Разом	30	294	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. TopRock (24 год.)

Сутність та значення TopRock.

Практична частина. Удосконалення володіння технікою TopRock. Напрацювання UpRock.

3. FootWork (24 год.)

Сутність та значення FootWork.

Практична частина. Напрацювання індивідуальної манери виконання та FreeStyle.

4. FloorRock a.k.a. BackBonesBasics (24 год.)

Сутність та значення FloorRock a.k.a. BackBonesBasics.

Практична частина. Відпрацювання вивчених елементів.

5. PowerMoves (24 год.)

Основні доміанти напрацювання елементів PowerMoves.

Практична частина. Удосконалення володіння елементом Flyer. Вивчення AirTwist. Поєднання вивчених елементів PowerMoves в комбінації.

6. Freeze (30 год.)

Основні принципи поєднання танцю та Freezes

Практична частина. Напрацювання невеликих комбінацій з поєднанням PowerMove та FloorRock.

7. PowerTrix (24 год.)

Основні принципи PowerTrix.

Практична частина. Вивчення елементу HandJump (на двох руках).

8. Акробатика (39 год.)

Термінологія.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. Віджимання. Стійка на голові. «Колеса». Стійка на руках. Фляк. Рондат. Сальто. Поєднання їх у комбінації.

9. Танцювальні етюди (номери) (27 год.)

«Пірати», «Запальні чортенята».

10. Концертна діяльність (48 год.)

Значення концертного костюма для створення сценічного образу. Робота над єдиною манерою виконання концертних номерів.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

11. Сценічна майстерність (30 год.)

Розвиток гнучкості та рухливості тіла, зміцнення м'язів тулуба. Сценічне падіння.

Практична частина. Акробатичні вправи. Перекидання вперед та назад, комплекси «свічка», «міст», «каскад». Сценічне падіння. Падіння вперед зігнувшись. Падіння вперед через голову. Падіння назад, на спину.

12. Експерсії, виставки, свята, змагання (18 год.)

Відвідування екскурсій та виставок. Проведення свят, пізнавально-ігрових програм.

13. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

**Вищий рівень, другий та наступні роки навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	TopRock	3	27	30
3.	FootWork	3	27	30
4.	FloorRock a.k.a. BackBonesBasic	3	27	30
5.	PowerMoves	3	27	30
6.	Freeze	3	27	30
7.	PowerTrix	3	27	30
8.	Акробатика	-	30	30
9.	Танцювальні етюди (номери)	-	42	42

10.	Концертна діяльність		63	63
11.	Сценічна майстерність	3	18	21
12.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	18	18
13.	Підеумок	3	-	3
	Разом	27	333	360

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

2. TopRock (30 год.)

Сутність та значення TopRock.

Практична частина. Удосконалення володіння технікою TopRock: BrooklynRock. Напрацювання FreeStyle.

3. FootWork (30 год.)

Сутність та значення FootWork.

Практична частина. Удосконалення індивідуальної манери виконання FootWork. FreeStyle.

4. FloorRock a.k.a. BackBonesBasics (30 год.)

Сутність та значення FloorRock a.k.a. BackBonesBasics.

Практична частина. Удосконалення вивчених елементів та поєднання з елементами FootWork та PowerMove.

5. PowerMoves (30 год.)

Основні доміанти напрацювання елементів PowerMoves.

Практична частина. Удосконалення виконання зв'язки «Flyer – AirTwist». Удосконалення виконання вивчених елементів PowerMoves в комбінації.

6. Freeze (30 год.)

Основні принципи поєднання танцю та Freezes

Практична частина. Напрацювання невеликих комбінацій з поєднанням PowerMove та FloorRock та PowerTrix.

7. PowerTrix (30 год.)

Основні принципи PowerTrix.

Практична частина. Вивчення елементу HandJump (на одній руці). Напрацювання невеликих зв'язок (наприклад HandJump-ElbowFreez).

8. Акробатика (30 год.)

Термінологія.

Практична частина. Спортивна розминка. Акробатичні елементи. Шпагати. Віджимання. Стійка на голові. «Колеса». Стійка на руках. Фляк. Рондат. Сальто. Поєднання їх у комбінації.

9. Танцювальні етюди (номери) (42 год.)

«Байкери», «Військовий».

10. Концертна діяльність (63 год.)

Значення концертного костюма для створення сценічного образу. Робота над єдиною манерою виконання концертних номерів.

Практична частина. Виступи дітей на різних заходах.

11. Сценічна майстерність (21 год.)

Психологічне настроювання.

Практична частина. Вправи на зосередження: «побажай кожному добра», «сонце», «підкачка». Вправи на рухому пам'ять: «тінь», «пройдений шлях», «кінострічка». Вправи на ритмічність та музичність. Пластичні етюди «рослина», «корабель», «дерево», «сніговик», «бурулька».

12. Екскурсії, виставки, свята, змагання (18 год.)

Відвідування екскурсій та виставок. Проведення свят, пізнавально-ігрових програм.

13. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основні стилі та напрями брейк-дансу;
- порядок розминки;
- основні рухи та стилі брейк-дансу;
- основні елементи акробатики;
- темпові позначення;
- діючий репертуар колективу;
- професійні вимоги до артистів хореографічного жанру.

Вихованці мають уміти:

- виконувати адаптовані до їх віку елементи розминки;
- виконувати вправи на розвиток орієнтації в просторі;
- виконувати музично-ритмічні вправи;
- виконувати основні елементи брейк-дансу;
- зберігати правильну поставу, положення тулуба, рук, ніг;
- виконувати танцювальні номери з діючого репертуару.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про позашкільну освіту: Закон України // Освіта України: норм.-прав. док.: зб. нормат. док. / голов. ред. В. Г. Кремень. – К.: Міленіум, 2001. – С. 229–251.
2. Положення про позашкільний навчальний заклад // Освіта України: нормативно-правові документи: зб. нормат. док. / голов. ред. В. Г. Кремень. – К.: Міленіум, 2001. – С. 252–263.
3. Про апробацію Типових навчальних планів позашкільних навчальних закладів у 2002/2003 навчальному році»: наказ МОН України від 09.09.2002 р. № 505.
4. Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту»: Закон України від 02.06.2005 р. № 2626-IV.
5. Про затвердження Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України»: наказ МОН України від 22.07.2008 р. № 676.
6. Концепція позашкільної освіти та виховання: рішення колегії М-ва освіти України від 25.12.1997 р., протокол №16/3–8.
7. Коркин В.П. Акробатика: каноны терминологии / В.П. Коркин, В.И. Аракчеев. – М.: Физкультура и спорт, 1989.
8. Позашкільна освіта в Україні: навч. посіб. / [О. В. Биковська, С. В. Бут, О. П. Дмитренко та ін; за ред. О. В. Биковської]. – К.: ІВЦ АЛКОН, 2006. – 224 с.
9. Тараканова А.П. Танцюйте з нами / А. П. Тараканова. – Вінниця: Нова книга, 2010.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА СПОРТИВНОГО ІРЛАНДСЬКОГО ТАНЦЮ

Початковий та основний рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасні види хореографії стають все більш популярними серед дітей та юнацтва, вони поєднують в собі народні традиції та сучасні ритми. Ірландський спортивний танець – це мистецтво ритмічно збалансованої «гри» ніг. За допомогою легких, непомітних ударів стопи в «хардах» або легких «джампів» та «катів» вони утворюють собою не випадковий набір рухів, а суворо об'єднану послідовність, створену за законами синкопічних імпровізацій, поєднаних у цілу музичну фразу. Заняття гуртка спортивного ірландського танцю сприяють збагаченню емоційно-естетичного досвіду гуртківців та їх фізичній, естетичній, психологічній підготовці, формують почуття колективізму.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі опанування сучасної хореографії.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються ірландського танцю;

практична – оволодіння навичками ірландського танцю;

творча – формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння ірландським танцем;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, самореалізації в соціумі засобами мистецтва, професійного самовизначення.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напряму хореографічного профілю, розрахована на вихованців віком від 5 років.

Програма передбачає такі рівні:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 2-й рік навчання;

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 3-й рік навчання.

Діти розподілені на групи за віком, рівнем попередньої підготовки та фізичними можливостями. До колективу приймаються діти та підлітки, які не мають медичних протипоказань та бажають займатися ірландськими спортивними танцями.

Вибір методів та прийомів навчання залежить від індивідуальності дитини, її підготовки. Заняття гуртка різноманітні за змістом (ритмічні вправи, вправи на розвиток уваги, розучування комбінацій) та за набором методів (бесіди, практичний показ викладачем, перегляд відеоматеріалів, прослуховування музики, відтворення ритму руками та ногами).

Важливою формою роботи з колективом є участь в різноманітних святах, заходах, присвячених знаменним датам, участь в оглядах та конкурсах, фестивалях. Програмою передбачаються такі форми проведення занять: теоретична та практична робота; творчі завдання; конкурснорозважальні програми; лекції, бесіди.

Основними методами навчання є: наочно-зоровий (показ педагогом рухів, окремих елементів); словесний (пояснення технології виконання рухів, вказівки і виправлення під час виконання танцю, корекція стилю виконання); вправи (багатократне повторення вивчених рухів, варіювання пройденим матеріалом); послідовне розучування репертуару, з урахуванням складності рухів, вікових та індивідуальних можливостей дітей.

Заняття складається з таких елементів:

1. Вивчення основних понять та термінів ірландського спортивного танцю.
2. Постановка осанки та позиції ніг.
3. Розучування окремих рухів та комбінацій.
4. Вивчення програмних танців.

Педагог створює доброзичливу атмосферу на заняттях, яка сприяє виявленню і розвитку потенційних можливостей кожної особистості, але при цьому не потрібно довго відпрацьовувати одну вправу, рух, фігуру, комбінацію, пояснювати чи намагатися навчити всьому за один раз. Педагог контролює закріплення навичок, набутих раніше, організовує повторення вивченого матеріалу, доопрацювання не належно засвоєних елементів. Перед розучуванням нової вправи педагог подає про неї відомості, характеризуючи її технічні та виконавські закономірності. Розучуються окремі елементи, пози, переходи, малюнки, комбінації. Керівник гуртка повинен створити таку атмосферу на заняттях, щоб гуртківці прагнули до самостійної дії, розвитку техніки, виконавського темпераменту, рішучості, сміливості в творчості.

Ця програма становить собою єдність теоретичної та практичної частин, творчого матеріалу, а також самостійної роботи.

Теоретична частина орієнтується на формування духовної культури дітей, їх моральності, залучення до світових та вітчизняних культурних цінностей. Практична частина програми спрямована на оволодіння виконавськими навичками. Творчі завдання мають на меті розкрити художні можливості учнів, сформуванати їх естетичний смак.

Для оцінки результативності навчальних занять застосовуються наступні види контролю: діагностичний, поточний та підсумковий.

Мета діагностичного контролю – виявлення музичного слуху та фізичних здібностей вихованців, діагностика знань і вмінь учнів на початку навчального року (усне опитування, співбесіда з учнями, виконання окремих елементів заданого танцю). Поточний контроль застосовується для оцінки якості засвоєння матеріалу (поточні тестові та творчі завдання). Результативність навчальних занять оцінюється також кількістю і якістю виступів гуртківців, творчі звіти та концерти, участь у конкурсах, оглядах та фестивалях.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах

індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2		2
2.	Предмет і завдання курсу. Стили і напрямки ірландського спортивного танцю. Положення тулуба, ніг, рук, голови. Основи танцю в софтах	4	8	12
3.	Популярні танцювальні стилі - ріли, джиги, хорнпайпи. Об'єднання, зв'язок у комбінації	8	24	32
4.	Тренувальні вправи біля станка та на середині зали (на основі простих зв'язок)	6	40	46
5.	Ритмічні основи музики. Танцювальні комбінації на основі простих таймів рилу, джиги та хорнпайпу	6	32	38
6.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	4	8	12
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	30	114	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки на заняттях та в громадських місцях, безпечна дорога до місця проведення занять.

Зовнішній вигляд виконавця, сценічний костюм, його відмінність від побутового та святкового.

2. Предмет і завдання роботи гуртка. Стили і напрямки ірландського спортивного танцю. Положення тулуба, ніг, рук, голови. Основи танцю в софтах (12 год.)

Витоки народження ірландського спортивного танцю. Необхідність освоєння початкового курсу для всебічного розвитку вихованців. Ірландські спортивні танці, як одна з дисциплін в сучасній хореографії. Специфіка взуття. Позиції ніг та рук.

Практична частина. Вивчення танцювальних стилів та елементів: кік;

кат ін; кат аут; джамп-овер; сайд-степ; теп; той бек; степ; хіл; хіл діг; той діг; поинт; хоп; джамп; хіл дроп; той дроп; браш форвард; браш бек.

3. Популярні танцювальні стилі – ріли, джиги, хорнпайпи. Об'єднання, зв'язок у комбінації (32 год.)

Розвиток ірландського спортивного танцю в Ірландії та інших країнах. Ріли, джиги та хорнпайпи. Танцювальні рухи як основа комбінацій. Основні напрямки руху голови, плечей, корпусу, стегон.

Практична частина. Вивчення рухів джазового танцю: виворітність; кроси (хрести); повороти; хопи; пуанте; піке; рокі. Танцювальні ходи: лід-ераунд, сайд-степ.

4. Тренувальні вправи біля станка та на середині зали на основі простих зв'язок (46 год.)

Типи тренувальних вправ. Тренувальні комплекси.

Практична частина. Рухи: хіл; той бек степ; хоп степ; бугі-вугі; рокі. Традиційні рухи у традиційних танцях: St. Patrick.

5. Ритмічні основи музики. Танцювальні комбінації на основі простих таймів рилу, джиги та хорнпайпу (38 год.)

Поняття – темп, метр, метроном, тривалість звуків, такт, рахунок, сильна доля, слабка доля, ритмічний малюнок, пауза – у поєднанні з комбінаціями.

Практична частина. Самостійна робота. Танцювальні комбінації на основі простих степових таймів та ритмів. Розучування танцювальної комбінації в повільному темпі, звертаючи увагу на рух ніг, рук, корпусу і голови.

6. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

7. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2		2
2.	Танцювальні стилі рилу, джиги та хорнпайпу підвищеного рівню. Основні подвійні удари	8	8	16
3.	Поєднання одинарних та подвійних ударів у степові тайми і комбінації у	4	20	24

	хардах. Сліп-джига та праймері - ріл у софтах			
4.	Тренувальні вправи біля станка та на середині зали (на основі простих зв'язок)	-	38	38
5.	Вміння визначати тип танцю за його ритмом	2	12	14
6.	Дворуки ріли та початкові (чотирируки) кейлі	10	26	36
7.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	4	8	12
8.	Підсумок		2	2
	Разом	30	114	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки на заняттях та в громадських місцях, безпечна дорога до місця проведення занять.

Зовнішній вигляд виконавця, сценічний костюм, його відмінність від побутового та святкового.

2. Танцювальні стилі рілу, джиги та хорнпайпу складнішого рівня. Основні подвійні удари (16 год.)

Ріли, джиги та хорнпайпи. Танцювальні рухи як основа комбінацій. Основні напрямки руху голови, плечей, корпусу, стегон.

Практична частина. Рухи джазового танцю: виворітність; кроси (хрести); повороти; хопи; пуанте; піке; рокі. Танцювальні ходи: лід-ераунд, сайд-степ.

3. Поєднання одинарних та подвійних ударів у степові тайми і комбінації в хардах. Сліп-джига та праймері-ріл у софтах (24 год.)

Складання в комбінації степових рухів праймері рівня.

Практична частина. Складання в комбінації вивчених степових рухів: рол; кік; наспів турн; трєбл; дабл трєбл; кат; хоп; джамп; хил; стопп; теп; бек той; клик чендж. Вивчення більш складних танців, таких як ріл та сліп джига, в яких застосовуються рухи праймері рівня.

4. Тренувальні вправи біля станка та на середині зали (на основі простих зв'язок) (38 год.)

Тренувальні вправи біля станка та на середині зали на основі простих зв'язок. Рухи: хил; той бек степ; хоп степ; бугі-вугі; рокі. Традиційні рухи у традиційних танцях: St. Patrick.

5. Вміння визначати тип танцю за його ритмом (14 год.)

Вивчення тривалості нот, таких як: ціла, половинна, четвертна, восьма, шістнадцята. Музичні розміри 4/4, 3/4.

Практична частина. Практичні вправи на відчуття ритму.

6. 2-рукі рили та початкові (4-рукі) кейлі (36 год.)

Постановка у пари, вправи на взаємодію з партнером, постановка рук у парі, складання рухів у прості комбінації у парі.

Практична частина. Вивчення танцю на 4 танцюристи чотирирукий ріл на основі парного танцю.

7. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Ритмічні особливості ірландської музики і танцю	20	-	20
3.	Поняття драйву. Практична робота над рухами вищої техніки. Джамп, ліп, хай-кік	6	36	42
4.	Тренувальні вправи біля станка та на середині зали (на основі простих зв'язок)	-	24	24
5.	Вміння визначати тип танцю за його ритмом	4	8	12
6.	2–3–4-рукі рили та 6–8-рукі кейлі	8	22	30
7.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	2	10	12
8.	Підсумок	-	2	2
	Разом	42	102	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки на заняттях та в громадських місцях, безпечна дорога до місця проведення занять.

Зовнішній вигляд виконавця, сценічний костюм, його відмінність від побутового та святкового.

2. Ритмічні особливості ірландської музики і танцю (20 год.)

Прослуховування ірландської музики в запису та наживо, розрізнення стилів ірландської музики таких як: ріли, джиги, хорнпайпи, історично-побутові сет танці.

3. Поняття драйву. Практична робота над рухами вищої техніки: джамп, ліп, хай-кік (42 год.)

Перегляд відеоматеріалу зарубіжних чемпіонатів і танцювальних ірландських шоу (приклад виконання танців, вправ на емоційне виконання рухів та степів).

Практична частина. Вправи на артикуляцію та степове звуковидобування. Виконання рухів у діагоналі : джамп, ліп, хай-кік.

4. Тренувальні вправи біля станка та на середині зали (на основі простих зв'язок) (24 год.)

Тренувальні вправи біля станка та на середині зали на основі простих зв'язок. Рухи: хіл; той бек степ; хоп степ; бугі-вугі; рокі. Традиційні рухи у традиційних танцях: St. Patrick.

5. Вміння визначати тип танцю за його ритмом (12 год.)

Стили танцю та танцювальний ритм.

Практична частина. Практичні вправи на розвиток почуття ритму для засвоєння музичних розмірів, характерних для ірландської музики.

6. 2–3–4-рукі рили та 6–8-рукі кейлі (30 год.)

Ансамблеві танці з двох, трьох, чотирьох, шести та восьми учасників.

Практична частина. Ансамблеві заняття з постановки танців.

7. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (12 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

8. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, третій рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Ліпи, підвійні кіки, свінг, повороти	-	24	24
3.	Комбінації на основі зв'язок вищого рівня	18	33	51

4.	Тренувальні вправи біля станка та на середині зали (на основі зв'язок вищого рівня)	9	21	30
5.	Фігурний танець	-	15	15
6.	Шоу-денс	9	12	24
7.	Вправи на витривалість – підготовка до чемпіонатів	18	30	48
8.	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	6	12	18
9.	Підсумок	-	3	3
	Разом	63	153	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка, організаційні питання. Правила поведінки на заняттях та в громадських місцях, безпечна дорога до місця проведення занять.

Зовнішній вигляд виконавця, сценічний костюм, його відмінність від побутового та святкового.

2. Ліпи, подвійні кіки, свінг, повороти (24 год.)

Виконання у діагоналі комбінацій, складених з ліпів, подвійних кіків, свінгів, поворотів для відпрацювання танцювальної техніки.

3. Комбінації на основі зв'язок вищого рівня (51 год.)

Комбінації на основі зв'язок вищого рівня. Поєднання праймері – рухів: кік; кат ін; кат аут; джамп-овер; сайд-степ; теп; той бек; степ; хіл; хіл діг; той діг; пойнт; хоп; джамп; хіл дроп; той дроп; браш форвард; браш бек.

Практична частина. Виконання вправ на поєднання праймері-рухів. Вивчення традиційного ірландського танцю «Блек бьорд».

4. Тренувальні вправи біля станка та на середині зали (на основі зв'язок вищого рівня) (30 год.)

Зв'язки вищого рівня: рокі, коробочка, дабл требл, бек требл, бек той, бек дабл тебл.

Практична частина. Виконання вправ на артикуляцію та віртуозність зв'язок.

5. Фігурний танець (15 год.)

Поєднання більше восьми танцюристів у ансамбль з метою виконання танцю на основі простих рухів, але з акцентом на рух та складання рухомих рисунків на сцені.

6. Шоу-денс (24 год.)

Постановка ансамблевого танцю з використанням драматургії сюжету, дійових осіб.

Практична частина. Застосування вивчених рухів для виконання танцю під музику.

7. Вправи на витривалість – підготовка до чемпіоншипів (48 год.).

Комплекси вправ на витривалість з партнером та без партнера.

Практична частина. Партерне заняття, виконання вправ на накачування м'язів пресу, стегон, спини. Вправи зі скакалкою. Вправи на розтяжку. Вправи на виконання високих батманів.

8. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (18 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

9. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- термінологію ірландського спортивного танцю;
- стилі і напрямки ірландського спортивного танцю;
- основні танцювальні елементи;
- позиції ніг, рук, тулуба, голови;
- ритмічний малюнок ірландських танців;
- музичні напрямки ірландського фольклору;
- сучасну ірландську культуру та виконавців ірландської музики й танців.

Вихованці мають уміти:

- виконувати танцювальні комбінації на основі простих степових таймів та ритмів;
- виконувати основні одинарні та подвійні удари з танцювальними рухами танцю;
- орієнтуватись у ритмічній структурі музичного твору;
- виконувати такі ірландські танці:
 Beginner Light Reel (32 такти);
 Beginner Light Jig (32 такти);
 Beginner Single Jig (32 такти);
 Beginner Slip Jig (32 такти);
 The Walls of Limerick (4-рукий ріл);
 Fairy Reel (Céilí);
 Beginner Treble Jig (32 такта);

Beginner Hornpipe (32 такта);
 St. Patrick's Day (Traditional);
 Primary Reel (32 такти);
 Primary Slip Jig (32 такти);
 Primary Treble Jig (32 такти);
 Primary Hornpipe (32 такти);
 Jockey to the Fair (Traditional);
 An Rince Mór (Céilí);
 An Rince Fáda (Céilí);
 Harvesttime Jig (Céilí);
 Bonfire Dance (Céilí);
 Intermediate Reel (32 такти);
 Intermediate Slip Jig (32bars);
 Intermediate Treble Jig (32bars);
 Intermediate Hornpipe (32 такти)
 Garden of Daisies (Traditional Set);
 A Job of Journeywork (Traditional);
 The Siege of Ennis (Céilí);
 4-Hand Reel (Céilí).

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Обладнання	Кількість
1.	Програвач	1 шт.
2.	Диски та інші аудіоносії для відтворення фонограм традиційної ірландської музики	1 компл.
3.	Спеціальне взуття: – софт шузи; – хард шузи	15 пар, 15 пар
4.	Каремати	15 штук
5.	Скакалки	15 штук
6.	Дзеркала	мінімум одна стіна
7.	Танцювальне покриття (ПВХ мембрана).	мінімум 6х8 м

ЛІТЕРАТУРА

1. Агнес де Миль. Танец в Америке / Агнес де Миль. – Нью-Йорк, 1963.
2. Астер Ф. Степ INTIM. Время степа / Фред Астер. – Нью-Йорк, 1959.
3. Балет: енциклопедия. – М.: Сов. енцикл., 1981.
4. Денни Г. Все танцы / Ги Дени, Люк Дассвиль. – К.: Музична Україна, 1983.
5. Подберезкин В. Секреты степа / В. Подберезкин. – М.: Созвучие, 1995.
6. Подвала В. Элементарная теория музыки / В. Подвала. – М.: Музыка, 1984.
7. Васильева Т.К. Секреты танца / Т.К. Васильева. – СПб: ТОО «Диамант», 1997.
8. Симоненко В. Лексикон джаза / В.Симоненко, 1981.
9. Дійнейка К., Рух, дихання, психофізичне тренування, – К.: Здоров'я, 1988.
10. Шаріков Д. Класифікація сучасної хореографії / Д. Шаріков. – К.: 2008.

11. Шереметьевская В. Танец на эстраде / В. Шереметьевская. – М.: Искусство, 1985.
12. Robert Cohan Dance workshfn. – Ravens burg / Robert Cohan. – Maier, 1986.
13. ÁR RINNCIDE FOIRNE, Thirty Popular Figure dances, An Coimisiún le Rincí Gaelacha, 6 Sráid Fhearchair, Baile Átha Cliath 2.

МУЗИЧНИЙ ПРОФІЛЬ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Початковий рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Музично-естетичне виховання позитивно впливає на загальний початковий розвиток дитини, її мовний, інтелектуальний та духовний рівень.

Навчальна програма реалізується у гуртках музичного мистецтва і розрахована на вихованців віком від 5 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування музичного мистецтва.

Основні завдання навчальної програми полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з основними поняттями, термінами, жанрами, зразками музичного мистецтва світової та вітчизняної культури;

практична – оволодіння індивідуального та ансамблевого відтворення музичного матеріалу; вивченню популярного пісенного репертуару українською, російською, англійською мовами; розвитку ритмічних здібностей шляхом праці в шумовому оркестрі та завдяки музичній хореографії (ритміці);

творча – формування творчих здібностей вихованців засобами музичного матеріалу (спів, оркестрова практика, театральні сценки); розвиток естетичних почуттів, смаків, творчої фантазії в процесі прослуховування світової музичної літератури;

соціальна – позитивного сприйняття соціальної адаптації дитини у світі, розвитку мовлення та вивчення мов (українська, російська, англійська); формуванню позитивного мислення та певної поведінки в колективі, становленню доброзичливої атмосфери; вихованню громадянської свідомості, честі та гідності; дбайливому ставленні до культурної спадщини світового музичного мистецтва.

Програма побудована концентричним способом, де присутнє повторне вивчення окремих розділів і тем з розширеним та поглибленим змістом навчального матеріалу. Особливий акцент у змісті програми зроблено на вокал та дикцію, що надає змогу дитині поліпшувати свою вимову та розвивати пам'ять, а також аналізувати та вивчати музичні твори, що формують в дитини творчі здібності. Всі завдання програми пропонуються дітям в ігровій формі, з використанням новітніх медійних розробок, які включають у себе елементи вивчення англійської мови, мають позитивний характер і не залишають байдужим до музики та вивчення іноземної мови жодного вихованця.

Навчальна програма передбачає навчання на початковому рівні – 144 год. (2 год. на тиждень).

У змісті програми виокремлюються такі основні питання:

- спів (вивчення пісенного репертуару з використанням різних мов, основ звуковисотності, дихання, відтворення різноманітних образів);
- ритмічні заняття (основи темпоритму в шумовому оркестрі, рухливі вправи та ігри у взаємодії з музичним матеріалом);
- теоретичний музичний матеріал (слухання музики, інтерактивні ігри, спрямовані на вивчення музичної грамоти, музичних інструментів, термінів, жанрів і т. ін.);
- практичне ознайомлення з музичними інструментами (ударні, клавішні, духові, струнні, народні) та можливість пограти на кожному з них;
- практичне використання основної музичної термінології.

Програма передбачає проведення занять із залученням інтерактивних ігор, поглибленим вивченням гуманітарних наук (використовуючи досвід українських, російських та англійських розробок, спрямованих на вивчення мови), колективну діяльність в оркестрі, хорі, розкриття індивідуальних особливостей, рухливі ритмічні вправи й ігри, підготовку музичних постановок і концертів.

Формами контролю за результативністю навчання є опитування, ігрові вікторини, контрольні уроки, участь у концертах, конкурсах, які проводяться не рідше одного разу на півріччя.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Спів	14	46	60
1.1. Техніка співу	6	6	12
1.2. Розспівування та вправи	4	20	24
1.3. Спів в унісон	4	20	24
Розділ 2. Ритміка	6	34	40
2.1. Основні позиції та рухи	4	10	14
2.2. Вправи для розвитку фізично-ритмічних якостей	2	24	26
Розділ 3. Музична література та грамота	6	14	20
Розділ 4. Концертні виступи та свята	-	20	20
Підсумок	-	2	2
Разом	28	116	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Ознайомлення з темами занять і формами їх проведення. Правила поведінки в колективі. Музика в житті людини. Важливість розуміння багатьох мов. Фізичне виховання в житті дитини.

Розділ 1. Спів (60 год.)

1.1. Техніка співу (12 год.)

Поняття «співоче дихання», «дикція». Основи техніки співу.

Практична частина. Інтерактивні ігри для вивчення основних жестів диригента: «увага», «початок співу», «кінець співу».

1.2. Розспівування та вправи (24 год.)

Співочі ігри та вправи спрямовані, на досягнення «чистоти» інтонування, оволодіння голосом різноманітних тембрів, відтворення голосом різних звуків, розуміння поняття «висоти» звуків.

1.3. Спів в унісон (24 год.)

Прослуховування, вивчення та запам'ятовування різнохарактерних пісень. Спів сольо, в дуетах та ансамблях. Вивчення та спів коротких «діалогових» пісень. Вивчення популярного репертуару світових дитячих пісень. Знайомство з англійською мовою та вивчення англомовного репертуару.

Розділ 2. Ритміка (40 год.)

2.1. Основні позиції (14 год.)

Назви основних рухів. Основні напрямки рухів.

Практична частина. Вивчення основних напрямків, позицій рук та ніг у дівчаток і хлоп'ят, поклони.

2.2. Вправи для розвитку фізичних та ритмічних якостей (26 год.)

Вправи й інтерактивні ігри, спрямовані на опанування координації рухів, побудову груп у різноманітні «сценічні малюнки» (парами, четвірками, колом, шеренгами).

Рухливо-ритмічні ігри, вправи та танці, спрямовані на розвиток відчуття ритму. Вивчення основних музичних і танцювальних жанрів (марш, менует, полька, хоровод). Імпровізовані рухи під музику контрастного характеру, рухливе відтворення різноманітних образів (зайчик, ведмедик, змія, птахи, риби і т.д.).

Розділ 3. Музична література та грамота (20 год.)

Вивчення назв музичних знаків, нотного стану, скрипкового ключа.

Прослуховування та аналіз музичного матеріалу. Вивчення основних музичних термінів (форте, піано, мажор, мінор) та жанрів (марш, хоровод, пісня).

Вивчення назв та вигляду найбільш поширених музичних інструментів.

Практична частина. Ігри та вправи, спрямовані на вивчення матеріалу теоретичної частини («Нотна рибалка», «Живе піаніно», «Зоопарк», «Музичне лото», «Клоуни Мажор-Мінор», «Що звучить?» та ін.)

Гра в шумовому оркестрі, ритмічні вправи на ударних інструментах, майстерність витримувати паузу, вивчення основних диригентських рухів.

Розділ 5. Концертні виступи, свята (20 год.)

Правила поведінки на сцені під час репетицій та концертів.

Підготовка до тематичних свят, конкурсів, фестивалів, спільних виступів та запису пісень.

Постанови музичних та тематичних сценок із використанням української, російської та англійської мов.

Участь вихованців у проведенні тематичних свят, ранків, ігрових програм, музичних конкурсах та фестивалях. Відвідування концертів.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основні музичні знаки (назви нот, ключів), терміни (форте, піано, мажор, мінор), жанри (марш, хоровод, пісня);
- назви музичних інструментів;
- початкові відомості про рухи;
- початкові складові основ лексики англійської мови;
- правила поведінки в колективі і на сцені.

Вихованці мають уміти:

- співати в унісон (дуетом, ансамблем) та сольоно;
- тримати мікрофон;
- поєднувати вокал та ритміку;
- грати у шумовому оркестрі;
- відображати рухом темп та характер музичного твору.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Обладнання	Кількість
<i>Електронне обладнання</i>		
1.	Акустичні системи	3 шт.
2.	Програвач mp3	1 шт.
3.	Мікрофонні радіосистеми	3 шт.
4.	Підсилювач звуку	1 шт.
5.	Пульт мікшерний	1 шт.

6.	Радіомонітор	3 шт.
7.	Стійка для мікрофона	3 шт.
8.	Шнури, кабелі, електрошнурові подовжувачі	за необхідністю
<i>Музичні інструменти</i>		
1.	Барабани дитячі	8 шт.
2.	Бубни	8 шт.
3.	Бубонці	8 шт.
4.	Брязкальця	8 шт.
5.	Гармошка дитяча	1 шт.
6.	Гітари дитячі	8 шт.
7.	Дзвіночки	8 шт.
8.	Металофони дитячі	8 шт.
9.	Тарілки	8 шт.
<i>Прилади</i>		
1.	Годинник	1 шт.
2.	Фільтр для води	1 шт.
<i>Меблі</i>		
1.	Дошка письмова	1 шт.
2.	Стільці дитячі	8 шт.
3.	Столи дитячі	2 шт.
4.	Стілець дорослий	1 шт.
<i>Інтерактивні посібники</i>		
1.	Мікрофони іграшкові	8 шт.
2.	М'які іграшки	за необхідністю
3.	Набір іграшок «Домашні тварини»	1 шт.
4.	Набір іграшок «Кубики кольорові»	1 шт.
5.	Набір іграшок «Свійські тварини»	1 шт.
6.	Набір іграшок «Фрукти-овочі»	1 шт.
7.	Набір «Музичне лото»	1 шт.
8.	Набір «Рибалка»	2 шт.
9.	Набір посуду дитячого «До чаю»	2 шт.
10.	Пірамідка дитяча	8 шт.
11.	Рулі іграшкові	8 шт.
<i>Спортивний інвентар</i>		
1.	Килимки спортивні	8 шт.
2.	Масажні доріжки	2 шт.
3.	М'ячі гумові	8 шт.
4.	Набір «Кеглі»	2 шт.
5.	Обручі гімнастичні	8 шт.
<i>Допоміжні матеріали</i>		
1.	Зошити для нот	за необхідністю
2.	Альбоми для малювання	за необхідністю
3.	Таблиці та картки для вивчення англійської мови	за необхідністю

4.	Олівці, ножиці, скоч, стиплер	за необхідністю
----	-------------------------------	-----------------

ЛІТЕРАТУРА

1. Богініч О. Л. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку [Текст]: навч.-метод. посіб. / О. Л.Богініч [та ін.]. – К.: Генеза, 2013. – 127 с. – (Настільна книж. вихователя. Освітня лінія «Особистість дитини»). – Бібліогр.: 119–122 с.
2. Глен Доман «Методика раннього розвитку» от 0 до 4 лет [Текст] : [пособ.] / Глен Доман; сост. Е. А. Страубе. – М.: Эксмо, 2008. – 223 с.: ил. – (Популярные развивающие методики). – Библиогр.: 220 с.
3. Дитина: програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років / наук. кер.: О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко. – 2-е вид. – К.: Богдана, 2003. – 326 с.
4. Камертон: програма музичної освіти дітей раннього та дошкільного віку / Е.П. Костіна. – М.: Просвещение, 2004. – 223 с.
5. Ладивір С. О. Виховання гуманних почуттів у дітей / С.О. Ладивір, О. П. Долинна, В. В. Котирло, С. Є. Кулачківська, С.П.Тищенко та ін.[за наук. ред. Т. Піроженко, С. Ладивір, Ю. Манилюк] / – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 168 с.
6. Г.П. Стулова – Развитие детского голоса в процес се обучения пению. Жанр / Тематика: учеб. пособ. – М.: ПРОМЕТЕЙ МПГУ.
7. Шевчук А.С. Дитина у світі культури: орієнтири до освітньої лінії // Дошкільне виховання: наук.-метод. журн. – 2012. – № 9. – С. 15–21.
8. Фельдчер Ш.– «400 способов занять ребенка от 2 до 8 лет» / Ш. Фельдчер, С. Либерманн – СПб.: Питер-пресс, 1996. – 288 с. – (Серия: Вы и ваш ребенок).

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт»: [Електронний ресурс] / Режим доступу: mon.gov.ua/ua/activity/education/56/690/programi_rozvitku_ditej
2. Железнови Сергій і Катерина «LittlePussy» Англійські пісні та вірші для дітей (частина 1, частина 2) [Електронний ресурс] / Режим доступу: locman.hutor.ru
3. Железнови Сергій і Катерина «РИТМІКА» РИТМІКА. ЛОГОРИТМІКА. Від 3 до 6 років [Електронний ресурс] / Режим доступу: locman.hutor.ru
4. Железнови Сергій і Катерина «Дитячі Музичні Казки» ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ Від 3 до 6 років [Електронний ресурс] / Режим доступу: locman.hutor.ru
5. Железнови Сергій і Катерина «Ігрова гімнастика» від 3 до 6 років у двох частинах [Електронний ресурс] / Режим доступу: locman.hutor.ru

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ

Основний рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Музична творчість є найсильнішим засобом впливу на духовний світ людини і використовується як «інструмент» формування духовності. Такий вплив музики і така спрямованість музичного виховання пояснюються її природою: музика, як ніякий інший вид мистецтва, здатна не тільки втілювати, а й моделювати перебіг емоцій і безпосередньо захоплювати емоційну сферу, а через неї «ліпити» людину цілісно. Традиції музичного виховання, можливо, найдавніші як у світовій, так і в національній культурі та продовжують творчо розвиватися, формуючи досконалий духовний світ дітей у сучасних умовах.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку музичного профілю позашкільної освіти, розрахована на вихованців віком від 7 років.

Заняття в колективі вагомо доповнюють базові знання учнів із музики, сольфеджіо та співу, інтегруючи загальну середню та позашкільну освіту з музикальних предметів.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування музичного мистецтва.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – оволодіння основними поняттями теорії музики та музичної грамоти, гри на музичних інструментах; знаннями музичної культури;

практична – оволодіння основами гри на музичних інструментах; залучення до кращих зразків вітчизняної та світової музики;

творча – розвиток музичних і ритмічних здібностей; формування художньо-естетичного смаку; розуміння та сприймання музики в залежності від стилю, жанру та характеру творів; підвищення майстерності колективної гри в духовому оркестрі;

соціальна – розширення світогляду; розвиток музичних і ритмічних здібностей; формування навичок професійного та соціального партнерства; виховання громадянської свідомості, національної гідності через виконання кращих творів вітчизняної музики; професійна взаємодія в колективі, прагнення до створення в ньому комфортного, доброзичливого клімату.

Програма передбачає навчання дітей у групах основного рівня. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 2–3-й рік навчання.

Навчальна програма побудована лінійним способом: навчальний матеріал викладається систематично та послідовно з поступовим ускладненням, за висхідною лінією, при цьому новий навчальний матеріал

викладається на основі вже вивченого й у тісному взаємозв'язку з ним.

На першому році навчання створюються умови для вибору духового інструмента в залежності від індивідуальних фізичних особливостей гуртківців, класу духових інструментів. Учні ознайомлюються з класифікацією та назвами духових інструментів, набувають знань по догляду за ними, вчать правильної постави корпусу, голови, рук, ніг, пальців і дихання під час гри. Вихованці вивчають елементи нотної грамоти, виконують вправи на видобування звуків, виконують нескладні музичні твори. Матеріал потрібно добирати обережно та вміло, враховуючи ступінь підготовки вихованців. У доборі матеріалу слід керуватися принципом послідовності й наступності навчання. Неприпустимим є включення музичних творів, які перевищують музично-виконавські (художні, технічні) можливості вихованців. Разом з тим, викладач повинен уважно стежити за зростанням музичного вдосконалення вихованців. З метою розвитку та вдосконалення музичної пам'яті учнів ряд відомостей і матеріалів про музику потрібно вивчати напам'ять.

У гурток першого року навчання зараховуються діти з хорошим станом здоров'я та музичними здібностями.

На другому році навчання діти вивчають елементи колективної гри, об'єднуючись в ансамблі, що дає можливість розвивати та закріплювати необхідні навички чистоти інтонування, рівності звучання, читання з листа нотного тексту. Ансамблеве виконання потребує від учнів перш за все розкриття загального художнього змісту на різних рівнях (від єдиного розуміння змісту та стильових особливостей твору до визначення правильного темпу, динаміки, штрихів).

Вихованці ансамблю повинні навчитися базуватися на фактурі твору, чітко визначати роль і завдання партії, котру виконують, у кожному окремому епізоді.

На першому та другому роках навчання переважає індивідуальна форма навчання, де наповнюваність груп становить не більше п'яти вихованців. Основним критерієм досягнень другого року навчання є художньо-естетичні досягнення та виконавський рівень колективу.

На третьому році навчання програма ускладнюється. Гуртківці виконують складніші твори, проводиться більше колективних практичних занять. Заняття в духовому оркестрі потребують вмілого застосування знань і навичок, отриманих за час індивідуальної та ансамблевої гри. Удосконалюється техніка гри (індивідуальна, ансамблева, оркестрова) на інструменті, віртуозність та образність виконання. Проводиться підготовка до активної участі в концертно-фестивальній діяльності колективу. Тому до занять в оркестрі допускаються вихованці, які оволоділи найбільш уживаним діапазоном інструмента та твердо засвоїли матеріал перших двох років навчання.

Оркестрові репетиції проводяться з метою підвищення рівня виконавської майстерності оркестру як в цілому, так і окремих вихованців-музикантів з урахуванням різного ступеня їх підготовки й досвіду

ансамблевої гри, систематизації основних теоретичних уявлень про виразові можливості духового оркестру, включення до них нотного матеріалу та розвиток культури звуку, розвиток виконавського дихання, досягнення єдності ступенів й артикуляції, виразності метроритму, поняття принципу ланцюгового дихання.

Наповнюваність групи третього року навчання становить 15 і більше дітей, оскільки тут переважають групові заняття.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Організаційна та пізнавально-виховна робота	10	6	16
Розділ 2. Гра на музичному інструменті (індивідуальна)	30	42	72
2.1. Правила користування музичними інструментами	9	12	21
2.2. Постановка дихання	12	18	30
2.3. Звукоутворення	9	12	21
Розділ 3. Музична грамота і сольфеджіо	18	28	46
Розділ 4. Концертна діяльність	-	6	6
Підсумок	-	2	2
Разом	60	84	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Цілі, завдання та зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила техніки безпеки.

Розділ 1. Організаційна та пізнавально-виховна робота (16 год.)

Прослуховування та набір учнів. Комплектація групи. Класифікація духових інструментів. Назви духових інструментів. Ознайомлення з історією виникнення інструмента та з його будовою. Поділ вихованців-початківців на групи в залежності від індивідуальних особливостей та специфіки

звукоутворення на духових інструментах (лабіальні, язичкові, з лійкоподібним мундштуком). Відвідування концертів, вистав, проведення екскурсій.

Практична частина. Фізичні вправи для підготовки гри на духовому інструменті. Вправи на формування правильної постановки дихання в положенні сидючи, стоячи та в русі.

Розділ 2. Гра на музичному інструменті (індивідуальна) (72 год.)

2.1. Правила користування музичними інструментами (21 год.)

Будова інструмента. Вміння володіти духовим інструментом. Класифікація духових інструментів. Догляд за духовими інструментами.

Практична частина. Фізичні вправи для підготовки гри на духовому інструменті. Постановка корпусу, голови, рук, ніг, пальців під час гри на духовому інструменті. Технічні вправи для пальців і слуховий контроль.

2.2. Постановка дихання (30 год.)

Виконавське дихання як засіб музичної виразності.

Практична частина. Значення дихання під час гри на духовому інструменті. Вивчення нотної грамоти. Виконання простих вправ на динаміку та штрихи. Вправи на різні типи виконавського дихання, на розвиток діафрагми. Робота над гамами. Вправи на розвиток губного апарату.

2.3. Звукоутворення (21 год.)

Музичні звуки та шум. Ладотональні особливості звуків. Аплікатура. Ритм. Висота звуку. Тон, півтон. Звуки, що стоять на нотоносі.

Практична частина. Вправи на розвиток звуку. Чистота інтонування. Динаміка та її різновиди. Вправи на атаку звуків. Виконання вправ на звуки тривалого звучання. Вивчення мажорних гам до двох ключових знаків на одну октаву, нескладних музичних творів.

Розділ 3. Музична грамота та сольфеджіо (46 год.)

Поняття про музичний звук. Назви октав. Назви музичних звуків та їх написання. Тривалість звуків і пауз. Поняття про мелодію, мотив, фразу, музичний розмір, поняття такту та ритму. Динамічні знаки. Нотоносець. Нотна система. Знаки алітерації: дієз, бемоль, бекар. Ключі: скрипковий, басовий. Ритм. Довжина звуків і пауз. Запис довжини звуків. Долі такту. Сильні та слабкі долі такту. Прості та складні розміри.

Практична частина. Написання на нотоносі всіх умовних знаків згідно з тематикою теоретичних пояснень. Розбір формули мажорного та мінорного ладу. Вправи на розвиток нижнього та верхнього тетраорду, медіанту та вступних звуків, спів їх і виконання на інструменті. Виконання вправ на розвиток почуття ритму. Вправи на розвиток музичної пам'яті. Написання музичних диктантів. Виконання вправ на звуки тривалого звучання, на динаміку та штрихи. Ознайомлення з амплітудою духового інструмента. Спів мажорних гам, тризуків, стійких і нестійких звуків. Підбір вправ на поглиблене вивчення зазначених тем.

Розділ 4. Концертна діяльність (6 год.)

Виступи на святкових вечорах, концерти для батьків та учнів шкіл.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Організаційна та пізнавально-виховна робота	12	6	18
Розділ 2. Гра на музичному інструменті (індивідуальна)	21	60	81
2.1. Правила користування музичними інструментами	6	9	15
2.2. Типи виконавського дихання	15	51	66
Розділ 3. Оркестрова та ансамблева гра (групова)	24	72	96
3.1. Гра в ансамблі	9	30	39
3.2. Гра в оркестрі	15	42	57
Розділ 4. Концертна діяльність	-	15	15
Підсумок	-	3	3
Разом	60	156	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

План роботи гуртка на навчальний рік. Основні правила внутрішнього розпорядку, питання самоврядування. Правила безпеки.

Розділ 1. Організаційна та пізнавально-виховна робота (18 год.)

Добір дітей у гурток. Відвідування концертів і вистав, проведення екскурсій.

Практична частина. Незначний ремонт концертного одягу та інструментів. Написання музичних диктантів (усний, письмовий, ритмічний). Перегляд та прослуховування відеоматеріалів професійних оркестрів.

Розділ 2. Гра на музичному інструменті (індивідуальна) (81 год.)

2.1. Правила користування музичними інструментами та обладнанням (15 год.)

Будова інструмента. Стрій музичного інструмента. Підбір нотного матеріалу. Ознайомлення з партитурами.

Практична частина. Закріплення знань із елементів теорії музики та навичок сольфеджування. Аналіз форми та змісту творів, що вивчаються. Вправи на розвиток м'язів виконавського апарату, для відпрацювання формування губних м'язів, на подальший розвиток музичного слуху та інтонації. Вивчення різнохарактерних етюдів. Розширення діапазону. Вивчення музичних творів.

2.2. Типи виконавського дихання (66 год.)

Типи виконавського дихання. Значення дихання під час гри на духовому інструменті.

Практична частина. Робота над удосконаленням виконавського дихання. Вправи невеликого діапазону з поступовим рухом мелодії вниз і угору (для виховання опори дихання). Робота над гамами та арпеджіо; над темпом, ритмом, динамікою та штрихами при виконанні п'єси; на утримання строю; на розвиток губного апарату, на виконання штрихів; на оволодіння основними прийомами звукоутворення, звуковидобування (глісандо, фулато, фултон). Читання нот з аркуша. Розучування ансамблевих та оркестрових творів.

Розділ 3. Оркестрова та ансамблева гра (групова) (96 год.)

3.1. Гра в ансамблі (39 год.)

Сольфеджіо. Темпи та їх значення в музиці. Види музичних ансамблів. Прослуховування та перегляд музичних творів у виконанні кращих оркестрів та ансамблів духових інструментів.

Практична частина. Написання нескладних музичних диктантів. Вправи на вміння утримувати стрій; на формування почуття ансамблю, синхронності звучання, визначення головної партії; на виховання емоційності та відчуття музики; вправи широкого діапазону для вироблення кантиленного звуковедення. Виховання навичок переходу з одного регістру в інший. Інтонаційно-слухові вправи. Вивчення ансамблевих творів.

Розділ 4. Гра в оркестрі (57 год.)

Формування особистої виконавчої концепції. Вибір музичних творів для гри в оркестрі.

Практична частина. Удосконалення нотної грамоти. Вправи на удосконалення виконавського апарату, виразності музичного твору та майстерності. Робота над гамами, арпеджіо та їх оберненням. Удосконалення штрихів у роботі над музичним матеріалом. Розвиток культури звуку. Робота над досягненням чистоти строю та інтонування; над формуванням навичок швидкого читання нотного тексту з аркуша; над вертикаллю ритмічних малюнків. Вивчення оркестрових партій. Репетиційна робота оркестровими групами. Зведені репетиції у складі оркестру.

Розділ 5. Концертна діяльність (15 год.)

Сценічна дисципліна. Культура виконання. Прийоми оркестрового виконання. Правила поведінки на сцені та поняття сценічної культури. Основні напрями та стилі джазового та естрадного жанрів. Прослуховування виступів кращих естрадних і духових оркестрів.

Практична частина. Мажорні та мінорні гами до чотирьох знаків. Колективні вправи для оркестру. Ознайомлення з оркестровими творами.

Підготовка концертних програм, концертних костюмів та музичних інструментів. Індивідуальні та колективні вправи для підготовки доброякісного звучання духових інструментів.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, третій рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Пізнавально-виховна робота	6	-	6
Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо	9	9	18
Розділ 3. Гра на музичному інструменті (індивідуальна)	9	39	48
Розділ 4. Ансамблева та оркестрова гра	6	72	78
4.1. Гра в ансамблі	3	31	34
4.2. Гра в оркестрі	3	41	44
Розділ 5. Зведена оркестрова репетиція	6	33	39
Розділ 6. Концертна діяльність	-	21	21
Підсумок	-	3	3
Разом	39	177	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Цілі, завдання та зміст роботи гуртка. Питання самоврядування. Правила внутрішнього розпорядку.

Розділ 1. Пізнавально-виховна робота (6 год.)

Музика та література. Ознайомлення із життєвим і творчим шляхом композиторів різних епох і стилів, з історією розвитку духової музики.

Експерсії до театру. Зустрічі з видатними діячами мистецтв.

Розділ 2. Музична грамота та сольфеджіо (18 год.)

Інтервали, назви інтервалів (прима, секунда, терція, кварта, квінта, секста, септима, октава). Прості та складні інтервали. Чисті, малі та великі інтервали. Дисонанси, консонанси. Поняття про лад. Стійкі й нестійкі звуки. Мажорний і мінорний лад.

Практична частина. Робота над гамами, арпеджіо та їх оберненням. Удосконалення навичок швидкого читання нотного тексту з аркуша. Вправи на розвиток музичної пам'яті. Музичні диктанти. Вправи на подальший розвиток почуття ритму у різних комбінаціях; на розвиток мелодико-гармонійного слуху (квадратного, пунктирного та тріольного).

Розділ 3. Гра на музичному інструменті (індивідуальна) (48 год.)

Стрій музичного інструмента. Виконавське дихання. Віртуозні прийоми гри. Елементи сценічної культури.

Практична частина. Вивчення віртуозних прийомів гри; етюдів у різних видах техніки гри. Освоєння складних пасажів, аплікатурних комбінацій, мелізмів. Вивчення сольних фрагментів оркестрових творів. Робота над підготовкою сольних концертних номерів.

Розділ 4. Ансамблева та оркестрова гра (78 год.)

4.1. Гра в ансамблі (34 год.)

Прослуховування музичних творів у виконанні кращих ансамблів. Догляд і дрібний ремонт музичного інструмента, обладнання та концертного костюма.

Практична частина. Розучування напам'ять партій оркестрових творів. Вправи на вдосконалення майстерності ансамблевої гри. Підготовка ансамблевих концертних номерів. Робота над образним виконанням музичних творів, над сценічною культурою, емоційністю, музичним строем.

4.2. Гра в оркестрі (44 год.)

Прослуховування музичних творів у виконанні кращих ансамблів та оркестрів. Підготовка до концертного виступу.

Практична частина. Підготовка зовнішнього вигляду оркестрантів, музичних інструментів до концертного виступу. Подальший розвиток виконавської техніки та дихання. Виконання гам, арпеджіо та їх обернення. Освоєння складних пасажів, аплікатурних комбінацій. Розучування напам'ять творів для духового оркестру.

Розділ 5. Зведена оркестрова репетиція (39 год.)

Настроювання оркестру.

Практична частина. Робота над концертним репертуаром; над образним виконанням концертного репертуару. Досягнення чистоти строю інтонування та ритмічних малюнків виконання концертних п'єс.

Коригування звучання оркестру в конкретних акустичних умовах виконання.

Розділ 6. Концертна діяльність (21 год.)

Виступи з концертними номерами й програмами.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію духових інструментів;
- будову духових інструментів, назви частин інструмента, їх взаємодію під час гри;
- правила догляду за інструментом;
- положення корпусу, ніг, голови, рук, пальців;
- особливості гри при русі оркестру;
- основи техніки дихання;
- основні принципи роботи над музичними творами;
- прийоми звукоутворення та звуковидобування.

Вихованці мають уміти:

- готувати твори концертного репертуару для сольного виконання;
- технічно правильно виконувати арпеджувані тризвуки;
- розбирати нотний текст і читати з аркуша ноти нових творів;
- виконувати етюди та п'єси різного характеру й темпу;
- грати гами в повну силу звучання, з усіма видами динаміки штрихів.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість
<i>Музичні інструменти</i>		
1.	Камертон	1 шт.
2.	Метроном	1 шт.
3.	Тамбурини	1 шт.
4.	Трикутники	1 шт.
5.	Маракаси	1 шт.
6.	Дзвіночки (високі, низькі)	2 компл.
7.	Флейти	5 шт.
8.	Кларнети	5 шт.
9.	Саксофони:	
	альт	2 шт.
	тенор	2 шт.
	баритон	1 шт.

10.	Валторна	5 шт.
11.	Труба	7 шт.
12.	Тромбон	4 шт.
13.	Бубон	1 шт.
14.	Коробочка	1 шт.
15.	Корнети	7 шт.
16.	Тенори	3 шт.
17.	Баритони	2 шт.
18.	Бас-гітара	1 шт.
19.	Електроклавішні	1 шт.
20.	Фортепіано	1 шт.
<i>Друковані таблиці</i>		
1.	Музичні інструменти	1 компл.
2.	Нотна грамота	1 компл.
<i>Картини</i>		
1.	Портрети українських композиторів	1 компл.
2.	Портрети зарубіжних композиторів	1 компл.
<i>Матеріали</i>		
1.	Концертна форма одягу	60 компл.
2.	Головні убори	60 компл.
3.	Аксельбанти	60 компл.
4.	Фрак для диригента	1 шт.

Додаток 1

Орієнтовні твори для сприйняття та виконання

Перший рік навчання:

«Як поїхали два брати», «Не літай, соловейко», «Два півники», «Чорний ворон», «По дорозі жук, жук», «Ой, Джигуне, Джигуне», «Журавель», «І шумить, і гуде», «За городом качки пливуть», «Во поле березонька стояла», «Ой за гаєм, гаєм», «Казав мені батько», «Во саду ли, в огороде», «Подольночка», «Лисичка».

Другий рік навчання:

Л. Бетховен. «Похідна пісня», Й. Гайдн «Андантіно», П. Майборода «Київський вальс», О. Пахмутова «Пісня про тривожну молодість», Д. Кабалевський «Маленька полька», М. Тимоха «Перші кроки».

Українські народні пісні: «Реве та стогне Дніпр широкий», «І шумить, і гуде», «Ой на горі та жінці жнуть», М. Вербицький «Ще не вмерла Україна», В. Щолоков «Казка» (для труби в супроводі фортепіано), М. Косенко «Скерцино», В. Щуровський «Весела гра», Я. Френкель пісня із кінофільму «Невловимі месники».

Третій рік навчання:

Індивідуальні та колективні заняття за підручниками: «Школа гри на флейті» М. Платонова, «Альбом юного трубача» Ф. Буракова, «Школа гри на кларнеті» В. Розанова, «Школа колективної гри для духових оркестрів» М.Іванова-Радкевича за такими вправами: вправа № 43 (I–III); вправа № 44 (I–III, V); вправа № 47 (I, IV); вправа № 48 (I–III); вправа № 52 (I–III); вправа № 53, вправа № 59 (I–IV); вправа № 62; вправа № 63 (I–II); вправа № 64 (I–III); вправа № 68; вправа № 71; вправа № 73; вправа № 74 (I–III).

Для навчання гри на кларнеті використати «Початкову школу гри на кларнеті» М. Тимохи.

С. Гулак-Артемівський – вступ до опери «Запорожець за Дунаєм» в обробці для духового оркестру М. Тимохи. Дж. Верді – хор і марш з опери «Аїда», П. Чайковський – танок лебедів з балету «Лебедине озеро», О. Гасельман – «Квартет» для корнета з оркестром.

Твори для виконання: П. Майборода «Рідна мати моя», «Київський вальс»; українські народні пісні: «Думи мої, думи мої», «Гей нумо, хлопці», «Ой, сусідко», «Гандзя», «Запорізький марш», «Ой, не ходи Грицю...»; Д. Перцев «Зустрічний марш»; Ю. Губарєв «Вальс»; М. Блантер «Катюша», І. Дунаєвський «Ранкова пісня» для чотирьох труб у супроводі фортепіано та «Заспівай нам, вітер»; П. Чайковський «Неаполітанський танок»; Ф. Шопен траурні марші 3, 13, 14, 15; Й. Брамс «Угорський танок» № 5 та № 6; М. Куліковський «Менует» із 21-ї симфонії; М. Комлев «Дніпровські зорі»; К. Лістов «Севастопольський вальс»; Д. Тухманов «День перемоги»; П. Майборода «Пісня про Дніпро».

ЛІТЕРАТУРА

1. Баласанян С. Школа игры на трубе / С. Баласанян. – Переизд. – М.: Музыка, 2010. – 136 с.
2. Чайковский П. Танец маленьких лебедей из балета «Лебединое озеро» // Библиотечка самодеятельных духовых оркестров. – Вып. 5-й. – М.: Музыка, 1964. – С. 3–14.
3. Білофастов О. Навчальний репертуар дитячих музичних шкіл. Труба, 1–2 класи / О. Білофастов. – К.: Музична Україна, 1990. – С. 6–54.
4. Болотин С. Методика проведения игры на трубе в музыкальной школе / С.Болотин. – Ленинград.: Музыка, 1980 – С. 5–104.
5. Вейнблат М. Збірник популярних п'єс та пісень / М.Вейнблат, В. Гурфінкель. – К.: Мистецтво, 1951. – С. 31–47.
6. Вилковир Е. Альбом популярных пьес для духового оркестра художественной самодеятельности / Е. Вилковир. – Вып. 3. – М.: Музгиз, 1963. С. 3–29.
7. Волоцкой П. Хрестоматия педагогического репертуара для трубы. I–III кл. дет. муз. шк. / П. Волоцкий. – М.: Музгиз, 1963. – С. 3–6.
8. Гишка І. С. Звукоутворення як важлива складова технічної досконалості трубача (історія, методика, практика), – Л.: АСВ, 2010. – 183 с.
9. Диков Б. О дыхании при игре на духовых инструментах / Б. Диков. – М.:

Музгиз, 1956. – С. 7–97.

10. Запорожец Г. Репертуарный сборник самодеятельного духового оркестра / Г. Запорожец, М. Прудников. – М.: Музыка, 1979. – С. 3–43.

11. Збірник п'єс для ансамблів мідних духових інструментів / укл. Л. Носов. – К.: Держ. вид-во образотворч. мист. і муз.літ-ри, 1958. – 42 с.

12. История духового музыкально-исполнительского искусства В. Н. Апатский. – К.: ТОВ «Задруга», 2012. – 408 с.

13. Музыка для духового оркестра. – Вып. 4. – М.: Советский композитор, 1989. – 14 с.

14. Первые шаги для духового оркестра. – Вып. 7. – М.: Советский композитор, 1983. – С. 3–31.

15. Песни советских композиторов в обработке для духового оркестра / Сост. и общ. ред. Н. Чайкина. – М.: Сов. композ., 1958. – С. 133–158.

16. Платонов Н. Школа игры на флейте. – М.: Музыка, 2010. – 160 с.

17. Тимоха М. Початкова школа гри на кларнеті з дод. клавіра / М. Тимоха. – К.: Музична шк., 1971. – С. 5–124.

18. Тимоха М. Початкова школа гри на кларнеті. Клавір / М. Тимоха. – К.: Музична школа, 1971. – С. 3–9.

19. Хрестоматия для духовых оркестров художественной самодеятельности. – Вып. 1, 2. / Сост. Иванов-Радкевич. – М.: Музгиз, 1958. С. 3–14, 93–103.

20. Хрестоматия для кларнета. 1–3 кл. ДМШ. Ч. 1. Пьесы / Сост. И. Мозговенко, А. Штарк. – М.: Музыка, 2008. – 64 с.; 60x90/8.

21. Хрестоматия для кларнета. С приложением клавира. – М.: Музыка, 1989. – С. 4–6.

22. Хрестоматия для трубы [Ноты] : 1–3 классы ДМШ / сост. Ю. А. Усов. – М.: Музыка, 2002.

23. Хрестоматия педагогического репертуара для трубы. Клавир / Сост. П. Волоцкой. – М.: Музгиз, 1963 – ч. I, II. – С. 3–22.

24. Шкільний духовий оркестр. Методичні поради керівникам гуртків / Укл. Є.Юцкевич. – К.: Рад. шк., 1971. – С. 3–37.

25. Школа коллективной игры для духовых оркестров : патитура / Н. Иванов-Радкевич, В. Бухаров, Г. Лысань и др. – Изд. 3. – М.: Музгиз : 1960 – 408 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЕСТРАДНО-ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ

Початковий та основний рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Під час занять в естрадно-духовому колективі вихованці отримують необхідні їм знання та навички, підвищують свій освітній та естетичний рівень, долучаються до скарбниці світової музичної культури, опановують колективне співробітництво.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напряму музичного профілю позашкільної освіти та спрямована на вихованців віком від 7 років.

Заняття в колективі вагомо доповнюють базові знання учнів із музики, сольфеджіо та співу, інтегруючи загальну середню та позашкільну освіту з музикальних предметів.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі занять у складі естрадно-духового оркестру.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з кращими зразками вітчизняної та зарубіжної музики; основними поняттями музичної грамоти та теорії музики;

практична – оволодіння основами гри на музичних інструментах, співу; підвищення виконавської майстерності; участь у фестивально-концертній діяльності; гра в ансамблі та в оркестрі;

творча – виховання художньо-естетичного смаку; навичок індивідуального виконання;

соціальна – розширення світогляду; музичних і ритмічних здібностей; формування навичок професійного та соціального партнерства; виховання громадянської свідомості, національної гідності через виконання кращих творів вітчизняної музики; професійної взаємодії в колективі, прагнення до створення комфортного, доброзичливого клімату.

Програма передбачає навчання дітей у групах початкового та основного рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 144 год. (4 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 180 год. (5 год. на тиждень), 2-й рік навчання;

вищий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Навчальна програма побудована лінійним способом: навчальний матеріал викладається систематично та послідовно з поступовим ускладненням, за висхідною лінією, при цьому новий навчальний матеріал викладається на основі вже вивченого й у тісному взаємозв'язку з ним.

Принцип організації навчання – формування музичних класів за інструментами відповідно до віку та рівня підготовки. У музичні класи приймають дітей, які не мають медичних протипоказань, виявляють бажання

до занять на музичному інструменті та мають необхідний мінімальний рівень музичних здібностей. Під час прийому дітей проводиться анкетування (виявлення мотивів вибору та характеру зацікавленості до занять у колективі), музичне тестування (визначення музичного слуху, музичної пам'яті, ритмічності), рухове тестування (координація рухів), фізичне тестування (відповідність анатомо-фізіологічних показників до занять на певному інструменті – будова щелеп, губ, тонус лицьових м'язів, стан дихального апарату). Діти, які мають попередню музичну підготовку, приймаються після проведення анкетування, виконавського (визначення рівня попередньої підготовки) та музичного (визначення рівня музичних здібностей) тестування.

Початковий рівень – навчання для дітей віком 5–10 років; інструменти розподіляються між вихованцями з урахуванням їх бажань, а також музичних та анатомо-фізіологічних показників кожного учня): клас духових інструментів – блок-флейта, корнет, труба, альт, тенор, баритон; клас ударних інструментів – великий барабан, малий барабан, трикутник, дзвіночки, коробочка, маракаси; клас фортепіано, клас гітари, клас скрипки, клас вокалу, музична грамота та сольфеджіо.

Після прийому учні знайомляться з музичними інструментами. У цьому віці рекомендовано освоювати нескладні музичні та ударні інструменти.

Навчальний процес спрямований на ознайомлення учнів із елементарними поняттями музичної грамоти, відпрацювання правильної постановки гри на інструменті, оволодіння основними штрихами деташе та легато в динаміці піано та форте, виконання нескладних музичних творів у повільному темпі в діапазоні однієї октави.

Дітей треба навчити виконувати музичні твори у складі ансамблю малих форм за участю педагога та концертмейстера (унісон, дуєт, тріо).

Основний рівень навчання – інструменти розподіляються між вихованцями з урахуванням їх бажань, а також музичних та анатомо-фізіологічних показників кожного учня): клас флейти, клас кларнета, клас саксофона, клас труби, клас тромбона, клас мідних духових інструментів, клас ударних інструментів, клас клавішних інструментів, клас електрогітари, клас скрипки, клас вокалу, оркестровий клас, клас ансамблю, музична грамота та сольфеджіо. Основний рівень навчання передбачає більш повне використання музичних знань на практиці.

Учні можуть опановувати інші музичні інструменти, на індивідуальних заняттях вивчати складніші музичні твори, опановувати складніші прийоми звуковедення та звуковидобування, виконавського дихання, відпрацьовувати навички правильного інтонування, оволодівати виконавським апаратом музиканта.

На групових оркестрових та ансамблевих заняттях відпрацьовують навички колективної гри, почуття ансамблю, вивчають ансамблеві та оркестрові партії. Учні виконують оркестрові партії в групі акомпануючих та інших голосів. Найобдарованішим дітям доручають партії перших голосів.

На заняттях вони оволодівають елементарними знаннями зі сценічної майстерності, артистизму, що допомагає їм брати активну участь у концертній діяльності колективу.

Вихованці беруть участь у концертних виступах колективу у складі оркестру, ансамблю; соло – вибірково. Обдаровані учні готуються до вступу в музичні навчальні заклади. Випускники, які навчаються в таких закладах, можуть продовжувати роботу в колективі, брати участь у концертній діяльності.

На вищому рівні діти можуть навчатися за інтенсивними індивідуальними програмами з достроковим переводом на наступний рівень навчання. Якщо виникають певні професійні та психологічні труднощі, дитина може пройти повторний курс навчання на нижчому рівні.

Форми організації занять: індивідуальна (гра на інструменті) та групова (музична грамота та сольфеджіо, ансамбль, оркестр).

Грі на музичному інструменті передуює його настроювання та розминка. Під час розминки потрібно стежити за звучанням й інтонацією, правильною поставою, постановкою мундштука, пальців. Особливу увагу слід приділяти правильному диханню. Початкові вправи для розминки слід підбирати нескладні, адже основне їх призначення – вдосконалити виконавський апарат учня.

Вправи, гами, етюди та музичні твори учням необхідно послідовно засвоювати на кожному уроці. Після вивчення технічного матеріалу розучуються музичні твори.

Перевірка пройденого матеріалу визначає, чи відповідають правилам обраний темп, чистота звучання, динаміка, штрихи, характер виконання музичного твору.

Якщо учень має можливість проводити заняття вдома, слід давати йому домашнє завдання з обов'язковим поясненням тональності, аплікатури, динаміки, темпу тощо.

Методика проведення занять передбачає доцільність об'єднання учнів у ансамблі, привчаючи їх до колективної гри, в залежності від оволодіння навичками гри на інструментах. Ансамблі можуть бути різними за складом: дует, тріо, квартет, квінтет тощо. Ансамблеві заняття є проміжною ланкою між індивідуальними та оркестровими. Основне завдання ансамблевих занять – удосконалення виконавської майстерності, формування навичок чистоти інтонування, темпової та ритмічної узгодженості, динамічної гнучкості, технічної досконалості. Заняття слід починати з нескладних вправ і музичних творів, дотримуючись належної якості звуку та правильного виконання штрихів.

Основною формою колективних занять у роботі оркестру є загально оркестрові репетиції. Є декілька основних типів репетицій: коректурна (уточнює виконавський задум, зміст, характер музичного твору), робоча (проводиться для вивчення конкретного музичного твору), прогонна (вирішує окремі завдання, пов'язані з покращенням якості звучання, встановлення необхідного темпу, динаміки тощо), генеральна (визначає

рівень готовності колективу до концертного виконання вивченого музичного твору).

Контрольні заняття проходять у формі підсумкового заняття, відкритого уроку, підсумкової репетиції або концерту (не рідше одного разу на півріччя). Виконання програми оцінюється за контрольними показниками для різних рівнів підготовки. Однією з вищих форм оцінки роботи колективу є звітний концерт, який проводиться раз на два роки.

За цією програмою можуть проводитися заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Гра на музичному інструменті та спів	28	70	98
3.	Музична грамота та сольфеджіо	18	18	36
4.	Екскурсії, конкурси, змагання, свята	-	6	6
5.	Підсумок	-	2	2
	Разом	48	96	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення учнів із темами, розкладом і формами проведення занять. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання.

2. Гра на музичному інструменті (98 год.)

Будова інструмента. Класифікація інструментів естрадно-духового оркестру. Вимоги до правильної постави, дихання, звуковидобування, звуковедення.

Практична частина. Спів дитячих пісень та гра на дитячих музичних інструментах в ансамблі (з педагогом, іншими учнями). Фізичні вправи для підготовки до гри на духовому інструменті: для розвитку лицьових м'язів, діафрагми, вправи на різні типи виконавського дихання. Вправи на формування правильної постави в положенні сидячи та стоячи. Вправи на оволодіння основними прийомами звукоутворення, звуковидобування.

Вивчення основної аплікатури, штрихів деташе та легато (два-чотири звуки), мажорних гам до двох ключових знаків на одну октаву, тризвуків, арпеджіо. Вивчення нескладних музичних творів малої форми (додаток 1) та ансамблеве їх виконання (з педагогом).

3. Музична грамота та сольфеджіо (36 год.)

Музичний звук. Октави (мала, перша та друга). Музичні звуки, їх написання. Тривалість звуків і пауз. Музичні ключі (скрипковий і басовий). Музичний розмір $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$, поняття такту та ритму. Тон, півтон. Знаки альтерації. Динамічні знаки. Фермата. Тоніка, стійкі й нестійкі звуки. Мажорні гами до двох знаків, тризвук.

Практична частина. Написання нот, пауз, ключів. Вправи на розвиток мелодико-гармонічного слуху (напрямок руху мелодії, її завершеність, визначення стійких і нестійких звуків, їх кількості тощо). Вправи на розвиток ритмічності (ритмічне варіювання мотивів, відбиття ритму мелодії оплесками та співом). Вправи на розвиток музичної пам'яті (повторення почутого мотиву та мелодії, вивчення вправ напам'ять, усні музичні диктанти). Спів мажорних гам до двох знаків, тризвук, стійкі та нестійкі звуки.

4. Екскурсії, конкурси, змагання, свята (6 год.)

Участь вихованців у проведенні дитячих ранків, ігрових програм, музичних конкурсів, музичних ігор і розваг, родинних свят, екскурсій.

5. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	-	2
2.	Гра на музичному інструменті та спів	8	60	68
3.	Ансамблева гра	8	30	38
4.	Музична грамота та сольфеджіо	14	14	28
5.	Концертна діяльність	-	6	6
6.	Підсумок	-	2	2
	Разом	32	112	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення учнів із темами, розкладом і формами проведення

занять. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання.

2. Гра на музичному інструменті та спів (68 год.)

Вимоги до правильної постави, дихання, звуковидобування, звуковедення.

Практична частина. Вправи на розвиток навичок звуковидобування, звуковедення. Вивчення штрихів стакато та нон легато, мажорних гам від двох до чотирьох ключових знаків на одну октаву, тризвуків, арпеджіо. Вивчення музичних творів малої форми середньої складності (додаток 1) та ансамблеве їх виконання (з педагогом).

3. Ансамблева гра (38 год.)

Види музичних ансамблів. Основні правила поведінки та гри в складі ансамблів.

Практична частина. Вправи на формування почуття ансамблю, синхронності звучання. Вивчення нескладних музичних творів (додаток 1) та виконання їх в ансамблях (дует, тріо) з педагогом або іншими учнями.

4. Музична грамота та сольфеджіо (28 год.)

Вивчення всіх октав і написання нот. Тривалості звуків і пауз (шістнадцяті, тридцять другі). Засоби подовження звуку (ліга, крапка справа від ноти). Пунктирний ритм. Головні ступені ладу: тоніка, субдомінанта, домінанта. Мажорні гами до чотирьох знаків. Тризвуки головних ступенів. Мелодія, мотив, фраза.

Практична частина. Написання нот у всіх октавах, нових тривалостей. Вправи на розвиток ритмічності (виконання ритмічних вправ, відбивання ритму мелодії оплесками та співом). Вправи на розвиток музичної пам'яті (вивчення вправ напам'ять, написання нескладних музичних диктантів в обсязі чотирьох тактів). Спів мажорних гам до чотирьох знаків, головних тризвуків.

5. Концертна діяльність (6 год.)

Участь вихованців у проведенні концертів, конкурсів, музичних ігор і розваг, родинних свят. Відвідування концертів професійних виконавців.

6. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Гра на музичному інструменті	6	30	36
3.	Оркестрова та ансамблева гра	6	30	36

4.	Музична грамота і сольфеджіо	18	18	36
5.	Концертна діяльність	-	60	60
6.	Екскурсії, конкурси, змагання, свята	-	6	6
7.	Підсумок	-	3	3
	Разом	33	147	180

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Ознайомлення з темами, розкладом і формами проведення занять. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання.

2. Гра на музичному інструменті (36 год.)

Правила користування музичними інструментами та обладнанням. Стрій музичного інструменту. Типи виконавського дихання.

Практична частина. Вправи на оволодіння різними типами виконавського дихання; на оволодіння основними прийомами звукоутворення, звуковидобування (глісандо, фрулато, фултон). Вивчення штрихів деташе, легато, нон легато, стакато, портаменто, маркато; мажорних і мінорних гам до чотирьох- п'яти ключових знаків на дві октави, тризвуків, арпеджіо, хроматичної гами; етюдів на різні види техніки; музичних творів малої та крупної форм (вибірково; додаток 1); сольних фрагментів оркестрових творів (вибірково) та партій ансамблевих творів (додаток 1); підготовка концертних сольних номерів.

3. Оркестрова та ансамблева гра (36 год.)

Види музичних ансамблів. Групи естрадно-духового оркестру. Вимоги до учасників музичного ансамблю. Прослуховування музичних творів у виконанні кращих ансамблів духових інструментів. Цезура.

Практична частина. Вправи на формування почуття ансамблю, синхронності звучання, визначення ведучої партії. Вивчення ансамблевих творів та оркестрових партій по групах оркестру (додаток 1). Розвиток навичок створення художнього образу засобами ансамблю. Розвиток навичок створення художнього образу засобами ансамблю.

4. Музична грамота та сольфеджіо (36 год.)

Вивчення всіх октав і написання нот. Тривалості звуків і пауз (шістнадцяті, тридцять другі), особливі види ритмічного поділу тривалостей. Простий і складний музичний розмір ($\frac{3}{8}$, $\frac{6}{8}$, $\frac{9}{8}$, $\frac{12}{8}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{5}{4}$ та ін.), Види синкоп. Діатонічні лади. Музичні інтервали (зменшені, збільшені). Види тризвуків. Мелізми. Модуляція. Поняття транспозиції.

Практична частина. Вправи на розвиток мелодико-гармонічного слуху (визначення на слух стійких і нестійких звуків, інтервалів, акордів, видів мінору та мажору); на розвиток музичної пам'яті (вивчення вправ напам'ять,

музичні диктанти). Вправи на оволодіння основними прийомами звукоутворення, звуковидобування. Вивчення музичних творів великої форми (вибірково, додаток 1). Удосконалення майстерності ансамблевої гри. Вивчення сольних творів та партій ансамблевих творів (додаток 1). Підготовка концертних сольних номерів.

5. Концертна діяльність (60 год.)

Вивчення ансамблевих та оркестрових творів (додаток 1). Підготовка концертних номерів і програм. Участь у концертах, різноманітних фестивалях і конкурсах.

6. Екскурсії, конкурси, змагання, свята (6 год.)

Участь вихованців у проведенні музичних конкурсів і фестивалів, музичних ігор і вікторин, екскурсій. Відвідування концертів професійних виконавців.

7. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Гра на музичному інструменті	9	60	69
Розділ 2. Ансамблева гра	6	30	36
Розділ 3. Концертна діяльність	-	105	105
3.1. Зведена оркестрова репетиція	-	36	36
3.2. Концертно-фестивальні виступи	-	69	69
Підсумок	-	3	3
Разом	18	198	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з темами, розкладом і формами проведення занять. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання.

Розділ 1. Гра на музичному інструменті (69 год.)

Самостійне настроювання інструмента вихованцями. Віртуозні прийоми гри. Самоконтроль та аналіз виконання, визначення труднощів і шляхів їх подолання вихованцями.

Практична частина. Вправи на удосконалення техніки гри на інструменті. Вивчення віртуозних прийомів гри; допоміжної аплікатури; мажорних і мінорних гам до семиключових знаків на дві-три октави, тризвуків, арпеджіо, хроматичної гами; етюдів на різні види техніки; музичних творів малої та великої форм (додаток 1); сольних фрагментів оркестрових творів. Підготовка сольних концертних номерів.

Розділ 2. Ансамблева гра (36 год.)

Диксиленд. Прослуховування музичних творів у виконанні кращих ансамблів духових інструментів.

Практична частина. Вправи на удосконалення майстерності ансамблевої гри. Вивчення ансамблевих творів (додаток 1). Підготовка концертних ансамблевих номерів.

Розділ 3. Концертна діяльність (105 год.)

3.1. Зведена оркестрова репетиція (36 год.)

Вивчення оркестрових творів (додаток 1).

3.2. Концертно-фестивальні виступи (69 год.)

Участь у концертах, фестивалях, конкурсах.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- будову та можливості музичного інструмента;
- жанри музики, основні стилі і напрямки;
- основні види музичних ансамблів;
- основні терміни та поняття з музичної грамоти і сольфеджіо;
- основні терміни та поняття із сольного та ансамблевого виконавства;
- поняття з музичної грамоти.

Вихованці мають уміти:

- відтворювати стилістику твору та манеру композитора;
- володіти навичками читання музичного твору з листа;
- володіти практичним вмінням сольного, ансамблевого та оркестрового виконавства;
- користуватися початковими навичками виконавського дихання, звуковидобування та звуковедення;
- створювати образи засобами музичного виконавства.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість, шт.
--------------------	----------------

<i>Музичні інструменти</i>		
1.	Альти	4
2.	Баритони	2
3.	Бас-гітари	2
4.	Бонги	1 комп.
5.	Бубон	1
6.	Великий барабан	1
7.	Віброфон	1
8.	Гітари акустичні	2
9.	Дзвіночки (високі, низькі)	2 комп.
10.	Електрогітари	4
11.	Кларнети	6
12.	Конга	1
13.	Коробочка	1
14.	Ксилофон	2
15.	Малий барабан	1
16.	Маракаси	1
15.	Саксофони (альт, тенор, баритон)	8
16.	Синтезатор з програмуванням	2
17.	Тарілки	1 пара
18.	Тенори	4
19.	Трикутник	1
20.	Тромбони	8
21.	Труби	8
22.	Туби	2
23.	Ударна установка	1
24.	Фортепіано	1
25.	Флейти	5
<i>Апаратура</i>		
1.	Акустичні системи	4
2.	Апаратура для концертного освітлення	за необхідністю
3.	Апаратура для монтажу і запису фонограм	за необхідністю
4.	Відеокамера	1
5.	Відеомагнітофон	1
6.	Звукоакустична апаратура	за необхідністю
7.	Магнітофон	1
8.	Камертон	1
9.	Метроном	1
10.	Підсилювачі звуку	4
11.	Програвач компакт-дисків	1
12.	Процесор звукових ефектів	1
13.	Пульт мікшерний	1
14.	Тюнер	1

15.	Шнури, кабелі, штекери, __ електрошнурові подовжувачі	в асортименті
<i>Прилади</i>		
1.	Годинник	1
<i>Навчально-методичні засоби</i>		
<i>Друковані</i>		
1.	Довідникова література	за необхідністю
2.	Музична грамота	1 комп.
3.	Нотна грамота	1 комп.
4.	Науково-популярна література з питань музичного виконавства	-
5.	Нотні збірники	-
6.	Підручники з музичної грамоти і сольфеджіо	-
7.	Програма навчально-виховної роботи	-
<i>Картини</i>		
1.	Портрети українських композиторів	1 комп.
2.	Портрети зарубіжних композиторів	1 комп.
<i>Допоміжні засоби</i>		
1.	Зошити для нот	за кількістю вихованців
<i>Обладнання та меблі</i>		
1.	Диригентський пульта	1
2.	Зал для занять зі звукопоглинаючою ізоляцією	1
3.	Кімнати для індивідуальних занять	2
4.	Приміщення для зберігання інструментів, апаратури та обладнання	1
5.	Пюпітри для нот	за кількістю вихованців
6.	Стіл для педагога	1
7.	Стільці для педагога і концертмейстера	2
8.	Стільці для дітей	за кількістю вихованців
<i>Одяг</i>		
1.	Концертні костюми та взуття	за кількістю вихованців

ЛІТЕРАТУРА

1. Баласанян С. Школа игры на трубе – Переизд. / С. Баласанян. – М.: Музыка, 2010. – 136 с.
2. Гишка І. С. Звукоутворення як важлива складова технічної досконалості трубача (історія, методика, практика), – Л., АСВ, 2010. – 183 с.
3. Давыдова Е. В. Методика преподавания сольфеджио. – учеб. пособ. / Е.В. Давыдова– 2-е изд. – М.: Музыка, 1986. – 160 с.
4. Апатский В.Н. История духового музыкально-исполнительского искусства / В. Н. Апатский. –К.: ТОВ «Задруга», 2012. — 408 с.
5. Калечиц Т. Н.. Внеклассная и внешкольная работа с учащимися. / Т.Н. Калечиц, З.А. Кейлнина. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: 1980. – 87 с.
6. Платонов Н. Школа игры на флейте / Н. Платонов. – М.: Музыка, 2010. –

160 с.

7. Плахоцкий В. Занятия с начинающим духовым оркестром / В. Плахоцкий. – М.: 1982.
8. Плахоцкий В. Проведение занятий на духовых инструментах / В. Плахоцкий. – М.: 1982.
9. Розанов С. Школа игры на кларнете / С. Розанов. – М.: Ч.1. – М.: Музыка, 2010. – 160 с.
10. Сахарова Л. А. Эстетическое воспитание учащихся во внешкольных учреждениях / Л. А. Сахарова, А.И. Шахова. – М.: 1986. – 127 с.
11. Фролова Г. И. Организация и методика клубной работы с детьми и подростками / Г. И. Фролова. – М.: 1986. – Просвещение, 1986. – 160 с.
12. Школа игры для духового оркестра. – М.: Сов. композ., 1989, 173 с.

Додаток 1

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ДЛЯ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ

1. Лисенко М. Пісенька Лисички (з дитячої опери)
2. Моцарт В. Алегрето
3. Римський-Корсаков М. «Соловей Будимирович»
4. Російська народна пісня «Во саду ли, в огороде»
5. Українські народні пісні: «Дибидиби», «Їхав козак за Дунай», «Летить горобчик», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Ой за гаєм, гаєм», «Ой лопнув обруч», «Перстень», «Розпрягайте, хлопці, коні», «Ти ж мене підманула», «Цвіте терен».

ОРИЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ДЛЯ ОСНОВНОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ

1. Англійське традиційне привітання «Amering Grace»
2. Бах Й. – Гуно Ш. «Ave Maria»
3. Гамсе А. «Scarborough fair»
4. Гріг Е. Танець Анітри з балету «Пер-Гюнт»
5. Міллер Г. «Серенада»
6. Міллер Г. «Я знаю чому»
7. Чайковський П. «Неаполітанський танок»
8. Чеська народна пісня «Танцюй, танцюй»

Ансамблева гра

1. Алорріс А. «Почуття»
2. Кропивницький М. «На вулиці скрипка грає»
3. Ніколс Х. «Гармонічний рег»
4. Чайковський П. Дует Лізи та Поліни з опери «Пікова дама»
5. Шостакович Д. «Шкільна полька» (для двох ксилофонів з дзвіночками)

Оркестрова гра

1. Баккарах Б. «Краплі дощу»
2. Васильєв Є., Зирянов Я. Курс навчання гри в духовому оркестрі, вип. 1–4
3. Вебер К. Хор мисливців з опери «Чарівний стрілець»
4. Вербицький М. «Ще не вмерла Україна»

5. Лебединець Д. Концертна полька
6. Майборода П. «Ой Дніпро, Дніпро»
7. Майборода П. «Київський вальс»
8. Нестерук М. Мовчанівська полька
9. Петров А. Гусарський марш з к/ф «Про бідного гусара замовте слово...»

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ДЛЯ ВИЩОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ

1. Абреу З. «Тіко-тіко»
2. Гендель Г.Ф. Арія з варіаціями
3. Гершвін Д. «Влітку»
4. Джоуплінг С. Регтайм «Артист»
5. Лур'є Л. «Рожева вишня і білі квіти»
6. Уоррен Г. «Дорога на Чаттанугу»
7. Фібіх З. Поема
8. Шуберт Ф. «Ave Maria»

Ансамблева гра

1. Бетховен Л. Тріо (опус 87)
2. Герман Д. «Hello, Dolly»
3. Джілок В. «Bill Bailey»
4. Коренблюм І. «Весела сімка» (диксиленд)
5. Рундель С. «Happy Marching Bend»

Оркестрова гра

1. Артемовський Г. Танок «Козак» з опери «Запорожець за Дунаєм»
2. Беккер Д. «Salamanka»
3. Васильєв Є., Зирянов Я. Курс навчання гри в духовому оркестрі, вип. 5–12
4. Врайдер С. «La Paloma Swing»
5. Готліб М. «Північний вітер»
6. Кемпферт Б. «Нічні мандрівники»
7. Лебединець Д. Концертна полька (для двох тромбонів)
8. Міллер Г. Серенада
9. Мороз О. Марш «Козацька слава»
10. Найт Л. «Rio Estate»
11. Рота Н. «Ромео і Джульєтта»
12. Шнайдер М. «Rok-open»

ТЕАТРАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Театр – одна з найбільш наочних, видовищних, яскравих та емоційно насичених форм естетичного відображення дійсності, живий охоронець культурних традицій, «гармонія розуму та почуттів».

Особливістю театрального мистецтва є те, що його природа синтетична, у ньому поєднано мистецтво слова, дії, образотворчого мистецтва, музики, хореографії. Театральний колектив – це можливість для дитини різнобічно виразити себе.

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку театрального профілю та спрямована на вихованців віком від 5 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості в процесі занять театральним мистецтвом.

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – оволодіння основними поняттями та їх значеннями, які стосуються театрального мистецтва, історії театру;

практична – оволодіння навичками акторської майстерності, сценічної мови та вокалу, сценічного руху, ритміки та хореографії;

творча – забезпечення формування та розвиток творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння театральним мистецтвом;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей рідного краю, народних традицій, національної свідомості, самореалізації в соціумі засобами мистецтва, професійного самовизначення, популяризація театрального мистецтва.

Програма передбачає навчання вихованців у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень), 1-й рік навчання;

основний рівень – 324 год. (9 год. на тиждень), 2-й рік навчання;

вищий рівень – 432 год. (12 год. на тиждень).

На початковому навчальному рівні звертається увага на виявлення творчих здібностей гуртківців, підготовку їх до різноманітної діяльності, яку зумовлює специфіка театру. Результатом занять на цьому рівні є уміння вихованців чути та бачити, слухати, фантазувати, уявляти.

Програма основного навчального рівня спрямована на формування практичних акторських навичок. У ці роки навчання найбільш обдаровані діти з групи основного рівня об'єднуються у зведену групу основного складу, силами якої здійснюються основні постановки театру. Результатом навчання даного рівня є взаємодія з партнером, володіння голосом та тілом, розвиток почуття віри та правди.

Програма вищого рівня навчання передбачає вдосконалення знань та умінь вихованців із подальшою орієнтацією на професійну підготовку. Результатом навчання вищого рівня є закріплення, розширення знань і навичок з основних дисциплін, розвиток фантазії та асоціативного мислення, показ вистав і підтримка постійно діючого репертуару.

Програма передбачає вивчення комплексу театральних дисциплін: акторська майстерність; сценічна мова та вокал; сценічний рух, ритміка та хореографія.

Усі основні напрями навчання мають комплексний характер, тісно взаємопов'язані протягом кожного заняття. Види занять: колективні, групові, індивідуальні.

Методи організації навчальної діяльності: словесні, наочні, практичні. Навчання за програмою здійснюється відповідно до вікових особливостей дітей та індивідуального підходу.

Форми проведення занять: бесіди, лекції, вправи, етюди, репетиції, відеоперегляди, читання, навчально-розвивальні вправи, ігри, вистави, перегляди та обговорення професійних вистав, конкурси, змагання, фестивалі, концерти.

Підсумковими формами навчання на початковому рівні є відкрите заняття (початковий рівень), театральні концерти, конкурси, прем'єри вистав (основний та вищий рівень).

Акторська майстерність. Мета дисципліни: сприяти формуванню світовідчуття вихованця, розкриттю його творчої індивідуальності, формуванню в нього поняття про театральну етику; розвивати творчу психотехніку актора.

Основні завдання дисципліни: виховувати в дітей необхідність пізнання життя та його законів; виховувати здатність постійно удосконалювати акторську психотехніку за допомогою індивідуально спрямованого тренінгу та самовиховання; формувати професійні навички та вміння, допомагати засвоювати плідні методичні прийоми роботи над роллю.

Педагогічні завдання початкового рівня: навчити здійснювати на сцені найпростіші органічні дії у звичних для вихованців обставинах.

Завданням основного рівня є навчати вмінню поєднувати роботу над собою з роботою над роллю. Ці дві лінії повинні йти паралельно, закріплюючи та збагачуючи одна одну. Продовжуючи роботу з оволодіння елементами артистичної техніки, вихованці одночасно приступають до вивчення основ сценічного методу. Зміст цього етапу: взаємодіяти в ситуації мовлення, а також оволодіти технікою словесної взаємодії.

На вищому рівні навчання акцент викладання акторської майстерності переноситься на роботу над роллю, вихованці вчать діяти в образі. Продовжуючи вивчення теорії та працюючи над собою, удосконалюється творча майстерність, з'являється спроба виявити себе як режисера, хореографа, сценариста, гримера.

Сценічна мова. Мета дисципліни: навчити вихованців виразно та яскраво передавати у сценічній діяльності всю різноманітність людських стосунків і почуттів за допомогою багатого на емоційне та інтонаційне вираження голосу, яскравого, правильного, логічно осмисленого мовлення.

Основні завдання дисципліни: оволодіти технікою мовлення, а саме: дикцією, диханням, голосом, вокалом, орфоєпією та логіко-інтонаційними закономірностями.

Курс дисципліни «Сценічна мова» розрахований також на індивідуальні заняття для основного та вищого навчальних рівнів.

Педагогічні завдання початкового рівня: сформувані в дітей найважливіші навички сценічного мовлення (м'якої атаки звуку, правильного дихання, чіткої дикції).

Завданням основного рівня є подальша робота над розвитком мовного апарату, вокальних даних; вивчення основ художнього читання з індивідуальним та груповим читанням вихованцями віршованих та прозових творів зі сцени.

На вищому рівні навчання у викладанні сценічної мови продовжується удосконалення мови як засобу сценічного спілкування, підвищується рівень художнього читання. Діти випробовують свої сили як ведучі концертів, масових заходів, пізнають ази сценарної майстерності.

Основи сценічного руху. Мета дисципліни: прищеплювати вихованцями рухову культуру; навчати втілювати в рухах тіла життя сценічного героя.

Основні завдання дисципліни: розвиток дієвих, цілеспрямованих рухів тіла; розвиток пластичних навичок вихованців; розвиток творчого мислення; розвиток уяви, розкутості, м'язової свободи.

Заняття зі сценічного руху допомагають актору швидко орієнтуватися в часі та просторі, у сценічних обставинах, які швидко змінюються, опанувати не відомі раніше навички, нові малюнки рухів, темп, ритм, мізансцену, здатність доречно та точно діяти.

Заняття зі сценічного руху потрібно проводити під музику, у добре провітреному приміщенні.

Педагогічними завданнями початкового рівня навчання є формування у вихованців основних навичок виконання вправ на розвиток тіла та координацію рухів, виховання ритмічності.

Завданнями для вихованців основного рівня навчання є продовження вивчення вправ для розвитку пластичності свого тіла, ускладнення вправ на розвиток координації, відчуття ритму, вивчення трюкових елементів сценічного руху. Діти засвоюють основи класичних та народних танців.

Завданнями вищого рівня є удосконалення виконавської майстерності гуртківців, удосконалення пластичної виразності актора. На цьому етапі вивчається стильова поведінка та етикетні навички, формуються теоретичні та практичні основи театральної хореографії.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Акторська майстерність	3	27	30
1.1. Органічна сценічна увага	1	3	4
1.2. Звільнення м'язів і подолання м'язових затискувань	1	3	4
1.3. Тренінг із оволодіння елементами сценічної дії	-	8	8
1.4. Дія в умовах вимислу, подолання обставин	1	9	10
1.5. Робота над етюдом	-	4	4
Розділ 2. Сценічна мова	9	25	34
2.1. Гімнастика обличчя	1	2	3
2.2. Розвиток дихання	1	3	4
2.3. Розвиток вільного звучання	1	3	4
2.4. Розвиток голосу	2	4	6
2.5. Робота над дикцією	2	8	10
2.6. Орфоєпія	1	3	4
2.7. Робота над віршованим твором	1	2	3
Розділ 3. Сценічний рух	8	62	70
3.1. Адаптація організму до тренувального процесу	2	20	22
3.2. Виховання ритмічності	3	16	19
3.3. Удосконалення статури та ходи	1	8	9
3.4. Розвиток виразних рухів рук	1	5	6
3.5. Розвиток мовно-рухової та вокально-рухової координації	1	13	14
Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята	-	6	6
Підсумок	-	2	2
Разом	22	122	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

Бесіда «Що таке театр?» Специфіка театрального мистецтва, його особливості. Театр – мистецтво колективне та синтетичне. Бесіда «Мовний апарат та значення його тренування в роботі актора». Бесіда про зміст та завдання дисципліни «Основи сценічного руху». Поняття «пластична виразність актора».

Розділ 1. Акторська майстерність (30 год.)

1.1. Органічна сценічна увага (4 год.)

Оволодіння основними елементами уваги. Управління своєю увагою до предмета, до партнера.

Практична частина. Вправи на загальну увагу, розвиток зорового сприйняття – «Дзеркало», «Сповільнений рух», «Тінь». Розвиток творчих слухових сприймань – вправи «Трансформатор», «Бум», «Пеленгатор».

1.2. Звільнення м'язів і подолання м'язових затискувань (4 год.)

М'язова мобільність. Координація рухів, управління м'язами. Уміння знімати м'язову скутість.

Практична частина. Вправи на зняття м'язової напруги. Підпорядкування роботи м'язів своїй волі.

1.3. Тренінг із оволодіння елементами сценічної дії (8 год.)

Налаштовування до дії, вправи на звільнення м'язів, увагу та уяву.

Практична частина. Вправи на пам'ять фізичних дій, емоційну пам'ять. Дія з уявними предметами. Тренаж фізичного самопочуття. Вправи на запам'ятовування фізичного самопочуття: «Вітер», «Холодно», «Спати хочеться» та ін.

1.4. Дія в умовах вимислу, подолання обставин (10 год.)

Засвоєння запропонованих обставин. Зв'язок запропонованих обставин з поведінкою актора. Подолання обставин.

Практична частина. Магічне «Як би...», дія за обставин «Як би...». Виправдання поз. Виправдання місця дії. Виправдання рухів. Індивідуальні та групові вправи на розвиток фантазії та уяви.

1.5. Робота над етюдом (4 год.)

Основні засоби виховання актора. Мета та завдання етюдів. Складові етюдів: думка, подія, дія, обставини, імпровізаційне самовідчуття.

Практична частина. Індивідуальні та колективні етюди на дію з уявними предметами. Етюди-характеристики тварин, природних явищ.

Розділ 2. Сценічна мова (34 год.)

2.1. Гімнастика обличчя (3 год.)

Тренування нижньої щелепи. Тренування губних м'язів. Тренування м'язів язика.

2.2. Розвиток дихання (4 год.)

Комбіноване дихання. Різноманітна сила видиху. Скорочення вдиху та подовження видиху.

Практична частина. Розвиток фонаційного руху. Вправи «Спати хочеться», «Свічка», «М'яч», «Лісоруб».

2.3. Розвиток вільного звучання (4 год.)

Мовний апарат та його тренування.

Практична частина. Вправи «Стогін», «Скиглення», «Мукання», «Липа шелестить», «Насос», «Дзвонять у дзвони», «Колискова».

2.4. Розвиток голосу (6 год.)

Утворення голосу та гігієна голосу. Постановка голосу та його природні дані.

Практична частина. Вправи на «зібраність» звуку: «Гудок», «Рупор», «Відлуння».

2.5. Робота над дикцією (10 год.)

Чіткість дикції. Сценічне звучання голосних та приголосних. Робота над дикцією з використанням чистомовок та скоромовок. Бесіда «К.С. Станіславський про мову актора на сцені».

Практична частина. Вправи на тренування голосних звуків А – Я, О – Є, У – И, Е – Є. Робота над йотованими звуками. Вправи на тренування звуків Б – П, В – Ф, Д – Т, Дь – Ть, З – С, Ц, Ж – Ш, К – Г, Г – Х, М – Н, Р – Рь, Л – Ль, Ч – Ш. Робота над чіткістю дикції з використанням чистомовок та скоромовок.

2.6. Орфоепія (4 год.)

Норми літературної вимови, вступний курс.

Практична частина. Вправи на правильну вимову: наголошені та ненаголошені голосні, різноманітні сполучення приголосних.

2.7. Робота над віршованим твором (3 год.)

Вибір літературного матеріалу.

Практична частина. Підготовка та робота з читцями, привітальною групою.

Розділ 3. Сценічний рух (70 год.)

3.1. Адаптація організму до тренувального процесу (22 год.)

Загально розвивальні вправи. Поняття «пластичність».

Практична частина. Вправи для розминки: ходьба на місці та ходьба-біг; ходьба-зупинка; ходьба на носках; підстрибування, біг, ходьба-зупинка; випаді однією ногою вперед; кроки у присіданні; вправи «Ворона», «Декорація», вправи на увагу та координацію. Розвиток гнучкості та рухливості тіла, зміцнення м'язів тулуба. Вправи на підлозі. Присідання, нахили, «Пружина», «Лава», «Синхронне плавання». Вправи на стільці:

нахили, підйоми, прогини.

3.2. Виховання ритмічності (19 год.)

Поняття музичної грамоти, співвідношення довжини звуків. Розподіл рухів у музичному супроводі.

Практична частина. Вправи на передачу ритму музики. Вправи-імпровізації. Оплески та хода в ритмі оплесків. «Перемикання швидкостей», «Відлуння».

3.3. Удосконалення статури та ходи (9 год.)

Вироблення гарної, правильної постави та легкої, граціозної ходи.

Практична частина. Вивчення техніки правильної ходи. Вивчення правильної статури. Дуже повільна ходьба. Правильні пози в положенні «сидячи».

3.4. Розвиток виразних рухів рук (6 год.)

Виразні рухи рук актора – зміст сценічного образу. Розвиток пластики рук. Виразальні можливості рук.

Практична частина. Вправи «Хвиля», «Плавці», «Змія», «Крила», «Пружина», «Муха», «Схопити-кинути», «Кігті». Прості етюди, які складаються з двох дрібних дій та нагадують вправи з уявними предметами.

3.5. Розвиток мовно-рухової та вокально-рухової координації (14 год.)

Поняття «почуття руху», координація рухів та музики.

Практична частина. Вправи «Із усім світом», «Дніпро-ріка».

Вправи-ланцюжки рухів руками різного характеру: з ходьбою в різному темпі в поєднанні з виконанням тексту, пісні. Вправи під музику зі зміною характеру руху; передача предметів один одному зі зміною ритму музичного супроводу. Вправи з часом ускладнюються.

Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята (6 год.)

Екскурсії, відвідування вистав, участь у святах. Зустрічі з акторами, бесіди. Творчі етюди на теми побачених та обговорених вистав.

Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Акторська майстерність	18	81	99
1.1. Органічна сценічна увага	6	12	18
1.2. Звільнення м'язів і подолання м'язових затискувань	3	18	21
1.3. Тренінг із оволодіння елементами сценічної дії, розвиток	3	21	24

запам'ятовування фізичних дій, дія з уявними предметами			
1.4. Дія в умовах вимислу, подолання обставин	3	15	18
1.5. Робота над етюдом	3	18	21
Розділ 2. Сценічна мова	6	27	33
2.1. Гімнастика обличчя	-	3	3
2.2. Розвиток дихання	1	2	3
2.3. Розвиток вільного звучання	1	2	3
2.4. Розвиток голосу	3	3	6
2.5. Робота над дикцією	3	9	12
2.6. Орфоепія	1	2	3
2.7. Робота над віршованим твором	1	2	3
Розділ 3. Сценічний рух	9	63	72
3.1. Адаптація організму до тренувального процесу. Вправи для загального розвитку	3	24	27
3.2. Виховання ритмічності	3	15	18
3.3. Удосконалення статури та ходи	3	6	9
3.4. Розвиток виразних рухів рук	3	3	6
3.5. Розвиток мовно-рухової та вокально-рухової координації	3	9	12
Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята	-	6	6
Підсумок	-	3	3
Разом	36	180	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

Бесіда про театр. Специфіка театрального мистецтва, його особливості. Театр – мистецтво колективне та синтетичне. Вистава – результат творчої праці багатьох людей.

Розділ 1. Акторська майстерність (99 год.)

1.1. Органічна сценічна увага (18 год.)

Оволодіння основними елементами уваги. Управління своєю увагою до предмета, до партнера.

Практична частина. Вправи на загальну увагу. Розвиток зорового сприйняття – вправи «Дзеркало», «Сповільнений рух», «Тінь» та ін.

Розвиток творчих слухових сприймань – вправи «Трансформатор», «Бум», «Пеленгатор» та ін.

1.2. Звільнення м'язів і подолання м'язових затискувань (21 год.)

М'язова мобільність. Координація рухів, управління м'язами. Уміння знімати м'язову скутість.

Практична частина. Вправи на зняття м'язової напруги. Підпорядкування роботи м'язів своїй волі.

1.3. Тренінг із оволодіння елементами сценічної дії, розвитку запам'ятовування фізичних дій, дія з уявними предметами (24 год.)

Налаштовування до дії, вправи на звільнення м'язів, увагу та уяву.

Практична частина. Вправи на пам'ять фізичних дій, емоційну пам'ять.

Дія з уявними предметами. Тренаж фізичного самопочуття. Вправи на запам'ятовування фізичного самопочуття: «Вітер», «Холодно», «Спати хочеться» та інші.

1.4. Дія в умовах вимислу, подолання обставин (18 год.)

Засвоєння запропонованих обставин. Зв'язок запропонованих обставин з поведінкою актора. Подолання обставин.

Практична частина. Магічне «Як би...», дія за обставин «Як би...». Виправдання поз. Виправдання місця дії. Виправдання рухів. Індивідуальні та групові вправи на розвиток фантазії та уяви.

1.5. Робота над етюдом (21 год.)

Основні засоби виховання актора. Мета та завдання етюдів. Складові етюду: думка, подія, дія, обставини, імпровізаційне самовідчуття.

Практична частина. Індивідуальні та колективні етюди на дію з уявними предметами. Етюди-характеристики тварин, природних явищ.

Розділ 2. Сценічна мова (33 год.)

2.1. Гімнастика обличчя (3 год.)

Тренування нижньої щелепи. Тренування губних м'язів. Тренування м'язів язика.

2.2. Розвиток дихання (3 год.)

Комбіноване дихання. Різноманітна сила видиху. Скорочення вдиху та подовження видиху.

Практична частина. Розвиток фонаційного руху. Вправи «Спати хочеться», «Свічка», «М'яч», «Лісоруб».

2.3. Розвиток вільного звучання (3 год.)

Мовний апарат та його тренування.

Практична частина. Вправи «Стогін», «Скиглення», «Мукання», «Липа шелестить», «Насос», «Дзвонять у дзвони», «Колискова».

2.4. Розвиток голосу (6 год.)

Утворення голосу та гігієна голосу. Постановка голосу та його природні дані.

Практична частина. Вправи на «зібраність» звуку: «Гудок», «Рупор», «Відлуння».

2.5. Робота над дикцією (12 год.)

Чіткість дикції. Сценічне звучання голосних та приголосних. Робота над

дикцією з використанням чистомовок та скоромовок. Бесіда «К.С. Станіславський про мову актора на сцені».

Практична частина. Вправи на тренування голосних звуків А – Я, О – Є, У – И, Е – Є. Робота над йотованими голосними. Вправи на тренування звуків Б – П, В – Ф, Д – Т, Дь – Ть, З – С, Ц, Ж – Ш, К – Г, Г – Х, М – Н, Р – Рь, Л – Ль, Ч – Ш. Робота над чіткістю дикції на матеріалі чистомовок та скоромовок.

2.6. Орфоепія (3 год.)

Норми літературної вимови, вступний курс.

Практична частина. Вправи на правильну вимову: наголошені та ненаголошені голосні, різноманітні сполучення приголосних.

2.7. Робота над віршованим твором (3 год.)

Вибір літературного матеріалу.

Практична частина. Підготовка та робота з читцями, привітальною групою.

Розділ 3. Сценічний рух (72 год.)

3.1. Адаптація організму до тренувального процесу. Вправи для загального розвитку (27 год.)

Загально розвивальні вправи. Поняття «пластичність».

Практична частина. Вправи для розминки: ходьба на місці і ходьба-біг; ходьба-зупинка; ходьба на носках; підстрибування, біг, ходьба-зупинка; випаді однією ногою вперед; кроки у присіданні; вправи «Ворона», «Декорація», вправи на увагу та координацію. Розвиток гнучкості та рухливості тіла, зміцнення м'язів тулуба. Вправи на підлозі. Присідання, нахили, «Пружина», «Лава», «Синхронне плавання». Вправи на стільці: нахили, підйоми, прогини.

3.2. Виховання ритмічності (18 год.)

Поняття музичної грамоти, співвідношення довжини звуків. Розділ рухів у музичному супроводі.

Практична частина. Вправи на передачу ритму музики. Вправи-імпровізації. Оплески та хода в ритмі оплесків. «Зміна швидкостей», «Відлуння».

3.3. Удосконалення статури та ходи (9 год.)

Вироблення гарної, правильної постави та легкої, граціозної ходи.

Практична частина. Вивчення техніки правильної ходи. Вивчення правильної статури. Дуже повільна ходьба. Правильні пози в положенні «сидячи».

3.4. Розвиток виразних рухів рук (6 год.)

Виразні рухи рук актора – зміст сценічного образу. Розвиток пластики рук. Виразні можливості рук.

Практична частина. Вправи «Хвиля», «Плавці», «Змія», «Крила», «Пружина», «Муха», «Схопити-кинути», «Кігті». Прості етюди, які складаються з двох дрібних дій та нагадують вправи з уявними предметами.

3.5. Розвиток мовно-рухової та вокально-рухової координації (12 год.)

Поняття «почуття руху», координація рухів та музики.

Практична частина. Вправи «Із усім світом», «Дніпро-ріка». Вправи-ланцюжки рухів руками різного характеру: з ходьбою у різному темпі в поєднанні з виконанням тексту; пісні. Вправи під музику зі зміною характеру руху; передача предметів один одному зі зміною ритму музичного супроводу. Вправи з часом ускладнюються.

Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята (6 год.)

Екскурсії, відвідування вистав, участь у святах. Зустрічі з акторами, бесіди. Творчі етюди на теми побачених та обговорених вистав.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Акторська майстерність	24	147	171
1.1. Зміна ставлення до предмета, місця дії, факту, партнера	3	15	18
1.2. Сценічне спілкування	3	12	15
1.3. Розвиток відчуття форми	3	9	12
1.4. Вивчення темпоритму дії	3	9	12
1.5. Мізансцена – мова вистави	3	21	24
1.6. Робота над драматургічним матеріалом	3	12	15
1.7. Робота над виставами	3	45	48
1.8. Робота зі збереження діючого репертуару	3	24	27
Розділ 2. Сценічна мова	18	51	69
2.1. Мовний апарат та його тренування	-	9	9
2.2. Техніка дихання та постановка голосового апарату	3	6	9
2.3. Робота над дикцією	3	6	9
2.4. Літературна вимова	3	6	9
2.5. Логіка мови	3	9	12
2.6. Темпоритм мови	3	6	9
2.7. Читання прозового твору	3	9	12
Розділ 3. Сценічний рух	21	48	69

3.1. Психофізичний тренінг. Пластичний тренаж актора	3	18	21
3.2. Пластика тварин	3	3	6
3.3. Акробатичні вправи	3	6	9
3.4. Сценічне падіння	3	3	6
3.5. Техніка сценічних перенесень	3	3	6
3.6. Прийоми сценічної боротьби	3	6	9
3.7. Сценічна поведінка	3	9	12
Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята	-	9	9
Підсумок	-	3	3
Разом	66	258	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

Бесіда «Про акторську етику», «Про акторське мистецтво». Історія сучасної акторської етики. Акторське мистецтво як вид художньої творчості. Бесіда «Значення та суть дисципліни «Сценічна мова». «Сила слова». Знайомство зі змістом роботи дисципліни «Сценічний рух».

Розділ 1. Акторська майстерність (171 год.)

1.1. Зміна ставлення до предмета, місця дії, факту, партнера (18 год.)

Особливості вивчення етюдів.

Практична частина. Індивідуальні та групові етюди.

1.2. Сценічне спілкування (15 год.)

Поняття «сценічне спілкування». Взаємодія з партнером – основний вид сценічної дії. Природа сценічного спілкування.

Практична частина. Взаємодія з партнером. Етюди на органічне мовлення: «Вибери партнера», «Звукоізоляційне скло», «Птахолови». Етюди на спілкування з імпровізацією тексту.

1.3. Розвиток відчуття форми (12 год.)

Поняття «форма». Акторське втілення елементів характеристики.

Практична частина. Вправи та етюди на розвиток елементів характеристики: «Товстий та тонкий», «Від 5 до 90».

1.4. Вивчення темпоритму дії (12 год.)

Розвиток відчуття темпоритму. Від темпоритму до почуття. Від почуття – до темпоритму.

Практична частина. Елементи втілення: темпоритм дії.

1.5. Мізансцена – мова вистави (24 год.)

Індивідуальна мізансцена. Групові мізансцени, масові мізансцени.

Практична частина. Елементи втілення: культура та мізансцена втілення, групування та мізансцени.

1.6. Робота над драматургічним матеріалом (15 год.)

Визначення надзавдання та наскрізної дії. Уточнення пропонуваного обставин та стосунків із іншими дійовими особами. Послідовний розвиток подій та вчинків, логіка поведінки дійової особи.

Практична частина. Визначення головних подій п'єси. Визначення дійових завдань персонажа в події. Розробка біографії персонажа та його характеристики.

1.7. Робота над виставами (48 год.)

Основні етапи роботи над п'єсою та роллю.

Практична частина. Читання та обговорення п'єси. Розподіл та переписування ролей. Читання по ролях. Визначення пропонуваного обставин. Етюди за подіями. Робота у вигородах. Робота над фонограмою. Розробка світлової партитури. Робота з художником. Виготовлення декорацій. Репетиції на сцені. Технічні прогони. Прогони в костюмах. Генеральний прогін. Здача вистави. Прем'єра.

1.8. Робота зі збереження діючого репертуару (27 год.)

Сценічне втілення етюдів, інсценівок, мінівистав. Репетиційний період.

Практична частина. Підготовка костюмів і реквізиту. Прогонні репетиції. Прокат вистав. Творчі етюди на теми побачених вистав.

Розділ 2. Сценічна мова (69 год.)

2.1. Мовний апарат та його тренування (9 год.)

Тренування нижньої щелепи, губних м'язів, м'язів язика. Тренування м'язів обличчя.

2.2. Техніка дихання та постановка голосового апарату (9 год.)

Виховання навичок змішаного діафрагмального дихання, уміння керувати своїм диханням.

Практична частина. Вправи на дихання, комбіноване дихання. Вправи на розвиток діапазону голосового апарату: «Муляр», «Поверхи», «Літак», «Стрибок у воду», «Дзвони», «Аквалангіст», «Регістри». Вправи на розвиток сили звуку: «Поверни квіти», «Незвичайний скрип», «Тиша», «Ліс заснув».

2.3. Робота над дикцією (9 год.)

Робота над якістю звучання. Постановка артикуляційного апарату. Виявлення мовних недоліків.

Практична частина. Тренування сонорних приголосних: «Відповідай мені», «Мімоси». Тренування голосних: «Гра з дитиною», «Стрибун». Тренування приголосних: «Підриваю», «Поїзд», «Бадмінтон», «Сопілка». Робота над чистомовками та скоромовками.

2.4. Літературна вимова (9 год.)

Літературна вимова та її відмінність від побутової мови.

Практична частина. Правила мови голосних звуків. Вимова приголосних. Правильний наголос. Оволодіння літературними нормами

вимови як обов'язкова умова сценічної мови. Літературні жанри та їх використання у вправах з культури вимови.

2.5. Логіка мови (12 год.)

Значення наголосу в логіці мови.

Практична частина. Інтонація та інтонування розділових знаків. Вправи «Доб'юся відповіді», «Земля» «Багатоколінне кумкання». Логічні та психологічні паузи, вправи.

2.6. Темпоритм мови (9 год.)

Гармонійне поєднання фізичної та мовної дії.

Практична частина. Вправи «Словник», «Три кола», «Ліплення слова», «Ліплення фрази», «Глобус», «Спринтер».

2.7. Читання прозового твору (12 год.)

Знайомство з різними жанрами літературних творів, підбір репертуару для художнього читання.

Практична частина. Робота над прозовим твором.

Розділ 3. Сценічний рух (69 год.)

3.1. Психофізичний тренінг. Пластичний тренаж актора (21 год.)

Поняття «психофізичний тренінг», основна його мета.

Практична частина. Вправи на розвиток психофізичних якостей: м'язову свободу, увагу, пам'ять, спритність, витривалість, швидкість, реакцію, волю, активність, контроль за рухами, ритмічність.

3.2. Пластика тварин (6 год.)

Спостереження за тваринами, їхніми рухами, манерою поведінки.

Практична частина. Перенесення руху та манери поведінки тварин на пластику свого тіла. Вимоги: не копіювати зовнішній пластичний малюнок, а спробувати через пластику рухів передати внутрішній зміст (характер, думки, настрої).

3.3. Акробатичні вправи (9 год.)

Основні завдання акробатичних вправ. Тренування швидкості реакції. Координація рухів.

Практична частина. Перекидання вперед та назад, комплекси «Свічка», «Міст», «Каскад». Тренувальні вправи – різні форми обертань (уперед, назад, через плече, через голову), «каскади обертань», стійка на лопатках («берізка»), акробатичний комплекс з «берізкою», «лист», акробатичний комплекс з «листом».

3.4. Сценічне падіння (6 год.)

Два основних біомеханічних принципи падіння.

Практична частина. Падіння «вперед зігнувшись», «закручуючись», «вперед через голову», «назад на спину».

3.5. Техніка сценічних перенесень (6 год.)

Поняття про етюди сценічних перенесень.

Практична частина. Вправи «Семеро несуть одного», «П'ятеро несуть одного», «Перенесення на руках».

3.6. Прийоми сценічної боротьби (9 год.)

Чіткість, виразність, показ дій боротьби. Види рухових вправ боротьби.

Практична частина. Сценічний ляпас (розмах, удар, зупинка, озвучування, сприйняття або реакція на ляпас). Сценічний ляпас у парному виконанні. Різні види ударів: пляшкою, ножем, кулаком, ногою з різних положень, палкою – прямі, збоку, знизу. Захист, удар у відповідь, підніжки, роззброєння.

3.7. Сценічна поведінка (12 год.)

Значення вивчення побуту та етикету історичних епох для актора.

Практична частина. Вміння користуватися історичним костюмом, окремими його частинами (плащ, циліндр, капелюх, сукні), а також предметами (віялом, шпагою, тростиною). Правила та манера поведінки людей певної епохи.

Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята (9 год.)

Екскурсії, відвідування вистав, участь у святах. Творчі зустрічі з акторами театру, бесіди. Творчі етюди на теми побачених та обговорених вистав.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Акторська майстерність	30	240	270
1.1. Удосконалення психологічного апарату актора	3	27	30
1.2. Робота над роллю та виставою. Етапи роботи над п'єсою та роллю	12	57	69
1.3. Репетиційний період та випуск вистави	6	117	123
1.4. Перевірка та закріплення наскрізної дії та надзавдання	6	15	21
1.5. Творче спілкування з молодшими дітьми	3	24	27
Розділ 2. Сценічна мова	18	51	69
2.1. Бесіда «З історії красномовства»	3	-	3
2.2. Гімнастика обличчя. Загальне мовне тренування	3	12	15
2.3. Логіка мови. Наголос, паузи,	3	12	15

підтекст та надзавдання			
2.4. Розвиток координації між мовою та рухом	3	12	12
2.5. Дійовий аналіз літературного твору. Художнє читання	6	18	24
Розділ. 3. Сценічний рух	15	57	69
3.1. Психофізичний тренінг	3	15	18
3.2. Техніка складних рухових навичок	3	9	12
3.3. Пластична виразність актора, вдосконалення	3	15	18
3.4. Мистецтво сценічної боротьби - фехтування	-	3	3
3.5. Сильова поведінка, етикетні навички	3	6	9
3.6. Імпровізації	3	6	9
Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята, бесіди	-	12	12
Підсумок	-	6	6
Разом	66	366	432

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

Розділ 1. Акторська майстерність (270 год.)

1.1. Удосконалення психофізичного апарату актора (30 год.)

Робота над собою паралельно з роботою над роллю.

Практична частина. Проведення лідерами акторського тренажу з групою.

1.2. Робота над роллю та виставою. Етапи роботи над п'єсою та роллю (69 год.)

Робота над п'єсою. Протокол зовнішнього життя ролі. Аналіз дією. Позасценічне життя ролі. Оцінка фактів та подій. Створення логіки дії та бачень.

Практична частина. Етюди на проміжні моменти та на минуле. Подальше заглиблення запропонованих обставин. Оволодіння характерністю. Побудова мізансцени. Створення темпоритму та атмосфери вистави.

1.3. Репетиційний період та випуск вистави (123 год.)

Перевірка та затвердження партитури ролі на прогонних репетиціях окремих частин, актів, а згодом і всієї п'єси в цілому.

Практична частина. Репетиції у вигородах, в елементах декорації та реквізиту. Технічні прогони, прогони в костюмах (генеральний прогін), здача вистави. Прем'єра. Подальше «життя» вистави.

1.4. Перевірка і закріплення наскрізної дії та надзавдання (21 год.)

Збереження творчої актуальності ролі, її надзавдання та наскрізної дії. Робота на органічне поєднання творчості актора і творчості драматурга.

Практична частина. Внесення суттєвих поправок у роботу над роллю.

1.5. Творче спілкування з молодшими дітьми (27 год.)

Бесіда з історії театру.

Практична частина. Тренаж із акторської майстерності, танцю, вокалу. Гримування молодших дітей. Вправи «Я – актор!», «Я – режисер!». Розучування пісень, танців, етюдів. *Теоретична частина.* Бесіда «З історії красномовства» – від Стародавньої Греції до сьогодення. Бесіда з техніки безпеки.

Розділ 2. Сценічна мова (69 год.)

2.1. Бесіда «Із історії красномовства» (3 год.)

Бесіда «Із історії красномовства».

2.2. Гімнастика обличчя. Загальне мовне тренування (15 год.)

Масаж обличчя та шиї. Міміка обличчя. Тренування внутрішніх мовних органів.

Практична частина. Вправи – артикуляційна гімнастика, підготовка голосових зв'язок, тренування резонаторів, гігієнічний масаж. Вправи на розвиток діапазону та рухомості голосу, розвиток сили звуку.

2.3. Логіка мови. Наголос, паузи, підтекст та надзавдання (15 год.)

Складові логіки мови. Літературна вимова. Логічні наголоси, кінцевий або фразовий наголос, логічний наголос при однорідних членах речення, закон виділення нового поняття.

Практична частина. Вправи на перевірку правильності розстановки логічних наголосів. Логічні та психологічні паузи в тексті. Інтонації розділових знаків. Підтекст та надзавдання читця. Логічна перспектива складного тексту.

2.4. Розвиток координації між мовою та рухом (12 год.)

Поєднання вправ на дикцію та постановку голосу. Виконання фізичних вправ під віршовані та прозові тексти. Вправи на релаксацію.

Практична частина. Вступ у роботу над дикцією та постановкою голосового апарату простих та складних фізичних вправ. Вправи на координацію між мовою та рухом. Вправи на релаксацію.

2.5. Дійовий аналіз літературного твору. Художнє читання (24 год.)

Аналіз твору «За столом» (визначення теми, ідеї, творчого замислу, підтекстів, темпоритму, надзавдання, розподіл тексту на частини та «вживання» в художній образ, у задум автора).

Практична частина. Практичні репетиції (озвучення голосом тексту, пошуки палітри емоцій, визначення шляхів і способів творчого виконання).

Розділ 3. Сценічний рух (69 год.)

3.1. Психофізичний тренінг (18 год.)

Психофізичні якості актора.

Практична частина. Вправи на вдосконалення психофізичних якостей актора переходять у більш самостійну роботу, психофізичний тренінг проводять самі вихованці під контролем педагога.

3.2. Техніка складних рухових навичок (12 год.)

Вміння розслабляти м'язи. Фізичні дії та рухи різного характеру. Скульптурність у сценічній дії.

Практична частина. Вправи, які навчають виконувати цілеспрямовані дії (виховують конкретність, економність, точність, вміння розслабляти м'язи). Вправи, які навчають виконувати безперервну дію та, при потребі, переходити в перерву. Вправи, які виховують вміння здійснювати фізичні дії рухами різного характеру. Скульптурність у сценічній дії, робота перед дзеркалом, вправи «Метаморфози», «Негатив», «Пластилін».

3.3. Пластична виразність актора, вдосконалення (18 год.)

Поняття «пластика», культура жесту. Акторська виразність.

Практична частина. Культура жесту, сила жесту, широкий жест. Імітація ходи тварин, емоційна пластика, ходьба та біг на місці, прикладання сили до уявного предмета, компенсація уявного опору. Етюди на пластичну виразність.

3.4. Мистецтво сценічної боротьби – фехтування (3 год.)

Бесіда про мистецтво фехтування, його історію, про відмінність сценічного, бойового та спортивного фехтування.

Практична частина. Вправи на чіткість, виразність, показ дії у сценічному фехтуванні. Етюди з елементами сценічного фехтування.

3.5. Стильова поведінка, етикетні навички (9 год.)

Вивчення побуту та етикету різних історичних епох.

Практична частина. Хода, постава, привітання, уклін (чоловічий, жіночий). Засвоєння сценічного костюма (жіночого, чоловічого). Застосування віяла, шпаги, тростини, капелюха, циліндра під час ходи, привітання, поклону.

Засвоєння вправ в етюдах.

3.6. Імпровізації (9 год.)

Значення імпровізації та етюдів у пластичній підготовці вихованців. Завдання імпровізацій, їх мета.

Практична частина. Імпровізації «На ковзанці», «Балансування важким кеглем», «Балансування легким кеглем», «На канаті», «Цирк».

Розділ 4. Експерсії, вистави, свята, бесіди (12 год.)

Експерсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (6 год.)
Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- зміст театральних термінів;
- історію вітчизняного та зарубіжного театру;
- пластику тварин, способи її відтворення;
- пластичні композиції на вибрану або запропоновану тему;
- поняття «швидкість», «темп» та «ритм»;
- поняття «сценічна виразність»;
- поняття чотирьох типів дихання;
- процес роботи над роллю та виставою;
- значення чіткості дикції в мистецтві актора;
- техніку безпеки під час занять зі сценічного руху;
- техніку сценічного бою, падіння, перенесення та сценічної боротьби;
- як утворюється голос, закони гігієни голосу.

Вихованці мають уміти:

- діяти з уявними предметами;
- природно виконувати різні рухи, володіти пластикою рук;
- володіти елементами характерності;
- працювати над роллю;
- вміти керувати своїм диханням у процесі мовлення;
- володіти комплексом вправ на тренування правильного звукоутворення;
- координувати свої рухи, управляти м'язами.

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

№ з/п	Основне обладнання	Кількість, шт.
1.	Клас-студія для студійних занять із дзеркалами	2
2.	Сцена для репетицій та вистав з глядацькою залюю	1
3.	Приміщення для декорацій та реквізиту	1
4.	Костюми для вистав театру	1
5.	Музичний центр	1
6.	DVD плеєр	1
7.	Телевізор	1
8.	Диски DVD, CD	КОМПЛЕКТ
9.	Комп'ютер	1
10.	Спеціальна методична література	

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамян В. Театральна педагогіка / В. Абрамян. – К.: Лібра, 1996. – 109 с.
2. Артоболевский Г.В. Художественное чтение / Г.В. Артоболевский. – М.: Просвещение, 1978. – 50 с.
3. Бояджиев Г. От Софокла до Брехта за 40 театральных вечеров / Г. Бояджиев. – М.: Образование, 1988. – 158 с.
4. Гиппиус С.А. Гимнастика чувств. Тренинг творческой психотехники / С.А. Гиппиус. – Ленинград: Искусство, 1967. – 98 с.
5. Горчаков Н.М. Режиссерские уроки Станиславского / Н.М. Горчаков. – М.: 1952. – 300 с.
6. Ершова А. Актерская грамота – подросткам / А. Ершова, Б. Букатов. – М.: Образование, 1994. – 190 с.
7. Елькіс Г. Про пластичний тренаж актора / Г. Елькіс. – К.: Просвіта, 1986. – 97 с.
8. Запорожец Т.И. Логика сценической / Т.И. Запорожец. – М.: Образование, 1974. – 76 с.
9. Захава Б. Е. Мастерство актера и режиссера / Б.Е. Захава . – М.: Образование, 1969. – 350 с.
10. Закувала зозуленька: антол. укр. нар. творчості (прислів'я, приказки, скоромовки). – К.: Просвіта, 1989. – 38 с.
11. Кнебель М.О. Слово о творчестве актера / М.О. Кнебель. – М.: Образование, 1970. – 280 с.
12. Козляникова И.П. Орфоэпия в театральной школе / И.П. Козляникова. – М.: Образование, 1967. – 78 с.
13. Копець З. Театральне мистецтво в школі / З. Копець. – К.: Рад. шк., 1975. – 102 с.
14. Немеровский А. Пластическая выразительность актера / А. Немеровский. – М.: Образование, 1976. – 176 с.
15. Олійник Г.А. Виразне читання в початкових класах / Г.А. Олійник. – К.: Просвіта, 1979. – 85 с.
16. Кох И. Основы сценического движения / И. Кох. – Л.: Искусство, 1970. – 59 с.
17. Станиславский К.С. Работа актера над собой К.С. Станиславский. – М.: Искусство, 1972. – 480 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напрямку театрального профілю та спрямована на вихованців віком від 12 років. Процес професійної підготовки майбутнього актора – це пошук нового способу засвоєння театральної техніки.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості на заняттях акторською майстерністю.

Завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – оволодіння основними поняттями та знаннями з театрального мистецтва, історії театру;

практична – оволодіння навичками акторської майстерності, сценічної мови та вокалу, сценічного руху, ритміки та хореографії;

творча – формування та розвиток творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння театральним мистецтвом;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей рідного краю, народних традицій, національної свідомості, самореалізації в соціумі, професійного самовизначення, популяризація театрального мистецтва.

Навчальна програма передбачає:

основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);

вищий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Навчальна програма включає як теоретичну, так і практичну роботу, де вихованці зможуть використати свої знання. Вихованці розподіляються на групи. Робота передбачає використання інтерактивних методів навчання.

Програма першого року навчання передбачає: розвиток та тренування психофізичних якостей, навчання рухових навичок; розвиток у дітей потреби виконанні творчих завдань, зняти психологічні скованість та страх виступу перед аудиторією; усвідомлення юним актором почуття відповідальності за кожен дію, яка виконується на сцені, культуру поведінки та спілкування; розкриття здібностей, талантів, обдарованості своїх вихованців, їх залучення до співпраці у культурних, виховних, громадських заходах; націленість на підвищення продуктивності навчального процесу завдяки спеціально розробленій методиці педагогічної роботи; вміння органічно переносити навички тренувальної акторської роботи в сценічне мистецтво.

Програма другого року навчання передбачає: вдосконалення вмінь та навичок, набутих за попередній рік; створення повноцінних сценічних образів, сценічну практику, участь у виставах; створення сценічних образів із різним ступенем театральної умовності; створення ролі в різних жанрах;

відпрацювання методу «ідентифікації» в акторській практиці; професійну орієнтацію найбільш обдарованих та наполегливих вихованців.

Програмою третього року навчання передбачається: поглиблена робота над роллю в різних методиках, пластична сценічна образність; заняття риторикою та вокалом; знайомство з особливостями створення музичної партитури ролі.

Навчання в театральному гуртку не потребує спеціальної підготовки та знань. Навчальний матеріал програми адаптований до занять з вихованцями різного рівня підготовки. У гурток приймаються діти, які не мають медичних протипоказань, хочуть проявити себе в творчості, захоплюються театральним мистецтвом.

Загальними принципами організації навчально-виховного процесу у гуртку є: тренінги, етюдна робота, моделювання життєвих ситуацій, творчі конкурси, вечори-концерти, тематичні концерти, конкурсно-розважальні програми, перформанси, фестивалі, випускні вистави, репертуарні вистави.

За даною програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Тренування уваги, акторської спостережливості, фантазії	21	45	66
1.1. Пластика, акторський танець	3	6	9
1.2. Основи пантоміми	3	9	12
1.3. Робота з голосом	3	15	18
1.4. Поєднання словесних та фізичних дій	3	6	9
1.5. Акторські етюди (ігри, імпровізації на музику тощо)	3	6	9
1.6. Історія театру	3	-	3
1.7. Історія драматургії	3	-	3
1.8. Індивідуальні заняття	-	3	3
Розділ 2. Першооснови створення образу	18	51	69
2.1. Пластична образність. Етюди. Вправи	3	9	12
2.2. Пантоміма. Стилізація руху	3	12	15
2.3. Психофізика створення образу	3	6	9
2.4. Акторські вправи з використанням	3	6	9

ритму. Ритм як один із чинників створення образу			
2.5. Практика використання темпоритму	3	6	9
2.6. Створення відповідної атмосфери	3	6	9
2.7. Історія театру	3	-	3
2.8. Індивідуальні заняття	-	3	3
Розділ 3. Робота зі сценічним матеріалом	21	45	68
3.1. Вибір п'єси, читка, розподіл ролей, обговорення п'єси	3	3	6
3.2. Деталізація характеристик кожного персонажу	3	6	9
3.3. Робота з текстом	3	3	6
3.4. Акторські вправи на створення «психологічного жесту» (М. Чехов), створення атмосфери ролі, епізоду, вистави	3	9	12
3.5. Створення партитури рухів та голосової партитури ролі	3	6	9
3.6. Репетиції випускної вистави	3	12	15
3.7. Індивідуальні заняття	3	6	9
Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята, бесіди	-	9	9
Підсумок		3	3
Разом	63	153	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

Знайомство з історією театру, основними видами та системами навчання акторської майстерності. Видатні діячі українського та світового театру. Театр і сучасність.

Розділ 1. Тренування уваги, акторської спостережливості, фантазії (66 год.)

1.1. Пластика, акторський танець (9 год.)

Основи пластичної виразності тіла.

Практична частина. Тренування тіла, акторської фантазії. Розвиток почуття рівноваги, правильний розподіл центру ваги. Усвідомлення себе в просторі. Виконання вправи по словесному завданню педагога.

1.2. Основи пантоміми (12 год.)

Фізичний розвиток тіла, вивчення його можливостей.

Практична частина. Знайомство з основами пантоміми. Підготовчі

вправи. Тренування уваги, акторської спостережливості, фантазії, розширення кордонів уяви.

1.3. Робота з голосом (18 год.)

Основні поняття майстерності слова. Матеріал для артикуляційного тренінгу (скоромовки, тексти).

Практична частина. Вправи для постановки голосу. Артикуляційний тренінг. Послідовний перехід від легких вправ до більш складних.

1.4. Поєднання словесних та фізичних дій (9 год.)

Розподіл та правила чергування словесних та фізичних дій.

Практична частина. Практичні етюди та відпрацювання вмінь за темою.

1.5. Акторські етюди (ігри, імпровізації на музику тощо) (9 год.)

Окреслення сюжету етюд, правила гри.

Практична частина. Відтворення в імпровізаційній формі заданої теми.

1.6. Історія театру (3 год.)

Історія українського театру, відомі особистості українського театру.

1.7. Історія драматургії (3 год.)

Історія драматургії, її складова в театральному мистецтві.

1.8. Індивідуальні заняття (3 год.)

Виявлення індивідуальних здібностей в акторській майстерності.

Розділ 2. Першооснови створення образу (69 год.)

2.1. Пластична образність. Етюди. Вправи (12 год.)

Основи пластичної виразності тіла.

Практична частина. Тренування тіла, відпрацювання стилізованих вправ пантоміми. Часово-просторове моделювання.

2.2 Пантоміма. Стилзація руху (15 год.)

Основні розділи пантоміми. Тілесний алфавіт.

Практична частина. Стилзовані вправи пантоміми. Підготовчі вправи. Відпрацювання.

2.3. Психофізика створення образу (9 год.)

Основні поняття створення образу.

Практична частина. Вправи для входження в образ. Вправи для розвитку образної фантазії.

2.4. Акторські вправи з використанням ритму. Ритм як один із чинників створення образу (9 год.)

Поняття ритму. Теорія ритмової побудови образу.

Практична частина. Вправи ритмові. Етюди з використанням ритму.

2.5. Практика використання темпоритму (9 год.)

Поняття темпоритму. Перцепційний час і його використання в створенні образу.

Практична частина. Створення етюдної форми з використанням темпоритму.

2.6. Створення атмосфери (9 год.)

Підготовка емоційного апарату актора до створення повноцінного сценічного образу. Поняття «психологічного жесту» М.Чехова.

Практична частина. Робота над «психологічним жестом», етюди на створення атмосфери: індивідуальної, парної, групової.

2.7. Історія театру (3 год.)

Історія світового театру. Античний період.

2.8. Індивідуальні заняття (3 год.)

Виявлення індивідуальних здібностей в акторській майстерності. Спрямування акторської роботи вихованця з урахуванням його здібностей.

Розділ 3. Робота зі сценічним матеріалом (66 год.)

3.1. Вибір п'єси, читка, розподіл ролей, обговорення п'єси (6 год.)

Основний план роботи над п'єсою, пояснення призначення на роль кожного вихованця.

Практична частина. Читка п'єси, обговорення, визначення ідеї, композиційний аналіз п'єси.

3.2. Деталізація характеристик кожного персонажу (9 год.)

Створення письмового опису персонажу.

Практична частина. Обговорення характеру персонажу, його взаємодії з іншими героями п'єси, емоційна композиція ролі.

3.3. Робота з текстом (6 год.)

Вичитування тексту. Наголоси, правильна вимова, емоційні паузи.

Практична частина. Будування словесної емоційної партитури ролі.

3.4. Акторські вправи на створення «психологічного жесту» (М.Чехов), створення атмосфери ролі, епізоду, вистави (12 год.)

Обговорення персонажу та його взаємодії з іншими.

Практична частина. Акторські етюди на створення «психологічного жесту» для кожної ролі, будування мізансцен, парна та групова взаємодія персонажів в епізоді вистави.

3.5. Створення партитури рухів та голосової партитури ролі (9 год.)

Запис партитури рухів та голосової партитури ролі.

Практична частина. Послідовне виконання ролі відповідно до партитури.

3.6. Репетиції випускної вистави (15 год.)

Планування репетиції. Узгодження всіх складових вистави (світло, звук, декорації, костюми, реквізит).

Практична частина. Репетиції вистави згідно з планом від епізодів до генеральних прогонів.

3.7. Індивідуальні заняття (9 год.)

Письмовий аналіз ролі.

Практична частина. Індивідуальна робота з кожним студійцем над створенням образу персонажу.

Розділ 4. Експерсії, вистави, свята, бесіди (9 год.)

Експерсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Культура руху на сцені, акторська театральна стилізація	21	45	66
1.1. Пластика, імпровізації для входження в певний емоційний стан. Перехід від одної емоції до іншої	3	9	12
1.2. Емоційні вправи пантоміми	3	9	12
1.3. Робота з голосом. Інтенаційні вправи, стилізація голосу	3	9	12
1.4. Відпрацювання образних жестів. Жанрові класифікації жестів. Театральні жести в традиціях різних епох. Стилiзація жестів	3	6	9
1.5. Основи вокалу. Акторські вокальні етюди (ігри, імпровізації на музику тощо)	3	6	9
1.6. Історія театру	3	-	3
1.7. Історія драматургії. Практика написання етюдів	3	3	6
1.8. Індивідуальні заняття	-	3	3
Розділ 2. Створення образу. Театральна умовність	21	48	69
2.1. Акторські вправи з використанням театральної стилізації різних епох	3	9	12
2.2. Пантоміма. Стилiзація руху. Поняття «комедії дель'арте»	3	9	12
2.3. Маска як створення образу персонажа. Основні маски-образи «комедії дель'арте». Етюди на створення певної маски	3	6	9
2.4. Алегорія як вид акторського образу. Етюди на створення алегоричних персонажів	3	6	9
2.5. Робота з уявним простором. Етюдна			9

робота. Тіло актора як інструмент, матеріал та творець уявного простору	3	6	
2.6. Метод «ідентифікації». Етюди на задану тему	3	6	9
2.7. Історія театру	3	-	3
2.8. Індивідуальні заняття	-	6	6
Розділ 3. Робота зі сценічним матеріалом	21	48	69
3.1. Вибір сценарію для пластичної вистави, розподіл ролей, обговорення	3	3	6
3.2. Деталізація характеристик кожного персонажа	3	6	9
3.3. Створення образу за методом «поза-жест-рух». Емоційне забарвлення кожного жесту в залежності від характеру персонажа	3	6	9
3.4. Акторські вправи на створення атмосфери ролі, епізоду, вистави	3	9	12
3.5. Створення пластичної та голосової партитури вистави	3	3	6
3.6. Репетиції вистави	3	12	15
3.7. Індивідуальні заняття	3	9	12
Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята, бесіди	-	6	6
Підсумок		3	3
Разом	66	150	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи на рік. Правила поведінки в колективі, навчальному закладі. Вирішення організаційних питань. Техніка безпеки.

Удосконалення навичок акторської майстерності. Дійовий аналіз створення пластичної образності ролі. Створення сценічних форм із різним ступенем театральної умовності.

Розділ 1. Культура руху на сцені, акторська театральна стилізація (66 год.)

1.1. Пластика, імпровізації для входження в певний емоційний стан. Перехід від однієї емоції до іншої (12 год.)

Основи входження в певний емоційний стан через танець, пластичні імпровізації.

Практична частина. Практика входження в певний емоційний стан, взаємодія з партнером та групою. Практика переходу в різні емоційні стани в процесі пластичної імпровізації.

1.2. Емоційні вправи-пантоміми (12 год.)

Опис основних поз та жестів, які виражають певні емоції.

Практична частина. Етюдна робота на створення індивідуального емоційного жесту. Взаємодія з партнером.

1.3. Робота з голосом. Інтонаційні вправи, стилізація голосу (12 год.)

Основні жанрові поняття. Текстовий матеріал для тренінгу.

Практична частина. Вправи на інтонування голосу. Артикуляційний тренінг. Етюди на певну стилізацію голосу.

1.4. Відпрацювання образних жестів. Жанрові класифікації жестів. Театральні жести в традиціях різних епох. Стилiзація жестів (9 год.)

Поняття театрального жесту. Жанрові класифікації жестів.

Практична частина. Практичні етюди та відпрацювання стилізованих жестів.

1.5. Основи вокалу. Акторські вокальні етюди (ігри, імпровізації на музику тощо) (9 год.)

Основні поняття вокалу. Вокальні партії у виставі.

Практична частина. Вокальні вправи. Дихальні вправи для постановки голосу. Вокальні акторські етюди та імпровізації.

1.6. Історія театру (3 год.)

Історія світового театру, відомі особистості українського театру.

1.7. Історія драматургії. Практика написання етюдів (6 год.)

Композиція п'єси.

Практична частина. Написання драматичних етюдів на задану тему.

1.8. Індивідуальні заняття (3 год.)

Аналіз самостійних робіт кожного вихованця.

Розділ 2. Створення образу. Театральна умовність (69 год.)**2.1. Акторські вправи з використанням театральної стилізації різних епох (12 год.)**

Основні стилі театральної умовності.

Практична частина. Етюди на створення стилізованих пластичних образів.

2.2. Пантоміма. Стилiзація руху. Поняття «комедії дель'арте» (12 год.)

Основні поняття «комедії дель'арте». Маски «комедії дель'арте».

Практична частина. Пластична імпровізація в стилі театру масок. Підготовчі вправи. Відпрацювання.

2.3. Маска як створення образу персонажа. Основні маски – образи «комедії дель'арте». Етюди на створення певної маски (9 год.)

Аналіз форми та характеру маски «комедії дель'арте».

Практична частина. Етюди на створення образу-маски. Вправи для розвитку образної фантазії.

2.4. Алгоритм як вид акторського образу. Етюди на створення

алегоричних персонажів (9 год.)

Поняття алегорії. Аналогії алегоричних образів у драматургії та літературі.

Практична частина. Етюди на створення алегоричних образів.

2.5. Робота з уявним простором. Етюдна робота. Тіло актора як інструмент, матеріал та творець уявного простору (9 год.)

Поняття методу Е. Декру «актор-творець». Принципи використання можливостей тіла актора для створення образу персонажа та створення театрального простору.

Практична частина. Створення етюдної форми з використанням темпоритму.

2.6. Метод «ідентифікації». Етюди на задану тему (9 год.)

Поняття «ідентифікації» Е. Декру.

Практична частина. Робота над створенням образів як живої, так і неживої природи, етюди за методом «метаморфози».

2.7. Історія театру (3 год.)

Історія світового театру. Доба бароко. Українське бароко та шкільна драма XVII–XVIII ст.

2.8. Індивідуальні заняття (6 год.)

Створення індивідуального комплексу вправ для кожного вихованця для кращого досягнення майстерності в пластичній виразності. Спрямування акторської роботи вихованця з урахуванням його здібностей.

Розділ 3. Робота зі сценічним матеріалом (69 год.)

3.1. Вибір сценарію для пластичної вистави, розподіл ролей, обговорення (6 год.)

Основний план роботи над сценарієм, пояснення призначення на роль кожного вихованця.

Практична частина. Обговорення, визначення ідеї, композиційний аналіз сценарію.

3.2. Деталізація характеристик кожного персонажа (9 год.)

Створення письмового опису персонажу. Опис образу-маски.

Практична частина. Створення пластичної форми образу, пошук поз та жестів, притаманних характеру персонажа. Обговорення характеру персонажа, його взаємодія з іншими героями, емоційна композиція ролі.

3.3. Створення образу за методом «поза-жест-рух». Емоційне забарвлення кожного жесту в залежності від характеру персонажа (9 год.)

Створення індивідуального сценарію акторської дії.

Практична частина. Відпрацювання пластичної емоційної партитури ролі.

3.4. Акторські вправи на створення атмосфери ролі, епізоду, вистави (12 год.)

Обговорення персонажу та його взаємодії з іншими.

Практична частина. Створення мізансцен, парна та групова взаємодія персонажів в епізоді вистави.

3.5. Створення пластичної та голосової партитури вистави (6 год.)

Запис пластичної та голосової партитури.

Практична частина. Послідовне виконання ролей у виставі відповідно до партитури.

3.6. Репетиції вистави (15 год.)

Планування репетиції. Узгодження всіх складових вистави (світло, звук, декорації, костюми, реквізит).

Практична частина. Репетиції вистави згідно з планом від епізодів до генеральних прогонів.

3.7. Індивідуальні заняття (12 год.)

Письмовий аналіз ролі.

Практична частина. Індивідуальна робота з кожним вихованцем над створенням образу персонажа.

Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята, бесіди (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

Вищий рівень, перший та наступні роки навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	3	-	3
Розділ 1. Музика в виставі та музична вистава	21	45	66
1.1. Музично-хореографічні імпровізації. Створення емоційного малюнку певної музичної композиції	3	9	12
1.2. Сильові рухи пантоміми та їх використання для відтворення емоційного забарвлення музичного твору	3	9	12
1.3. Робота з голосом. Вокальні вправи. Спів	3	9	12
1.4. Специфіка акторської гри в музичній виставі. Етюди на задану тему	3	6	9
1.5. Вокальні вправи та рух актора по сцені. Акторські вокальні етюди (ігри, імпровізації на музику тощо)	3	6	9
1.6. Історія музичного театру: народні	3	-	3

обряди			
1.7. Історія драматургії. Лібрето для музичної вистави	3	3	6
1.8. Індивідуальні заняття	-	3	3
Розділ 2. Створення образу. Театральна умовність у музичній виставі	21	48	69
2.1. Акторські вправи на поєднання співу та драматичних епізодів	3	9	12
2.2. Голос як акторський емоційний інструмент. Голосове керування рухом актора: індивідуальне, парне, групове	3	9	12
2.3. Музика і ритм. Створення ритмо-пластичного малюнку музичного твору	3	6	9
2.4. Ритм і темп. Пластичні етюди на певний емоційний стан. Зміна ритму та темпу при переході від одного емоційного етюд до іншого	3	6	9
2.5. Музика як партнер на сцені. Взаємодія актора на сцені з музичним супроводом	3	6	9
2.6. Використання методу «канону»: музичного та пластичного. Етюди на задану тему	3	6	9
2.7. Історія музичного театру: опера, мюзикл	3	-	3
2.8. Індивідуальні заняття	-	6	6
Розділ 3. Робота зі сценічним матеріалом	21	54	69
3.1. Написання сценарію для музично-пластичної вистави, розподіл ролей, обговорення	3	3	6
3.2. Деталізація характеристик кожного персонажа	3	6	9
3.3. Пошук музичного матеріалу, використання пісень тощо	3	3	6
3.4. Створення образів у виставі вокальними засобами, поєднання вокальних партій та пластичних мізансцен	3	12	14
3.5. Створення пластичної та голосової партитури вистави	3	3	6
3.6. Репетиції вистави	3	15	18
3.7. Індивідуальні заняття	3	6	9
Розділ 4. Експерсії, вистави, свята, бесіди	-	6	6
Підсумок	-	3	3
Разом	66	150	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Ознайомлення з планом роботи колективу на навчальний рік. Організаційні питання. Техніка безпеки.

Створення більш складних театральних форм з використанням умінь, набутих за попередні роки навчання. Навички акторської майстерності для актора музичного театру. Поєднання пластичної виразності та вокалу.

Розділ 1. Музика в виставі та музична вистава (66 год.)

1.1. Музично-хореографічні імпровізації. Створення емоційного малюнку певної музичної композиції (12 год.)

Поняття музики як складової театральної вистави.

Практична частина. Етюди на відтворення емоційного малюнку музичного твору.

1.2. Стильові рухи пантоміми та їх використання для відтворення емоційного забарвлення музичного твору (12 год.)

Опис основних поз та жестів, які виражають певні емоції.

Практична частина. Етюдна робота на створення стилізованої пластичної форми музичного твору. Взаємодія з партнером.

1.3. Робота з голосом. Вокальні вправи. Спів (12 год.)

Основна термінологія вокалу.

Практична частина. Вправи на інтонування голосу. Вокальні вправи. Етюди з використанням співу.

1.4 Специфіка акторської гри в музичній виставі. Етюди на задану тему (9 год.)

Поняття музичного образу. Специфіка створення образу персонажа в музичній виставі.

Практична частина. Практичні етюди та вокальні вправи.

1.5. Вокальні вправи та рух актора по сцені. Акторські вокальні етюди (ігри, імпровізації на музику тощо) (9 год.)

Основні поняття вокалу як руху. Музичність руху актора.

Практична частина. Етюди на взаємодію руху та вокалу. Вокальні акторські етюди та імпровізації.

1.6. Історія музичного театру: народні обряди (3 год.)

Історія українського музичного театру, календарні свята та музичні традиції, які пов'язані з ними.

1.7. Історія драматургії. Лібрето для музичної вистави (6 год.)

Історія виникнення музичних сценаріїв. Правила написання.

Практична частина. Етюди написання лібрето.

1.8. Індивідуальні заняття (3 год.)

Аналіз самостійних робіт кожного вихованця.

Розділ 2. Створення образу. Театральна умовність у музичній виставі (69 год.)

2.1. Акторські вправи на поєднання співу та драматичних епізодів (12 год.)

Основні принципи створення образу в музичній виставі.

Практична частина. Етюди на поєднання вокальних та драматичних епізодів.

2.2. Голос як акторський емоційний інструмент. Голосове керування рухом акторів: індивідуальне, парне, групове (12 год.)

Визначення правил взаємодії голосу та руху.

Практична частина. Пластична імпровізація, керована голосом актора. Підготовчі вправи. Відпрацювання.

2.3. Музика і ритм. Створення ритмо-пластичного малюнку музичного твору (9 год.)

Поняття ритму як складової музичного твору.

Практична частина. Етюди на створення пластичного образу музичних творів із різним ритмовим малюнком.

2.4. Ритм і темп. Пластичні етюди на певний емоційний стан. Зміна ритму та темпу при переході від одного емоційного етюду до іншого (9 год.)

Поняття ритму і темпу як складових музичного твору.

Практична частина. Етюди на створення емоційних образів із використанням ритму та темпу.

2.5. Музика як партнер на сцені. Взаємодія актора на сцені з музичним супроводом (9 год.)

Поняття музики як партнера.

Практична частина. Різні форми взаємодії: актор – музичний твір, актор – музикант.

2.6 Використання методу «канону»: музичного та пластичного. Етюди на задану тему (9 год.)

Поняття «канону» в музиці.

Практична частина. Етюди з використанням канону музичного та пластичного.

2.7. Історія музичного театру: опера, мюзикл (3 год.)

Історія музичного світового театру. Видатні особистості та події.

2.8. Індивідуальні заняття (6 год.)

Практична частина. Індивідуальна робота над розвитком музичних та вокальних вмінь.

Розділ 3. Робота зі сценічним матеріалом (69 год.)

3.1. Написання сценарію для музично-пластичної вистави, розподіл ролей, обговорення (6 год.)

Основний план роботи над сценарієм, пояснення, призначення на роль

кожного вихованця.

Практична частина. Обговорення, визначення ідеї, композиційний аналіз сценарію.

3.2. Деталізація характеристик кожного персонажа (9 год.)

Створення письмового опису персонажу. Список вокальних партій.

Практична частина. Створення вокально-пластичної форми образу, пошук поз та жестів, притаманних характеру персонажа. Обговорення характеру персонажа, його взаємодії з іншими героями, емоційної композиції ролі.

3.3. Пошук музичного матеріалу, використання пісень тощо (6 год.)

Пошук музичного матеріалу, який якнайкраще виражає сюжет твору.

Практична частина. Вокальні заняття. Етюди на вокальне спілкування між акторами.

3.4. Створення образів у виставі вокальними засобами, поєднання вокальних партій та пластичних мізансцен (15 год.)

Обговорення персонажа та його взаємодії з іншими дійовими особами.

Практична частина. Створення мізансцен, парна та групова взаємодія персонажів в епізоді вистави.

3.5. Створення пластичної та голосової партитури вистави (6 год.)

Запис пластичної та музичної партитури.

Практична частина. Послідовне виконання ролей у виставі відповідно до партитури.

3.6. Репетиції вистави (18 год.)

Планування репетиції. Узгодження всіх складових вистави (світло, звук, декорації, костюми, реквізит).

Практична частина. Репетиції вистави згідно з планом від епізодів до генеральних прогонів.

3.7. Індивідуальні заняття (9 год.)

Письмовий аналіз ролі.

Практична частина. Індивідуальна робота з кожним студійцем над створенням образу персонажа.

Розділ 4. Екскурсії, вистави, свята, бесіди (6 год.)

Екскурсії, участь у виставках, конкурсах, святах. Відвідування краєзнавчих, природничих та історичних музеїв. Зустрічі з митцями сцени.

Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію українського та світового театру;
- метод «ідентифікації» Е. Декру;
- основи акторської майстерності;

- специфіку акторського виконання в різних видах театру;
- як створювати музично-пластичний образ у виставі.

Вихованці мають уміти:

- виражати свої емоції через мову пантоміми, хореографії;
- володіти голосом, вміти висловлювати свою думку;
- аналізувати персонаж, мотиви його вчинків, цілі та задавання;
- створювати драматичний образ за допомогою вокалу та музики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арто А. Театр и его двойник / А. Арто; пер. із фран. С. Исаева. – М.: Мартис, 1993. – 191 с.
2. Брук П. Жодних секретів. Думки про акторську майстерність і театр / П.Брук; пер. з англ. О. Матвієнко, Я. Винницька. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2005. – 136 с.
3. Станиславский К.С. Собрание сочинений. – В 8 т. – / К.С. Станиславский; составл., ред. и комм. Н.Н. Чушкина, Г.В. Кристи. – М.: Искусство, 1959. – Т. 3. Работа актера над собой. – 466 с.
4. Кнебель М.О. О действенном анализе пьесы и роли: уч. пособ. для театр. ВУЗов / М.О. Кнабель. – 3-е изд. – М.: Искусство, 1982. – 118 с.
5. Захава Б.Е. Мастерство актера и режиссера учеб. п особ. для спец. учеб. заведений культуры и искусства. / Б.Е.Захава – Изд. 4-е, испр. и доп. – М.: Просвещение, 1978. – 334 с.
6. Кох И. «Основы сценического движения актера»: учеб. пособ. ЛГИТМиК. / И.Кох ; кафедра сценич. движения. – Л. Искусство, 1987. – 967 с.
7. Корнієнко Н. Лесь Курбас. Репетиція майбутнього / Н. Корнієнко; мал. С. Маслобойщикова – К.: Факт, 1998. – 469 с.
8. Товстоногов Г. Зеркало сцены: кн. 1: О профессии режиссера. / Г. Товстоногов ; сост. Ю.С.Рыбакова ; предисл. К. Рудницкого. – Ленинград: Искусство, 1980. – 303 с.
9. Чехов М. Путь актера / М. Чехов. – М.: Изд-во АСТ, 2003. – 554 с.
10. Маркова Е. Современная зарубежная пантомима. / Е. Маркова – М.: Искусство, 1985. – 192 с.
11. Гротовський Є. Театр. Ритуал. Перформер / Є. Гротовський ; пер. з англ. М. Зубрицької. – Л. : Літопис, 1999. – 185 с.
12. Декру Э. Слово о миме / Э. Декру ; пер. с фр. Е. Маркова. – Архангельск: Правда Севера, 1992. –128 с.
13. Барба Е. Паперове каное / Е. Барба ; пер. зангл. Миколи Шкарабана. – Л.: Літопис, 2001. – 288 с.
14. Жак-Далькроз Э. Ритм / Э. Жак-Далькроз. – М.: Классика-XXI, 2006. – 248 с.
15. Гиппиус С. В. Гимнастика чувств / С.В. Гиппиус. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. – 377 с.
16. Кипнис М. Актерский тренинг / М. Кипнис. – М.: АСТ: АСТ Москва; СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК; Владимир: ВКТ, 2009. – 249 с.

ЦИРКОВИЙ ПРОФІЛЬ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВА

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Цирк – це світ посмішок, казок, дитинства та добра. Коли дитина відвідує цирк, вона дивується, захоплюється, радіє, мріє та сподівається хоч трохи спробувати себе в ролі фокусника або силача, жонглера або приборкувача тварин, клоуна або повітряного гімнаста. Цирковий гурток – чудова можливість перетворення такої мрії в реальність.

Навчальна програма реалізується в гуртках художньо-естетичного напрямку циркового профілю та спрямована на вихованців віком від 5 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування циркового мистецтва.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

пізнавальна – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються циркового мистецтва;

практична – оволодіння навичками циркового мистецтва, методикою виконання вправ та основних акробатичних елементів;

творча – формування творчих здібностей вихованців у процесі оволодіння цирковим мистецтвом;

соціальна – виховання дбайливого ставлення до надбань світової, вітчизняної культури, мистецтва, духовних та матеріальних цінностей рідного краю, національної свідомості, самореалізації в соціумі засобами циркового мистецтва, професійного самовизначення.

Навчання у гуртку не потребує спеціальної підготовки та знань. Програмний матеріал адаптований до занять з вихованцями різних вікових категорій, рівня підготовленості та природних здібностей. У гурток приймаються діти з фізичними, ритмічними та слуховими здібностями, які не мають медичних протипоказань. Діти, які проявили яскраву фізично-ритмічну обдарованість або мають попередню підготовку, можуть бути зарахованими відразу в групи основного рівня навчання.

Навчальна програма передбачає навчання дітей у групах початкового, основного та вищого рівнів. На опрацювання навчального матеріалу відводиться така кількість годин:

початковий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);

основний рівень – 324 год. (9 год. на тиждень);

вищий рівень – 324 год. (9 год. на тиждень).

У групах початкового рівня заняття проводяться 3 рази на тиждень по 2 год. На заняттях увага приділяється залученню вихованців до основних жанрів циркового мистецтва; ознайомлення з умовами навчання та вимогами

до вихованців, з правилами безпеки під час тренувального процесу; виявлення і розвиток їх здібностей та індивідуальних нахилів засобами спроб у різних жанрах циркового мистецтва.

У групах основного рівня навчання діти оволодівають основами теоретичних знань та практичних вмінь в обраному жанрі, напрацьовуючи виконавчу техніку та акторську виразність.

Навчання на вищому навчальному рівні передбачає вдосконалення акробатичної та спеціальної циркової та хореографічної майстерності гуртківців (індивідуальну та групову) та вміння поєднувати декілька жанрів в одному виступі. На цьому рівні навчання формується індивідуальна манера виконання циркового актора.

Форми організації занять: групова (акробатика, хореографія, циркові жанри, репетиції та концертні виступи); індивідуальна (індивідуальна трюкова підготовка, підготовка та вивчення сольних концертних номерів).

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	–	2
2.	Історія розвитку та жанрові особливості циркового мистецтва	2	–	2
3.	Загально-фізична підготовка	4	20	24
4.	Основи акробатики	4	20	24
5.	Основи гімнастики	1	24	25
6.	Основи акторської майстерності	2	6	8
7.	Основи нанесення гриму	1	6	7
8.	Основи циркових жанрів (жонглювання, стрибкова акробатика, робота з обручами, клоунада, еквілібристика на катушках)	4	38	42
9.	Екскурсії, конкурси, свята	–	8	8
10.	Основи хореографії	8	64	72
11.	Підсумок	2	–	2
	Разом	32	184	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Мета, завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки.

Бесіда «Цирк-атмосфера дитинства та добра».

2. Історія розвитку та жанрові особливості циркового мистецтва (2 год.)

Історія народження цирку. Професія «Циркач». Знайомство з цирковою літературою: газети, підручники, журнали.

3. Загально-фізична підготовка (24 год.)

Поняття про рівновагу, вестибулярний апарат, швидкість реакції. Техніка безпеки під час тренувального процесу та концертних виступів.

Практична частина. Вправи на розвиток гнучкості: нахили; місток з положення лежачи; з положення лежачи на животі підйом окремих частин тіла (рук, плечей, голови, ніг); на виворотність паху (в положеннях сидячи, лежачи на спині та животі); виконання подовжнього та поперечного шпагатів; почергові нахили до лівої ноги, вперед, до правої ноги з положення сидячи; нахил уперед, ноги разом, з положення сидячи та стоячи; місток з положення стоячи на колінах. Вправи на розвиток сили: ножиці з підйомом ніг на 45°; «берізка», «віконечко», «жабка», «метелик»; з положення лежачи піднімання ніг на кут 90° та опускання ніг за голову; одночасний підйом корпусу та ніг; віджимання в упорі лежачи.

4. Основи акробатики (24 год.)

Вивчення акробатичної термінології. Правила страхування під час виконання трюків.

Практична частина. Вивчення найпростіших акробатичних елементів: перекиди вперед та назад; мости; колеса; перевороти вперед та назад; стійки (на голові, лопатках, грудях, руках з опорою на стіну); різні види перекатів.

5. Основи гімнастики (25 год.)

Вивчення термінології.

Практична частина. Робота з предметами: стрічка; обруч; булави; скакалка; полотно.

6. Основи акторської майстерності (8 год.)

Поняття: акторська майстерність, створення художніх, сценічних образів.

Практична частина. Артикуляційна гімнастика. Розвиток дихання. Робота над дикцією. Розвиток артистичної сміливості. Заняття м'язових зажимів. Емоційна пам'ять.

7. Основи нанесення гриму (7 год.)

Значення гриму для циркових артистів.

Практична частина. Ігри з «крапками». Накладанням гриму.

8. Основи циркових жанрів (42 год.)

Вивчення термінології. Знайомство з різновидами циркових жанрів. Поняття про цирковий реквізит. Техніка безпеки, страхування та самострахування під час занять та виступів. Бесіди: «Мистецтво клоунади», «Хто такий Клоун», Кольоровий Клоун. Що таке еквілібристика. Правила рівноваги. Дещо про костюм еквілібриста. Еквілібрист на катушці.

Практична частина. Основи жонглювання. Вивчення найпростіших елементів жонглювання від 1 до 3 предметів (хусточки, кільця, пластикові тарілочки та ін.). Основи стрибкової акробатики. Вивчення комбінацій стрибків вальсет-колесо, вальсет-переворот, вальсет-рондат. Стрибки в парах, двійках, трійках, гуртові стрибки через 1-2-3 скакалки. Робота з обручами. Повороти та оберти з обручем. Кидки обруча. Підкидання обруча двома руками. Стрибки в обруч та з нього. Махові вправи обручем. Оберти обруча на руках, ногах, тулубі. Перекати обруча. Клоунада. Ознайомлення з буфонадною та сатиричною клоунадою. Еквілібристика на катушках. Вправи на балансування та рівновагу. Утримання балансу на одній катушці.

9. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (8 год.)

Походи до цирку, перегляд циркових вистав, обмін враженнями. Зустріч з майстрами циркового мистецтва різних жанрів. Обмін досвідом.

10. Основи хореографії (72 год.)

Вивчення основних понять та термінології. Поняття про музичний рахунок (сильна доля). Поняття про точки залу, напрямок руху, малюнок руху (лінія, діагональ, коло). Поняття про інтервал.

Практична частина. Вправи на розвиток почуття ритму: марширування (ходьба з витягнутими носками, ходьба на півпальцях, ходьба на п'ятках, з високо піднятими колінами); підскоки; біг; плескання в долоні в ритмі музики нескладних ритмічних малюнків на слух. Вправи на розвиток координації рухів: одночасний підймання рук у різні боки; рухи плечима (вперед, назад, кругові, почергово); стрибки розривні, з підігнутими ногами; комбінація стрибків з плесканням у долоні. Вправи на розвиток рівноваги: піднімання і стійка на носках, стійка на одній нозі, почергові стрибки на одній нозі, ходьба по накресленій лінії. Вправи біля станка: *demi plie* по I, II, V позиціях; *grands plies* по I, II, V позиціях; *battements tendus* по I позиції; потім по V позиції; (обличчям до станку).

11. Підсумок (2 год.)

Підведення підсумків.

**Основний рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	–	3
2.	Загально-фізична підготовка	3	27	30
3.	Акробатика	6	42	48
4.	Акторська майстерність	3	3	6
5.	Грим	3	3	6
6.	Циркові жанри (жонглювання, еквілібристика, робота з обручами, клоунада, пантоміма, ексцентрика, «антипод» (жонглювання ногами), ілюзії-маніпуляції)	6	69	75
7.	Робота над технікою виконання (за жанрами)	3	54	57
8.	Концертна діяльність	-	21	21
9.	Екскурсії, конкурси, свята	-	3	3
10	Основи хореографії	6	66	72
11	Підсумок	3	–	3
	Разом	36	288	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки. Бесіда «Види страховок у цирку».

2. Загально-фізична підготовка (30 год.)

Поняття про рівновагу, вестибулярний апарат, швидкість реакції. Техніка безпеки під час тренувального процесу та концертних виступів.

Практична частина. Вправи на розвиток гнучкості: нахили; місток з положення лежачи; з положення лежачи на животі підйом окремих частин тіла (рук, плечей, голови, ніг). Вправи на розвиток сили: ножиці з підйомом ніг на 45°; «берізка», «віконечко», «жабка», «метелик»; з положення лежачи піднімання ніг на кут 90° та опускання ніг за голову; одночасний підйом корпусу та ніг; віджимання в упорі лежачи. Вправи на розтяжку: на виворотність паху (в положеннях сидячи, лежачи на спині та животі); почергові нахили до лівої ноги, вперед, до правої ноги з положення сидячи; нахил уперед, ноги разом, з положення сидячи та стоячи; місток з положення стоячи на колінах.

3. Акробатика (48 год.)

Термінологія. Поняття про рівновагу, вестибулярний апарат, швидкість реакції. Техніка безпеки під час тренувального процесу та концертних виступів. Правила страхування під час виконання трюків.

Практична частина. Вправи на: розвиток гнучкості; розвиток сили; розвиток спритності; розвиток координації рухів. Вивчення найпростіших акробатичних елементів: перекиди вперед та назад, політ-перекид. Міст. Колесо. Перевороти вперед та назад. Стійки (на голові, лопатках, грудях, руках з опорою на стіну). Різні види перекатів. Комбінації рондат-фляк, рондат-сальто. Акробатичні вправи у парі, у трійці. Піраміда. Вправи на балансування. Стрибкова акробатика.

4. Акторська майстерність (6 год.)

Правила створення художніх та сценічних образів.

Практична частина. Розвиток артистичної сміливості. Заняття м'язових зажимів. Емоційна пам'ять. Пантоміма. Мистецтво конферансу. Робота з глядачем.

5. Грим (6 год.)

Бесіда «Значення гриму у створенні художнього образу». Історія розвитку гримувального мистецтва.

Практична частина. Техніка гримування та гігієна гриму. Види гриму. (Грим молодого обличчя, грим людини похилого віку). Атрибути гриму (перука, окуляри, наклейки та ін.). Характерний грим. Фантастичний грим. Зачіска і грим.

6. Циркові жанри (75 год.)

Термінологія. Історія циркового мистецтва. Знайомство з різновидами циркових жанрів. Мистецтво жонгливання ногами. Що таке фокус? «Золоті» правила фокусників. Поняття про цирковий реквізит. Дещо про костюми, реквізит. Клоун та його образ. Поняття про рівновагу, вестибулярний апарат, швидкість реакції. Техніка безпеки під час тренувального процесу та концертних виступів. Правила страхування під час виконання трюків.

Практична частина. Техніка жонгливання. Жонгливання з двома предметами.

Жонгливання з трьома предметами (м'ячі, кільця, булави, хусточки), жонгливання в парах. Вид жонгливання «каскад», парні перекиди «каскадом», подвійний «каскад». Жонгливання чотирма м'ячами. Перекиди предметів та комбінації з шести кілець.

Ручний еквілібр. Вивчення найпростіших елементів. Різні види стійок (рівна, у шпагаті поздовжньому, поперечному, у напівшпагаті). Вид стійки «крокодил». Вихід у стійку з поштовху в групування. Вихід у стійку силою. Робота на високому «п'єдесталі».

Вивчення найпростіших видів обертів обруча на різних частинах тулуба та в різних площинах. Робота двома, трьома обручами одночасно.

Буфонадна клоунада. Сатирична клоунада. Клоунада музична і музична ексцентрика. «Килимні» клоуни. Пантоміма з речами.

Робота з одною та двома «сигарами» (накати, оберти, перекидання, баланс). Поєднання роботи із одною «сигарою» та жонглюванням трьома м'ячами або кільцями.

Гімнастика для рук. Маніпуляції з предметами (пакетами, картами, монетами, хустками, стрічками, мотузками). Фокуси для дітей: фокуси з науковими сюжетами (оригінальні фізичні явища та ефекти); фокуси за шкільною тематикою та атрибутикою, фокуси з «чарівною паличкою»; фокуси з простими речами.

7. Робота над технікою виконання (57 год.)

Вдосконалення техніки виконання елементів, трюків та рухів за обраними жанрами.

Практична частина. Репетиційна робота.

8. Концертна діяльність (21 год.)

Постановка групових та сольних циркових номерів. Участь дітей у масових заходах, концертах, репетиціях. Участь у різноманітних фестивалях, конкурсах.

9. Екскурсії, конкурси, свята (3 год.)

Походи до цирку, перегляд циркових вистав, обмін враженнями. Зустріч з майстрами циркового мистецтва різних жанрів. Обмін досвідом.

10. Основи хореографії (72 год.)

Вивчення термінології. Значення хореографії та пластики для створення сценічного образу.

Практична частина. Класичний тренаж біля хореографічного станка: demi plie по I, II, V позиціях; grands plies по I, II, V позиціях; battements tendus по I позиції; потім по V позиції; battements tendus jetes; ronds de jambe par terre по точках; releves lents на 45 та 90 градусів; releve на півпальцях по I, II, V позиціях.

Класичний екзерсис на середині залу: soute по I, II, V позиціях; pas echange; changements de pieds; галоп; підскоки на місці.

Алегро: sissonne в перший арабеск; sissonne fermee; pas de chat.

Обертання: jetes антурнан; tour en dehors та en dedans; tours chaines.

Елементи народно-сценічного танцю. Елементи та рухи сучасного танцю (танцювальні зв'язки різних стилів: хіп-хоп, рок-н-рол, ретро).

11. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

**Вищий рівень, перший та наступні роки навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	–	3
2.	Правила техніки безпеки на заняттях циркової студії. Страховка та її види	3	–	3
3.	Загально-фізична підготовка	-	27	27
4.	Циркові жанри (жонглювання, робота з обручами, клоунада, пантоміма, ексцентрика, «антипод», ілюзії-маніпуляції, еквілібристика, дресура)	9	78	87
5.	Акробатика	6	39	45
6.	Розвиток акторської майстерності	3	6	9
7.	Робота над технікою виконання	6	48	54
8.	Концертна діяльність	–	18	18
9.	Екскурсії, конкурси, свята	-	3	3
10.	Основи хореографії	12	60	72
11.	Підсумок	3	–	3
	Разом	45	279	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Завдання і зміст роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки. Техніка безпеки. Бесіда «Професія – артист цирку».

2. Правила техніки безпеки на заняттях циркової студії. Страховка та її види (3 год.)

Аналіз роботи вихованців та виконання ними правил техніки безпеки, страховки один одного чи особисто під час виконання складних трюків та елементів на заняттях та концертних майданчиках.

3. Загальнофізична підготовка (27 год.)

Виконання комплексу вправ на розвиток сили та еластичності м'язів.

4. Циркові жанри (87 год.)

Видатні циркові виконавці. Специфіка циркових жанрів. Бесіди «Ілюзія та сучасність», «Закордонне ілюзійне мистецтво», «Мистецтво дресури – «спочатку приручи, а потім вчи».

Практична частина. Жонглювання. Жонглювання 1–5-ма предметами (м'ячі, булави, кільця, обручі). Різноманітні комбінації у парах («Каскад», «Балансування» та інші). Вивчення елементів жонглювання в дуетах, трійках,

четвірках, п'ятірках. Жонглювання факелами. Силowe жонглювання (вага снарядів 8–16 кг). Силowe жонглювання з однією та 2 гириями.

Робота обручами. Обертання від 1–8 обручів на різних частинах тулуба. Обертання «бочки». Ускладнені гімнастичні вправи з обручем. Підкидання обруча з виконанням перевероту, перекида, фляка та ін. Робота з двома обручами у двох площинах (паралельне обертання, обертання у «вісімці»).

Клоунада, пантоміма, ексцентрика. Пантоміма «зі склом», «канатом», акторами та ін. Акробатична ексцентрика. Клоунада з глядачами. Вивчення сценок, жартів. Техніка «відвертання» уваги. Трюки-розіграші.

«Антипод». Ускладнений «антипод». Робота з 2 «сигарами» (перекати, перекидки, оберти, оберти з підкиданням). Робота з «бочкою», «матрьошкою», «жердиною-вимпелом». Обертання на ногах жердини з акробатками. «Ікарійські» ігри в парах, у трійках та ін.

Ілюзії-маніпуляції. Загальна ілюзія: сценічні фокуси та реквізит; манежні фокуси та реквізит; великі ілюзійні прилади та ефекти. Ментальна магія: демонстрація пам'яті, швидкого рахування, читання та ін.; прораховування майбутньої поведінки. Мікромагія: фізикико-математичні ребуси; фокуси-жарти; трюки-розіграші. Міс-магія: квіти, букети, стрічки; птахи та домашні тварини.

Еквілібристика. Відпрацювання рівноваги на: драбинах; стільцях; ходулях; моноциклах; «п'єдесталах».

Дресура. Дресура собак: собака—«математик»; апортіровка; рух по колу; усні відповіді гавканням. Дресура кішок, птахів, інших тварин.

5. Акробатика (45 год.)

Основи техніки виконання акробатичних вправ. Досконале вивчення акробатичної термінології. Самопідготовка з акробатики. Страхування та самострахування під час тренувального процесу.

Практична частина. Виконання акробатичних вправ у парах, у трійках, «піраміди». Стрибкова акробатика (фляк; фляк у стійку на голові; японський фляк; рондат-фляк-темпове сальто; фляк-сальто-бланш (вибірково); рондат-фляк-пірует (вибірково); 2–3 арабських сальто у темпі (вибірково); сальто назад з місця та розбігу (вибірково); колесо – арабське сальто; твіст; сальто з піруетом).

6. Розвиток акторської майстерності (9 год.)

Техніка міміки та жестикуляції. Техніка накладення гриму.

Практична частина. Рух на сцені та у манежі. Дикція та декламація. Міміка та жестикуляція. Грим та театральна атрибутика.

7. Робота над технікою виконання (54 год.)

Вдосконалення техніки виконання елементів, трюків та рухів за обраними жанрами.

Практична частина. Репетиційна робота.

8. Концертна діяльність (18 год.)

Постановка групових та сольних циркових номерів. Участь вихованців у масових заходах, концертах, репетиціях. Участь у різноманітних фестивалях, конкурсах.

9. Екскурсії, конкурси, свята (3 год.)

Походи до цирку, перегляд циркових вистав, обмін враженнями. Зустріч з майстрами циркового мистецтва різних жанрів. Обмін досвідом.

10. Основи хореографії (72 год.)

Вивчення термінології. Значення хореографії та пластики для створення сценічного образу.

Практична частина. Екзерсис боком до станка: demi plie та grand plie по I, II, V позиціях; battements tendus з I позиції «хрестом»; з demi plie в I позиції; battements tendus jete з I позиції «хрестом»; з demi plie в I позиції; rond de jambe par terre на рівній нозі; з demi plie; battements fondus «хрестом»; battements developpes «хрестом»; grand battements jetes з I та V позицій.

Екзерсис на середині залу: pas de basque; в поєднанні з переворотом уперед на одну ногу; pas balance; в поєднанні з переворотом назад на одну ногу; grand battements в поєднанні зі шпагатом.

Обертання: jetes антурнан; tour en dehors та en dedans; tour de fors; soutenu; tours chaines.

Елементи народно-сценічного танцю: (присідання (пліє), каблучні вправи, вправи з напруженою ступнею (флік-фляк). Вправи на середні залу.

Елементи та рухи сучасного танцю (танцювальні зв'язки різних стилів: хіп-хоп, рок-н-рол, ретро).

11. Підсумок (3 год.)

Підведення підсумків.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію розвитку, структуру та жанрові особливості циркового мистецтва;
- правила техніки безпеки на заняттях циркової студії, правила страховки та її види;
- специфіку виготовлення та особливості кріплення реквізиту, який використовується на заняттях;
- терміни та поняття циркового мистецтва;
- техніку виконання та особливості циркових жанрів.

Вихованці мають уміти:

- виконувати вправи на розвиток гнучкості, сили, розтяжки;
- готувати концертний реквізит до виступів;
- імпровізувати на концертних виступах;

- оволодіти буфонадною та сатиричною клоунадою;
- оволодіти основами дресур різних тварин;
- оволодіти основами хореографічного мистецтва;
- прикрашати концертні костюми;
- самостійно накладати різні види гриму;
- самостійно страхувати партнера у номері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Благов Ю. Советские клоуны / Ю. Благов. – М.: Искусство, 1967.
2. Давыдов В.Г. Педагогика искусства / В.Г. Давыдов – К.-М., 1997.
3. Захава Б.Е. Мастерство актера и режисера / Б.Е. Захава. – М., 1978.
4. Захаров Р. Постановка танца: страницы педагогического опыта / Р. Захаров. – М.: Искусство, 1983.
5. Кристи Г.В. Воспитание актёра школы Станиславского / Г.В. Кристи. – М., 1998.
7. Кох В.И. Основы сценического движения / В.И. Кох. – М., 1962.
8. Лежинська О. Развивайте дар слова / О. Лежинская. – М.: Просвещение, 1990.
9. Львов Н.А. О гриме / Н.А. Львов. – М.: Просвещение, 1969.
10. Рудберг И.Г. Пантомима / И.Г. Руденберг. – М.: Просвещение, 1972.
11. Сиромятникова И. Технология грима / И. Сиромятина. – М.: Высш. шк., 1991.
12. Уварова Э. Парад –алле / Э. Уварова. – М.: Искусство, 1989.
13. Шнеер А.. Малая энциклопедия «Цирк» / А. Шнеер, Р. Славський. – М.: , «Сов. энцикл.», 1979.